Chiralesa

constantin virgil
gheorghiu

editura Sofia

CONSTANTIN VIRGIL GHEORGHIU

Chiralesa

Traducere din limba franceză
de Gheorghiţă Ciocioi

Editura Sophia
Bucureşti

Coperta: Mona Velciov

Traducerea s-a realizat după originalul în limba franceză. Constantin Virgil Gheorghiu, *Le Meurtre de Kyralessa,* Éditions Plon, Paris, 1966

© Editura Sophia, pentru prezenta ediţie

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
GHEORGHIU, CONSTANTIN VIRGIL
Chiralesa / Constantin Virgil Gheorghiu; trad, din lb franceză de Gheorghiţă Ciocioi – Bucureşti. Editura Sophia, 2018
ISBN 978-973-136-617-3

I Ciocioi, Gheorghiţă (trad.)

821 135.1

I. Ordin către toţi cetăţenii de a-l captura viu sau mort pe cumplitul tâlhar Bogomil şi de a-i aduce capul regelui

Ora zece dimineaţa, în inima nesfârşiţilor codri de brad, pe versantul răsăritean al Carpaţilor. Autocarul cu turişti este imobilizat, gol, în mijlocul şoselei naţionale. De jur-împrejur sunt doar brazi, stânci, prăpăstii, torenţi şi pustiu. O linişte atât de adâncă, încât o poţi asculta, pătrunzându-te până în măduva oaselor, precum curentul electric. Aici, eşti rupt de lume. Ca în mijlocul oceanului. E 29 august, ziua în care, în întreg muntele, se serbează Tăierea preacinstitului cap al Sfântului şi Marelui Proroc şi Înaintemergător Ioan Botezătorul. Şi această solemnitate se vede întipărită adânc pe chipuri, în priviri, în mersul tuturor locuitorilor ţinutului. Astăzi, orice om, indiferent de vârstă şi de sex, pătimeşte în propriul său gât decapitarea sfântului. E o sărbătoare aspră, austeră, dură, ce se ţine fără pâine, fără apă, fără niciun fel de hrană. Post desăvârşit. Nici măcar un singur surâs pe buze. Nicio rază de lumină în priviri. Ochii sunt stinşi. Ca şi când fiecare ar fi trebuit să aibă capul tăiat. La fel ca Prorocul şi Înaintemergătorul.

Toată noaptea a plouat cu găleata. Fulgerele, furtuna, torenţii, descătuşarea cerului au făcut cumplite ravagii în munte. Drumul naţional este brăzdat la fiecare metru de apă. Este acoperit cu pietre uriaşe, pe care fulgerul le-a smuls din vârfurile stâncoase şi le-a prăvălit în vale, cu brazii smulşi, cu stâlpii de telegraf doborâţi.

Pe neaşteptate, pe drum, se iveşte o limuzină mare, neagră, cu un steag fluturând, marcat cu patru stele. Limuzina se opreşte la o sută de metri în spatele autocarului, în mijlocul drumului. O trompetă militară străpunge liniştea, chemând să se ia poziţia de drepţi. Pe mai bine de un kilometru, pe cele două părţi ale drumului, sunt aliniaţi ofiţeri şi soldaţi cu căşti de război şi baioneta la armă. Neclintiţi precum brazii. Sunt infanterişti, artilerişti, jandarmi. Toate armele laolaltă.

Nu este o paradă militară. Dacă aceste forţe au fost desfăşurate în acest chip în inima pădurii, aceasta s-a făcut

pentru că dimineaţa, la ora şapte şi patruzeci şi cinci de minute, în chiar acest loc, cumplitul tâlhar Bogomil, care terorizează regatul românilor de şapte ani, a atacat din nou autocarul cu călători, furând unsprezece milioane, ce aparţin tezaurului naţional.

Din limuzină coboară un brigadier al jandarmeriei. E un bărbat scund, îndesat, cu picioarele arcuite, cu pieptul plin de decoraţii, cu capul pătrat şi cu toţi dinţii de aur. E privit cu curiozitate. Toată lumea îl cunoaşte, chiar şi pruncii şi fiarele care-l văd întotdeauna şi peste tot. Acum, îl privesc insistent din pricina faptului că e îmbrăcat în uniformă de brigadier. De obicei, umblă în civil, cu biciul în mână şi cu înjurături pe buze. E Haralamb Halipan, sinistrul administrator al domeniilor generalului Dracopol. În ţinut, e poreclit „câinele cu dinţi de aur”. E omul cel mai blestemat şi cel mai urât. Fiu al unui rob, a făcut războiul ca ordonanţă a generalului. Se povesteşte că pe front a salvat viaţa stăpânului său într-o situaţie dificilă. Din această cauză, a fost făcut subofiţer şi i s-a dat mai bine de un kilogram de decoraţii şi de medalii. Dar cum Haralamb Halipan nu ştie nici să citească şi nici să scrie şi cum a fost cu neputinţă să fie învăţat alfabetul, îndată după promovarea sa a fost lăsat la vatră. Administrator al imenselor domenii ale generalului Dracopol de la Petrodava, Haralamb Halipan este, totodată, valet, gardă de corp, sfătuitor şi prieten al generalului. Pentru a marca înălţarea sa pe scara socială, încă din prima zi Halipan şi-a aranjat dantura, şi-a pus dinţi de aur. Stă mai mereu cu buzele întredeschise ca să i se vadă gura plină de aur.

Astăzi, Haralamb Halipan e îmbrăcat, aşadar, în uniformă, pentru prima oară de după război. Deschide portiera. Din limuzina neagră iese un bătrânel slab, supt, nervos, cu ochii mici, negri, bănuitori şi ameninţători. E generalul Dracopol. Nespus de elegant, poartă cizme lungi, negre, lăcuite, pinteni de argint masiv şi uniformă de ofiţer al gardei regale, cu nenumărate insigne şi decoraţii de aur. Purtând mănuşi, generalul strânge cravaşa sa, scurtă ca un baston de mareşal, cu o măciulie de aur masiv. Ieşind din limuzină ca o vulpe din bârlog, generalul, protejat de prietenul său, garda de corp şi robul său Haralamb Halipan inspectează drumul, copacii şi cerul. Nimic nu scapă ochilor săi pătrunzători şi vicleni, cu pungi umflate vineţii dedesubt. Atent, generalul evaluează cu priviri rapide, precum fulgerele, numărul soldaţilor, ţinuta şi devotamentul lor pentru luptă. Privind în jur, generalul

sfredeleşte trupurile, ca şi când le-ar perfora cu ace de seringă. Ochii lui se opresc, ameninţători, asupra vechiului autocar, ce zace în locul în care a fost atacat. Generalul rămâne pentru câteva clipe nemişcat, precum o lumânare, lângă limuzina sa. Doar ochii i se mişcă şi înregistrează fiecare detaliu. Priveşte bradul uriaş pe care tâlharul l-a doborât de-a latul drumului pentru a opri autocarul. Lângă brad, pe acostament, călătorii stau în picioare, în poziţie de drepţi, precum militarii. E ora unsprezece. Printre ei, doi soldaţi, însoţitori ai tezaurului jefuit. Au cătuşe la mâini. Nu departe de ei, alături de santinele, alţi civili. Sunt detectivi, inspectori, comisari, specialişti în criminalistică.

— Domnii ofiţeri şi domnii poliţişti să se apropie!, ordonă generalul.

E mereu nemişcat, lângă valetul său şi lângă limuzină; vocea lui e metalică şi aspră, precum sunetul trompetei ce cheamă la onor. Ecoul muntelui, înfricoşat şi el de vocea atât de dură ce iese din gura bătrânelului nespus de elegant, amplifică ordinul, repetându-l până în străfundul pădurilor. În jur de o sută de ofiţeri şi de poliţişti rup rândurile, din cele două părţi ale drumului, aleargă către general, se fac cerc şi înconjoară limuzina. Când toţi s-au adunat într-un cerc desăvârşit, generalul spune:

— Domnilor, vreau să vă anunţ un singur lucru. Atacul armat care s-a petrecut în această dimineaţă la ora şapte şi patruzeci şi cinci de minute este ultimul act criminal pe care tâlharul Bogomil l-a mai comis pe acest pământ. Am ordin de la rege să punem mâna pe el viu sau mort. Am executat mereu ordinele. Nu voi da înapoi nici de această dată. Începând de astăzi, nu se va mai vedea vreun autocar jefuit în mijlocul drumului, ca cel pe care-l vedeţi înaintea voastră. E o comedie care nu face cinste unei ţări civilizate ca a noastră. Vă repet: tâlharul Bogomil nu va mai teroriza drumurile minunaţilor noştri munţi. Tâlharul e ca şi prins. Şi nu de astăzi! De trei luni deja, din ziua în care Majestatea Sa mi-a ordonat să fac asta. Iată cum s-au petrecut lucrurile: regele m-a chemat într-o zi la el. În cabinetul lui de lucru, l-am aflat îngrijorat şi abătut. S-a ridicat, s-a apropiat de mine, m-a privit în ochi şi mi-a spus:

„Generale Dracopol, sunteţi ofiţerul cel mai decorat al armatei mele.”

„Graţie generozităţii Majestăţii Voastre sunt, Sire”, am răspuns.

„Nu, generale Dracopol. Prin eroismul dumneavoastră, prin patriotismul şi spiritul dumneavoastră de sacrificiu”, mi-a răspuns regele.

Şi a continuat:

„Aţi salvat Patria în mai multe rânduri, generale. Aţi salvat Patria şi Tronul pe câmpul de luptă, în vreme de război; şi tot astfel, în oraşe şi în sate, în timpul răscoalelor ţărăneşti, al revoltelor muncitorilor şi studenţilor. Aţi fost şi sunteţi braţul drept al regelui. Şi regele vă cheamă din nou. Încă o dată regele vă spune: generale Dracopol, salvaţi Patria, scăpând-o de inamicul public numărul unu. Capturaţi-l pe tâlharul Bogomil şi aduceţi-mi capul său. Acest scelerat terorizează de şapte ani regatul nostru. Iar răbdarea ne-a ajuns la capăt. Toate transporturile cu argint, toate impozitele, în loc să ajungă în seifurile Tezaurului public, sunt furate în mod regulat de Bogomil. Prestigiul şi autoritatea Tronului se surpă odată cu Tezaurul de Stat. Miniştrii mei au făcut totul ca să pună mâna pe Bogomil. În fiecare an, am trimis mii de jandarmi pe urmele lui. Fără niciun rezultat. Am folosit chiar şi aviaţia, cu cei mai buni piloţi de vânătoare, pentru a sprijini cercetările. Tâlharul a scăpat mereu. Schimbând tactica, i-am oferit în bunătatea noastră tâlharului amnistia şi iertarea regală, cu condiţia ca el să înceteze să mai jefuiască ţara. I-am oferit acestui scelerat de Bogomil nu doar clemenţa noastră, ci şi o foarte mare sumă de bani şi un imens domeniu, ca el să se aşeze şi să trăiască după bunul său plac în acest loc. I-am făgăduit chiar şi o pensie pe viaţă. O pensie egală cu cea a unui ofiţer. În schimbul unor atât de mari bunătăţi şi al graţierii noastre, i-am cerut să nu mai jefuiască trenurile şi autocarele care transportă banii statului. I-am cerut să nu mai terorizeze regatul nostru. Să se supună legilor, cum o fac toate celelalte douăzeci de milioane de supuşi ai noştri. Pentru a-l îndupleca să accepte oferta, am mers mai departe cu bunătatea noastră: am promis că-i voi fi naş la căsătoria sa şi la botezul copiilor lui. Am făcut această ofertă tâlharului prin afişe lipite pe uşile primăriilor, şcolilor, pe monumentele publice şi chiar pe copaci, de la un capăt la altul al ţării. Am difuzat oferta mea la radio, în ziare şi prin pliante aruncate din avion. Bogomil n-a răspuns generozităţii mele. A continuat să jefuiască regatul. Îi terorizează pe bancheri şi pe funcţionarii Tezaurului public. Ţine cu sufletul la gură de şapte ani cele mai bune forţe de poliţie şi de jandarmerie. Exasperat de atâta răutate, am pus un preţ pe capul lui Bogomil. Am oferit

peste casieria regală un milion celui care mi-ar aduce capul tâlharului. Niciun rezultat! Am dublat prima. Mai apoi, am triplat-o. Cu toate acestea, nimeni nu mi-a adus capul lui Bogomil. I-am convocat atunci pe miniştrii mei într-un consiliu extraordinar şi le-am cerut părerea. Guvernul a propus, pentru a pune mâna pe Bogomil, să aducem specialişti străini. Ei şi-au îndreptat alegerea asupra a patru ţări: Franţa, Anglia, Germania şi Statele Unite. Văzând ezitările mele, miniştrii mi-au explicat că nu este deloc ruşine să facem apel la specialiştii străini. Sunt chemaţi întotdeauna tehnicieni străini pentru a căuta aur şi petrol, pentru construcţia de baraje. De ce să nu facem apel la ei şi pentru afaceri legate de crime? În fond, dacă Occidentul are specialişti criminalişti mai buni decât ai noştri, aceasta înseamnă că are, de asemenea, mari criminali. Noi n-avem experţi criminalişti pentru că nu avem criminali. Şi acum, cu un singur criminal în întreg regatul, nu putem să-l arestăm! Asta nu vrea să spună că suntem mai puţin instruiţi şi civilizaţi ori mai puţin inteligenţi decât occidentalii. Mie, regelui, mi-a fost totuşi ruşine să fac apel la poliţişti străini pentru a pune mâna pe Bogomil. Nu puteam să arăt lumii că regatul meu, care numără douăzeci de milioane de oameni, cu o armată ultramodernă, cu universităţi, cu poliţie criminalistică, nu este capabil să aresteze un tâlhar ce acţionează de unul singur. Mă umileşte gândul că trebuie să apelez la străini pentru a aresta un bandit singuratic. Căci, dacă noi nu ştim nimic în privinţa lui Bogomil – vârsta, locul naşterii, originea, culoarea ochilor lui –, ştim cu precizie că lucrează mereu singur. Şi că este atât de abil, încât o armată ce deţine care de luptă, marină, aviaţie, arme automate, strălucitori ofiţeri şcoliţi în Occident e ţinută în şah şi batjocorită de un singur tâlhar, de un singur om, de Bogomil... Iar aceasta, de şapte ani. Bogomil a furat, după ultimele calcule, o sumă aproape egală cu bugetul anual al întregului meu regat. Şi aceasta trebuie să înceteze!”

Generalul Dracopol se opreşte precum un actor în punctul culminant al tiradei sale pentru a savura efectul produs. Căci vorbele generalului au impresionat din destul auditoriul în uniformă care roşeşte de emoţie. Fiecare ofiţer şi fiecare soldat îşi aduce aminte că – după tradiţie – orice român are „şapte vieţi în pieptul lui de aramă”. Şi aceşti militari adunaţi în jurul generalului sunt gata să-şi sacrifice cele şapte vieţi ale lor pentru a-l scoate din încurcătură pe rege şi pentru a-i face plăcerea de

a-i fi adus pe tipsie capul lui Bogomil. La fel cum Irod a adus Salomeei capul Sfântului Ioan Botezătorul.

— Domnilor, continuă generalul, regele mi-a spus apoi: „Generale Dracopol, înainte să facem apel la poliţişti străini, care ne vor face de ruşine în ochii lumii, m-am gândit la dumneavoastră. V-am chemat pentru a vă spune acestea. Prinderea unui tâlhar nu este o treabă de general. Totuşi, vă rog, faceţi acest serviciu pentru ţară. Eu, regele dumneavoastră, vă dau un astfel de ordin: prindeţi-l viu sau mort pe tâlharul Bogomil. Aduceţi-mi capul acestui scelerat. Aveţi, între toţi ofiţerii mei, alte avantaje, în afară de vitejia şi de geniul dumneavoastră militar: deţineţi la Chiralesa, în Carpaţi, domenii uriaşe. Aveţi acolo un castel. Cunoaşteţi ţinutul ca pe propria dumneavoastră casă. Or, acolo se arată cel mai adesea Bogomil. Aproape întreagă acea regiune vă aparţine şi, pe de altă parte, prefectul provinciei este vărul şi fratele dumneavoastră de lapte. Mergeţi acolo. Pregătiţi cu de-amănuntul planul de bătaie. întindeţi toate cursele ştiinţei militare. Aşteptaţi ca tâlharul să iasă la iveală şi puneţi mâna pe el. Mergeţi, generale Dracopol, şi executaţi ordinul meu!” Spunând aceasta, regele mi-a dat mână liberă, mi-a strâns îndelung mâna. Iată de ce suntem aici.

Generalul Dracopol se opreşte din nou. Liniştea pădurii de brad e asemănătoare cu cea dintr-o uriaşă catedrală. Vegetală, austeră şi rigidă. Această linişte sporeşte mai mult, celor care îl ascultă, dorinţa sublimă de a lupta şi de a se sacrifica pentru un rege nobil.

— Domnilor, am pus la cale totul pentru a-l prinde pe Bogomil. Planul meu de bătaie e precum un ceas de înaltă precizie. Proba, în acest sens, e că astăzi, la treizeci şi opt de minute după atacul autocarului, eraţi cu toţii aici, cu cai, maşini, şarete, camioane. Graniţele ţinutului sunt închise ermetic. Au fost închise pe loc, îndată după atac. Tâlharul e prins în ţinutul nostru ca într-o cuşcă. Nici pasărea n-ar putea să intre ori să iasă din acest loc. Infanteriştii, vânătorii de munte, cavalerii, trupele de geniu – toate unităţile de jandarmi – cu trupe speciale de vânători, dotate cu câini poliţişti – sunt pe cale să măture fiecare metru de pământ, pe tot întinsul ţinutului. Orice pod, orice copac, orice parcelă de teren şi orice căpiţă de fân, orice casă şi fiecare puţ sunt în acest moment trecute prin ciur şi prin dârmon. Toate aceste operaţiuni au loc la ordinele mele şi sunt executate de ofiţeri şi de oamenii trupelor specializate, bine antrenate. Atacul din această dimineaţă îl aşteptam de trei luni.

Tâlharul a scos, în sfârşit, capul. Va fi capturat. În curând, poate înainte de căderea nopţii ori în timpul nopţii, Bogomil va fi capturat. Şi îi vom duce capul acestui scelerat regelui, spunându-i: „Iată, Majestate, capul lui Bogomil. Am executat ordinele Majestăţii Voastre.”

II. Scurtă dare de seamă asupra atacului autocarului

Generalul îşi încheie discursul. Cheamă un ofiţer şi-l întreabă:

— Căpitane Pelhivan, dumneavoastră m-aţi anunţat în această dimineaţă despre atacarea autocarului?

— Da, domnule general, răspunse ofiţerul.

Se află printre ceilalţi. În cercul format în jurul generalului.

— Căpitane, dumneavoastră sunteţi comandantul jandarmeriei locale. Sunteţi însărcinat să asiguraţi securitatea transporturilor de Tezaur. E adevărat?

— E adevărat, domnule general, răspunse căpitanul, roşind.

— Ieşiţi în faţă, căpitane, şi apropiaţi-vă.

Căpitanul Pelhivan e în uniformă de campanie: cizme, cască, centură, revolver. Toţi ofiţerii sunt în ţinută de război, cu excepţia generalului Dracopol. Căpitanul e roşu precum un elev scos la tablă.

— Mai aproape, căpitane, veniţi mai aproape de mine şi vorbiţi, vă rog, mai tare. Trebuie ca toţi camarazii dumneavoastră să vă audă. Trebuie să vă vadă.

— Da, domnule general, răspunse căpitanul.

Veni cât mai aproape cu putinţă de elegantul general Dracopol. Tuturor le era teamă de general. Era în măsură mai mult decât oricine altcineva să i se dea dreptate.

Bogomil a atacat autocarul în locul din munte în care pădurea e cea mai deasă şi aerul e cel mai curat, un aer cu miros de pin, puternic precum alcoolul. În ciuda acestui fapt, de deasupra autocarului, a limuzinei şi a cercului de ofiţeri, se înalţă acum un miros de piele, de tutun, de cizme, de arme, de violenţă, de cal şi de dezinfectant. Miros al oamenilor care poartă arme.

— Căpitane Pelhivan, faceţi-ne repede o scurtă dare de seamă în privinţa celor petrecute. Repet: doar a celor petrecute. Fără să omiteţi ceva, fără să adăugaţi ceva. Luaţi-o cu începutul. Minut cu minut. Fiţi limpede şi clar, ca la matematică. Căci nimic nu se aseamănă mai bine cu matematica decât arta militară. Vă ascultăm, căpitane. Începeţi.

— La ora patru dimineaţa, am fost trezit de telegrafistul de serviciu, spuse căpitanul.

— Unde vă aflaţi la ora patru, în această dimineaţă, când v-a deşteptat telegrafistul?

— În pat, domnule general.

— Dormiţi la cazarmă, căpitane?

— Nu, domnule general, sunt căsătorit. Locuiesc în oraş.

— În Sfânta Scriptură se spune – în cartea Deuteronomul – că militarul care îşi cumpără o casă trebuie să părăsească armata. Sunt sigur, căpitane, că dacă aţi fi dormit la cazarmă, aşa cum se cuvine unui căpitan de jandarmerie, tâlharul ar fi avut mai puţine şanse să fure în această dimineaţă milioanele statului. Vom vedea acestea îndată. Continuaţi.

— Nu am cumpărat o casă, domnule general. Casa e a soţiei mele. A moştenit-o de la părinţi. De altfel, n-are nicio legătură cu atacul autocarului.

— Să ne întoarcem la fapte, căpitane. De restul o să ne ocupăm mai târziu. Spuneţi că aţi fost trezit de telegrafistul de serviciu.

— La ora patru şi patru minute fix telegrafistul mi-a adus acasă o telegramă cifrată. Venea de la securitatea militară. Am descifrat-o imediat. Era un ordin de a expedia valiza blindată a Tezaurului printr-o maşină de călători la ora şase. M-am îmbrăcat şi am ieşit. Telegrafistul era pe motocicletă; am urcat în ataş. Ne-am dus la cazarmă. Ploaia abia se oprise.

— Aţi deşteptat-o şi pe soţie înainte să plecaţi de acasă, căpitane?

— Nu, domnule general. Era deja trează. Ea a deschis uşa telegrafistului.

— I-aţi spus soţiei motivul pentru care plecaţi de acasă?

— Nu, domnule general. Nu m-a întrebat. Ea mă întreabă când nu e sigură că plec la serviciu. În acea dimineaţă, nu avea vreo îndoială. S-a culcat din nou mai înainte să ies din casă, fără să mă întrebe ceva. La cazarmă, am luat din seif cheia valizei Tezaurului. Am coborât, am urcat în motocicletă şi m-am dus la bancă. L-am deşteptat pe director, pe domnul Moise. Să fi fost cinci fără cinci ori cinci fără un sfert.

Căpitanul Pelhivan îl priveşte pe civilul îndesat, robust, neras, pistruiat, din mijlocul poliţiştilor. E Iţic Moise, directorul băncii din Petrodava.

— E adevărat, domnule general. Era aproape cinci fără un sfert atunci când căpitanul m-a trezit, spuse Moise.

Directorul este nespus de nervos. Nu e obişnuit cu anchetele militare.

— Dumneavoastră, domnule director, n-aţi fost surprins văzându-l pe căpitanul de jandarmerie venind să vă trezească în plină noapte?, întrebă generalul.

— Aceasta se întâmplă de fiecare dată când trebuie expediate sume importante. Căci nu se dă ordin de transport decât cu două sau trei ore înainte de plecare, din motive de securitate.

— Întotdeauna căpitanul Pelhivan e cel care vine să vă trezească?

— Întotdeauna comandantul jandarmeriei locale face aceasta. Nimeni altcineva. Niciodată. Ţin să precizez că valiza de Tezaur nu poate fi deschisă decât cu două chei diferite, aşezate în acelaşi timp în broască. Una dintre aceste chei se află în seiful comandantului jandarmeriei locale şi cealaltă în seiful directorului băncii. Nici unul, nici celălalt nu pot să deschidă valiza cu cheia lor. Trebuie să fie împreună şi să învârtă cheile în acelaşi timp.

— E tot ceea ce aveţi de spus?, întrebă Dracopol.

— Da, domnule general.

— Continuaţi, căpitane Pelhivan.

— L-am deşteptat, aşadar, pe domnul Moise. Şi-a luat halatul de cameră şi a coborât cu mine în birourile băncii. Domnul Moise locuieşte la etaj. Am intrat împreună în Tezaur. Am deschis valiza, aşa cum am facut-o de atâtea ori mai înainte. Domnul Iţic Moise a deschis apoi seiful său, în care se aflau banii de transportat. Mă uitam ce face. Totul era pregătit cu mult timp înainte pentru transport. Domnul Moise a luat mai întâi din seiful său pachetele mari de bani, care erau ambalate în hârtie albastră. Le-a aranjat în valiză. Apoi, a aşezat pachetele ambalate într-o hârtie galbenă. Erau bancnote de câte o mie. Îndată, a pus în valiză cei treizeci şi doi de săculeţi din piele de antilopă. Erau sume în monedă mărunţă. Operaţiunea a durat puţin peste cincisprezece minute, ţinând seama de verificări. Am depus, în cele din urmă, borderourile în şase exemplare, semnate de domnul Moise şi de mine. Apoi am închis valiza, cu cheia dublă, de două ori, în acelaşi timp.

— Aşadar, directorul băncii e cel care a pus banii în valiză cu mâinile sale?, întrebă generalul.

— El însuşi, sub ochii mei, domnule general.

— Nu eraţi decât voi doi în încăpere? Nimeni altcineva?

— Nimeni.

— Şi telegrafistul unde se afla?

— De cum am sosit la bancă, l-am trimis pe telegrafist să trezească doi soldaţi, pe Filimon Ion şi pe Nicolae Otavă. Cei mai buni pe care îi am în companie. Am ordonat să-i aducă cu armele lor şi cu muniţie, pentru a însoţi valiza în autocar. Valiza, odată închisă, am aşteptat în jur de un sfert de oră sosirea celor doi soldaţi. Când au venit, i-am lăsat pe amândoi înaintea camerei de păstrare a valorilor. M-am dus la hanul fraţilor Dumbravă. De aici pleacă autocarul. Toţi pasagerii erau deja gata de plecare. Nouă persoane. Am verificat identitatea oamenilor care porneau la drum. M-am urcat personal în autocar. Ne-am oprit înaintea băncii. Am pus casa de bani pe bancheta din spate, şi cei doi soldaţi din escortă s-au aşezat fiecare de o parte şi de alta a acesteia. Am dat atunci semnalul de plecare. Autocarul a plecat cu douăzeci de minute înainte de ora prevăzută, căci toată lumea era de faţă şi nu mai avea rost să se mai aştepte până la ora şase. Ştiam că drumul este foarte prost şi că vor fi mari întârzieri. Eu însumi, după ce am expediat valiza, m-am dus acasă ca să mă rad şi să-mi fac toaleta. Apoi, am mers la cazarmă. Pe drum, m-am întâlnit cu telegrafistul, pe motocicletă. Venea să mă anunţe că autocarul fusese atacat în locul numit „Crucea Chiralesei” şi jefuit, că cele unsprezece milioane fuseseră furate. Am alergat la telefon, am cerut sistemul de urmărire şi alarmă. V-am raportat faptele prin telefon. Apoi, l-am luat cu mine pe directorul băncii şi am venit aici, la faţa locului, unde s-a întâmplat atacul. Toate barajele de pe drum, patrulele şi echipele de control au funcţionat nespus de bine... Din nefericire, milioanele au dispărut... Asta e tot, domnule general.

— Mai aveţi de adăugat ceva. Vorbiţi!, spuse generalul. Pentru ce v-aţi oprit?

— Aş vrea să spun că sosind aici m-am gândit că milioanele se aflau încă în valiză. Căci valiza era închisă. Nimic nu era stricat. Am deschis valiza. Domnul Moise şi cu mine, cu cheile noastre potrivite, răsucindu-le de două ori în broască, în acelaşi timp. Valiza era goală-goluţă. Acest fapt ne-a intrigat nespus.

— Aţi verificat încă o dată identitatea călătorilor care se aflau în autocar?

— Am verificat, domnule general. Erau unsprezece persoane în autocar în momentul jafului. Printre ele, cei doi militari, o fetiţă şi o femeie. Toţi călătorii sunt oameni cunoscuţi.

— Niciun suspect printre ei?

— Niciunul, domnule general. Puteţi constata chiar dumneavoastră. Sunt oameni fără pată... Niciunul dintre ei nu inspiră nici cea mai mică bănuială... Totuşi, urmând consemnul dumneavoastră, i-am arestat pe toţi, după cum vedeţi.

— Aşa să rămână!, ordonă generalul. Continuaţi-vă raportul.

Generalul loveşte cu cravaşa sa cu măciulie aurită peste frumoasele lui cizme lăcuite. Se mulţumeşte să arunce o privire aspră spre cei unsprezece călători grupaţi în faţa autocarului, pe marginea drumului, şi încadraţi de santinele. Ochii generalului se opresc asupra bradului doborât, care blochează drumul, la douăzeci de metri înaintea autocarului. E un brad uriaş, mai gros decât roata unui tractor; chiar mai înalt decât brazii care sunt în picioare. Morţii – fie ei oameni ori brazi – par întotdeauna mai înalţi decât cei vii. Şi poate că sunt cu adevărat. În orice caz, din punct de vedere religios, morţii sunt superiori celor vii, căci ei nu mai pot să săvârşească păcate. Morţii nu mai sunt supuşi bătrâneţii, bolii, ispitelor...

— Căpitane, descrieţi-mi acum cât mai concis şi precis, după mărturiile călătorilor, modul în care tâlharul a atacat maşina.

— Autocarul mergea foarte încet, din pricina stării nespus de proaste a drumului care este stricat, plin de gropi. Ca prin minune, niciun pod nu a fost rupt pe tot parcursul drumului. Dar mai peste tot erau blocuri de piatră şi grămezi de pietriş, ramuri smulse şi chiar copaci dezrădăcinaţi de furtună... Autocarul mergea cât mai încet cu putinţă şi se oprea mereu pentru a evita obstacolele. Sosind aici, în locul numit „Crucea Chiralesei”, în inima codrului, şoferul a văzut în faţa lui bradul doborât, ce bloca complet calea. Avea piciorul pe frână ca să oprească maşina. Fix în acel moment, uşa maşinii, care era aproape oprită, s-a deschis încet. Tâlharul ieşit din pădure a sărit în autocar. Mergând atât de încet, nimeni n-a văzut în care anume moment. Tâlharul ieşit din pădure a sărit, aşadar, în maşină. Şoferul şi toţi călătorii priveau în faţa lor bradul care bara drumul. Ei l-au văzut pe tâlhar în clipa în care acesta a strigat, ameninţându-i cu două revolvere: „Sunt Bogomil, nimeni să nu mişte! Mâinile sus!” Toată lumea a ridicat mâinile. Tâlharul l-a coborât pe şofer, ordonându-i să stea lângă bradul doborât în faţa maşinii. Apoi, i-a coborât pe soldaţi, ordonându-le să lase armele pe bancheta din spate, lângă valiză. Soldaţii s-au dat jos din maşină cu mâinile în sus. S-au aşezat în faţa acesteia. Alături de şofer, paralel cu bradul doborât. Banditul i-a coborât pe călători, unul câte unul, ameninţându-i cu cele două pistoale, însă fără nicio

violenţă, fără brutalitate şi fără să se grăbească. Foarte încet. Pentru a nu-i înfricoşa, surâdea politicos. A ajutat-o pe o femeie, dându-i braţul. Şi, când a venit rândul fiicei, a luat-o în braţe şi a coborât-o din maşină, apoi a aşezat-o în braţele mamei sale. După ce a coborât toată lumea, tâlharul rămas singur în maşină s-a îndreptat liniştit spre bancheta din spate. A deschis valiza şi a luat banii.

— La ce distanţă de maşină se aflau călătorii în timp ce tâlharul deschidea valiza?

— Toţi călătorii, inclusiv soldaţii şi şoferul, erau aliniaţi unul lângă altul, lângă bradul doborât în faţa maşinii... Îl vedeau foarte bine pe tâlhar, care le întorsese spatele, dar de la cel puţin douăzeci de metri în faţa lor, luând milioanele pachet cu pachet, încet.

— Călătorii au văzut deci cum tâlharul a deschis valiza.

— Au văzut totul, domnule general.

— Şi cum a deschis Bogomil valiza?

— Într-o clipită. Toţi călătorii sunt categorici. Bogomil a deschis valiza dintr-odată.

— A deschis-o cu cele două chei ori cu o singură cheie?

— Nimeni n-a văzut chei, răspunse căpitanul. Martorii sunt categorici, după cum veţi putea constata. Bogomil a atins capacul valizei şi s-a deschis instantaneu. Tâlharul a luat uşor pachetele de bancnote. Călătorii, aliniaţi în faţa maşinii, precum spectatorii din primele rânduri de la teatru, au văzut pachetele îmbrăcate în hârtie roz, galbenă, albastră şi albă. Au văzut săcoteii de piele cu monede de metal. Tâlharul îi scotea din valiză foarte încet şi îi aşeza în traista sa – dintr-o bucată de covor –, pe care o purta pe umărul stâng, sub sumanul ca o pelerină.

Îndată, a umplut o a doua traistă, la fel ca pe prima, ascunsă sub suman, pe umărul drept. După ce a luat totul din valiză, a coborât fără să se grăbească, la fel de surâzător, cu pistoalele în mână. S-a apropiat de călători. Le-a zâmbit. A sărutat fetiţa pe obraji. Fără să spună un singur cuvânt. A deschis buzunarul de la centura lui de piele cu ornamente aurite, a luat o monedă de aur şi a dat-o fetiţei. Doar atunci a vorbit. I-a spus copilei: „Să păstrezi acest cocoşel de aur, ca amintire a întâlnirii noastre. Când ai să fii mare, o să-ţi faci din această monedă inelul de logodnă.”

Văzând că fetiţei îi era teamă şi nu voia să ia moneda de aur, tâlharul i-a spus: „Nu-ţi fie frică de Bogomil, fetiţo! Bogomil nu

face niciodată rău cuiva. Bogomil trăieşte doar ca să facă bine altora.” Spunând aceasta, tâlharul s-a întors încet. A făcut o mişcare ca o antilopă şi s-a făcut nevăzut în pădure. Doar ce-a dispărut banditul, că de cealaltă parte a bradului, care bloca drumul, din sens invers, a sosit o patrulă de doi jandarmi călare. Ei sunt cei care, constatând atacul autocarului, au dat alarma. Am fost avertizat despre aceasta şi am făcut toate cele de trebuinţă, aşa cum am spus la început.

Căpitanul întinse generalului mâna dreaptă.

— Ce-i asta?, întrebă generalul.

— E cocoşelul de aur pe care tâlharul i l-a dat fetiţei. L-am confiscat pentru a-l anexa la dosar ca dovadă.

— Sosind aici, aţi aflat valiza închisă cu cheia, căpitane?, întrebă generalul.

Nici măcar nu se uită la moneda de aur confiscată de la fetiţă. Se întunecă la chip.

— Închisă de două ori, răspunse căpitanul.

— După dumneavoastră, cum a închis tâlharul valiza?

— Instantaneu, domnule general. La fel cum a deschis-o. Martorii sunt absolut de acord. Sunt categorici.

— Tâlharul a deschis, aşadar, valiza şi apoi a închis-o fără să folosească vreo cheie?

— Nimeni n-a văzut vreo cheie.

— A deschis-o deci fără chei, nu-i aşa?

— Fără chei, domnule general.

— Banditul a deschis valiza în chip miraculos. Asta vreţi să-mi spuneţi?

— Da, domnule general, răspunse căpitanul. E ceea ce martorii susţin... Se pare că Bogomil are această putere. Toată lumea vorbeşte despre asta. Sunt chiar cântece referitoare la această putere...

— Nu, căpitane!, ţipă generalul.

Roşi. Trupul lui firav şi uscăţiv este nervos şi tremură sub uniforma aurită. Ochii nu mai aruncă lumini, ci flăcări. Mai bine ai auzi tunetul decât să-l auzi pe el.

— Nu, căpitane!, repetă generalul.

Strânge cravaşa cu măciulie aurită, în mâinile sale cu mănuşi, gata să lovească. Ţipetele sale sunt precum loviturile de pumnal. Toată lumea se îndreaptă şi rămâne în poziţie de drepţi. Vorbele generalului Dracopol sfâşie liniştea pădurii şi fac să se cutremure singurătatea locului. Doar bradul uriaş, doborât,

aşezat de-a lungul drumului, rămâne nepăsător. Imperturbabil, precum toţi morţii uriaşi.

— Nu există minuni, ţipă generalul. Să vă intre bine în cap aceasta, domnilor! Tâlharul care a jefuit autocarul nu poate să deschidă în chip miraculos încuietorile. Nimeni nu poate să deschidă încuietorile fără chei. Niciun om de pe pământ nu poate. Această legendă stupidă să vă iasă din cap! E ordin. Cel care nu execută ordinele va fi pus în lanţuri şi adus în faţa Curţii Marţiale, trimis la ocnă ori înaintea stâlpului de execuţie. Vă ordon să vă scoateţi din cap aceste legende, câtă vreme vă aflaţi sub comanda mea! Ascultaţi-mă bine: Bogomil e un tâlhar, un hoţ la drumul mare, un criminal. Poate că este mai abil decât alţi hoţi, dar el este şi rămâne un tâlhar, la fel ca toţi ceilalţi. Nimic mai mult faţă de alţi răufăcători. Şi, mai ales, el nu săvârşeşte minuni. Nu există miracole. Vă avertizez deci: în cursul acestei anchete şi urmăriri ordonate de regele nostru pentru capturarea tâlharului nimeni să nu vorbească despre miracole. Îl pun în lanţuri pe loc şi-l trimit în faţa Curţii Marţiale pe orice om, ofiţer, soldat sau civil care va pronunţa cuvântul „minune”. Aici facem o anchetă poliţienească ce are ca scop capturarea unui tâlhar. O operaţiune bazată pe ştiinţă. Într-o anchetă, totul este precis. Nu există nici minuni, nici taine, nici loc pentru legende şi mituri în matematică, la poliţie ori în armată. Dacă tâlharul Bogomil a reuşit până acum să scape de pedeapsă, asta se datorează faptului că totul s-a transformat într-un mit. Din mulţimea faptelor de banditism şi de atacuri armate la drumul mare s-a creat o legendă. Ordon ca toate acestea să înceteze! Trebuie să lucrăm bazaţi pe ştiinţă. Trebuie să nimicim din faşă orice legendă. Prima operaţiune pe care am decis-o pentru a pune mâna pe Bogomil este demistificarea acestei afaceri. Trebuie să curmăm legenda. Am alături de mine pe comisarii Stratilat şi Topor, de la poliţia criminalistică. Ei vor lua amprente, vor aduna dovezi şi le vor studia în laboratoarele poliţiei. Vor culege mărturii de la călători şi de la suspecţi. Vor stabili circumstanţele exacte în care a fost comis atacul. Vor face portretul-robot al tâlharului, ca noi să ştim cine este şi cum arată. Totul va fi bazat pe ştiinţă, pe reguli, fără vreo urmă de legendă ori de mit. Fără mocirla şi mizeria misterelor. Şi vom încheia prin a-i lua capul tâlharului mai repede decât vă puteţi închipui.

Brusc, generalul se întoarse pe călcâie. Fără să salute, urcă în limuzina neagră şi strălucitoare cu fanion înstelat. Haralamb Halipan, prietenul şi sfătuitorul său de taină, l-a urmat. Toţi

ceilalţi rămân pe loc. Pentru a începe ancheta bazată pe ştiinţă. Apoi, călătorii, maşina, dovezile – totul va fi transportat la castelul generalului Dracopol, din satul Chiralesa, la cinci kilometri spre miazăzi de zona în care a avut loc atacul. Ancheta ce are ca scop capturarea tâlharului Bogomil se va desfăşura la castelul generalului.

Abia ce limuzina se face nevăzută, că se aude, undeva în pădure, dangăt de clopot. Mai mulţi soldaţi, uitând că sunt îmbrăcaţi în uniformă, îşi scot caschetele de război şi-şi fac cu evlavie semnul crucii. Cea mai mare parte a militarilor şi, mai ales, ofiţerii nu îndrăznesc să-şi scoată caschetele şi să se închine. Nimeni, totuşi, nu uită să se închine. Cei cărora le e ruşine să-şi facă semnul crucii la vedere se închină cu limba, având gura închisă, la fel precum creştinii prizonieri care au mâinile legate. Pentru câteva clipe, toţi cei care se află în jurul autocarului prădat uită de atac, de Bogomil şi de general. Ascultând dangătul clopotelor unei mici biserici ascunsă în pădure, îşi amintesc cu toţii că în acea zi este 29 august, sărbătoarea aspră, severă, a Tăierii preacinstitului cap al Sfântului şi Marelui Proroc şi Înaintemergător Ioan Botezătorul. Fiecare îşi aminteşte apoi că regele românilor a poruncit tuturor supuşilor săi să-l prindă pe Bogomil şi să-i aducă capul acestuia. Ceva care se poate face, un lucru uşor, mai ales pentru militari. Ei pot să-i taie capul tâlharului, căci au putut fi uşor prinşi şi decapitaţi chiar şi unii sfinţi. Ceea ce este însă cu neputinţă este de a reteza întru totul legenda lui Bogomil. Nu poţi decapita o legendă aşa cum nu poţi decapita vântul, cum nu poţi decapita luna. Bogomil, fiind o fiinţă omenească, poate fi prins şi i se poate tăia beregata. Un om e o viaţă. Dar o legendă nu este carne, ci duh. Iar duhul nu poate fi decapitat pentru a-i duce capul pe o tipsie de argint regelui României. Niciunui rege de pe pământ. Niciodată. Este un ordin nefericit dat de rege generalului Dracopol. Căci cu cât loveşti într-o legendă, cu intenţia de a o ucide, cu atât aceasta se extinde şi cu atât mai mult devine mai fermecătoare.

III. Iarba fiarelor

Generalul Dracopol părăseşte negru de supărare locul în care a fost săvârşit atacul. E hotărât să lovească dur, nemilos. În ţările civilizate, aventura a fost abolită, iar existenta este fără surprize. Acolo, omul şi viaţa sa sunt după măsură omenească. Aici, în munţi, omul şi viaţa lui se pun în balanţă după măsura lui Dumnezeu; iată pentru cc oamenii părăsesc realitatea, pământul, măsura raţiunii. În ţinuturile din Carpaţi, orice lucru se prelungeşte în ireal, în suprapământean, în legendă, în mit. Şi iată, un tâlhar apare din străfundurile munţilor. Iar oamenii, în loc să colaboreze cu autorităţile, urzesc legende, născocesc miracole, pe care le atribuie tâlharului; ţes poveşti în jurul lui, e admirat şi preamărit. Generalul îşi dă seama că în astfel de condiţii nu poate să-şi desfăşoare ancheta. De cum ai de-a face cu ţăranii din aceşti munţi, te afunzi în supranatural, în poezie şi în mitologie ca într-o băltoacă. Dacă anchetatorul nu se opreşte, e înghiţit de ea. Cu toate acestea, generalul s-a decis să meargă până la capăt. A făgăduit regelui capul lui Bogomil. I se pare firesc să-şi ţină cuvântul.

— Şi tu crezi, Haralamb Halipan, că Bogomil are puteri supranaturale?, întrebă generalul.

Haralamb Halipan, şoferul, administratorul, prietenul şi garda de corp, tace. Generalul îl priveşte, întunecat la chip, în oglinda retrovizoare. Halipan, cu dinţii de aur, preferă să tacă, să nu se pronunţe asupra unor lucruri care pot să-i facă rău, căci Halipan este superstiţios. Îi e frică de forţele oculte care sunt mai puternice decât omul.

Foarte mândru de uniforma sa de brigadier de jandarmerie, nu vrea să-şi strice plăcerea de a purta galoane şi decoraţii; le poartă de atât de puţină vreme... Nu e îndrăgostit de nimic mai mult decât de aceasta. Halipan e născut din părinţi robi, din domeniile stăpânilor de la Chiralesa. Părinţii lui legitimi l-au părăsit; s-au făcut nevăzuţi de la naşterea sa, fără vreo urmă. Chiar în acel timp, stăpânii de la Chiralesa căutau un copil de rob. Era aniversarea viitorului general Dracopol, care tocmai împlinise doi ani; voiau să-i facă un dar folositor şi plăcut.

„Niciun cadou nu este mai folositor şi mai practic decât un copil, o păpuşă vie, a spus mama lui Dracopol. Să-i dăruim îngeraşului nostru drag, acum, când împlineşte doi ani, un copil de vârsta sa, care să fie proprietatea lui, jucăria lui vie, sluga şi distracţia lui.”

Au aflat în metocul Chiralesei, cătunul de robi eliberaţi, pe micuţul Haralamb Halipan. L-au spălat, l-au îmbrăcat cu o frumoasă cămaşă albă, l-au adus în salon şi l-au oferit, împreună cu alte jucării, viitorului general care împlinea doi ani. Aceasta se petrecea în plin secol XX. Însă, la Chiralesa, aflată la trei mii de kilometri depărtare spre răsărit de Paris, în marea periferie a Europei... Nimeni totuşi nu este scandalizat de ceea ce se petrece la periferiile lumii.

Familia Dracopol – stăpânii de la Chiralesa – e originară din Fanar. A părăsit malurile Bosforului de veacuri pentru a veni în România ca să administreze această ţară creştină pe socoteala turcilor. Mai apoi, a administrat ţara în numele ruşilor. Apoi, în numele englezilor şi companiilor petroliere internaţionale. Neamul Dracopol, oameni nespus de rafinaţi, şi-a dat seama că dând un rob copilului lor era un dar neapărat necesar pentru educaţia sa. De fiecare dată când micul Dracopol făcea o prostie, robul Halipan era cel biciuit.

În acest fel, micul Dracopol se deprindea cu ceea ce este bine şi ceea ce este rău fără să sufere în carnea sa de fanariot, fără să fie bătut el însuşi, ci văzând cum este bătut robul său. În afară de această utilitate educativă, Haralamb Halipan mai avea şi alte utilităţi. Se încercau pe el apa fierbinte de la baie, medicamentele. Lui Haralamb i se dădea întotdeauna lingura de supă pentru a fi sigur că aceasta nu e prea fierbinte. Astfel, gura robului era cea care se ardea, şi robul, nu stăpânul, era cel care plângea. Haralamb Halipan dădea, de asemenea, stăpânului său pildă de stoicism. Pentru a-l încuraja pe micul Dracopol să suporte ventuzele, pentru a-i arăta că acestea nu făceau rău, erau puse mai întâi pe spatele lui Haralamb. Micul Haralamb trebuia să suporte sângerările, lipitorile, uleiul de ricin... Încă din fragedă copilărie viitorul general a învăţat că Haralamb Halipan era proprietatea sa. Şi Haralamb, la rândul său, ştia că nu-şi aparţine şi că aparţinea stăpânului.

Stăpânul şi robul său vor creşte împreună. Vor face toate experienţele pe care oamenii le fac în viaţa lor, unul ca stăpân, celălalt ca rob. Dar experienţele erau aproape aceleaşi. Experienţe măreţe. Astfel, ei au făcut războiul. Generalul fiind

comandant, iar Haralamb Halipan ca ordonanţă, asumându-şi aceleaşi riscuri ale morţii. Căci stăpânii şi robii pot fi ucişi de acelaşi obuz ori de acelaşi glonţ. Moartea, această mizerabilă reacţionară, nu face diferenţă de clasă. Haralamb Halipan e acum administrator, sfătuitor, prieten şi garda de corp a generalului. E singurul său prieten, căci nu mai are părinţi şi nu s-a căsătorit.

— Răspunde, Halipan, şi tu crezi, la fel ca alţii, cum că tâlharul Bogomil poate să deschidă fără chei o valiză blindată?

— Păi aţi auzit şi dumneavoastră, domnule general. Sunt martori oculari care au declarat asta. Sunt oameni care au văzut cu ochii lor cum Bogomil poate să deschidă o valiză blindată fără chei. De altfel, toată lumea ştia. De atâta vreme. Nimeni nu se mai îndoieşte. Doar dumneavoastră, domnule general, nu vreţi să credeţi... Dar o să vă convingeţi până la urmă.

— Nu se poate!, spuse generalul, tolănit în scaunul moale al limuzinei.

Adăugă dispreţuitor:

— Nu, Halipan, nu se poate. Nicăieri pe pământ nu s-a văzut una ca asta, nici măcar o singură dată. Minunea ar fi fost analizată, studiată, descrisă în cărţi. Ar fi fost cunoscută imediat.

— N-aţi citit toate cărţile, domnule general, în care s-ar fi putut scrie ori ba despre acestea. Un lucru e sigur: Bogomil are în palma de la mâna dreaptă iarba fiarelor, nu? E o iarbă foarte firavă. Albastră precum floarea de nu-mă-uita, dar mult mai mică, mai firavă şi mai frumoasă. Dacă găseşti un singur fir şi dacă crestezi în palma de la mâna dreaptă cu cuţitul o tăietură adâncă, dacă pui aici iarba fiarelor, în carne, aproape de os, când rana este vindecată, poţi să deschizi doar atingând cu mâna orice fel de încuietoare. Cel ce are în mână iarba fiarelor, domnule general, poate să desfacă toate lanţurile fără niciun efort. Ca şi cum ar rupe o aţă. Poate să spargă uşile negre ale închisorilor. Poate să îndoaie ca pe o sârmă cele mai groase bare. Cel care are iarba fiarelor în carnea sa e un om liber, domnule general, singurul om liber de pe pământ. E omul cel mai puternic, căci nimeni nu poate să-l înlănţuie, nici să-l aresteze. E omul cel mai bogat, căci poate să ia câţi bani vrea, din toate băncile şi din toate seifurile lumii... Asta înseamnă să fii fericit, domnule general: să ai în carnea ta un fir din iarba fiarelor.

— Ai văzut tu în viaţa ta un om care să aibă iarba fiarelor?, întrebă generalul.

— Eu? Nu. Dar alţii au văzut un astfel de om. Bogomil, de pildă, vestitul Bogomil, are în mâna dreaptă iarba fiarelor. Aţi auzit ce-a spus căpitanul Pelhivan? Mărturiile sunt zdrobitoare, limpezi. Tâlharul a deschis valiza fără chei. Instantaneu. Dintr-odată. Doar atingând-o. Comandantul jandarmeriei din Petrodava v-a raportat asta. Ce-ar mai trebui ca să credeţi?

Haralamb Halipan ridică mâna. Arată palma generalului.

— Când eram mic am crestat şi eu în carne şi am pus aici o floare albastră. Dar era o floare oarecare, nu era iarba fiarelor. La noi, la Chiralesa, toţi copiii caută această floare pe timp de vară. Toţi ştiu că ea creşte doar pe locuri înalte, pe vârfurile Carpaţilor, mai cu seamă pe Ceahlău, pe piscul Panaghia. Dar este greu să dai de ea. Fericit e muritorul care poate, într-o zi, să-şi încrusteze în mâna sa această floricică albastră precum Bogomil! Se spune că în timpurile străvechi, când oamenii făceau mai puţine păcate ca acum, pe vârfurile Carpaţilor creşteau mai multe fire de iarba fiarelor. Acum, lumea este prea afundată în păcat, iar iarba fiarelor nu mai creşte aproape deloc. Nici măcar pe vârfurile care ating cerul. Fericit e Bogomil care a aflat una!

— Nu există iarba fiarelor, dragul meu Halipan. Am să-ţi aduc dovada într-o zi-două. Când o să pun mâna pe tâlhar şi-i voi tăia capul ca să i-l duc regelui. Însă, înainte de a-l tăia, îţi voi îngădui să te convingi tu însuţi că nu are iarba fiarelor şi că această floare nu există. Sunt poveşti, baliverne, invenţii ale unui popor superstiţios şi ignorant. Crezi tu că dacă această floare, această iarbă minunată, ar fi existat, savanţii, oamenii de ştiinţă, profesorii n-ar fi vorbit despre ea? Crezi că n-ar fi fost articole în ziare?

— Chiar ziarele au scris şi au făcut cunoscut că aceasta există!, spuse Halipan.

— Citeşti acum şi ziare? De când ştii să citeşti?

Generalul râde în hohote. E o poveste veche care-l face mereu să râdă. Căci Haralamb Halipan, dintre toate specimenele omeneşti pe care generalul le-a văzut, e singurul care n-a reuşit să înveţe să citească măcar primele trei litere ale alfabetului. Haralamb Halipan zăcea în cea mai cruntă neştiinţă. Capul lui era total refractar la cultură. Mâna lui refuza să scrie. Poate să înveţe orice, dar să scrie o singură literă nu poate. Această neputinţă a fost descoperită în timpul războiului. Halipan îl însoţea pe linia frontului pe stăpânul său, pe maiorul Dracopol, căruia îi era ordonanţă. Maiorul era adjutant al frumoasei regine

a românilor, care vizita în toate zilele spitalele militare în uniformă albă, ca o rochie de mireasă. Într-o noapte, Halipan îi va salva viaţa stăpânului său. Acesta nu se afla în primejdie de moarte din cauza gloanţelor inamice, ci din pricina unei urâte şi macabre poveşti. Era ameninţat să moară de ruşine şi în dezonoare. Şi Haralamb Halipan l-a salvat. Pentru a-l recompensa, stăpânul l-a întrebat pe salvatorul său ce şi-ar dori. Haralamb Halipan a răspuns fără nicio ezitare că voia să fie subofiţer, caporal de jandarmi. Robii doresc întotdeauna să devină jandarmi. Şi visează mereu să aibă uniforme, galoane şi decoraţii. I s-a promis lui Haralamb Halipan că va fi făcut subofiţer; dar apărea o dificultate: pentru a fi ridicat la un asemenea grad, trebuia să ştie să citească şi să scrie. Măcar să se semneze. Iar Haralamb Halipan se dovedea incapabil de una ca aceasta. S-a învârtit săptămâni întregi, plângând ca un copil, în faţa foii de hârtie cu un creion în mână. Era cu neputinţă pentru el să înţeleagă taina scrisului. Halipan, din naştere, era sortit să rămână analfabet. Analfabet sadea. Astfel, a trebuit să fie făcută o derogare şi a fost făcut caporal fără să fie obligat să semneze, dar, îndată după aceea, cum toată lumea îşi bătea joc de el, a fost trecut în rezervă. Din acel timp, Haralamb Halipan era administratorul imenselor domenii ale generalului Dracopol. Era, de fapt, adevăratul patron al acestora. Pentru a mânui biciul pe spatele ţăranilor nu e nevoie să ştii să scrii şi să citeşti.

— Răspunde-mi, Haralamb, de când citeşti tu ziarele?, întrebă generalul.

Râdea din toată inima, ca în copilărie. Haralamb Halipan îi era din nou jucărie şi păpuşă vie.

— N-am citit, domnule general, dar am văzut fotografia în ziar. Un japonez avea iarba fiarelor. Poate să spargă cu pumnul său zece scânduri aşezate una peste alta. Poate să spargă cu o singură mână zece cărămizi suprapuse. Poate să facă o gaură cu pumnul într-un perete – largă de o jumătate de metru. Să dea pe din două bare de fier groase cât mâna mea. I-am văzut fotografia în ziar.

— Una ca asta da, viteazul meu Haralamb Halipan, spuse generalul. Există, a existat şi va exista mereu. Dar nu pentru iarba fiarelor, ci datorită antrenamentului. Şi poate mulţumită întinderii anumitor nervi de la mână, ca loviturile să nu fie dureroase. Japonezii reuşesc astfel de isprăvi prin antrenament. Ei se folosesc de pumnii lor la fel cum cineva s-ar folosi de un topor ori de un ciocan de zece kilograme. Ştiu asta. Se numeşte

karate. Dar n-are nicio legătură cu iarba fiarelor. Mai mult, într-un astfel de caz e vorba de a sparge un obiect cu forţa braţului, nu de a deschide miraculos încuietori... Bogomil al tău nu are această forţă a karatelor pe care o au japonezii. Căci Bogomil n-a spart valiza blindată a Tezaurului.

— N-a spart-o pentru că are iarba fiarelor. La japonezi lucrurile stau altfel. Ei au o floare asemănătoare, dar nu au adevărata iarba fiarelor. Nu creşte la ei, în Japonia. Şi asta pentru că japonezii sunt păgâni; sunt duşmanii lui Hristos. Iarba fiarelor creşte doar aici, la noi, la Petrodava, pe culmile Carpaţilor, pe vârful Panaghia de pe Ceahlău. Şi e drept, căci noi îl iubim pe Dumnezeu. Noi, sărmanii moldoveni. Noi avem aici, la Petrodava, la fiecare pas, câte un schit, o mănăstire, un paraclis, o troiţă... Pentru credinţa noastră a tuturor a dat Bogomil de un fir de iarba fiarelor şi l-a pus în mâna sa. Şi pentru asta Bogomil a devenit marele şi vestitul Bogomil... Ştiţi, domnule general, că Moldova se află sub ocrotirea Maicii Domnului.

— Ţii mult la ţinutul tău moldovenesc, aşa e?, întrebă generalul.

Ascultă cu un anumit interes cuvintele de dragoste care se adresează pământului şi pe care le rosteşte robul său. Generalul, care a venit din alt loc, nu mai are pământ iubit. Desigur, deţine imense întinderi de pământ în Moldova. De veacuri; vorbeşte limba ţării; e al ţării, căci, sugând sângele românilor, a încheiat prin a avea acelaşi sânge ca şi ei. Precum o insectă are acelaşi sânge cu animalul căruia îi suge sângele. Dar el rămâne totuşi un străin. Nu e precum Haralamb Halipan.

— De ce taci, Haralamb? Te întreb dacă iubeşti atât de pătimaş ţinutul tău.

— Nu, domnule general, răspunse Haralamb Halipan.

— Nu-ţi iubeşti ţinutul, pământul tău?

— Nu, domnule general. Dumneavoastră iubiţi cu adevărat ţara mea. Dumneavoastră, care aveţi pământ. Noi muncim acest pământ, ne târâm în genunchi pe acest pământ, brăzdându-l, sângerând pe el, lăsându-ne sudoarea pe el, suferind pe el. Cum vreţi să-l iubim? El este locul necazului nostru, al suferinţei. Câmpul este locul suferinţei lucrătorului. Cât priveşte dragostea, doar dumneavoastră, stăpânii ţării, aveţi putinţa de a o gusta. Nu aveţi decât plăceri şi desfătări pe acest pământ. Deci sunteţi mai bine rânduit ca să-l iubiţi cu voluptate. Nu noi.

Deodată, Haralamb opreşte limuzina uriaşă înaintea râului Ozana, care trece prin satul Chiralesa.

— Podul e rupt, domnule general, spuse Haralamb Halipan.

E palid. Maşina trecuse pe acolo în urmă cu aproape un ceas şi podul era atunci în perfectă stare.

— Uitaţi-vă, domnule general, stâlpii podului sunt tăiaţi cu fierăstrăul.

Haralamb Halipan îşi face semnul crucii. Scoţându-şi cascheta de brigadier, spune:

— Bogomil, domnule general, a tăiat stâlpii. Asta e.

— Fă cale-ntoarsă, Haralamb Halipan, şi să ne întoarcem prin sat!, ordonă generalul.

— De ce să fi stricat Bogomil podul? De ce?, se întrebă Haralamb dând marşarier.

— Nu el. Dacă tu crezi că Bogomil, după ce a furat unsprezece milioane, se plimbă cu ele, distrându-se, stricând poduri, eşti chiar naiv, sărmane Halipan. Bogomil a rupt-o la sănătoasa pentru a se ascunde cu milioanele sale... Nu el a retezat stâlpii. Poate că podul s-a sfărâmat din pricina apelor, din cauza furtunii.

— Nu, piciorul e retezat. Veniţi să vedeţi dacă nu mă credeţi. Bogomil l-a tăiat. Nimeni nu ar fi avut curajul să facă una ca asta. Nimeni în afară de el. Lui nu-i e teamă de nimic.

— Şi de ce-ar fi făcut-o?, întrebă generalul. Gândeşte omeneşte, Halipan, măcar o dată în viaţa ta. Bogomil nu câştigă nimic retezând stâlpii podului. Ne întoarcem prin sat, fără chiar să facem un ocol. Atunci, lămureşte-mă, de ce ar fi demolat podul dacă aceasta nu i-ar aduce nici un folos.

— Bogomil a demolat podul pentru că are un plan. Nu ştiu care, dar mi-e teamă. Căci ştiu că Bogomil lucrează mereu după un plan. Nu mai pot de frică.

Generalul vru să surâdă, dar nu reuşi. Şi lui îi era teamă, căci nu ghicea intenţiile tâlharului. Stâlpii podului erau retezaţi, fără doar şi poate. Prin urmare, trebuia să fie pe poziţie. Logic vorbind, nu putea înţelege de ce Bogomil lucrase astfel. Obliga limuzina generalului să facă un mic ocol şi să se întoarcă la castel trecând prin sat. La ce-i folosea? Era un mister. Generalul îl va înţelege însă îndată.

IV. Tâlharul depune o coroană la picioarele statuii

Generalul, în ciuda calmului său, este vădit iritat de incidentul legat de pod. Îşi aprinde o ţigară uşor narcotizată. De fabricaţie specială, care-l ajută – în clipele dificile – să vadă viaţa în roz. De această dată fără efect însă. Îşi reproşează faptul că nu şi-a luat escortă. Dar nu întâmpină nicio primejdie. Limuzina neagră urcă panta stâncoasă spre satul Chiralesa. O simplă schimbare de itinerar. Satul este alcătuit din treizeci ori patruzeci de case, răspândite pe versantul de miazăzi al muntelui. Fiecare casă are pereţii văruiţi în alb şi un acoperiş de şindrilă ce pare argint. Satul Chiralesa e format parcă din cuburi de zahăr alb, aruncate din înalt pe platoul verde şi înclinat al muntelui. În mijlocul satului se află biserica. Înaintea bisericii, pe de-a-ntregul de lemn, piaţa satului. În jurul bisericii, cimitirul, şi îndată după aceasta „zidurile stăpânului”. Astfel este numit gardul, înalt de doi metri, care înconjoară pe câteva zeci de kilometri domeniul generalului Dracopol. Pentru a ajunge la castelul despotului, drumul prin sat este mai scurt. Dar generalul nu o ia niciodată pe acolo. Preferă să treacă podul, luând-o pe drumul de jos. Sunt ani de când generalul n-a mai trecut prin sat. Când era tânăr, i se întâmpla de multe ori s-o apuce pe acolo. Pentru a se uita după fete. Ieşea din castel călare, urmat de credinciosul său Haralamb Halipan. De cum zărea o siluetă de femeie la marginea pădurii ori în poiană, o urma la pas. Exact ca la vânătoare. Era uşor să vadă, chiar de departe, care era vârsta femeii, după părul acesteia. În ţinut, fetiţele au părul despletit, adolescentele poartă părul strâns cu fundiţe colorate, cu o floare la ureche ori în păr; tinerele au pe cap un mic batic alb, roşu ori albastru, întotdeauna culori vesele; femeile căsătorite au capul acoperit cu un batic alb. Fecioarele au fruntea liberă; femeile căsătorite au fruntea acoperită. Cât despre femeile mature, acestea poartă un batic de culoare închisă, înnodat la ceafa, ascunzându-le fruntea şi urechile. Femeile în vârstă poartă basma strânsă sub bărbie, urechile şi fruntea fiind acoperite. Generalul, pentru a se linişti, îşi aduce aminte de aceste lucruri, căci sunt amintiri plăcute pentru el. Când era adolescent, nu

îndrăznea deloc să se lege de femei. Haralamb l-a sfătuit să le ia cu de-a sila. Astfel, de cum vedeau de departe, cu binoclul, o femeie, porneau la galop. Femeia era trântită la pământ cu forţa, ca un vânat, cu ajutorul lui Haralamb. Nicio femeie din ţinut n-ar fi îndrăznit vreodată să facă plângere pentru viol. Dacă nu mai putea îndura suferinţa, îşi lua viaţa, aruncându-se într-o fântână. Dacă nu se sinucidea, îşi tăinuia ruşinea. Dacă agresorul ar fi fost un băiat de ţară, femeia agresată ar fi putut să repare un astfel de rău, forţându-l pe băiat să o ia de soţie. Dar nu se putea cere aceasta stăpânului Dracopol. În zadar să vorbeşti despre una ca asta. Nu rămânea decât să-şi poarte ruşinea în taină. Stăpânul Dracopol, bine sfătuit de Haralamb Halipan, ştia deci că putea să violeze toate femeile din ţinut fără nicio urmare care să-i pricinuiască vreo supărare. Nimeni nu s-ar fi plâns. Şi el nu a dat înapoi de la aceasta. O singură femeie i-a ţinut piept: Taina Chiralesa. Dar ea nu era o femeie din ţinut. Era o fată venită din Răsărit. Câtă vreme a fost tânără, ori tânără căsătorită, a fost mai puternică decât Dracopol şi valetul său Halipan. Ea i-a biruit. Însă soţul ei, caporalul Miron Chiralesa, a murit ca erou pe front. În ziua în care, la Chiralesa, a fost inaugurată statuia caporalului erou, Taina, văduva de război, s-a oferit ea însăşi să devină ibovnica generalului. Taina Chiralesa, văduva de război, soţia caporalului mort pentru a o salva pe regină, are chiar un copil, un bastard, care seamănă leit cu generalul. Dar ea nu vorbeşte despre asta. În acelaşi timp, a devenit amanta tuturor bărbaţilor. Fata satului. Generalul îi păstrează o foarte frumoasă amintire. Şi când ea vine la el, o primeşte. Căci Taina este singura femeie din sat care vine la castel. Ea se comportă aici ca o ibovnică. Casa sa se află în faţa bisericii şi a statuii de piatră a soţului ei, salvatorul reginei; e o casă cu acoperişul de paie, singura casă cu acoperişul de paie de pe întreg muntele. Soţul o construise pentru femeia lui; lăsase de-o parte şindrila şi o acoperise cu paie, pentru că Taina spunea că în ţinutul ei din Răsărit casele au acoperişul de paie. Cu binoclul său, generalul priveşte casa cu pereţi albi, cu acoperişul de paie, cu ferestrele pline de flori roşii, în timp ce maşina urcă; uşile sunt închise, la fel ca toate uşile tuturor caselor. Cum este sărbătoarea Tăierii capului Sfântului Ioan Botezătorul, toată lumea e la biserică. Satul e pustiu. De departe, statuia caporalului Chiralesa, în picioare, cenuşie, cu casca de fier, este la fel de înaltă precum casa sa cu acoperişul de paie. Şi ea pare lipită de casă. Trebuia să fi fost totuşi nespus de greu să îndure, ca tânără femeie, abia căsătorită. I s-a luat

soţul şi a fost trimis la război; în schimb, i s-a adus un soţ, în mărime naturală, de piatră, care a fost aşezat în faţa ferestrei. Dar nu se putea face altfel. Se cuvenea să fie aşezată statuia eroului naţional în piaţa satului între casa sa şi biserică... Fiul Tainei şi al caporalului s-a născut după plecarea acestuia la război. Copilul, Serafim Chiralesa, nu l-a văzut niciodată pe tatăl său în carne şi oase, doar în beton şi piatră. Era fiul unei statui.

Limuzina opreşte în piaţa satului.

— Domnule general, o coroană cu o panglică lungă e agăţată de gâtul statuii, spuse Haralamb Halipan.

— Să mergem să vedem ce scrie pe panglică!, ordonă generalul. Copiii de la şcoală au pus coroana. Nobil sentiment patriotic...

Haralamb Halipan coboară, se apropie de statuie, priveşte coroana şi pe soldatul de piatră. Apoi, aleargă ca şi cum ar fi văzut pe diavolul către general.

— Bogomil a pus coroana, domnule general.

— De unde ştii că Bogomil?

Generalul priveşte cu binoclul. Nu vede însă inscripţia.

— Nu ştii să citeşti! Cine ţi-a spus că Bogomil?

— Pe panglică e crucea lui Bogomil. Crucea în cerc. Nu e nevoie să citeşti ca să recunoşti emblema lui Bogomil.

— Arată-mi-o!, ordonă generalul.

Priveşte în jurul lui. Nu vrea să cadă într-o cursă. Poate că cineva doreşte să fie forţat să coboare din maşina blindată pentru a-l ucide ori pentru a-l răpi. Îşi pregăteşte pistolul. Nu e nimeni în jur. Ca şi când satul ar fi fost abandonat. Haralamb Halipan soseşte cu coroana de flori artificiale, luată de la gâtul statuii. Pe panglica neagră e scris cu caractere mari, aurite: *Caporalului Chiralesa, cea mai apropiată rudenie a sa, Bogomil.* Şi crucea în cerc, emblema tâlharului.

— Ascunde această mizerie în portbagajul maşinii şi dă-i bice, mormăi generalul.

Priveşte fără încetare în jurul lui. Nici ţipenie de om. Nicăieri. Toate uşile sunt închise, toate ferestrele sunt închise.

— Ca să ne facă să vedem asta a distrus podul, spuse generalul. Ei bine, am văzut coroana! Şi acum...? Ce-a câştigat Bogomil cu asta? Nimic.

— Coroana a fost pusă cu câteva minute înaintea sosirii noastre, domnule general, spuse Haralamb. Nimeni n-a putut s-o vadă. Toată lumea e la biserică. Suntem singurii care am văzut coroana lui Bogomil. Dar de ce a scris: „cea mai apropiată

rudenie a sa”? Mama şi tatăl caporalului Chiralesa au murit demult şi el era unicul lor copil. În afară de soţia sa, Taina, şi de fiul lui, Serafim, nu avea nicio rudă pe pământ. De ce Bogomil a scris că este cea mai apropiată rudenie a caporalului Chiralesa?

— Nu Bogomil a scris asta, spuse generalul.

Prinse din nou curaj, căci limuzina nu mai avea decât câteva sute de metri până la poarta castelului. Pericolul unei capcane se îndepărta. A săvârşit o imprudenţă de neiertat ieşind fără escortă. Nu va mai face asta niciodată.

— E Bogomil, domnule general. A semnat cu pecetea sa. Nimeni n-are curajul să folosească pecetea lui Bogomil, crucea în cerc.

— Să mergem dară. E o glumă! Vom descoperi pe cel care a făcut-o. Nu Bogomil e cel care a aşezat coroana. Tâlharul n-are nici chef, nici mijloace, să se ţină de glume nesărate, mai ales în această dimineaţă, când mii de poliţişti, de jandarmi şi de soldaţi caută, scotocind fiecare metru de pământ... Tâlharul, ascuns în fundul vreunei peşteri, cu cele unsprezece milioane, tremură de frică, căci ştie că de această dată noi am dezlegat toţi câinii poliţişti ai armatei.

Haralamb Halipan tace. Nu e de aceeaşi părere cu generalul. Îi este cumplit de teamă. Tremură din tot trupul lui ticălos.

— Sunt jandarmi peste tot, la fiecare pas. E adevărat, domnule general. Nimic de zis. Dar Bogomil e cel care a pus coroana. Tot el e cel care a rupt podul. Ca să vedem asta şi să-şi bată joc de noi. Căci Bogomil nu se ascunde niciodată. Ştie toată lumea asta. Poate să treacă fără să fie văzut prin mijlocul soldaţilor.

— Are şi puterea de a se face nevăzut?

— Nu, nu nevăzut! Dar el poate să treacă fără să facă zgomot şi fără să lase urme. Chiar şi pe zăpadă păşeşte fără să lase vreo urmă. Nu se ştie cum face asta. Se poate ascunde, lipindu-se de pământ, până la a se face una cu acesta – până la a deveni asemenea pământului. Se aude că atunci când îi este greu, când este încercuit din toate părţile, se strecoară într-o crăpătură a pământului ori într-un bârlog şi rămâne acolo nemişcat, fără să respire, fără hrană, fără apă, ca o stană de piatră, ceasuri şi zile întregi. Soldaţii pot să meargă pe deasupra lui fără să-şi dea seama. Intră într-o fântână şi rămâne acolo, cu capul sub apă, ore întregi. Are plămânii atât de puternici, că n-are nevoie să respire ca noi, în fiecare clipă.

— E tot ceea ce poate să facă Bogomil al tău?, întrebă generalul. Nu te cred.

— El poate să se mai caţăre, ca o veveriţă, pe cea mai înaltă creangă a copacilor şi, lipindu-se de scoarţă, să rămână nemişcat ceasuri întregi. Chiar şi păsările se înşală şi vin şi se aşază pe capul ori pe umărul lui, ca şi cum ar fi de piatră... El e sigur cel care a demolat podul ca să ne forţeze să vedem coroana sa.

— Şi de ce ar fi făcut asta?

— Ca să ne arate că e atotputernic. Că nu îi e teamă de soldaţi. Că o să facă şi de aici înainte tot ce vrea. Ca să-şi bată joc de dumneavoastră şi să vă facă să turbaţi, domnule general. Şi apoi, pentru a ne preveni că pregăteşte ceva. El dă de veste întotdeauna prin simboluri. Dar, oricât mi-aş bate capul, nu pot să înţeleg ce vrea să însemne coroana mortuară şi cuvintele: *Caporalului Chiralesa, cea mai apropiată rudenie a sa, Bogomil.* Nu este rudă cu Chiralesa. Chiralesa n-are nicio rudă. Asta înseamnă, totuşi, ceva. Şi mi-e foarte frică, domnule general. În astfel de lucruri se ascunde un mesaj secret al lui Bogomil.

— Tâlharul se distrează pe seama voastră şi pe neştiinţa voastră, cunoscând că peste tot şi în toate voi vedeţi mesaje secrete şi oculte. Profită de asta ca să vă bage în sperieţi.

— Tot ceea ce Bogomil face are mereu o noimă.

Lui Haralamb Halipan îi este teamă. I-a fost mereu teamă. Acum, are o mare avere. Din monede de argint. Fără familie şi prieteni, nu are niciun viciu: nu bea, nu fumează, nu are patima femeilor, nici pe cea a luxului, nici a jocului, mâncarea bună îl lasă indiferent. Din cea mai fragedă copilărie, n-a fost zi de la Dumnezeu în care Haralamb să nu pună ban peste ban. Stăpânii sunt risipitori. Haralamb n-a cumpărat niciodată ceva. Orice ban care i-a căzut în mână l-a pus deoparte. Şi a primit grămezi. Bani de toate felurile şi din toate timpurile. Are găleţi pline de bani de aramă, de argint, de aur, de aluminiu. Totul e bun pentru el... Strânge orice şi pune deoparte; apoi îşi vâră comoara în oale de pământ ars, pe care le îngroapă, ştiind bine că nu le va dezgropa niciodată. Dar sunt ale lui... Astăzi, pentru prima oară în viaţa sa, Haralamb Halipan se hotărăşte să cheltuie ceva. Şi chiar o foarte mare sumă de bani. Căci intuiţia lui de barbar, de om la mâna stăpânilor, de torţionar îi spune cu precizie că ceasul pedepsei a sunat. Şi pedeapsa îi vine prin Bogomil. Nu are niciun fel de îndoială în această privinţă. Face un jurământ solemn: să dăruiască trei clopote mari de aramă bisericii Sfintelor Albine din

sat, dacă Bogomil se va face nevăzut din zonă, fără să-i facă vreun rău.

„Doamne, Tu Care ştii că toată viaţa mea n-am cheltuit un sfanţ şi nu mi-am cumpărat nici încălţăminte, nici pâine, nici măcar o ţigară, e prima oară când cheltui bani, acum, la cincizeci de ani. Şi cheltui pentru biserica Ta. Scapă-mă de furia tâlharului Bogomil. Ştiu că vrea să mă tortureze şi să mă ucidă. Scapă-mă de el. Şi Tu o să ai trei clopote frumoase, care vor bătea pentru slava Ta.”

Limuzina neagră merge pe lângă zidul stăpânului şi intră repede în parcul castelului. Într-o clipită, faţa lumii se schimbă. E ca şi cum ai părăsi pământul ca să intri în cer. Căci aici, înlăuntrul zidurilor, este cu adevărat cerul, paradisul pământesc al stăpânilor. Mai întâi, o peluză verde de gazon, moale precum lăptuca, se întinde pe kilometri întregi. În depărtare, în mijlocul acestei întinderi de verdeaţă, se ridică castelul alb, precum zăpada, cu turnuri dantelate de piatră şi o scară de marmură albă, care străluceşte precum pietrele preţioase. Ca o oglindă, aproape de castel, e lacul; un lac cu apa mai curată decât cristalul. În jurul lacului, păuni, păsări aduse din ţările calde, flori rare, arbuşti, toate aleile, acoperite cu pietriş mărunt aurit, par pârâuri de aur. Însă în spatele acestui paradis se află infernul. Căci, în clipa în care limuzina intră în curte şi merge pe dalele aurite, se aud lătrături cumplite de câini. Aceşti câini-lup veritabili provin din crescătoria castelului şi sunt născuţi din încrucişarea lupilor adevăraţi cu câinii. Ei sunt hrăniţi doar cu carne crudă. Şi nu văd niciodată chip de om. Generalul susţine că dacă i-ar lăsa în parc ar putea să oprească o divizie înarmată timp de mai multe ceasuri. Din când în când, generalul dezleagă câinii săi şi, în acele zile, castelul este înconjurat de zeci şi zeci de guri roşii, ca de nişte flăcări vii. Câinii-lup sunt acum închişi în cuştile lor, în spatele castelului, nefiind la vedere. Dar se aud, ca şi când lătrăturile de dragoni ale acestora ar veni din străfundul pământului.

Limuzina se opreşte în faţa treptelor de marmură. Generalul Dracopol urcă repede scara. Pintenii sună precum clopoţeii. Este hotărât să angajeze împotriva tâlharului Bogomil o luptă plină de dârzenie, o luptă pe viaţă şi pe moarte. Căci generalul Dracopol n-a îngăduit niciodată cuiva să-şi bată joc de el. Şi Bogomil îşi bate joc de el, surpând podul, obligându-l să facă ocoluri şi agăţând acea coroană stupidă pe monumentul marelui erou naţional, caporalul Miron Chiralesa, salvatorul reginei. Generalul

Dracopol va pedepsi aceste ofense. Cu pumnul lui de fier, care zdrobeşte fără milă.

V. Ordin de a-i lua ca ostatici pe toţi locuitorii din Chiralesa

La ora unsprezece, curtea castelului din Chiralesa e plină de maşini militare. Autocarul atacat a fost condus în faţa scării uriaşe de marmură, împreună cu pasagerii şi dovezile. Comandanţii unităţilor şi şefii poliţiei, vreo doisprezece oameni, s-au strâns în marele salon al palatului. E o uriaşă şi splendidă sală de bal, la fel de vastă precum o sală de teatru, cu o masă mare de marmură, cu scaune tapiţate cu spătar înalt. Generalul Dracopol, mai slab, mai nervos decât dimineaţă, intră, şi toată lumea se ridică. Generalul se aşază în mijloc, pe un scaun precum cele ale preşedinţilor de tribunal. Comandat chiar de el. Ceilalţi, consilieri doar cu numele, nu au dreptul să-i dea sfaturi, nu trebuie decât să asculte şi să execute.

— Haralamb Halipan, adu-mi coroana! S-o vadă şi aceşti domni!, ordonă generalul.

În timp ce Haralamb Halipan, îmbrăcat ca întotdeauna în uniforma sa, lucrată dintr-un vechi costum al stăpânului, aduce coroana mortuară din flori artificiale, luată de la statuia caporalului Chiralesa, generalul spune:

— Domnilor, întorcându-ne de la locul atacului, am aflat podul tăiat pe râul Ozana. Stâlpii au fost retezaţi. E lucrarea tâlharului ori, mai precis, a unuia dintre complicii săi. Căci e sigur că tâlharul are lucruri mai grabnice de făcut decât să reteze picioare de pod. Am făcut cale-ntoarsă şi am ajuns la castel prin sat. Voi cu toţii ştiţi că eroul principal al marelui război este unul dintre oamenii mei, caporalul Chiralesa, care a luptat sub comanda mea. Văduva şi orfanul lui trăiesc aici. Povestea caporalului Chiralesa se află în toate cărţile de şcoală, în toate manualele, în toate calendarele. La propunerea mea, regina a hotărât să-i înalţe un monument acestui erou, aici, în satul său natal, în faţa casei lui acoperită cu paie şi în faţa bisericii. Toţi aceşti munţi sunt săraci eroi... Miron Chiralesa este singurul erou din ţinut. Noaptea, de unul singur, şi-a dat viaţa pentru a o salva pe cea a reginei. Ei bine, tâlharul întinează slava noastră, mândria noastră, pe reprezentantul nostru, venind aici şi agăţând o coroană la gâtul vestitului erou. Şi banditul se dă

drept rudenie a eroului. Or, caporalul nu are nicio rudă. Această faptă a tâlharului mă tulbură mai mult decât furtul milioanelor şi decât atacul asupra autocarului. Căci, pentru un om, mai mult decât aurul, mai mult decât toate, ceea ce contează cel mai mult e patriotismul. A întinat memoria eroilor noştri, memoria caporalului Chiralesa, şi statuia sa în mărime naturală. Această faptă, săvârşită de dimineaţă de tâlhar ori de complicii săi, mă umple de furie. Surpi podul ca să văd în mijlocul satului sacrilegiul comis la doi paşi de castelul meu. Ei bine, am văzut! Căpitane Pelhivan, şi tu, căpitane Marţian, încercuiţi-mi satul Chiralesa, arestaţi-i pe toţi locuitorii, spuneţi-le că sunt ostaticii mei şi că nu-i voi pune în libertate, pe ei, pe soţiile lor şi pe copiii lor, decât dacă-mi vor mărturisi cine a surpat podul de peste râu şi când. Trebuie să spună cine a agăţat pe statuia caporalului Chiralesa coroana cu numele tâlharului şi când. Arestaţi-i pe preot, pe dascălul şcolii, pe prunci, pe toată lumea. Dacă cineva îndrăzneşte să fugă, aveţi ordin să trageţi. În numele regelui. Dumneavoastră, comisare Stratilat, şi dumneavoastră, comisare Topor, cercetaţi coroana. Daţi de negustorul care a făcut-o şi cereţi de la el să ne spună când şi cui a vândut-o. Căci numele lui Bogomil este scris cu litere de tipar. Un tipograf a făcut asta. Arestaţi-i pe toţi tipografii, pe toţi negustorii de coroane mortuare şi pe toţi funcţionarii de pompe funebre. Trebuie să vorbească. Căci să îngădui unui tâlhar să-şi bată joc de eroii noştri naţionali e o ruşine. Nu avem dreptul să trăim sub soare dacă ne îngăduim o astfel de faptă.

Vă ordon să fiţi duri, fără milă, căci este vorba de o treabă gravă! Un popor fără onoare, fără respect pentru morţi şi eroi este un popor sfârşit. Executaţi ordinele mele! Acum, să trecem la afacerea legată de autocar. Să fie aduşi martorii, unul câte unul. Şi să se depună corpul delict în faţa noastră, Halipan. Să se aducă valiza blindată.

Nimeni nu spune nimic, căci generalul n-a întrebat ceva pe cineva. E în mijlocul lor, îl privesc. Generalul Dracopol e îmbrăcat ca un manechin într-o vitrină, impecabil. Are mâinile albe cu degete lungi, ca de mandarin. Butoanele manşetelor din aur, cu efigia împăraţilor bizantini, sunt butoane autentice, ce vin din Bizanţ, vechi inele cu pecete, prefăcute acum în butoni de manşetă. Port-ţigaretul de aur vine şi el din Fanar. A aparţinut unui sultan ori unui paşă. Totul este strălucitor şi fastuos atât la general, cât şi în jurul său. Un lux şi o splendoare pe care nu le-a dobândit într-o singură viaţă, ci de-a lungul veacurilor, la umbra

sultanilor, a împăraţilor, a dictatorilor, la umbra birourilor companiilor petroliere, a serviciilor secrete, englezilor şi altora... Familia Dracopol, strămoşii săi, trăiesc de veacuri în România, dar ei nu sunt români. Trăiesc şi aparţin ţării aşa cum spectatorii dintr-o lojă aparţin lumii teatrului. Au în grijă ţara şi o diriguiesc cu ajutorul cravaşelor, armelor, manşetelor albe. Semnează ordine. Niciodată nu se ating de ceva: ordonă, cu gesturi elegante: „Împuşcaţi-l, dragul meu!” „Ucideţi-l, prietene!” „Spânzuraţi-l, scumpule!” „Luaţi-i gâtul! Decapitaţi-l...” Sunt satrapi orientali, despoţi asiatici. În faţa lor, nimeni nu îndrăzneşte să spună ceva. Acum, generalul Dracopol e înconjurat de o echipă de specialişti, care au studiat totul în materie de criminalistică; care au diplome de ofiţeri şi de poliţişti. Se înconjoară de aceştia precum sultanul e înconjurat dc savanţi. Aceasta însă este doar de decor. Generalul nu consultă pe nimeni. Nu cere părerea nimănui. Ceilalţi sunt acolo pentru a-l urma şi a-l aproba. Şi pentru a le fi frică de el. Căci, dacă te îndoieşti că tâlharului îi e frică de generalul Dracopol, e sigur că colaboratorilor săi le e frică cu adevărat de el. Tremură mai mult decât Bogomil în timpul acestei anchete, desfăşurată la ordinele despotului-general... Teama domneşte în castelul despotului de la Chiralesa. În această stare de angoasă se va desfăşura ancheta în privinţa prinderii tâlharului Bogomil.

VI. Interogatoriul primului martor: şoferul autocarului

— Haralamb, să intre primul martor! M-am hotărât să încep cu Ion Opincă, şoferul autocarului.

Adaugă, avându-i în vedere pe ofiţerii şi poliţiştii care sunt aşezaţi lângă el, în jurul mesei de marmură, pe scaune tapiţate:

— M-am decis să conduc interogatoriile, din aceleaşi motive care fac ca pe câmpul de bătălie să fie trimise patrule în teritoriul inamicului. Cel care cunoaşte inamicul, cel care a primit informaţia exactă, e ca şi cum ar avea deja victoria. Sper să aflu ceva despre bandit. Face ravagii de şapte ani şi nu se ştie nimic exact despre el, nici despre înfăţişarea sa, nici despre felul lui de a lucra, nici despre obiceiurile sale. Nimic precis, doar legende. E prima oară când în această privinţă vom desfăşura o anchetă bazată pe ştiinţă. Trebuie să obţinem un portret exact al tâlharului, să avem o idee precisă asupra modului lui de a acţiona. Date sigure asupra obiceiurilor, slăbiciunilor, trăsăturilor caracteristice, relaţiilor sale. Sunt elementele pe care cea mai simplă dintre anchete trebuie să le menţioneze. Iar noi n-avem nimic. Nimic, după o urmărire de şapte ani!

— Intră Ion Opincă, domnule general, spuse Haralamb Halipan, deschizând uşa salonului.

Şoferul intră cu capul plecat. E un om în jur de cincizeci de ani, îmbrăcat în costum bleumarin de feroviar şi cu caschetă. Autocarul aparţine Căilor Ferate. Opincă e nespus de timid. Îi e teamă. E tulburat. Ceea ce s-a întâmplat îl deprimă, ca şi cum ar fi lost greşeala sa. E sigur că va fi suspendat, concediat, pedepsit. Cei săraci sunt mereu vinovaţi. Vinovaţi chiar de cataclisme, de cutremure de pământ, de secetă. Nenorocirea vine întotdeauna din pricina unui sărac. Ion Opincă ştie din experienţă că va fi făcut răspunzător de atac şi e hotărât să se apere. Nu cu speranţa de a fi achitat, ci doar pentru a fi pedepsit cât mai puţin cu putinţă. Căci pedeapsa e de neînlăturat. Se prezintă, nu pentru a spune ce a văzut, nu pentru a da mărturie, ci pentru a se apăra. Ştie că directorul său va fi foc şi pară pe el. La fel şi generalul. Căci, în fond, el, Ion Opincă, conducea autocarul la întâlnirea cu tâlharul. Dacă nu ar fi pus mâna pe

volan şi nu ar fi condus autocarul pe drumul de Chiralesa, Bogomil nu l-ar fi atacat.

— N-ai făcut armata?, ţipă generalul Dracopol, în timp ce şoferul se opri în faţa lui pe parchetul lucind precum oglinda. N-ai fost soldat? Nu ştii să iei poziţia de drepţi în faţa unui general al armatei române?

— Ba da, domnule general, spuse Ion Opincă.

E cumplit de dur pentru el, feroviarul, să stea în poziţie de drepţi. În timpul celor douăzeci şi cinci de ani de serviciu la Căile Ferate, i s-a ordonat un singur lucru atunci când intra în biroul direcţiei. Trebuia să-şi dea jos căciula. Apoi, trebuia să se încline, să-şi aplece coloana, să privească vârful pantofilor săi, să nu ridice niciodată ochii, nici să-i privească în faţă pe directori, pe şefi, pe administratori. Acum, i se ordonă altfel, să stea drept. Îşi îndreaptă coloana, dar este o poziţie care i-a devenit penibilă şi aproape anormală, atât de mult s-a obişnuit să rămână aplecat, umilit, supus, ca un adevărat ceferist.

— Da, domnule general. Am făcut armata. Şi războiul. Cinci ani de război.

— Cum te cheamă? Câţi ani ai? Unde locuieşti? Unde te-ai născut şi la ce dată?

— Am cincizeci de ani, domnule general. Sunt născut în Ţara de Jos, la Bârlad. Sunt văduv. Fără copii. Locuiesc la căminul ceferiştilor din Paşcani.

— Îl cunoşti pe tâlharul care a atacat autocarul tău?

— Îl cunosc, domnule general. M-am uitat la el tot timpul când fura.

— Nu l-ai mai văzul mai înainte vreodată?

— Nu, domnule general.

— Eşti sigur că nu l-ai mai văzul vreodată? Printre pasagerii tăi, de pildă?

— Nu l-am văzut niciodată, domnule general. E un chip pe care dacă-l vezi o dată nu-l mai uiţi.

— Ai declarat căpitanului Pelhivan că mergeai foarte încet, din pricina drumului, care era plin de gropi şi stricat. Apoi, ai văzut bradul doborât de-a latul drumului. Atunci ai încetinit şi mai mult, gata să opreşti. Ai spus că în acea clipă tâlharul a ieşit din pădure, a deschis uşa şi s-a urcat în autocar, cu revolverul în mână, fără să fie observat de cineva.

— Aşa a fost, domnule general. Toţi călătorii pot să confirme asta. Tâlharul a ţipat îndată: „Sunt Bogomil. Nimeni să nu mişte! Mâinile sus!”

— Şi v-aţi supus cu toţii?

— Da, domnule general.

Ion Opincă îşi dă seama că i se reproşează aceasta. Adaugă:

— Ne-am supus, domnule general, fără să stăm pe gânduri. N-aveam timp să ne gândim. Dacă m-aş fi gândit, desigur, n-aş fi făcut asta. Dar am ridicat mâinile fără să vreau, din instinct. Omul a ţipat aproape de mine. Totul a fost atât de neprevăzut! Şi apoi, avea două revolvere întinse spre mine şi spre ceilalţi.

— Aţi ridicat, aşadar, mâinile de teama lui Bogomil. V-a băgat în sperieţi!

— Nu, domnule general.

— Nu v-aţi speriat?

— Nu. Când a spus: „Sunt Bogomil”, nu ne-a mai fost teamă. La început, da. Dar, după aceea, nu. Ştiam că Bogomil nu face rău.

— Acest tâlhar devalizează de şapte ani Tezaurul de stat şi tu susţii că nu face rău?

Ion Opincă îşi dă seama că e pierdut. A săvârşit o mare prostie spunând asta. Nu va mai fi niciodată ceferist. Încearcă să dreagă lucrurile:

— O, da, face rău! Un rău mare! Dar nu săracilor.

— Banii Tezaurului nu sunt şi banii săracilor?

Ion Opincă lasă capul în jos. Ţara e împărţită în două: pe de o parte, stăpânii, care au totul, puterea, poliţia, armata, justiţia, pământul; şi, de cealaltă parte, cele douăzeci de milioane de români care nu au nimic: nici putere, nici justiţie, nici dreptul la cuvânt, nimic. Că banii din tezaur aparţin săracilor, cu aceasta Ion Opincă nu poate fi de acord. Nici de teamă, nici ca să facă pe plac, nici ca să scape de tortură. Nu. Nu se poate spune asta. Tot ce există pe pământ românesc şi sub pământul românesc aparţine stăpânilor şi satrapilor fanarioţi.

Pentru prima oară în viaţa sa, Ion Opincă îşi dă seama că, dacă spune contrariul, pământul se va deschide şi iadul îl va înghiţi. Nu răspunde. Strânge din dinţi. Generalul îi pune atunci o altă întrebare:

— Descrie-mi chipul tâlharului care v-a atacat. Era foarte aproape de tine. Îi atingeai umărul. Cum este acest Bogomil? Fă-mi portretul lui.

Deodată, chipul lui Ion Opincă se luminează. Ridurile suferinţei, fricii şi mizeriei dispar. Faţa lui se face mai albă. Căutând cuvinte ca să-l descrie pe Bogomil, se îndreaptă. Opincă, ceferistul, este născut la câmpie, în Ţara de Jos. Nu este

un muntean din Petrodava, e un om aplecat. Acum e drept. Dacă era aşezat, s-ar fi ridicat în picioare. Pentru a-l descrie pe Bogomil: din respect... Îşi caută cuvintele. Şi iată-l din ce în ce mai drept, precum un brad. Trage aer în piept. Pare acum un om de la Petrodava, ţintit drept în pământ. Fără a mai fi aplecat, precum proletarii, devine mai curajos, mai inteligent. Nu-i mai e teamă, căci, vorbind de cer, ridici capul. Şi, vorbind de Bogomil, el prinde curaj, devine bărbat, stă drept. În toată ţara, cei care povestesc despre faptele lui Bogomil sunt viteji, chiar şi laşii. Cei aplecaţi, cocoşaţii, rahiticii se îndreaptă. Cei răguşiţi capătă dintr-odată o voce mlădioasă. E în firea lucrurilor aceasta. Vorbind de reptile, de moluşte, de cârtiţe, vorbeşti cu voce joasă, cobori tonul. Însă, vorbind de un leu, ochii îţi scapără, vocea devine ca de tunet şi capeţi îndrăzneală în trup. Devii mândru. Îţi înalţi capul.

— Ai auzit ce te-am întrebat? Descrie-mi-l pe tâlhar!

— E frumos, domnule general, spuse Ion Opincă.

Şi ochii îi strălucesc precum două faruri, noaptea, pe calea ferată.

— Bogomil e foarte frumos. E tânăr, e puternic, drept ca o lumânare. Îi stă bine, e elegant, domnule general. Seamănă cu Arhanghelul Mihail.

Sunt adevăruri care, fiind mai mult decât evidente, ies din străfundul inimii aşa cum lava ţâşneşte dintr-un vulcan. Vin la lumina zilei spontan, fără a te îngriji de luare-aminte, de raţiune, de pagubele pe care le produc. Exact precum lava vulcanilor: sfărâmând totul, arzând totul.

— Nu te-am întrebat de părerile tale, spuse generalul, nu te-am întrebat dacă e frumos ori e urât. Ce talie are tâlharul? E înalt, scund, brunet, blond, gras ori slab? Asta te-am întrebat.

— E înalt, domnule general, foarte înalt şi foarte drept. Chipul lui e alb, nespus de alb, părul e negru şi lung şi îi cade pe gât.

— Cum era îmbrăcat?

— E foarte elegant, domnule general. Poartă o cămaşă de borangic alb ca neaua, cu dantelă în jurul gâtului şi încheieturilor. I-am văzut bine mâinile când îşi îndrepta revolverele asupra noastră. Are mâini albe, mâini care n-au ţinut niciodată plugul, cu degete lungi şi fine.

— Deci, după mâini, Bogomil n-ar fi un ţăran?

— Nu, domnule general. Bogomil nu e un ţăran. E un om mare.

— Te-am întrebat cum era îmbrăcat.

— Purta un suman negru – de stofă foarte fină, cu căptuşeală de catifea verde şi găitane, un brâu de piele neagră, lat de vreo douăzeci de centimetri, cu buzunare, nasturi auriţi şi ornamente. La brâu avea două cuţite cu mânere de argint ornamentate, foarte frumoase. Cuţite turceşti. Am văzut bine toate astea, căci a rămas o clipă foarte aproape de mine. Avea două revolvere militare. Unul în mâna stângă şi unul în mâna dreaptă. La gât avea o armă automată, ce îi atârna pe piept şi două cartuşiere. Purta iţari, era încălţat cu opinci. Când vorbea, îşi arăta dinţii: albi, drepţi, precum perlele. Nicio femeie nu are dinţi atât de frumoşi. Era bine ras şi mirosea frumos, ca un om nespus de prosper. Se spune, de altfel, că se spală cu apă caldă ceasuri întregi înainte de a ataca. El îşi pune atunci lenjerie curată şi cele mai frumoase haine, căci ştie că, dacă este ucis în timpul atacului, jandarmii nu-l vor spăla şi nu-i vor pune o cămaşă curată înainte de a-l arunca în mormânt. Şi el vrea să se arate ca un creştin înaintea lui Dumnezeu, cu haine curate, ras şi cu părul retezat. Se ştie, de asemenea, că se spovedeşte, se împărtăşeşte şi că posteşte o zi şi o noapte înainte de a ataca.

— Nu te-am întrebat ce se spune, ci ce-ai văzut şi ce-ai auzit cu ochii şi urechile tale.

— I-am auzit glasul, domnule general. Vorbeşte foarte mlădios, cu o voce hotărâtă, dar nu aspră, o voce ca de vioară.

— Cum a furat banii?

— Noi am coborât cu toţii, şi el a rămas singur în autocar. L-am văzut îndreptându-se spre bancheta din spate. A deschis valiza poştală şi a început să ia de aici pachete unul după altul şi să le pună într-o traistă ce o avea agăţată sub suman, pe umărul stâng.

— Cum a deschis valiza?

— Într-o clipită, domnule general. S-a apropiat şi valiza s-a deschis.

— Ai văzut dacă tâlharul a deschis cu o singură cheie sau cu două chei?

— Bogomil n-avea deloc chei, domnule general. A deschis fără cheie. Bogomil n-are niciodată nevoie de chei ca să deschidă încuietori. Are iarba fiarelor la mână, în carne, domnule general.

— Nu te-am întrebat asta... După ce a umplut traistele ce-a făcut?

— A închis valiza şi a coborât. Ne-a zâmbit şi ne-a spus: „Călătorie plăcută, prieteni!” Apoi s-a oprit. A ezitat o clipă. S-a întors, s-a apropiat de noi, a mângâiat fetiţa profesorului pe obraz. Cu mâna stângă a luat din buzunarul de la brâu un ban de aur şi i l-a dat fetiţei. „Ca amintire de la Bogomil, a spus. Să-ţi faci din acest ban inelul de logodnă când vei fi mare.” Apoi, Bogomil, dintr-o mişcare, a sărit şanţul ca o căprioară şi s-a pierdut în pădure. Într-o clipită. Fără să facă zgomot. E tot ce am văzut, domnule general. Adevărul curat.

— Cât a durat atacul?

— Câteva minute, domnule general. Mai puţin de cinci minute. Să zicem cinci, dar nu mai mult.

— Tu spui, aşadar, că tâlharul are puterea tainică de a deschide încuietorile şi că ai văzut aceasta cu ochii tăi, că el a deschis valiza fără chei?

— Da, domnule general. L-am văzut cu toţii. Cu toţii. Ştiam că Bogomil are o astfel de putere. Dar acum, noi am văzut cu ochii noştri minunea.

— Haralamb Halipan, cheamă gărzile! Să fie pus în lanţuri!, ordonă generalul. Şi să fie ţinut la secret, fără pâine şi fără apă. În gheţărie, în mamelonul de gheaţă.

— N-am făcut nimic, domnule general!, spuse Ion Opincă, ceferistul.

Se făcu dintr-odată mic, cocoşat şi bătrân, la fel ca atunci când intrase. A devenit într-o clipită un bătrân, un om căzut în mizerie. În timpul în care a vorbit despre Bogomil, Ion Opincă strălucea de frumuseţe. Acum, căzuse din nou în condiţia lui proletară, de om oprimat, ţinut în robie. Repetă fără încetare, ştiind, totuşi, că nimeni nu mai era atent la ceea ce spunea: „N-am făcut nimic, domnule general. N-am vorbit nimic rău.” Lucrătorul la căile ferate plânge.

— E un sperjur, un martor mincinos, spuse generalul. Pentru asta îl arestez, îl pun în lanţuri şi-l ţin la secret. Îl voi trimite la ocnă, căci minte. A dat mărturie mincinoasă.

— N-am minţit, domnule general! Vă jur că n-am minţit!, gemu Ion Opincă, întorcându-se.

— Ai spus lucruri care nu există decât în basme. Nimeni din lume nu are puterea pe care tu i-o dai lui Bogomil şi pe care spui că ai văzut-o cu ochii tăi. Povesteşti asta ca să încurci iţele anchetei, pentru a-i da tâlharului o şansă de scăpare. E o mărturie mincinoasă şi complicitate la atacul armat la drumul mare... Iată de ce te arestez. Te voi trimite la ocnă pentru tot

restul vieţii. Ofensezi pe rege şi autorităţile aducând mărturii mincinoase într-un moment atât de grav.

Gărzile îl iau pe şofer.

Tremurând de furie, generalul spune colaboratorilor:

— Bogomil e frumos, Bogomil e înalt, Bogomil miroase frumos, Bogomil e elegant, Bogomil are puteri tainice, Bogomil îmbrăţişează copiii. Toate aceste legende aiuritoare, minciuni şi superstiţii trebuie să înceteze. Cei care continuă să se cramponeze în legende şi povestesc baliverne vor fi puşi în lanţuri. Şi asta îi va vindeca. Facem aici o anchetă poliţienească. În ştiinţă nu e loc de mituri. Să fie aduşi cei doi militari care escortau valiza!

VII. Tâlharul Bogomil descris de soldaţi

Sunt aduşi în sală cei doi soldaţi de douăzeci de ani care au însoţit valiza cu milioanele. Intră cu capul plecat, plini de umilinţă. Nu s-au ras. Au fost treziţi pe la ora cinci dimineaţa de telegrafist. Au fost scoşi din aşternut, întinzându-li-se ordinul de a pleca în misiune. Nu li s-a permis să se radă, nici să se spele. Au părul în dezordine, le e foame, le e sete şi somn. Sunt tulburaţi, neliniştiţi de ceea ce s-ar putea să li se întâmple. Au cătuşe la mâini şi li s-au confiscat şireturile şi centurile. Toţi nasturii de la uniformă le-au fost tăiaţi. Aşa cere regulamentul militar. De îndată ce un soldat este pus în stare de arest, trebuie să i se taie toţi nasturii, de la tunică, de la pantaloni, de la chilot şi de la cămaşă. Originea misterioasă a acestei măsuri ar trebui căutată în arhivele secrete. Se poate ca soldaţii duşi la arest să nu-şi ia pedeapsa în serios câtă vreme mai au încă un singur nasture. Se pare că culmea demnităţii militare se află în aceşti nasturi, chiar şi în cei de la chilot. Ori poate că soldaţii închişi se folosesc de nasturii lor pentru a juca biluţe. Tăindu-le toţi nasturii, sunt privaţi de una dintre cele mai mari distracţii militare. Sau poate că îi mănâncă. Şi astfel, ei nu mai suferă rigorile detenţiei. În orice caz, nu s-a văzut niciodată vreun militar care să se fi sinucis în închisoare înghiţind un nasture de la tunica sa ori de la cămaşă – prin urmare, nu pentru a fi feriţi de sinucidere se ia o asemenea măsură. Poate Statele Majore au băgat de seamă că această pedeapsă ar fi egală cu tăierea limbii ori cu tăierea capului soldatului. Îţi poţi da seama acum: cei doi militari – desigur, din pricina lipsei nasturilor – sunt răi. Mai răi decât cele mai mari haimanale.

Se pare că toată gloria militară stă în aceşti nasturi. Din această cauză, toate armatele recurg la o astfel de măsură. La apogeul lor, armatele europene ale habsburgilor, ale lui Napoleon, ale Kaizerului au depăşit numărul de o sută de nasturi per ofiţer. Soldaţii care escortau valiza nu mai aveau acum niciunul. Din această cauză, ei nu mai aveau deloc aspect de militari. În salon, uniformele lor noi sunt asemănătoare celor ale santinelelor care îi încadrează. Dar, fără nasturi, par de un alt soi. Dacă Adam ar fi fost militar, după păcat, Dumnezeu n-ar fi

fost nevoit să-l izgonească din paradis, ci ar fi trebuit să-i interzică, pur şi simplu, să poarte nasturi, deoarece pentru un militar a pierde nasturii este mai rău decât a pierde paradisul.

Cei doi soldaţi se numesc Filimon Otavă şi Ion Boboc. Sunt foarte urâţi. Din pricina lipsei nasturilor. Căci militarii sunt precum cutiile de conserve. În vitrină, cu etichete, ele sunt mai frumoase decât un peisaj câmpenesc. Dar, odată deschisă, cutia de conserve este cel mai urât dintre lucruri şi cel mai de nefolos. Aşa sunt militarii. Fără nasturi, ei au pierdut totul. Ei care – mai înainte – erau atât de strălucitori cu nasturii şi galoanele lor.

— Voi sunteţi cei doi prăpădiţi de soldaţi care s-au lepădat de jurământul lor?, întrebă generalul.

Cei doi arestaţi, înfricoşaţi, îşi ridicară capul. S-au trezit dintr-odată. Se privesc. Acuzaţia nu poate să-i vizeze pe ei. Pot fi acuzaţi de orice. Ca militari, ei trebuie să dea mereu dreptate comandantului lor. Dar a fi acuzaţi de încălcarea jurământului – una ca asta nu se poate! Aceasta nu i s-a întâmplat niciodată vreunui român, de când există acest popor pe pământ. Românii au săvârşit toate păcatele, la fel ca toţi oamenii. Poate că au păcătuit chiar mai mult. Dar există un păcat ce nu poate fi niciodată săvârşit de vreun român: apostazia. Lepădarea de Dumnezeu este pentru român ceva de neconceput. Un român poate păcătui în faţa lui Dumnezeu, poate fi vinovat de toate păcatele neînchipuite; el nu se poate lepăda însă de Dumnezeu. Apostazia este necunoscută în România. Ei pot striga la cer: „Noi n-am păcătuit niciodată împotriva Luminii!”

— Răspundeţi generalului vostru. Voi sunteţi cei doi călcători de jurământ?

— Nu, domnule general!, răspund cei doi militari în acelaşi timp.

— În ziua în care aţi îmbrăcat uniforma, aţi jurat pe cruce să luptaţi până la victorie ori până la moarte. Aţi jurat ori ba?

— Da, domnule general.

— Şi în această dimineaţă, când aţi văzut tâlharul, aţi aruncat armele şi aţi ridicat mâinile?

— Nu, domnule general, spuse Ion Boboc. N-am văzut tâlharul. Dacă l-am fi văzut, ne-am fi luptat cu el până la biruinţă ori până la moarte, după cum am jurat. Nu l-am văzut însă. Ne uitam la copacul care bara drumul. Toţi călătorii din maşină se uitau la el. Când l-am văzut, Bogomil era deja în autocar, cu cele două pistoale îndreptate spre noi. Nu puteam să mai luptăm.

Dar, dacă am fi avut timp, domnule general, ne-am fi luptat cu el ca nişte lei. Vă jurăm, domnule general! Spunem adevărul.

— Vai de capul vostru, laşilor, călcătorilor de jurământ, trădătorilor! Dacă măcar aţi fi luptat... Dacă v-aţi fi arătat atunci nevrednicia voastră, laşitatea voastră... Dar nu aici, la Crucea Chiralesei! Ştiţi cine a fost Chiralesa, laşilor?

— Caporalul Chiralesa a luptat de unul singur, o noapte întreagă, împotriva unui regiment de bavarezi, pentru a o apăra pe regină. Caporalul Chiralesa a murit, dar a salvat-o pe regină. E cea mai mare pildă de eroism a viteazului nostru popor.

Soldatul Boboc recită parcă pe de rost. Toţi soldaţii învaţă aceasta în toate cazărmile ţării, încă din primele zile de viaţă militară. Chiralesa, salvatorul reginei, este un exemplu de zi cu zi, dat soldaţilor, copiilor, străinilor ce vor să ne cunoască.

— Ştiţi că aţi trădat şi capitulat la câţiva kilometri de satul şi de casa cu acoperiş de paie, acolo unde a trăit salvatorul reginei?

— Da, domnule general, spuse Ion Boboc. Am văzut chiar şi casa cu acoperiş de paie a marelui, viteazului şi nemuritorului Chiralesa.

Începe să plângă. Povestea caporalului Chiralesa îi face mereu să plângă pe soldaţi, pe copii şi chiar pe doamnele învăţătoare, când ele o povestesc copiilor.

— Chiralesa s-a născut în satul meu, spuse generalul. Poartă chiar numele satului. A slujit sub comanda mea. Şi comandantul lui direct era brigadierul şi prietenul meu Haralamb Halipan. Cel puţin în memoria lui Chiralesa ar fi trebuit să luptaţi. Căci caporalul Chiralesa, în locul vostru, ar fi luptat. L-ar fi ucis pe tâlhar şi ar fi salvat Tezaurul de stat. Chiralesa era însă un erou, un adevărat român, iar voi sunteţi nişte laşi.

Cei doi soldaţi fără nasturi se şterg la ochi cu mâinile încătuşate. Plâng. Le e ruşine, sunt umiliţi de purtarea lor. Sunt ca nişte copii. Abia acum îşi dau seama de sacrilegiu, de laşitatea lor, de fapta infamă... Nu doar că au capitulat fără luptă, ci au şi săvârşit această faptă infamă în apropierea casei lui Chiralesa, cel mai mare erou naţional.

— Pentru trădarea voastră, pentru laşitate, veţi fi amândoi judecaţi de Curtea Marţială şi condamnaţi la închisoare pentru tot restul vieţii, ori veţi fi împuşcaţi, căci, nu uitaţi: aici suntem pe un teritoriu în stare de asediu.

— Da, domnule general.

Cei doi militari plâng întruna. Ar vrea să fie împuşcaţi cât mai repede cu putinţă. Îşi dau seama că nu merită să mai trăiască în ruşine şi în dezonoare. S-au purtat ca nişte laşi în ţinutul nemuritorului Chiralesa.

— Înainte de a vă trimite în faţa consiliului de război, v-am chemat aici nu pentru a vă judeca, ci pentru a vă interoga. Dacă veţi da răspunsuri exacte, îl vom putea identifica şi captura pe tâlhar. Şi astfel veţi putea răscumpăra în parte laşitatea voastră... Aţi înţeles?

— Da, domnule general. Vom încerca să ne-o răscumpărăm. Vom spune totul.

— Cum arăta la înfăţişare tâlharul? Gândiţi-vă bine înainte de a răspunde. Trebuie să facem, după indicaţiile voastre, un portret exact al acestuia. Căci nu avem semnalmentele lui. Toate informaţiile pe care le avem în privinţa sa sunt unele fanteziste. Închipuirea pe care poporul şi-o face despre tâlhar e una legendară. Sunteţi militari. La cazarmă, aţi învăţat să faceţi o descriere exactă a inamicului. Faceţi-mi portretul banditului. Ce talie avea? Câţi centimetri?

— Nu putem să spunem cu precizie, domnule general. Era înalt, foarte înalt.

— Tu poţi să-mi spui care era talia tâlharului?, îl întrebă generalul pe Otavă.

Cel de-al doilea soldat răspunde cu multă grijă, ca să nu greşească:

— Era un om foarte înalt, foarte puternic şi nespus de frumos. Câţi centimetri ar avea talia sa nu pot să vă spun. Dar era foarte înalt şi foarte drept.

— Ce culoare aveau ochii lui?

— Avea ochi negri, nespus de frumoşi, domnule general, zise Boboc. Şi părul îi era negru, lung şi mătăsos, aşa cum au haiducii. Ochi strălucitori şi negri. Se spune că poate lăsa o fată însărcinată doar uitându-se la ea. Doar din ochi. De departe. De la distanţă. Când îl vezi pe Bogomil, n-ai nici o îndoială. E adevărat. Nu sunt ochi, ci cărbuni aprinşi, domnule general. Ochii lui Bogomil...

— Am întrebat care era culoarea ochilor lui, nimic mai mult!, ţipă generalul.

Era un adevăr faţă de care chiar generalul trebuia să se supună, trebuia să-l accepte. De îndată ce se vorbeşte de Bogomil, nimeni nu poate să fie precis şi concis relatând faptele. Alunecă spre legendă, spre poezie şi vis. Mitul şi aventura erau

cea mai mare taină a lui Bogomil. De ce aprinde Bogomil sufletele prin numele său, prin prezenţa sa?

— Ce vârstă are tâlharul?, întrebă generalul.

— E în puterea vârstei, domnule general, spuse soldatul Boboc.

Ochii îi strălucesc. Dacă ar vrea să-i lase să vorbească, Boboc şi camaradul său Otavă ar vorbi despre Bogomil ceasuri întregi, nopţi şi zile la rând. Sunt mândri că l-au văzut. Au uitat că au mâinile legate, că li s-au tăiat nasturii de la haine, că li s-au luat şireturile de la încălţări şi că vor fi trimişi în faţa Curţii Marţiale. Taina haiducului Bogomil şi a numelui său îi face să uite durerile şi umilinţele de pe pământ. Cei doi soldaţi arestaţi şi interogaţi în acea clipă ştiu că toată viaţa lor vor fi bogaţi în amintiri pentru că l-au văzut cu ochii lor pe Bogomil. Vor veni oameni de departe pentru a-i întreba până la sfârşitul vieţii lor cum era Bogomil, cum acţiona Bogomil, ce a spus Bogomil. A-l vedea cu ochii tăi pe Bogomil e o mare ispravă, şi cel care a fost părtaş la una ca aceasta devine un om vestit în ţinut. Aceasta îl face să turbeze pe generalul Dracopol. Şi, împreună cu el, pe toţi poliţiştii şi pe toţi militarii.

— Ce arme avea tâlharul?, întrebă generalul.

— Întâi de toate, avea două revolvere. Militare. La fel ca revolverele ofiţerilor, dar mai frumoase.

— La fel ca cele ale ofiţerilor, ori mai frumoase?

Cei doi soldaţi se gândesc. Boboc răspunde:

— La fel ca cele ale ofiţerilor, dar mai strălucitoare, parcă mai noi... Apoi, avea o mitralieră frumoasă, scurtă, prinsă la piept cu o curea de piele, ce-i trecea în jurul gâtului. Avea un brâu de vreo douăzeci de centimetri, avea buzunarele pline de aur şi două cuţite cu mânere de argint cu ornamente.

— De unde ştii că buzunarele brâului său erau pline de aur?

— A deschis unul şi atunci am văzut... A luat un ban ca să-l dea fetei profesorului. Buzunarul era doldora de aur... Avea multe buzunare, unul lângă altul, pe tot brâul, şi toate închise cu nasturi de aur. Se spune că brâul lui cântăreşte cel puţin douăzeci de kilograme... Dar el are rinichii zdraveni... Se spune că buzunarele îi sunt pline de briliante, de rubine, de pietre preţioase de toate soiurile, de cercei, de inele şi de perle...

— Cum a deschis casa?

— Dintr-odată, domnule general. A atins-o cu vârful degetelor, şi valiza s-a deschis. Are această putere de a deschide toate încuietori le doar atingându-le. Iarba fiarelor...

— Nu există iarba fiarelor. Nu există nicio taină. Popor neştiutor ce sunteţi! Necioplţi, plini de superstiţii! Tâlharul nu are nicio putere. Voi, în barbaria voastră, spuneţi că tâlharul are puteri, puteri supranaturale. Să nu vă mai văd în faţa mea! Mi-e scârbă... Afară, laşilor şi proştilor ce sunteţi! Haralamb, să nu dai acestor doi prăpădiţi nici să bea, nici să mănânce. Dacă le e foame şi sete, să-l cheme pe tâlhar ca să le dea lor prin minuni să mănânce şi să bea. Pentru că ştiu că tâlharul face minuni. În lanţuri! Tâlharul să-i elibereze! Afară, ticăloşilor, să nu vă mai văd în faţa mea!

Cei doi soldaţi sunt traşi cu brutalitate afară din salon.

Generalul se întoarce către colaboratorii săi. E furios. Îşi aprinde o ţigară.

— Iată în ce condiţii suntem obligaţi să lucrăm! Înţelegeţi acum de ce regele trimite un general de corp de armată, pe cel mai bun general al său, ca să aresteze un simplu tâlhar? În această ţară, nu poţi rezolva o astfel de treabă. Că tâlharul a deschis valiza, e sigur. Că a deschis-o foarte repede, e la fel de sigur. Dar nimeni nu vrea să spună cum. Au fost martori, au văzut, dar nu vor să spună. Pentru ei, cel mai simplu e să povestească basme de adormit copiii. Nu există miracol. Ce povestesc ei sunt minciuni. Minciuni voite la unii. Fără voie la alţii. Nouă ne revine sarcina să-i recunoaştem pe cei care mint voit ca să-l acopere pe tâlhar. Dacă descoperim un singur complice, vom ajunge foarte repede la el. Îi vom face să vorbească. Prin înfometare, prin sete şi prin lanţuri, vor sfârşi cu toţii prin a se lăsa de basme. Şi ne vor spune adevărul... Adevărul curat, fără nicio taină.

Generalul priveşte lista martorilor, aranjându-şi monoclul. Spune:

— Să intre fetiţa din autocar. Să vină singură. Tâlharul i-a dat o monedă de aur. Adevărul se află adeseori pe buzele copiilor. Mai ales când adulţii sunt, ca acum, nişte barbari mitomani.

VIII. Interogatoriul fetiţei Florica Moldovan, care dă informaţii despre „oamenii fără gură”

E aproape de prânz. În faţa generalului e adusă fetiţa Florica Moldovan. E nespus de mică. Plăpândă; nu are mai mult de un metru înălţime.

— Câţi ani ai, fetiţo?, întrebă generalul.

— Şapte ani, domnule.

Florica e blondă, cu o panglică bleu în păr. Poartă o rochie de bumbac albastră, şosete albe şi pantofi negri de lac. Atunci când călătoreşti, când ieşi în lume, te îmbraci cu tot ceea ce ai mai frumos în garderobă.

— Te uiţi la acest ban de aur, micuţo? E cel pe care ţi l-a oferit tâlharul. Vrei să ţi-l dau?

— Nu, domnule. Bogomil o să-mi dea altul.

Florica este odihnită acum. Dar când soldaţii i-au luat bănuţul de aur, ea s-a supărat mult şi, de furie, a plâns cu lacrimi mari.

— Ai de gând să te întâlneşti iar cu tâlharul?, întrebă generalul.

— Da, domnule.

— Şi unde o să-l întâlneşti?

— La mine acasă, domnule, diseară. Înainte să mă culc, am să-l chem.

— Tu crezi că e îndeajuns să-l chemi, şi tâlharul să vină?

— Da, domnule. Toată lumea ştie că Bogomil vine atunci când cineva e supărat şi când îl cheamă. Când li se face o nedreptate, când ai o apăsare, când nu mai poţi să mai suporţi durerile şi asuprirea îl chemi pe Bogomil. Şi el vine să-i pedepsească pe asupritori, să-i urmărească pe tirani, să facă dreptate săracilor, asupriţilor şi celor aflaţi în necazuri.

— Şi cum faci tu să-l chemi? Căci – închipuie-ţi, micuţo – noi îl căutăm de şapte ani, cu întreaga poliţie, cu toată armata, şi nu putem să punem mâna pe el. Cum o să faci tu să-l chemi pe Bogomil?

— Am să-l chem ca toată lumea, domnule. Cum fac oamenii cu necazuri. Care nu au un ban să-şi plătească impozitele, care sunt daţi afară din casele lor, care-şi vând casa şi vitele. Ei îl

cheamă pe Bogomil... O să fac şi eu la fel. Ca să-i spun că mi-au luat cocoşelul de aur pe care mi l-a dat.

— Şi cum o să faci? Bogomil e de negăsit.

— Toată lumea ştie, domnule, cum trebuie chemat Bogomil. Lipeşti obrazul drept de pământ. Strigi şi-i spui lui Bogomil necazul tău şi nedreptatea suferită. Şi pământul transmite mesajul lui Bogomil. El îl aude, seara, lipindu-şi urechea de pământul moldav ca de telefon. Şi aude în fiecare seară sute şi sute de plângeri. Nu se culcă niciodată fără să asculte ce-i spune pământul. Noaptea, doarme cu urechea lipită de pământ, ca să audă plângerile oamenilor. Dacă nu poţi să-i vorbeşti pământului, ieşi, te pui în pragul casei şi vorbeşti în vânt. Iar vântul duce plângerea şi cererea la Bogomil. E foarte simplu.

— E o legendă, fetiţo. Una ca asta nu se poate.

— Ba da, domnule. E ca la radio. Poporul îşi spune plângerile, şi Bogomil le primeşte prin aer. Pieptul său e ca un aparat mare de radio. Inima lui e mare şi primeşte totul. Dacă te afli în pădure, vorbeşti cu buzele lipite de scoarţa unui copac, şi copacii transmit mesajul de la unul la altul până la Bogomil.

— Şi, dacă eu l-aş chema, ar veni?

— Nu, domnule. Bogomil nu primeşte decât cererile de suferinţă ale moldovenilor care sunt jertfe ale nedreptăţii şi asupririi... Dumneavoastră sunteţi un domn. Dumneavoastră nu vorbiţi limba poporului, a copacilor, a pământului şi a vântului. Nu, nu puteţi. Va fi în zadar. El primeşte doar cererile poporului. Niciodată ale puterii. Niciodată.

— Dar dacă îl chemi ca să-ţi dea un alt ban de aur, ţi-l va aduce?

Generalul se întoarce către colaboratorii săi. Spuse:

— Vedeţi? Oricum am da-o, se pierd în ceaţa superstiţiilor şi poveştilor cu zmei şi zâne. Se coboară în ireal, în mit, ca într-o băltoacă fără fund. În mlaştina uriaşă a neştiinţei.

Generalul e furios. Înlemneşte şi ţipă la fetiţă:

— Ce spui tu sunt minuni. Să ştii, fetiţo, că nu există minuni decât în cărţile de poveşti. Bogomil e un criminal, un tâlhar de drumul mare. El săvârşeşte crime şi atacuri în mijlocul unui popor neştiutor şi superstiţios, un popor înapoiat şi barbar, care transformă orice faptă în legendă. Acest nefericit popor nu ştie niciodată unde se încheie legenda şi unde începe visul. Însă o să remediem noi lucrurile, în ziua în care îi voi tăia capul lui Bogomil şi-l voi plimba în vârful unei prăjini prin toate satele şi oraşele ca

să arăt că tâlharul este un tâlhar şi nimic mai mult... Acum spune-mi, fetiţo, ce meserie are tatăl tău?

— Tata e profesor la Chişinău, domnule.

— Ce fac părinţii tăi aici, la Petrodava, dacă sunt din Chişinău? De ce se aflau în autocarul care a fost atacat în această dimineaţă?

— Venim la Petrodava, domnule, din cauza plămânilor mei... Nu sunt bolnavă, dar plămânii mei sunt foarte firavi, şi tata a spus că dacă ne petrecem vacanţele de vară la Petrodava, la mănăstirile Neamţ, Agapia, Văratec sau Bistriţa, plămânii mei şi trupul meu se vor întări. Aici, la Petrodava, aerul e ca un medicament. Aerul şi apa de aici sunt cele mai bune din lume. Din acest motiv tata şi mama au venit cu mine aici. Mă iubesc mult. Tata, mai ales. Şi el mi-a spus, văzându-mă plângând după banul de aur: „Nu mai plânge. Bogomil o să-ţi dea altul. Doar îl chemi şi să-i spui că soldaţii ţi-au luat banul dat ca amintire.” Aşa că sunt sigură că Bogomil o să-mi dea altul. Tata nu minte niciodată.

— Foarte interesant, spuse generalul. Nespus de interesant... O să vedem cum e şi cu asta. Tatăl tău ştie lucruri importante. Acum, spune-mi, ce ştii despre furtul de dimineaţă?

— Ştiu totul, domnule.

— Vreau să aflu din gura ta cum s-au petrecut lucrurile.

— Încep de când m-am trezit.

— Sigur, spuse generalul.

Făcu un semn ofiţerilor.

— Nu e exclus ca această fetiţă să ne ducă pe calea cea bună.

— Când mama m-a trezit, era încă întuneric. Brazii erau mai înalţi decât casa. Sunt mai înalţi decât ziua. Erau nişte brazi verde-arămiu. M-a îmbrăcat foarte repede. Călugării erau deja adunaţi cu toţii în biserica mare. Ei nu s-au culcat. Nu au dormit toată noaptea. Când e o sărbătoare ca cea de astăzi, călugării încep slujba de cu seară, cu Vecernia. La ei, ziua nu începe la miezul nopţii, ca la noi cei din lume, ci de seara, din amurg. Ei merg la biserică şi fac slujba care se întinde pe toată noaptea. Erau acolo atunci. Slujba se va încheia spre prânz... Cântările se auzeau de departe. E foarte frumos, mai ales Miezonoptica, cântarea de la miezul nopţii, care durează până la cântatul cocoşilor, apoi vin Laudele din zori. Şi acestea sunt foarte frumoase. Îmi era somn. Am urcat în trăsura mănăstirii, o trăsură cu patru cai şi cu un vizitiu monah, iar pe la ora cinci am ajuns la

Târgu-Neamţ. Am băut cafea cu lapte la hanul fraţilor Dumbravă. Apoi, am urcat în autocar. Am plecat mai devreme ca de obicei pentru că am trecut pe la bancă, de unde s-a încărcat valiza cu milioanele şi au urcat doi soldaţi. Ei s-au aşezat pe bancheta din spate. Când autocarul a plecat, mama mi-a spus să mă culc. Îmi era foarte somn, şi totuşi nu puteam să dorm din cauza soldaţilor.

— Ce făceau? Vorbeau tare? Cântau?

— Nu, dar nu mă lăsau să dorm. Nu pot să mănânc şi să dorm. Mă îmbolnăvesc dacă sunt soldaţi aproape de mine. Din pricina mirosului lor.

— Miros urât soldaţii?

Florica tace.

— Miros urât soldaţii?, întreabă din nou generalul.

Caută ochii căpitanului Pelhivan, dar nu-i găseşte.

— Căpitanul Pelhivan, i se spune, e pe teren. I-aţi ordonat să încercuiască satul, să ia ostatici pe toţi locuitorii dacă nu-l denunţă pe cel care a pus la monumentul caporalului Chiralesa coroana cu numele lui Bogomil. Căpitanul Pelhivan e în plină acţiune.

— Bun... O să vedem asta îndată cu el.

— Nu e greşeala lor, a soldaţilor, domnilor, spuse Flonca. Nu trupurile lor miros urât. Ci pentru că sunt militari. Sufletul lor miroase urât.

— Ce?, strigă generalul.

E parcă turbat. Iată-l gata să sară pe deasupra mesei de marmură şi s-o pălmuiască pe fetiţă, gata să o zdrobească sub cizme. Ofensa armata.

— Ofensezi armata, micuţo. Tatăl tău o să plătească pentru tine.

— Nu e vina mea, domnule. Vă jur că nu e vina mea. Aşa m-am născut.

— Cum te-ai născut?

— M-am născut ca „oamenii fără gură”. Sunt, cred, din rasa lor. E o boală din naştere.

Florica plânge.

— O altă poveste cu zâne şi cu zmei?, întrebă generalul. Unde ai auzit vorbindu-se despre oamenii fără gură? Dacă un om n-are gură, nu e om. Deci „omul fără gură” nu există.

— Nu sunt mulţi astfel de oameni, domnule, dar erau odată. Au trăit aici, la Petrodava, cu mai multe veacuri în urmă. Apoi au venit moldovenii. Dar ţara e tot a „oamenilor fără gură”.

— Unde ai dat de povestea asta?

— Nu e o poveste. E adevărat. Am citit asta chiar eu în cartea lui Strabon, prima carte de geografie din lume. Cunoaşteţi şi dumneavoastră cartea lui Strabon. El povesteşte că oamenii fără gură trăiau aici, în ţara în care ne aflăm noi astăzi. Nu aveau nevoie de gură, căci se hrăneau doar cu miresme, de grâu, de legume, de lapte, şi cu parfum de flori şi de fructe... Asta le era îndeajuns ca să trăiască. Auzind despre acest popor minunat, toţi regii şi împăraţii pământului au trimis armate care au trecut Dunărea, au urcat Carpaţii şi au ajuns aici, la Petrodava, ca să pună mâna pe „oamenii fără gură" şi să-i ducă împăraţilor lor, ca aceştia să-i vadă şi să-i admire îndeaproape. Dar niciun om fără gură n-a putut fi prins. De îndată ce un soldat se apropia, oamenii fără gură mureau. Se uscau şi se evaporau. Pentru că nu puteau să suporte mirosul de militar şi de poliţist. De îndată ce simţeau miros de violenţă, mureau şi se evaporau. Ca parfumul. Pentru ei, era un lucru uşor, căci nu se hrăneau decât cu parfumul de fructe şi de legume. Astfel, niciun împărat n-a reuşit să vadă îndeaproape şi nici să prindă un astfel de om. Şi cum încercau să-i încercuiască pe „oamenii fără gură" şi să pună mâna pe ei, cu o încăpăţânare ce nu s-a văzut, toţi mureau, se evaporau în aer, iar rasa lor a dispărut de pe pământ. Doar câteva femei, câteva persoane fine, frumoase, artiste, mai păstrează unele însuşiri ale acestei rase. Au avut loc încrucişări cu popoarele vecine. Femeile, când sunt tinere şi frumoase, sunt precum florile. Şi „oamenii fără gură" le iubeau aşa cum iubeau florile cu care se hrăneau. Eu, la fel ca oamenii fără gură, nu pot să dorm niciodată, chiar niciodată, şi nu pot să mănânc şi mă doare capul şi mă apucă durerea de stomac atunci când mă aflu lângă oameni ce poartă arme... Dacă aş rămâne o zi întreagă lângă ei, aş muri... La fel cum „oamenii fără gură" au murit. Pentru asta nu puteam să dorm în autocar: acolo erau oameni înarmaţi.

Generalul Dracopol, cu mâna dreaptă la bărbie, ascultă. Surâde acum. Povestea l-a amuzat. E precum tiranul din *O mie şi una de nopţi* care a fost îmblânzit cu poveşti. Spiritul este mereu mai puternic decât puterea fizică.

— Acum poţi să pleci, fetiţo, spuse generalul. Povestea e foarte frumoasă. Dar oamenii tăi fără gură nu ne vor ajuta să-l prindem pe Bogomil. Să fie aduşi părinţii fetiţei!

IX. Profesorul de ştiinţe naturale

Sunt aduşi profesorul de ştiinţe naturale, Traian Moldovan, şi soţia sa, Porfira. Ei sunt părinţii fetiţei. Profesorul este un bărbat ce are în jur de patruzeci de ani, înalt, robust, cu o mustaţă blondă, cu talie galică... Părul lui des, de culoarea tutunului, îi cade în şuviţe rebele pe frunte. E îmbrăcat precum un boem romantic, cu o jachetă neagră pe gât de catifea şi lavalieră cenuşie. Are ochii mari, albaştri, şi o privire de copil. Nu se simte deloc intimidat de luxul salonului, de lustrele de cristal, de mulurile aurite de pe plafon, cărora le aruncă o privire scurtă... Acest lux îi dă mai degrabă bună-dispoziţie. Soţia sa, dimpotrivă, merge la puţină distanţă în spatele lui şi e foarte intimidată. O femeie frumoasă, nespus de curată şi chiar îmbrăcată foarte burghez, dar poartă un batic înnodat sub bărbie. Nu iese cu nimic în evidenţă.

— Numele, prenumele, adresa şi profesia, spuse generalul.

— Traian Moldovan, profesor de ştiinţe naturale, de fizică şi chimie, domiciliat în Costiugeni, lângă Chişinău.

Această voce de bas, care răsună, face ca profesorul să fie privit cu ochi mari, pentru a se vedea mai bine dacă este vocea lui firească. Căci, în decursul unei vieţi, nu întâlneşti decât de două sau de trei ori o asemenea voce de bas. Când ea se ridică, geamurile vibrează. Când profesorul râde, paharele tremură pe masă. Vorbeşte ca din fundul unui butoi într-o sală goală... O voce pe care nu o poţi uita niciodată.

— Şi dumneavoastră, doamnă?, continuă generalul.

— Am patruzeci de ani, sunt soţia profesorului şi locuiesc la aceeaşi adresă.

E o voce ştearsă, la fel ca persoana.

— Profesore, sunteţi tatăl fetiţei pe care am interogat-o mai înainte?

— Da, domnule general, şi sunt mândru de asta.

— Sunteţi bolşevic, profesore.

— Eu bolşevic?

Profesorul râde. Pântecele său, trupul său uriaş tremură, şi fiecare muşchi, fiecare parte a trupului lui, râd odată cu profesorul. Părul său, de culoarea tutunului, cu meşele sale,

mustaţa, râd şi ele, la fel şi bărbia lui dublă. Şi lanţul ceasului său râde pe pântece. Şi încălţămintea râde. Ofiţerii şi poliţiştii care sunt în jurul generalului se abţin să nu râdă şi ei. Îşi muşcă buzele. Căci râsul profesorului este contagios. Antrenează odată cu el tot ceea ce este în jur, precum o colină care alunecă trage odată cu ea case, copaci, drumuri.

— Nu, domnule general, răspunse profesorul încetând să râdă. Nu, nu sunt bolşevic. Cu certitudine. Râd pentru că această idee de care aş fi putut să fiu prins într-o zi, de a fi bolşevic, nu mi-a trecut niciodată prin cap. Nici mie, nici celor care s-au aflat în jurul meu. Nu, nu sunt bolşevic, domnule general. Dacă se doreşte aflarea poziţiei mele politice, s-ar putea spune că sunt mai degrabă opusul unui bolşevic. Sunt alături de forţele de ordine, de poliţie, de armată, de guvern, sunt de partea regalităţii. Sunt un reacţionar. Nu după gust. Nu am gusturi politice. Ci prin meseria mea. Fiind fabricant de ofiţeri...

— Ce sunteţi?

— Sunt fabricant de ofiţeri, repetă profesorul. Mai exact, sunt cofabricant de ofiţeri, căci nu-i fabric de unul singur, ci în echipă. Lucrăm în serie. De douăzeci de ani nu fac decât să fabric militari. Sunt profesor la şcoala de cadeţi din Chişinău. Vedeţi, chiar dacă n-aş fi fost antibolşevic, produsele mele, produsele muncii mele, vor fi, cum ei sunt regalişti şi apărători ai ordinii.

— Totuşi, aţi învăţat-o pe fiica dumneavoastră lucruri din care se poate ghici o altă simpatie. Precum cea faţă de tâlhari, a celor aflaţi în afara legii, cât şi dispreţul faţă de forţele de ordine. I-aţi spus fiicei dumneavoastră că militarii miros urât.

— Niciodată, domnule general. Nu mint niciodată. Şi toate femeile din regat m-ar ucide cu pietre, ca pe Sfântul Ştefan, auzind că afirm un astfel de lucru. Afirmaţie falsă, de altfel. Căci se ştie că nimeni nu este mai parfumat pe pământ decât militarii...

— Şi povestea cu „oamenii fără gură”, care mor la apropierea militarilor?

— Nu eu am spus asta, domnule general. Colegul meu din Antichitate, geograful Strabon.

— Vârând în cap un astfel de lucru copiilor dumneavoastră, faceţi propagandă armatei. Da ori ba?

— Nu, domnule general. Cu siguranţă nu. Dacă un rege putea să-i afle pe soldaţii care prin mirosul lor îi ucid pe inamici, fără chiar să se servească de armatele lor, vă garantez că aceşti soldaţi care ar puţi ucigând ar fi plătiţi în aur. Ar fi, mai degrabă,

o virtute pentru militari să ucidă fără puşti, fără cuţite şi fără nicio armă... Toţi elevii mei ar fi fericiţi să afle acest secret: să miroasă atât de urât pe timp de război, încât aceasta ar fi suficient să-i ucidă pe inamici prin mirosul emanat de trup ori de suflet. Toţi ar folosi această armă. Din nefericire, arta militară este mai complicată. Se ajunge greu să-i ucizi pe inamici cu arme de foc, cu aviaţie, cu arme atomice. Cum s-ar putea ucide cu mirosul unui suflet? Inamicul este un ticălos. Un personaj grosolan, fără nas. Chiar din acest motiv el este inamic.

— Profesore, aţi asigurat-o pe fiica dumneavoastră că Bogomil îi va da un alt ban de aur. Şi mai spuneţi că nu minţiţi! Copilul dumneavoastră mi-a spus că-l va întâlni din nou pe Bogomil.

— E cu putinţă, desigur, domnule general. Putem cu toţii să-l întâlnim. Chiar şi dumneavoastră. Când ne aşteptăm cel mai puţin se iveşte. Ca în această dimineaţă. Fără să-şi anunţe vizita. E deci, probabil, din punct de vedere ştiinţific, ca fiecare să-l întâlnească. În ceea ce priveşte banul de aur, sunt sigur că Bogomil îi va da un altul fiicei mele dacă o va întâlni. E un risipitor, care se poartă cu mărinimie şi care se pare că iubeşte copiii. Însă e un cuvânt pe care eu i l-am spus aşa, în doară, ca să nu o mai văd plângând. O iubesc pe fiica mea. Mi se pare nefiresc să o văd tristă.

— Ce faceţi în regiune? Şi din ce motiv vă aflaţi în această dimineaţă în autocarul atacat?

— Dar, Doamne! Mă suspectaţi cu adevărat, domnule general? Credeam că îmi puneţi astfel de întrebări ca să vă distraţi! Nu vă gândiţi, totuşi, că sunt complicele tâlharului? Eu, un intelectual, căruia-i este frică şi de o umbră, să fiu complicele unui bandit de drumul mare?

— Răspunde la întrebările mele, profesore! Suspectez pe toată lumea, aşa cum o face fiecare anchetator. Vă aflaţi în maşină. Care era motivul?

— Mă întorceam din concediu, domnule general. Poimâine e început de septembrie. Luna noului an şcolar. Sunt obligat să-mi reiau munca la fabrica de ofiţeri.

— Din ce motiv sunteţi în vacanţă chiar aici, la Petrodava, atât de departe de Chişinău?

— Am venit să-mi petrec concediul la mănăstirile Neamţ, Agapia, Văratec, Bistriţa. Sunt perle unice în lume. Aici este, cu adevărat, Sfântul Munte... Am venit atât de departe pentru că

plămânii fiicei mele sunt firavi. Aerul de aici este cel mai bun din lume.

— Fiind profesor de ştiinţe naturale, sunteţi calificat să-mi faceţi un portret precis, bazat pe ştiinţă, al banditului. Toţi martorii mi-au povestit până acum legende.

— Bineînţeles. Pot să zugrăvesc un portret foarte realist al banditului! Vi-l descriu cum aş descrie cadeţilor, elevii mei, o plantă, un fenomen fizic ori chimic. Iată: tâlharul e un băiat frumos, nespus de frumos. Are în jur de treizeci de ani. Nu i se vede niciun rid pe faţă. Totuşi, el are în ochii săi negri o privire straniu de tristă. Nu e o durere. Nu, e mai mult decât o durere. E o trăsătură precisă. Omul se poate să fi trăit o cumplită suferinţă şi să o fi depăşit. Dar durerea, amintirea, proba de foc au rămas în privirea sa. E o melancolie asemănătoare cu cea a călugăriţelor care au trecut în viaţă printr-o mare decepţie amoroasă şi care au învins-o îmbrăcând rasa. O tristeţe de preot, domnule general. O tristeţe de poet. O melancolie a spiritelor mari, a martirilor, a celor care au trecut prin moarte şi prin înviere. Aceasta m-a izbit la tâlhar. Căci eram foarte aproape de el. Cu siguranţă, aceasta explică succesul său. Altfel, e un om foarte corect. E foarte curat. Se spune, şi cred că este adevărat, că se îmbăiază şi se spală cu apă caldă îndelung înainte de fiecare atac armat. Se mai spune că atunci îşi taie unghiile şi părul, se spală pe dinţi, posteşte şi se roagă. Se spovedeşte, se împărtăşeşte şi se îmbracă cu cele mai frumoase haine ale sale. Şi doar astfel iese la atac. Se spune că acţionează aşa, pentru că la fiecare atac aşteaptă moartea. Ceea ce e logic. Cred că se pregăteşte de moarte. Dar cred că face aceasta, de asemenea, din cabotinaj. Căci el e nespus de elegant, o eleganţă aleasă, precum cea a unui actor care urcă pe scenă. Tâlharul vrea să epateze. Ştie că-i sunt cântate faptele şi gesturile sale în balade, că este vestit în poveşti. Ştie că e venerat, că se visează la el, că e adorat, că trece drept un justiţiar. Şi se îmbracă ca pe scenă, pentru a fi la înălţimea rolului său... Pentru a fi văzut că este frumos, că are curaj, că este drept, că e tandru... E ceea ce am gândit, privindu-i cămaşa de mătase, iţarii de lână, albi ca neaua, mâinile atât de curate şi eleganţa lui ireproşabilă... Avea un suman cu căptuşeală de catifea verde cu ornamente, precum husarii din garda imperială, şi două cuţite cu mâner de argint cizelat, două piese de muzeu, înfipte la brâu. De ornament, desigur, căci nu erau adevărate arme. Omul vrea astfel să facă pe haiducul, ca în gravuri. E un cabotin. Însă prezenţa lui

impresionează. Dă bine. Astfel, cel drept e frumos, curajosul este curat şi sublim... A intrat în pielea unui cavaler, un personaj bine lucrat.

— În fine, tâlharul v-a făcut o impresie bună?

— Are fizicul şi comportamentul rolului său. Ca în legenda sa, el e frumos, cu gesturi de mare domn, de cavaler.

— Nu vi se pare că faceţi propagandă tâlharului? Autoritatea l-a declarat „inamicul public numărul unu”! Nu uitaţi asta!

— Eu sunt un om, domnule general. Am fost, deci, sedus de tâlhar. E firesc. Fără doar şi poate, e un mare artist, un seducător. Şi abia l-am întâlnit. Iertaţi-mă, se întâmplă, sub impresia spectacolului.

— Vedeţi această valiză, profesore?

— Da, domnule general. Este valiza care se afla în autocar şi care a fost jefuită.

— Profesore, această valiză este un seif mobil, care nu poate fi deschis decât cu două chei, aşezate şi răsucite în acelaşi timp în încuietori. E un mecanism bine studiat. Cum a deschis tâlharul această valiză? Aţi fost martor la mai puţin de douăzeci de metri de bandit. A deschis-o înaintea dumneavoastră. Sunteţi profesor de ştiinţe naturale. Vreau să vă aud explicaţia. Până acum, n-am auzit decât poveşti...

— E greu ceea ce-mi cereţi, domnule general.

— Aţi fost martor. Aţi văzut cum tâlharul a deschis valiza. E adevărat?

— Am văzut tâlharul deschizând valiza, dar nu l-am văzut cum. Era cu spatele. Şi ceea ce pot să spun e că el a deschis-o foarte repede. Nu pot să spun instantaneu, căci n-ar avea acoperire ştiinţifică. Dar el a deschis-o în câteva secunde. De altfel, e un om foarte abil. Furtul pachetelor pe care le lua din valiză şi le punea în cele două traiste a durat mai puţin de două minute. M-am uitat la ceas, căci aveam mâinile în sus, ca toată lumea, şi ceasul se afla la înălţimea ochilor. Ai trebui întrebat un casier foarte experimentat dacă poate în mai puţin de două minute să ia unsprezece milioane dintr-o casă şi să le pună în două traiste... E o performanţă. O ispravă. A fost făcută atât de rapid ca şi deschiderea şi închiderea valizei-seif.

— Cum a deschis-o? Care e explicaţia dumneavoastră?

— Nu-mi explic, domnule general.

— Ce presupuneţi? Sunteţi un om de ştiinţă. În ştiinţă se lucrează pe baza ipotezelor.

— Cu neputinţă, domnule general. Se pot face ipoteze într-o ştiinţă pe care o cunoşti. Dar eu nu cunosc absolut nimic despre seifuri. Nimic. În viaţa mea n-am deschis, nici n-am închis un seif. Cum vreţi să fac presupuneri?

— Credeţi, profesore, că tâlharul are puteri magice ca să deschidă broaştele şi seifurile?

— Nu sunt mai competent în domeniul magiei decât în cel al seifurilor. Toată viaţa mea n-am deschis cu mâna mea un seif şi nici n-am văzut cu ochii un miracol. Aceasta nu înseamnă că seifurile nu se deschid, pentru că eu nu le-am văzut deschise, ori că miracole nu există, că nu am fost eu martor la ele.

— Ceea ce a făcut Bogomil, deschizând valiza, nu este, aşadar, un miracol?

— Nu cred, domnule general... Miracolele sunt foarte rare.

— În acest caz, Bogomil nu are puteri magice, nici iarba fiarelor?

— N-am spus asta, căci nu sunt competent. Nu am nicio explicaţie, dar poate că asta se datorează faptului că eu sunt profan în materie de seifuri şi magie. Dacă aş fi studiat aceste chestiuni, aş fi reuşit, poate, să emit o ipoteză plauzibilă. Nu pot să vă spun decât un lucru: tâlharul a deschis valiza foarte rapid. Dar nu ştiu dacă această viteză ţine de miracol ori e una naturală. Un specialist în seifuri vă va spune mai bine decât mine. Şi atunci se va afla adevărul. Cel mai bine ar fi ca tâlharul însuşi să spună asta.

— Îl vom afla, profesore. O să-l vedeţi în ziare. Căci sunt sigur că voi pune mâna pe tâlhar în câteva ceasuri.

Profesorul şi soţia sa ies. Dar ei sunt reţinuţi la castel, căci ancheta continuă, iar autocarul şi călătorii fac parte din corpul delict.

X. Fraţii Dumbravă declară că ei călătoresc pentru a lua cadavrul tatălui lor, mort nebun la ospiciul de la Socola

Sunt aduşi trei tineri ţărani în salopete de lucrători.

— Sunt cei trei ucenici de la şcoala de mecanici de căi ferate. Se întorceau din vacanţă. Dormeau atunci când a avut loc atacul.

— Voi l-aţi văzut pc tâlhar?, întrebă generalul. Aţi văzut cum tâlharul a golit valiza?

Celor trei mecanici le e greu să răspundă. Sunt foarte speriaţi de castel, de general şi de toată această lume, pentru a fi părtaşi la ceea ce se întâmplă în jur. Generalul, văzând că nu poate să scoată de la ei nici măcar un cuvânt, se mulţumeşte să spună:

— Unde nu e, nici Dumnezeu nu cere. Tinerii n-au văzut nimic, fiind martori la aceasta. E ca şi cum aş întreba copacii care au fost şi ei martori la atac. Să fie aduşi următorii!

În sala castelului sunt aduşi doi bărbaţi. Se vede de la distanţă că sunt oameni ai locului. Au aproape doi metri înălţime. Nicio uncie de grăsime. Osoşi, cu privirile dezlipite de pământ. Neînfricaţi.

— Mă numesc Filimon Dumbravă, hangiu la Târgu-Neamţ. El e fratele meu, Pantelimon. Toată lumea din Petrodava ne cunoaşte şi chiar din regiunile vecine. Suntem singurii comercianţi creştini de pe strada mare din Târgu-Neamţ.

— Cu ce treburi vă aflaţi în autocar în această dimineaţă?

— Tatăl nostru a murit alaltăieri la ospiciul de la Socola, răspunde celălalt frate Dumbravă.

E îmbrăcat la fel ca fratele său, cu iţari, o cămaşă albă de in, brâu de piele şi o vestă strâmtă de oaie, brodată cu multă dibăcie. Filimon Dumbravă se opreşte. I se pare că săvârşeşte un sacrilegiu, spunând înaintea tuturor că tatăl său a murit nebun într-un ospiciu.

— Continuaţi!, ordonă generaul. Tatăl vostru a murit la casa de nebuni. Şi?

— Nimic. Ne duceam după trupul tatălui nostru ca să-l aducem în sat. Ca să-l înmormântăm lângă ai săi.

Cei doi fraţi Dumbravă sunt, de când există Moldova, singurii creştini care au putut să deschidă un han, o afacere pe strada mare a oraşului. Sunt gemeni; au bani. Dar moartea tatălui lor la ospiciu i-a făcut să uite izbânda. Tatăl fraţilor Dumbravă s-a născut pe domeniul stăpânilor Dracopol. Din pricina subalimentaţiei şi a mizeriei, el s-a îmbolnăvit de pelagră, maladia celor săraci, boala naţională. Iar hrana adusă de fiii săi, deveniţi negustori şi hangii, nu l-a vindecat; această hrană sosea prea târziu. Bătrânul se afundase în nebunie. Înainte să moară, cei care suferă de pelagră ajung nebuni. Astfel, ospiciul din Socola e plin de ţărani nebuni. Fiii poartă ranchiună pentru asta, căci ştiu că tatăl lor s-a îmbolnăvit şi a murit în azilul de nebuni din pricina stăpânilor Dracopol, care au luat tot ce producea ţara, lăsând poporul să se afunde în mizerie. Cei doi fraţi au un umor plin de tristeţe înaintea despotului cu galoane care l-a ucis pe talăl lor. Suferă, însă îndură. Ar trebui să treacă secole pentru a uita crimele despoţilor. Nici generalul Dracopol, nici poliţiştii, nici ofiţerii nu ştiu nimic de această revoltă care fierbe în pieptul fraţilor Dumbravă în timpul interogatoriului, revoltă care va mai fierbe încă vreme de generaţii în pieptul tuturor moldovenilor. Căci astfel de lucruri nu se uită. Sângele are o memorie tenace.

— Aşadar, tatăl vostru a murit nebun la ospiciul din Socola şi vă duceaţi după cadavrul său ca să-l îngropaţi în sat?, repetă generalul.

Cei doi fraţi pălesc şi-şi muşcă buzele ca şi când li s-ar fi înfipt un cuţit în spate. Generalul observă schimbarea chipului lor.

— Ce îmi ascundeţi?, întrebă el. Mi-aţi spus adevărul? Era singurul scop al călătoriei voastre, ori aţi minţit? Aveţi un tată care a murit nebun?

Fraţii Dumbravă tac. Dacă mai spun că tatăl lor era nebun, ar săvârşi cu adevărat un sacrilegiu faţă de el. Chiar un nebun nu trebuie tratat ca nebun.

— Tatăl vostru era nebun? Da ori ba?, insistă generalul. De ce nu răspundeţi? Era la ospiciul din Socola ori aţi minţit?

— Era sfântul şi cinstitul nostru părinte.

— A murit?

— Da, domnule general. Fie-i ţărâna uşoară! A murit.

— Dumbravă, am ordin de la rege să-l prind pe Bogomil. Fac aici o anchetă. Pun întrebări precise şi aştept răspunsuri precise. Clare. Dacă aţi minţit, aveţi încă timp să vă retrageţi cuvintele şi

să spuneţi adevărul. Văd că voi vreţi să adăugaţi ori să rectificaţi câte ceva. De ce vă codiţi?

— E firesc să ezităm, domnule general. Nu ne vine bine să spunem mereu că tatăl nostru a murit nebun la ospiciu. Asta-i tot.

— Dar, dacă e adevărat, de ce să vi se pară nefiresc?

— Tocmai pentru că e adevărat... Asta ne face rău. A înnebunit de foame. Tatăl nostru era atins de pelagră, la fel ca toţi ţăranii de aici. Pelagra este boala celor subalimentaţi, a celor înfometaţi, a robilor... E o boală a Moldovei. Ea atacă mai întâi pielea, apoi, după ce o face să putrezească precum lepra, atacă creierul. Şi îi face pe cei înfometaţi să ajungă nebuni. Nebuni precum tatăl nostru, domnule general.

— Voi sunteţi bogaţi amândoi... Toată lumea, toată Moldova ştie că fraţii Dumbravă sunt bogaţi. Cum l-aţi lăsat pe tatăl vostru să ajungă nebun din lipsa hranei? Nu eraţi în relaţii bune cu el?

— I-am dat să mănânce. L-am îngrijit cu banii noştri şi cu toată dragostea noastră. Tatăl nostru era un sfânt. Dar era prea târziu pentru a-l mai salva. Căci el murea din pricina foamei, îndurată încă de la naşterea sa. Foame care l-a chinuit toată viaţa, copilăria, tinereţea... Suferea urmările acesteia, pe care o îndurase şi tatăl, şi bunicul său. Suferea urmările foamei, care vreme de secole, pe acest pământ, i-a martirizat pe toţi moldovenii. Şi noi, deşi bogaţi, suferim, de asemenea, din pricina urmărilor foamei pe care au îndurat-o părinţii noştri. Cu toate că avem ce să mâncăm. Şi fiii noştri şi fiicele noastre vor suferi de aceasta. Când foamea a fost nespus de crudă şi a durat atât de mult timp, când s-a suferit din pricina ei vreme de veacuri, trebuie, de asemenea, mai multe veacuri şi generaţii ca urmările acesteia să dispară.

— Să nu ne abatem de la ancheta noastră. Eraţi în autocar pentru a aduce de la Iaşi trupul tatălui vostru. Era nevoie de asta?

— Da, domnule general. La ospiciu, morţii sunt aruncaţi la groapa comună. Nebunii nu sunt înmormântaţi. Din această cauză voiam să-l aducem în sat.

— Sunteţi nespus de bogaţi ca să vă permiteţi să transportaţi morţi! Dar e dreptul vostru. Mă întreb ce-ar putea să mai conteze pentru un mort, dacă e înmormântat într-o groapă ori în alta.

— E foarte important. E lucrul cel mai important. Căci pământul ţării, pământul satului, e mai uşor pe mormântul unui om decât un pământ străin. Fericiţi sunt aceia care pot să fie înmormântaţi la ei acasă! Mai mult, la învierea morţilor, la *Parusie*, tatăl nostru va învia în satul lui preschimbat, înfrumuseţat şi veşnic. E bine să te trezeşti dimineaţa acasă la tine, în patul tău. Aşa că închipuiţi-vă Ziua învierii, fericirea morţilor care vor ieşi din morminte, în satele lor, aproape dc bisericile lor, aproape de ţarina lor, aproape de casele lor, printre vecinii şi printre rudele lor! Nu ne-ar fi lăsat inima să-l lăsăm pe tatăl nostru să învie printre nebuni, să iasă dintr-o groapă comună, la marginea unui oraş, într-un loc în care se aruncă mizeriile orăşenilor şi tot gunoiul lor.

— Îl cunoaşteţi pe Bogomil tâlharul?

— L-am văzut de dimineaţă.

— L-aţi văzut şi mai înainte?

— Poate, spuse Filimon Dumbravă.

— Şi tu?

— Nu ştiu, răspunse Pantelimon.

— Nu ştiţi dacă l-aţi văzut mai înainte?

— Nu, domnule general. Dacă ar fi fost vorba de un altul, de cineva ca noi, am fi putut să vă răspundem precis.

— Şi, când e vorba de Bogomil, de ce nu puteţi să spuneţi nimic?

— Se schimbă de fiecare dată, spuse Pantelimon. Chiar dacă l-am întâlnit şi chiar dacă a venit adeseori la hanul nostru, nu ne-am putut da seama. Pentru că, dacă a venit la noi, de fiecare dată a venit cu o altă înfăţişare.

— E din Petrodava ori din altă parte?

— Bogomil e un om de la noi, domnule general, răspunseră cei doi fraţi cu mândrie, şi, în acelaşi timp, adăugară: Se vedea de departe, de dimineaţă, că e de la noi: înalt, drept, mlădiu, neînfricat! Mergând drept la ţintă!

— Credeţi că Bogomil ar fi putut să aibă complici în maşină?

În chiar acea clipă uşa salonului se deschise brusc. Căpitanul Pelhivan intră plin de sudoare, ieşit din minţi, cu cizmele pline de noroi. Se opreşte în poziţie de drepţi şi, fără să se scuze, spune:

— Toţi locuitorii satului Chiralesa au dispărut fără să lase o urmă. Toţi. Nu e nici măcar un singur om în sat... I-a răpit Bogomil. Satul e gol.

XI. Toţi locuitorii satului Chiralesa au dispărut ca prin farmec

Generalul Dracopol îi lasă liberi pe fraţii Dumbravă. Îşi pierde calmul. Lucrurile au luat o altă întorsătură înaintea ultimei lovituri a tâlharului. Să pui mâna pe unsprezece milioane e o izbândă, dar una ca asta s-a mai văzut. Să-i răpeşti însă pe toţi locuitorii unui sat, chiar ai unui sat mic, e o ispravă care le întrece pe celelalte şi pe care nu o poţi vedea în fiecare zi. Din această cauză, generalul Dracopol, om sigur pe el, îşi pierde calmul.

— Căpitane Pelhivan, mai raportează încă o dată. Explică-mi din nou, în detaliu, cum au dispărut locuitorii satului.

— Au dispărut fără să lase vreo urmă. N-aş putea spune cum.

— La ce oră?

— Cu neputinţă să ştiu. Nu era nimeni ca să ne spună. Dar aceasta s-a petrecut cel mai probabil astăzi de dimineaţă. În unele case focul nu era încă stins pe vatră.

— Focul nu-l sting niciodată în sat. Nu este o dovadă. Ţăranii acoperă în fiecare seară focul cu cenuşă ca să nu folosească chibrituri. Satul foloseşte maximum două cutii de chibrituri pe an. Şi o cutie la biserică... Raportează-mi tot ce ştii.

— Domnule general, dumneavoastră, atunci când v-aţi întors, aţi aflat podul rupt. Picioarele podului de pe râul Ozana erau retezate şi o coroană mortuară fusese aşezată pe statuia caporalului din centrul satului. Mi-aţi ordonat să anchetez, să aflu vinovaţi. Dacă sătenii nu voiau să-i dea pe vinovaţi, trebuia să-i iau pe toţi locuitorii ostatici. Am coborât. Am încercuit mai întâi satul cu două companii, ca nimeni să nu scape. Am examinat podul.

— Şi?

— Stâlpii podului sunt retezaţi de o mână criminală. Cine a făcut-o?

— Mă îndoiesc. Continuă...

— M-am dus în piaţa satului. Nu ştiu dacă aţi băgat de seamă, dar pe statuia caporalului sunt desenate cu smoală patru peceţi ale lui Bogomil: cruci într-un cerc. Am pus să fie şterse. Fuseseră făcute în această dimineaţă. Erau proaspete. Am intrat

în prima casă, casa cu acoperiş de paie, şi nu era nimeni. Am intrat apoi în alte case. Am comandat celor două companii să cotrobăie prin toate casele, oleaburile, hambarele. Nici ţipenie de om! Animalele sunt în grajd. Găinile, porcii, pisicile, câinii, toate lucrurile sunt la locul lor în fiecare casă. Încă mai e jărăgai sub cenuşă pe unele vetre. Dar nu sunt oameni în nicio casă, pe nicio uliţă. Biserica e încuiată. Am intrat. Nu era nimeni înăuntru.

— Azi e sărbătoare, spuse Haralamb. E tăierea preacinstitului cap al Sfântului Ioan Botezătorul. Ar fi trebuit să fie la slujbă.

— Nu, spuse căpitanul. Am pus să se deschidă uşa. Nici urmă de Liturghie! Nu s-a slujit astăzi.

— Cu neputinţă!, strigă Haralamb. De tăierea preacinstitului cap al Sfântului Ioan Botezătorul se slujeşte. Chiar şi pe timp de război, pe linia frontului. Am văzut asta sub tirul artileriei şi armelor automate inamice. Nu se lasă o astfel de sărbătoare fără Liturghie. În tranşee, preotul fără veşminte făcea slujba cu patrafirul în jurul gâtului. Părintele Miluescu din Chiralesa nu putea să lase să treacă această zi fără slujbă.

— Locuitorii au fost răpiţi, domnule general. Desigur, prin surprindere, dar n-am dat de nimeni pe care să-l pot întreba despre felul în care au fost ridicaţi, nici de ora la care... Toţi oamenii au dispărut fără urmă. Ca şi când s-ar fi evaporat.

Generalul se plimbă cu paşi mari. Caută o soluţie. Căpitanul Pelhivan aşteaptă. Haralamb Halipan e din ce în ce mai tulburat. El e din zonă. Ştie că a lăsa sărbătoarea Tăierii capului Sfântului Ioan Botezătorul fără Liturghie e atât de grav, că întrece orice măsură, e sfârşitul lumii. I se face frică. Ştie ce înseamnă această sărbătoare pentru sat. În acea zi, nu era niciun om care să nu fie prezent la biserică. Nici războiul, nici inundaţiile, nici cutremurele, nici invaziile barbare ori holera nu pot să împiedice, pe 29 august, celebrarea dumnezeieştii Liturghii. Este sărbătoarea cea mai importantă după sărbătorile pascale. Îşi aduce aminte de posturile copilăriei sale. De durerea sa în timpul slujbei. În timp ce preotul citeşte Evanghelia cu detalii despre tăierea Prodromului ori Înaintemergătorului, oamenii de la ţară plâng. Pe fiecare îl doare gâtul, ca şi cum ar simţi chiar el barda călăului. Pe copii şi pe oamenii mari îi apucă durerea de cap când privesc icoana în care i se aduce lui Irod, pe tipsia de argint, capul Înaintemergătorului. A fi creştin în această ţară înseamnă a fi asemenea nu doar prin împărtăşanie, ci următor lui Hristos şi sfinţilor. Iar oamenii se identifică cu ei într-un asemenea chip, că suferă pentru toate rănile sfinţilor, nu doar

pentru cele ale lui Hristos. La Chiralesa, în acea zi, orice om, în timpul slujbei, simte că are capul tăiat. Cu adevărat, cu toate că acesta îi rămâne pe umeri. Suferă durerile tăierii capului, împreună cu Înaintemergătorul. Ca părintele Miluescu, preotul parohiei din Chiralesa, să nu se afle la biserică părea de neconceput. Era sfârşitul lumii. Şi lui Haralamb Halipan, administratorul generalului-despot, îi este teamă. Ştie că e ceva nespus de grav.

— Să se continue cercetările în toată regiunea!, ordonă generalul Dracopol. În funcţie de rezultat, vom vedea ce hotărâre va trebui luată.

Căpitanul Pelhivan pleacă. Generalul se retrage. Se serveşte masa de prânz ofiţerilor şi soldaţilor aflaţi la castel.

Generalul Dracopol se retrage în iatacul său. E camera intimă a castelului, budoarul oriental, cu divan, bibelouri, sofale. Camera îngustă pentru siestă şi reculegere. Generalul îl invită aici pe Haralamb Halipan. Se plimbă, privind pe fereastră, căprioarele, lebedele şi păunii.

— Tu crezi că Bogomil e cel care i-a răpit pe locuitorii satului? Şi de ce crezi că Bogomil i-a ridicat pe oameni? De ce a lăsat, în schimb, coroana în jurul gâtului monumentului lui Chiralesa?

— E sfârşitul lumii, domnule general. Şi astăzi, în zi de sărbătoare, zi de post, aţi servit friptură de porc invitaţilor dumneavoastră... În tot domeniul miroase a friptură. Într-o zi de sărbătoare ca astăzi. Şi chiar aveam osebită nevoie de ajutorul lui Dumnezeu! Căci fără Dumnezeu n-o să ieşim la capăt. Bogomil este îndârjit împotriva dumneavoastră, domnule general. O să biruie. De ce aţi ordonat să se servească friptură într-o zi de post, cum e astăzi, când ne aflăm într-un pericol atât de mare? Nu vă e frică de Dumnezeu?

— Haralamb Halipan, lupta pentru prinderea tâlharului e una cu lupta împotriva bigotismului, împotriva superstiţiei. Trebuie să terminăm cu legendele. Tabuurile sunt bune pentru sălbatici. Eliberează-te, Haralamb. Fii un om raţional. Fii civilizat! Nu fi rob!

Haralamb Halipan cade în genunchi. Îmbrăţişează pe neaşteptate cizmele generalului.

— Ştiţi cât de mult vă iubesc, domnule general, stăpâne şi despotc al meu... Dar dacă mergeţi tot aşa vă pierd... Sunteţi pierdut. Nu voi mai putea să vă apăr.

— Am nevoie de calm şi de luciditate pentru a pune mâna pe acest bandit. Afară, Haralamb, neam de rob!

— Nu doar că ridicaţi sabia, ci o ridicaţi împotriva lui Dumnezeu. Domnule general, îmi este milă de dumneavoastră.

— Afară, Haralamb!

Administratorul iese, copleşit de milă faţă de stăpânul său. Căci el nu va mai putea să-l apere împotriva lui Dumnezeu. Împotriva tuturor locuitorilor pământului, da; dar, împotriva celor din cer, nu. Stăpânul este pierdut.

XII. Intermezzo

Generalul Dracopol este ofiţerul cel mai decorat din armata română. Eroismul său se datorează însă doar temerii de mulţime. Aparţine unei clase aparte, a despoţilor fanarioţi – care s-a născut şi a crescut la umbra sultanilor şi vizirilor sublimei Porţi Otomane. Turcii, nomazii cuceritori, au creat pentru a administra teritoriile cucerite o clasă. Cea a vechililor, administratorii, şi dragomanilor, ori interpreţii. Popoarele cucerite erau împărţite în raiale, adică în turme. Căci cuceritorii erau nomazi, crescători de vite, care nu concepeau binele lor decât în turme. Şi astfel, supuşii erau împărţiţi în turme. Fanarioţii erau şefi de turme de oameni. Tot neamul Dracopol a fost conducător de raiale – despoţi. Şi ei ştiu că nimic nu este mai cumplit în viaţa unui despot decât revolta mulţimilor, a vitelor umane, a raialelor, a turmelor. Ei ştiu că despoţii şi popoarele sunt două elemente care, dacă se întâlnesc, unul trebuie să moară. Tragic.

De cum generalul Dracopol şi trupele sale se aflau în faţa masei ţăranilor revoltaţi, care cereau pământ, ori în faţa maselor de muncitori care cereau pâine şi de lucru, ori în faţa studenţilor care cereau dreptate, generalul îşi amintea de toţi strămoşii săi, despoţi ca şi el, prinşi în ghearele maselor, de seraiurile arse, de haremurile lor, de concubinele lor, de fiii lor, de şefii lor cu gâtul tăiat... Şi teama ancestrală de popor îl stimula pe general. În faţa poporului, despotul Dracopol ştie că el trebuie să moară dacă poporul rămâne în viaţă. Atunci, într-o criză de spaimă, care merge până la nebunie, ordonă să se deschidă focul împotriva maselor. Căci în lupta dintre despot şi mase nu există decât o ieşire: moartea unuia dintre adversari. În timpul răscoalelor ţărăneşti, Dracopol încercuia satul cu artileria şi îl rădea de pe faţa pământului cu lovituri de tun. Ardea ruinele şi cadavrele şi apoi, aşezând la jug pe prizonieri, îi punea să are satul. Cu interdicţia de a construi ceva în acel loc câtă vreme va mai străluci soarele pe pământ. Ordona să se redeschidă focul mitralierelor aşezate pe acoperişuri împotriva muncitorilor şi mătura străzile Bucureştiului cu gloanţele de foc ale armelor automate. Se năpustea asupra studenţilor cu cavaleria, intrând

cu soldaţii călare în sălile de lectură ale bibliotecilor, în laboratoare şi amfiteatre. Agresivitatea sa era cauzată de spaimă. Căci era despot. Şi, pe de altă parte, avea poporul ca turmă a sa. O luptă pe viaţă şi pe moarte, de veacuri, şi care se va sfârşi într-o zi cu moartea popoarelor ori a despoţilor. Căci aşa cum ziua şi noaptea nu pot să existe în acelaşi timp, tot astfel despotul şi poporul nu pot să existe în acelaşi timp sub soare. Acum, că a aflat de dispariţia locuitorilor satului Chiralesa, generalul a primit o lovitură cumplită. Nu se aştepta la una ca aceasta. A venit să lupte cu un om şi legenda sa. A venit să decapiteze un tâlhar şi o legendă. Şi iată că afla o mulţime înaintea lui. Aceasta îl făcea temător şi sângeros, peste puterile lui. De acum, generalul Dracopol este despotul în prezenţa duşmanului său de moarte, poporul. Poporul pe care vrea să-l extermine cu orice preţ, din instinct de conservare.

„Dacă Bogomil ar fi fost cu adevărat o legendă! Dacă n-ar fi existat deloc!, îşi spuse generalul. Dacă atacuri precum cele din această dimineaţă ar fi fost săvârşite de ţărani! Dar dacă ţăranii sunt singurii complici, e acelaşi lucru. E vorba de o masă. Şi masa aceasta e formată din locuitorii din Chiralesa. Mulţimea poate să sporească, mai mult decât apele râurilor de munte. În câteva ceasuri, populaţia revoltată a unui sat poate să ajungă una fără număr. Toată Petrodava, toată Moldova pot, într-o clipită, să se ralieze. S-a văzut – la sfârşitul Evului Mediu – cum marile revolte s-au propagat precum incendiile, de la un capăt la altul al Europei. Vreme de decenii şi decenii... Şi castelele cădeau precum jucăriile.”

Generalul Dracopol avea la Chiralesa un castel, zeci de câini-lup, robi, ziduri... Dar nimic nu poate rezista mulţimilor. Nimic. El ştie asta.

Generalul se simte cumplit de singur. În momentul primejdiei, despoţii sunt mereu singuri. Îl are pe Haralamb Halipan, dar el este un rob, deci nu un om în adevăratul sens al cuvântului. Cu toate acestea, cum generalul nu are pe nimeni pe lângă el, îl cheamă pe Haralamb Halipan. Vechilul intră în iatacul despotului.

— Haralamb, spune domnilor comisari Stratilat şi Topor că am hotărât să-i eliberez pe călători şi să las autocarul cu şoferul să plece. Îi păstrez doar pe cei doi soldaţi. Ai înţeles?

— Da, domnule general.

— Întreabă-i pe domnii comisari dacă au reţinut vreo vină împotriva vreunuia dintre pasageri. Eu nu cred că vinovaţii ar fi printre ei.

— Nu sunt vinovaţi, domnule general, spuse Haralamb. E bine să-i lăsăm să plece!

— Întoarce-te şi spune-mi dacă poliţiştii vor să reţină vreun călător.

Haralamb iese. Generalul nu-i eliberează pe călători pentru că a recunoscut nevinovăţia lor, ci pentru că acum inamicul său este satul. Satul trecut de partea tâlharului. Dracopol simte că se cuvine să săvârşească acte de clemenţă. Şi să afle pe cineva cu care să stea de vorbă. Pe cineva care-l iubeşte. În singurătatea sa, în teama lui de mase şi de ţărani.

— Domnii comisari n-au reţinut vreo vină împotriva nici unuia dintre pasageri, spuse Haralamb. Autocarul e gata de plecare.

— Stai, Haralamb... Crezi că ţăranii din Chiralesa au atacat autocarul? Dacă e aşa, îi împuşc pe toţi. Înţelegi? Cine bate la uşă?

Haralamb deschide. Înaintea uşii sunt doi soldaţi, un tânăr ofiţer şi preotul satului. Bătrânul preot Agaton Miluescu.

— Domnule general, am dat de el la marginea satului. Voia să fugă şi el, să se ducă după ţărani. E preotul lor. Ştie unde sunt oamenii, dar nu vrea să spună nimic.

Preotul are părul lung şi alb. Nu şi l-a tăiat niciodată. În Scripturi se recomandă ca nicicând să nu-şi taie părul ori barba cel care se află în slujba lui Dumnezeu. Precum preoţii din Vechiul şi din Noul Testament, precum părinţii de la Sfântul Munte şi din pustie.

Generalul Dracopol n-a avut vreodată legături, de niciun fel, cu preoţii satului. E un preot al ţăranilor, familia Dracopol are în spatele parcului o criptă. Acolo sunt îngropaţi morţii ei. Înmormântările sunt oficiate de episcop ori de stareţi de mănăstire. Vreme de veacuri, în timpul ocupaţiei turceşti, înaltul cler a venit şi el din Fanar, odată cu turcii. Prelaţii nu cunoşteau un cuvânt în româneşte. Slujeau în greceşte pentru despoţi. Părintele Miluescu, precum toţi preoţii de ţară, poartă opinci, ca ţăranii, o haină de lână, un suman şi iţari; dar, pentru el, sunt negri. Odinioară, se folosea scoarţa aninului care dă o frumoasă culoare neagră. Preotul din Chilaresa, dacă e tânăr, e obligat să lucreze cu braţele sale pe pământurile despotului, ca orice ţăran, şi fără nicio plată. Preotul este integrat în viaţa ţărănească. Aparţine clasei ţărăneşti. Niciodată un preot din Chiralesa n-a

intrat la castel, în seraiul familiei Dracopol; doar în stare de arest, ca acum.

— L-am descoperit în spatele unui tufiş de lângă drum. Dacă ar fi fost tânăr, ar fi fugit. Dar nu poate să mai fugă, căci e înaintat în vârstă.

— Nu m-am ascuns, am făcut loc soldaţilor, cum se cuvine unui preot de ţară. Când întâlneşte prinţi şi pe reprezentanţii lor, spuse părintele Miluescu.

— Este şiret. A făcut o mutră, salutându-ne, când a văzut că am pus mâna pe el...

Generalul e fericit. Iată-l din nou puternic. Ştie că preotul arestat îl va conduce, cu siguranţă, la ascunzătoarea ţăranilor. Preotul va trebui să spună unde se află ţăranii ascunşi, adunaţi şi gata de revoltă.

— Ce zi e azi, părinte Miluescu?, întrebă generalul. Nu e 29 august, sărbătoarea Tăierii preacinstitului cap al Sfântului Ioan Botezătorul? Ai slujit Sfânta Liturghie, da ori ba?

— Nu, domnule general.

— De ce?

— Nu era nimeni la biserică în afară de mine. Nu poţi să slujeşti de unul singur.

Generalul s-a hotărât să nu dea cu bâta în baltă. Vrea să-l surprindă pe bătrânul monah, determinându-l să vorbească fără să-l facă răspunzător.

— S-a pierdut credinţa? De ce n-au venit la biserică oamenii din sat?

— Aşa s-a întâmplat, domnule general. Fiind monah, slujesc ca la mănăstire. Cele şapte Laude, şapte slujbe pe zi. Dar în bisericile de oraş şi de sat nu se slujeşte decât duminica. Eu, fiind preot, merg la biserică de şapte ori mereu singur pentru cele şapte Laude. În afară de dumnezeiasca Liturghie. Încep seara. Mai înainte, privegheam toată noaptea pentru slujbele de noapte. Întotdeauna singur. Acum, mă trezesc la cântatul cocoşilor şi, la al treilea ceas, spre ora nouă, încep dumnezeiasca Liturghie... Astăzi n-a fost nimeni lângă mine. M-am mirat peste fire. Am rostit imnele de slavă către Preasfânta Fecioară, celelalte rugăciuni, dar nu era nimeni. Nici citeţ, nici cântăreţi la strană, nici paracliser, nici dascăl... Nimeni. În astfel de condiţii, nu puteam să slujesc dumnezeiasca Liturghie. Aproape de ora zece, am plecat. Am căutat un băiat care vine la biserică în toate zilele. Serafim Acoperiş de Paie, fiul monumentului. El e cel mai aproape de Dumnezeu. Din trei motive: e orfan, are o mamă

desfrânată şi o soră din flori. În fine, este deştept şi simţitor. Suferă, dară. Nu era acasă. Am căutat în alte case. Nimeni... Spre prânz, am terminat de cutreierat tot satul. Nimeni. Toţi erau plecaţi.

— N-aţi văzut soldaţii?

— Ba da, spuse preotul.

— De ce n-aţi spus nimic soldaţilor?

— Ce să le spun? Că n-au fost credincioşi la biserică? Nu era un lucru de zis soldaţilor. Îmi era cumplit de teamă. Şi încă îmi e foarte teamă pentru oamenii din sat.

— Unde sunt?

— E un lucru ce-ar trebui, cu siguranţă, să-l ştiţi mai bine decât mine. I-aţi arestat?

— Unde sunt oamenii din sat, părinte?, repetă generalul.

— V-am spus că-i căutam.

— Mergeaţi să-i întâlniţi, nu-i aşa?

— Nădăjduiam, dar nu i-am întâlnit decât pe soldaţi. Fapt care a sporit spaima şi neliniştea pentru sărmanii oameni.

Părintele Miluescu îşi face semnul crucii.

— Ca să nu mai pierdem vremea, părinte, iată faptele, spuse generalul: în această dimineaţă, la ora şapte patruzeci şi cinci de minute, oamenii din sat au atacat autocarul. Au furat cu Bogomil unsprezece milioane. Au rupt podul de peste Ozana. Au pus o coroană cu numele tâlharului pe statuia caporalului. Apoi, au dispărut. Sunt cu toţii răsculaţi împotriva statului.

— Dumnezeu să aibă milă de noi!, spuse părintele.

— Părinte, ascultă-mă: am studiat în ţări civilizate, unde totul este civilizat, unde Biserica este civilizată şi ea. În Franţa, în Italia, în Germania, în toate ţările civilizate, Biserica, preoţii sunt cu toţii mereu alături de forţele de ordine. Alături de putere, căci puterea vine de la Dumnezeu. Din acest motiv, preoţii şi episcopii sunt de partea poliţiei, căci poliţia este de la Dumnezeu, jandarmeria e de la Dumnezeu şi tot aşa şi Ministerul de Interne. În ţara voastră barbară, Biserica a fost mereu cu bandiţii, cu coate-goale, cu răsculaţii, cu cerşetorii. Ştiu că aparţineţi Bisericii ignorante a unui popor barbar. Dar de această dată vă voi obliga de bunăvoie sau cu forţa să fiţi un preot civilizat. Să fiţi alături de oamenii civilizaţi, alături de poliţie. Am ordin să-i tai capul lui Bogomil. Aş vrea să-i tai capul tâlharului chiar astăzi, de praznicul Tăierii capului Sfântului Ioan Botezătorul. Sătenii sunt complici ai tâlharului. O să ne duceţi la

ei. Dumnezeu v-a desemnat să ne duceţi acolo unde sunt ascunşi oamenii. Acum, ce ştiţi despre atacul autocarului?

— Nimic, spuse preotul.

— S-au spovedit. Sunteţi duhovnicul lor. E o lovitură pe care au pregătit-o. Bogomil venea în sat, e poate un om de aici. Trebuie să ne spuneţi totul. Absolut tot ce ştiţi. Căci ştiţi totul.

Generalul îl apucă pe preot de barbă. Capul preotului se mişcă, se învârte ca pe rulmenţi. Poate nu doar să-l decapiteze, ci să-i smulgă capul. Omul sfânt nu e supărat, ci e chiar fericit. Căci, pentru un preot, e o mare cinste să fie ucis şi martirizat.

Biserica Ortodoxă, care a trebuit adesea să se acomodeze despotismului, cuprinde două Biserici: cea din cer şi cea de pe pământ. Iar canonul al XIII-lea al Sinodului de la Neocezareea interzice preotului de ţară să slujească în oraşe. Căci nu este un preot de acelaşi rang cu cel de la oraş. Aceste două ranguri de preoţi nu sunt egale. Preotul de sat este preot al clasei sărace; el ar întina biserica de la oraş dacă ar intra aici. Însă Bunul Dumnezeu, Care nu ţine seama de categoriile sociale, acceptă la Liturghia Sa cosmică, alături de El, pe preoţii de ţară. Preoţi precum părintele Miluescu, pe care episcopii-prinţi nu-i acceptă în bisericile de oraş.

Dacă despotul îl ucide, părintele Miluescu va fi avansat. Face o treabă foarte bună părintele Agaton Miluescu. Numele lui provine din rugăciunea *Miluieşte-ne pe noi, Doamne!* Suferă de reumatism, are dureri în tot trupul. E mulţumit să fie ucis de despot.

— Unde se află Bogomil şi complicii lui? Unde sunt sătenii? Unde şi când au pregătit răscoala şi furtul din autocar? Unde au ascuns milioanele? Cine a stricat podul? Unde trebuia să te întâlneşti cu parohienii? Căci te duceai să te întâlneşti cu ei. Ţăranii nu pot să stea fără preot. Te duceai la ei, în pădure? O să ne duci acolo.

Ochii părintelui Agaton Miluescu strălucesc. E ca într-un nor. Se simte bine. A muri pentru credinţă, ca martir, e o voluptate fără seamăn. Pare că se scaldă într-un nor de lumină, de aur şi de mătase... Un om mic, care se târa pe pământ, devine întru totul plin de slavă. Iar pământul ajunge nespus de mic sub picioarele sale... Nu, moartea este o cinste, mai cu seamă în această zi a Tăierii capului!

Despotul vrea să-i smulgă capul părintelui Miluescu? Va fi singura binefacere pe care o va săvârşi pe pământ despotul Dracopol. A face din preotul mărunt, de la Chiralesa, un martir,

smulgându-i capul în ziua Tăierii capului Sfântului Ioan Botezătorul.

XIII. Mamelonul de gheaţă

Aspectul anchetei a luat alt curs: nu mai era căutată o singură persoană, tâlharul Bogomil, ci mai mult de o sută de oameni, cu copiii şi cu femeile lor – toţi locuitorii din Chiralesa. Generalul este convins că ei sunt complicii lui Bogomil, dar nu au lăsat nicio urmă. Ca şi cum toţi locuitorii din Chiralesa s-ar fi volatilizat, dispărând, purtaţi de un nor. Părintele Agaton Miluescu, unicul om din sat prins, nu poate să spună nimic. E ţinut prizonier. S-a hotărât să se amâne eliberarea călătorilor şi să fie păziţi în parcul castelului lor cu autocarul. Or, nu puteau să spună decât ceea ce au spus. S-au adus întăriri de trupe. Căci, acum, era vorba de o rebeliune de masă.

Spre ora două după-amiază, generalul e în culmea fericirii. I s-a dat la telefon o veste bună. A câştigat din nou.

— Haralamb, autocarul rămâne aici! Tocmai au fost arestaţi în pădure oameni care spun că sunt din Chiralesa. Au fost capturaţi în locul în care a fost atacată maşina, la Crucea Chiralesei. Sunt aduşi la castel.

După o jumătate de ceas, apar primii arestaţi. Căpitanul Marţian care i-a prins soseşte cel dintâi cu motocicleta.

— Domnule general, nu este exclus ca Bogomil să fie un om din sat.

— Toţi arestaţii să treacă prin faţa călătorilor!, ordonă generalul. Călătorii să se uite bine dacă cel care a atacat autocarul, spunându-şi Bogomil, nu se află între cei arestaţi.

Generalul e mulţumit. E gata de a câştiga o bătălie. Locuitorii satului şi, cine ştie, poate din alte sate, au dispărut încă din zori, în momentul atacului. Ei tocmai au fost prinşi la locul faptei. Şi în pădurile dimprejur...

În timp ce generalul se retrage în biroul său ca să dea un telefon, gărzile îi aduc pe cei prinşi la castel. Au cu toţii mâinile legate la spate cu frânghii. Alte frânghii îi leagă unul de altul în grupuri de câte zece. Întâi de toate, sunt mulţi copii. Vin apoi femeile şi, în cele din urmă, bătrânii. Oamenii sunt mereu într-un număr tot mai mic în sate. Primăvara, vara şi iarna lipsesc aproape toţi, lucrând în Ţara de Jos, iar iarna, la pădure. Acum, la începutul toamnei, pleacă din Ţara de Jos şi se întorc în sat. Vin

să aducă acasă mălai, grâu, mere şi câştigul lor de peste vară. Toamna au loc, de asemenea, căsătorii şi se fac rugăciuni pentru cei adormiţi. Până la primele zăpezi, când începe munca de doborâre a copacilor, oamenii rămân în sat. E unicul anotimp în care pot fi aflaţi aici.

Cei arestaţi sunt aduşi prin curtea Plebea, care este izolată de parc şi de castel. E curtea plebeilor. Acolo se află toate corpurile de meserii, remizele, spălătoriile, animalele şi robii. Şi, de asemenea, „mamelonul de gheaţă”, care foloseşte, în acelaşi timp, de gheţărie şi închisoare.

După ce au fost trecuţi prin faţa călătorilor autocarului, arestaţii sunt conduşi înaintea mamelonului de gheaţă. Despoţii de la Chiralesa trăiesc la trei mii de kilometri răsărit de Paris, în marea periferie a Europei; locuiesc în case în care confortul poate părea unul straniu din pricina amestecului de stângăcii şi de rafinament; nu întâlneşti întotdeauna electricitate şi adesea nici canalizare; mobilierul e frumos, dar drumurile sunt de nefolosit. Aceşti stăpâni absoluţi se îmbracă din cap până în picioare ca la Londra şi la Paris; haine, lenjerie, încălţăminte, cravată; au o bucătărie de înaltă clasă, cele mai fine băuturi, cele mai bune ţigări. Odinioară, primeau ultimele veşti din Bizanţ; apoi de la Sankt-Petersburg şi de la Kiev; şi, în cele din urmă, de la Berlin, de la Paris şi de la Londra. Acasă, au introdus tot soiul de comodităţi. Printre acestea, „mamelonul de gheaţă”.

Neavând gheaţă, nici instalaţie frigorifică, şi neputând să aducă gheaţă de la Paris, nici să o fabrice la faţa locului, au săpat într-un deal, într-un mamelon care se află în mijlocul curţii servitorilor – al Plebei –, galerii subterane care dau în toate direcţiile şi ajung la zidurile exterioare. Astfel, mamelonul pare traversat de tuneluri. Cât e iarna de lungă, fiecare om peste cincisprezece ani trebuie să facă o săptămână de corvoadă la gheaţă. Se taie gheaţa de pe râu în cuburi ce sunt transportate pe sănii, sub supravegherea lui Haralamb Halipan, administratorul detestat de toată lumea, „câinele cu dinţi de aur”. Cuburile de gheaţă sunt aşezate în deal, în galerii, formându-se o îmbrăcăminte de gheaţă. Toată vara va fi astfel gheaţă din abundenţă pentru a păstra carnea, caviarul şi peştele, pentru a răcori şi îngheţa băuturile şi şerbetul. În Carpaţi, verile sunt calde şi se consumă enorm de multă gheaţă. Stocurile îngrămădite, în mod tradiţional, de veacuri sunt refăcute automat. Corvoada la gheaţă a rămas înscrisă în calendar. Începe înainte de Crăciun şi se sfârşeşte în februarie.

Gheaţa durează de la un an la altul. Dar, la sfârşitul lui septembrie, gheaţa adusă în cuburi, pe un frig de treizeci de grade sub zero, este murdară; galeriile sunt pline de o apă mocirloasă. S-au aclimatizat aici specii de lilieci, de muşte, de reptile, de viermi, de insecte, de broaşte, de şobolani, de lipitori. O lume stranie. Totul e rece şi umed. O pregustare a infernului. Toamna, noroiul ajunge până la genunchi. În mamelonul de gheaţă sunt închişi, din când în când, prizonierii de la castel. Galeriile sunt blocate de uşi mari şi negre de fier. Spre acest loc sunt îndreptaţi acum ţăranii prinşi în pădurea de la Chiralesa. Generalul vorbeşte cu fratele său de lapte, prefectul de la Petrodava. Cea mai nobilă aristocraţie. Un frate de lapte e mai mult decât un frate de sânge. Din când în când, generalul spune:

— Nu am prins un Bogomil, un singur tâlhar, am pus mâna pe o întreagă bandă. Cercetările poliţiei şi campania de pacificare a generalului Dracopol lucrează în profunzime. O adevărată curăţenie, o asanare. O să vezi. Am pus mâna pe toţi complicii. Căci mi-am spus încă de la început că aceste atacuri nu puteau să fie opera unui singur om. Iată că toată regiunea este complice. Cel puţin satul meu. Locuitorii au lipsit de la biserică ca să atace autocarul. Unsprezece milioane merită mai mult decât o slujbă. Majestatea Sa va fi mulţumită. Trebuie să recunosc că Dumnezeu şi războiul mi-au fost întotdeauna favorabili. Sper că în câteva ceasuri am să-l prind pe Bogomil însuşi. Dacă nu am făcut-o deja... Cred că eşti puţin invidios. Cine nu ar fi invidios pe mine, care am pus mâna dintr-o singură lovitură pe inamicul public numărul unu şi pe toată banda lui de complici, camuflată în ţărani paşnici? Este un succes nespus, trebuie să recunosc. Steaua familiei Dracopol a strălucit şi va străluci şi de aici înainte. Voi încheia mareşal. Primul mareşal al familiei Dracopol. La revedere, frate, mă duc să-i interoghez pe cei prinşi! Sunt în mamelonul de gheaţă.

XIV. Învăţătorul Apostol de la Chiralesa, conducătorul ţăranilor şi secundul tâlharului Bogomil

Generalul Dracopol nu s-a ocupat deloc de încarcerarea celor prinşi, nici de formalităţile de înregistrare şi de identificare, nici de confruntarea cu călătorii din autocar. Despotul nu se ocupă vreodată de detalii. Astfel de lucruri sunt în mâinile lui Haralamb Halipan. La fel cum sultanul nu se ocupa niciodată de administraţie, nici de armată, nici de afacerile statului ori de bunurile sale. Chiar când era vorba de femei şi de copii. Pentru aceasta, erau funcţionari: vizirii, dragomanii şi alţii. Dracopol nu este informat decât de lucrurile foarte importante, precum cel care se producea acum.

— Dascălul Apostol, învăţătorul şcolii din Chiralesa, vrea să vă facă o mărturisire, spuse Haralamb Halipan, intrând la patronul său. Declară că el este conducătorul ţăranilor. El i-a dus în pădure.

— Să intre!, ordonă generalul. Abia a văzut mamelonul din gheaţă şi deja trece la mărturisiri! Începe bine! Ţăranii sunt laşi.

Dascălul Apostol Icar, învăţătorul de la Chiralesa, e adus cu mâinile legate la spate.

— Ai ceva de mărturisit?

— Da, domnule general.

— Dă-i drumul!, ordonă generalul.

— Eu, domnule general, i-am trezit pe oameni de dimineaţă. Şi eu i-am dus departe de sat. Asta vreau să vă declar. N-au săvârşit nicio greşeală. Nu trebuie torturaţi. Cea mai mare parte – mai mult de optzeci – sunt copii, femei, bătrâni şi infirmi. Eu sunt vinovatul, nu ei.

Generalul e fericit.

— A mers! Foarte rapid... Avem deja mărturisirile, totuşi, să ştii că chiar îndemnaţi de un bolşevic ca tine, dascăl de şcoală, ţăranii sunt complici. Chiar dacă au colaborat fără să vrea. Desigur, cei inconştienţi au circumstanţe atenuante. Dar rămân vinovaţi. A fi vinovat de complicitate e un lucru grav. Îţi spun din

capul locului un lucru, ca să nu pierdem vremea: vreau mai întâi capul lui Bogomil, apoi ne vom ocupa de alte probleme.

Învăţătorul Apostol, cu mâinile legate la spate cu o funie, cu cămaşă albă descheiată, îmbrăcat cu suman şi iţari şi încălţat cu opinci, tace. E foarte slab, cu capul oval, mare, osos, cu fruntea uriaşă, precum un perete de munte. Părul lung, aproape alb, îi cade pe umeri. Acelaşi păr ca Bogomil, dar cărunt. Foarte înalt, drept ca un brad, pielea feţei, a gâtului şi a pieptului de culoarea cărămizilor afumate de şeminee.

— Unde e Bogomil?

— Domnule general, de ce mă întrebaţi pe mine una ca asta?

Generalul ia cravaşa şi-l loveşte cu toată puterea în faţă pe învăţătorul Apostol. De mai multe ori. Cu furie. Învăţătorul Apostol nu crâcneşte. Rămâne în picioare tot drept, pe parchetul din lemn de esenţă rară. E ca o părticică din Ţara Moldovei. Face parte întru totul din satul Chiralesa, din părţile Petrodavei, ţinutul Moldovei şi din Ţara Românească. E o părticică din Carpaţi. Căci locuitorul din Petrodava şi din Chiralesa nu e precum cel de la oraş. E din Petrodava. Obrazul învăţătorului sângerează, se face vineţiu şi se umflă uşor. Dar, chiar şi amorţit, are aceeaşi culoare, aceeaşi mireasmă, aceleaşi contururi, aceeaşi constituţie chimică, fizică şi plastică, precum pământul moldav, precum pădurile moldave, casele, pajiştile, drumurile, păşunile, râurile.

— Unde e Bogomil, canalie de bolşevic?

— Niciunul dintre noi nu-l cunoaşte pe Bogomil, domnule general. În zadar ne torturaţi.

Generalul Dracopol îşi aşază cravaşa pe masă. E învins. Învins în acelaşi fel precum regii asiatici care biciuiau marea. Cravaşa lui Dracopol a lovit chipul învăţătorului Apostol ca şi cum ai lovi într-o stană de piatră din Moldova. Învăţătorul Apostol n-a crâcnit. În afară de sângele care îi înfloreşte pe obraz e neschimbat. Vocea e una pe măsură, asemănătoare celei a Moldovei, asemenea susurului izvoarelor, torenţilor, foşnetului pădurii, adierii vântului ce trece printre ramurile de brad. Învăţătorul de la Chiralesa este mereu ca un brad, înalt, slab, puţin rigid. Din prezenţa lui fizică se degajă mereu aceeaşi tristeţe, singurătate, distantă şi mândrie. Ca şi când în aceasta ar fi toţi brazii din lume. Învăţătorul Apostol este atât de drept, atât de perpendicular, că ai putea crede că e o dâră ce uneşte pământul şi cerul. O urmă de carne unind cele de jos cu cele de sus.

— Unde e Bogomil?, repetă generalul.

— Nimeni dintre noi nu ştie unde e Bogomil.

— V-aţi dus în pădure, la Crucea Chiralesei, ca să-l ajutaţi pe Bogomil să atace autocarul.

— Avem noi chip de complici ai lui Bogomil? Sărmanii de noi! Uitaţi-vă la noi, domnule general.

— O dată, Bogomil ne-a făcut-o cu pisicile şi cu jandarmii. A aflat că jandarmii veneau ca să-l vâneze cu câini poliţişti şi a dat drumul la picioarele lor la câteva zeci de pisici, pe care el le adusese închise în saci. Pisicile, aproape nebune, după ce au stat în saci, au sărit în toate părţile. Şi câinii poliţişti, în loc să-l urmărească pe tâlhar, au început să alerge după pisici. Iar Bogomil a scăpat şi de această dată. De dimineaţă tâlharul voia să repete stratagema, dar cu ţărani, femei şi copii, în loc de pisici. Pentru a derula cercetările, el v-a lansat la locul atacului aşa cum a dat drumul la pisici acum un an. Ca poliţiştii, alergând în pădure după tot ce mişcă ori care se ascunde, să nu poată pune mâna, ca de fiecare dată, decât pe un copil, un bătrân ori un ţăran mizerabil, care va răspunde: „Am venit să culegem ciuperci” ori „Am venit să culegem zmeură şi mure”. Astfel, tâlharul câştigă timp. Şi fuge. Iar voi, voi îi slujiţi la fel ca pisicile... Răspunde, eraţi în pădure ca să culegeţi fragi, nu-i aşa?

— Nu, domnule general.

— Mure, ciuperci? Nu-i aşa? Spune! Dar aţi uitat un lucru: astăzi este Tăierea preacinstitului cap al Sfântului Ioan Botezătorul. Iar alibiul culegerii de fragi nu stă în picioare. Căci nimeni, absolut nimeni, de când e Moldova pe pământ, n-a lipsit de la Sfânta Liturghie pe 29 august ca să se ducă să culeagă fragi. Scuza nu ţine. Sunt mai şiret decât voi.

— N-am fost să culegem fragi, nici altceva. Ne-am dus ca să căutăm o fetiţă rătăcită... Pe Irina, fata Tainei Chiralesa. A dispărut.

— E o îndreptăţire şi mai copilărească! Aţi ascuns-o pe fetiţă undeva şi spuneţi că o căutaţi! Cine a văzut, de când sunt munţii, un sat întreg lăsând casa, Liturghia şi toate ca să se ducă să caute un copil rătăcit? Întâi de toate, nu s-au văzut copii rătăciţi niciodată în munţii noştri. La fel cum puii de vulpe, de lup, de veveriţă nu se rătăcesc nicicând. Credeţi că aveţi de-a face cu ofiţeri şi poliţişti străini ca să le povestiţi astfel de basme... Ca în trecut... Eu sunt generalul Dracopol, stăpânul de la Chiralesa, şi încă nu s-a născut cel care ar vrea să mă păcălească. Unde este tâlharul Bogomil?

— Nu l-am văzut pe Bogomil niciodată. Nu ştim nimic de el.

— Ascultă-mă, Apostol. Te-am luat la ochi de când ai venit în satul meu. N-am putut să suport gura ta murdară. Acum, gata! Înţelegi? Regele mi-a dat puteri absolute. Am decretat stare de asediu în toată regiunea. Orice om poate să fie împuşcat, strangulat, făcut ferfeniţă. V-am vârât în mamelonul de gheaţă, fără judecată, pentru că aşa am chef. Şi veţi fi cu toţii împuşcaţi ori ciopârţiţi cu iatagane uriaşe. Unul dintre voi îmi va spune unde se află Bogomil. Şi-am să aflu capul tâlharului ca să i-l duc regelui, după cum i-am promis. Chiar şi printre cei doisprezece apostoli s-a aflat un trădător. Crezi tu că printre cei o sută de ţărani pe care i-am băgat în mamelonul de gheaţă n-am să dau de un Iuda? Crezi că nu o să fie unul care să vorbească? Te înşeli! Înainte de apusul soarelui, unul dintre ei va vorbi. Îmi va spune unde se află Bogomil. Puţin contează dacă cel care vorbeşte este un copil, ori o femeie, ori un laş. Îmi va spune, sub tortură, unde se află tâlharul. Şi o să am capul lui Bogomil. Iar dacă nimeni nu vorbeşte, vor muri cu toţii. Înţelegi? Cu toţii. Vor fi masacraţi. Vor fi tăiaţi. În galeriile mele de gheaţă. Şi nimeni nu o să zică absolut nimic. Aşa că n-ai decât să-mi spui, de mila lor şi de mila ta însuţi, unde este ascuns Bogomil.

— Pot să vă spun doar ceea ce ştiu, răspunde învăţătorul Apostol.

— Şi ce ştii?

— Adevărul şi doar adevărul.

— Începe!, ordonă generalul. Povesteşte ce ştii.

— Ieri mă aflam la oraş. La Piatra-Neamţ.

— Cu ce treabă?

— Am cerut audienţă la prefect. L-am rugat să ne dea castelul Taurului pentru şcoală.

— Nu l-ai întâlnit, pe drum, din întâmplare, pe Bogomil? La dus sau la întors?

— Nu l-am întâlnit pe Bogomil. Am vorbit cu prefectul. Puteţi să verificaţi faptele. Prefectul este vărul dumneavoastră şi fratele dumneavoastră de lapte.

— Drumul la prefectură n-a fost decât un pretext.

— Nu, m-am dus la prefectură pentru că peste câteva zile începe şcoala. Şi în sala de clasă nu pot să ţin câte trei elevi acolo unde nu ar trebui să stea decât unul. Şcoala este prea mică. I-am cerut să ne dea castelul Taurului. Prefectul a refuzat. Aşa cum au refuzat mai înainte Ministerele Agriculturii şi Instrucţiei Publice. Şi în acest an castelul Taurului va rămâne gol.

M-am întors obosit şi supărat. Ştiţi că de douăzeci de ani, de când sunt în sat, mă zbat pentru a avea o şcoală. Am să mor fără să o am. Sunt bolnav. Azi noapte mi-a fost rău. Camera mea, la şcoală, e foarte mică. Ca o celulă. Furtuna din timpul nopţii a închis fereastra. La miezul nopţii, m-am trezit lac de sudoare. Crezând că mor sufocat în patul meu, am alergat să o deschid. Fulgerul a lovit camera mea pe fereastră. Aveam saboţi de cauciuc. Din acest motiv nu am murit carbonizat, dar mi-a fost cumplit de teamă. Am crezut că am să ard odată cu şcoala. Că am spus adio vieţii. Credeam că o să fie un lucru bun dacă aş muri carbonizat, odată cu şcoala. Li se va da copiilor pentru şcoală castelul Taurului. Era un fel postum de a fi realizat visul meu. Am luptat toată viaţa pentru acest castel. Mi-am spus că îl voi avea după moartea mea şi mulţumită morţii mele. Dădeam un trup şi un os bătrân arse, cu o colibă care foloseşte drept sală de clasă ca să am o şcoală nemaipomenită. Dar m-am trezit. Eram în viaţă şi şcoala nu ardea. Aşa a fost voia lui Dumnezeu. Asta s-a întâmplat cu un ceas mai înainte de cântatul cocoşilor. Nu aveam chef să mă întind din nou în pat. Când eşti lovit de fulger, chiar dacă rămâi în viaţă, eşti precum un tren care deraiază. Aşteptând dimineaţa, plin de teamă, am măturat şi am aranjat casa. Apoi am ieşit. Camera mea nu are o uşă în afară. Ca să ies, trebuie să trec prin sala de clasă. Şi, în clasă, pe prag, piciorul meu a atins ceva moale. Era un câine. N-am avut niciodată nici cal, nici vacă, nici bou, nici câine, nici pisică. Am trăit singur, precum monahii. Eram deci cu totul mirat că un câine se afla în faţa uşii mele. Şi mi s-a făcut teamă. Noaptea, în timpul furtunii, nu poţi să te abţii de la a crede în fantome, în diavolul care ia forma unui câine. Nu m-am gândit la asta decât o clipă, nu mai mult, dar a fost îndeajuns.

Generalul ascultă. E un oriental. Şi cuvântul este aurul orientalilor. Cel mai cumplit criminal poate să-şi salveze viaţa din mâinile despotului cel mai sângeros spunându-i o frumoasă poveste ca în *O mie şi una de nopţi*. Dracopol uită ancheta. Vrea să afle povestea, pentru că orientalii vin din deşert, unde nu este decât nisip. La ei, cuvântul înlocuieşte grădinile, munţii, râurile, câmpiile, catedralele şi toate artele. Cu cuvântul, ei trebuie să înlocuiască tot ceea ce este frumos în univers: hrana, băutura, peisajele şi toate cele create. Căci, pe nisip, ei nu au decât cuvântul, poezia, basmele, pălăvrăgelile. Pe nesimţite, Dracopol se lasă purtat de poveste. Uită de tâlharul Bogomil.

— Era Posmag, domnule general, spuse învăţătorul Apostol.

— Ce înseamnă Posmag?

— Posmag e un câine căruia noi îi spunem Şcolarul.

— Al cui e câinele? Al celui care ţi-a adus mesajul de la tâlhar?

— Posmag e al nimănui. Chiar al nimănui. E un şcolar, cu toate că e câine. Ca el, pot fi văzuţi peste tot în lumea asta. I se spune Posmag pentru că e foarte slab. Este uscat ca un pesmet, ca un biscuit crocant. Chircit ca un covrig în formă de opt, răsucit ca un arc. În fiecare dimineaţă, de ani de zile, când deschid uşa şcolii, primul care intră în clasă e Posmag. E cinstea lui de a fi primul elev care păşeşte pragul şcolii. Se aşază sub bancă, îşi pune capul pe labele din faţă, ca un mare înţelept, şi rămâne astfel pe tot timpul orelor. Cum copiii îl tachinează aruncându-i biluţe – pietricele, bile de hârtie ori îl întărâtă cu picioarele, vine şi se refugiază sub tablă, la piciorul podiumului. Ne-am obişnuit cu prezenţa lui în clasă aşa cum te obişnuieşti cu prezenţa tablei, a hărţii României ori cu portretul regelui. Inspectorii au protestat. Căci nu era destul loc pentru elevi. Şi, pe de altă parte, prezenţa câinilor în clasă e interzisă. Dar, văzându-l sosind primul la şcoală, luându-şi locul lui de elev care nu vrea să piardă nici măcar un cuvânt din ce spune învăţătorul şi alergând în recreaţie cu copiii, toţi inspectorii mi-au spus: „Pe Posmag şcolarul puteţi să-l toleraţi în clasă.” În definitiv, el este pentru elevi o pildă de înţelepciune, de punctualitate şi de atenţie. Nimeni nu a putut să înţeleagă de ce el îşi consacră şcolii viaţa sa de câine. La fel ca toţi elevii, pleacă la sfârşitul zilei, la fel ca ceilalţi şcolari, zburdă către casă. De fiecare dată către o altă casă. În fiecare zi, însoţeşte acasă un alt elev, ca un coleg. Şi rămâne lângă el în timpul mesei. Îl însoţeşte când copilul îşi face temele. Apoi, la muncă, la joacă şi la plimbare. Doarme împreună cu el. La intrare. A doua zi se duce acasă la un alt elev. Posmag nu s-a dus niciodată decât în casele unde e unul dintre colegii săi, un elev. Până la urmă, i-a însoţit pe toţi. În timpul vacanţelor, nu vine la şcoală, îi însoţeşte pe elevii care vor să muncească la câmp ori să se scalde, să se plimbe în pădure, să pască oile, la tăiat de lemne... Ăsta e Posmag. Când un copil termină şcoala, Posmag nu mai dă pe la el. Nu mai e colegul său. Pe micuţi îi frecventează de îndată ce ei merg la şcoală, niciodată înainte. Natura se dedă uneori la astfel de jocuri. Îl iubim pe Posmag şi ştim că el este puţin şcoala de la Chiralesa. Eram, deci, mirat să-l văd în plină noapte în faţa uşii mele, chircit pe pragul şcolii. Întâi de toate, era noapte, iar câinele nu venea la şcoală decât în

timpul orelor. Apoi, era vacanţa mare. Posmag nu se înşela niciodată în această privinţă. Eram, aşadar, foarte mirat să-l văd. I-am spus: „Intră, Posmag.” Mi-a aruncat o privire furioasă. Ochii unui câine înfuriat sunt cumpliţi. Aveam din nou presentimentul că se petreceau lucruri grave. Câinele îmi aducea un mesaj privitor la şcoală, la elevi şi la învăţător. Nu-l înţelegeam şi, totuşi, era sigur că era purtătorul unui mesaj pentru mine, altfel nu ar fi venit la şcoală în miez de noapte şi în timpul vacanţei.

— Era din partea tâlharului, nu-i aşa?

— Nu, Excelenţă. Vrând să iau câinele plouat, tremurând pe de-a-ntregul şi nefericit, am aflat pe pragul şcolii un trup de om. Era unul dintre elevii mei. Chircit ca un câine în faţa uşii, plouat ca un câine, fricos ca un câine. L-am întrebat: „Cine eşti?” A încercat să fugă. Aşa cum câinele ar fi vrut să fugă. Am pus mâna pe el. Tremura ca varga. I-am spus: „Serafim, ce-ai făcut?” Când ceva nu e în regulă în atitudinea unui elev, îl întrebi ce-a făcut. Posmag s-a lipit de genunchii lui Serafim Chiralesa, pentru a-l ocroti, pentru a-l apăra, pentru a avea aceeaşi soartă ca el, dacă l-aş fi lovit. Ochii câinelui şi cei ai copilului – ai celor doi şcolari – erau roşii de oboseală, de frig, de tulburare şi de teamă. Aveau aceeaşi privire fără a putea fi separate, privirea celui care se află la capătul puterilor, în ultimele clipe ale vieţii. L-am întrebat ce i s-a întâmplat. Serafim Chiralesa, fiul caporalului Chiralesa, fiul statuii, orfanul de război, cel mai bun elev al meu, cel mai strălucit elev pe care l-am avut în toată cariera mea, are geniu, va deveni cineva dacă nu o să moară. Căci tot timpul se află în primejdie de moarte din pricina mamei sale. Ştiţi că văduva caporalului Chiralesa e desfrânata satului. Nu doar a satului: a lumii întregi. Are o fiică din flori: pe Irina, de şapte ani. Toată lumea o strigă bastarda, roada păcatului. Mama lipseşte nopţi şi zile întregi de-acasă, lăsând fetiţa în grija fratelui. Niciunul dintre copiii satului nu o acceptă pe bastardă. Le e teamă de păcat. Virtutea e singura bogăţie a oamenilor de aici, singurul lucru care străluceşte, singurul lucru frumos. Iar vecinătatea cu păcatul îi îngrozeşte. Nu o dispreţuiesc pe fetiţă, o iubesc, dar le e teamă tuturor de aceasta. Nu îndrăznesc să se apropie de ea. Şi fratele bastardei, Serafim, este ţinut la distanţă. Căci nu vrea să se îndepărteze de sora lui vitregă. Ei bine, copilul cutreiera peste tot pentru că bastarda dispăruse! Dacă venea mama lui, l-ar fi omorât. Îl bate. Am întrebat: „Ce faci afară, pe furtună, noaptea, Serafim?” „Domnule învăţător,

am vrut să mă omor. Dacă se întoarce mama o să mă chinuie. Şi are dreptate acum. E greşeala mea" – mi-a răspuns.

Mama, Taina, această fiică din Răsărit e plină de cruzime. Îşi torturează copilul fără niciun motiv. Acum, poate pentru prima oară, ea are un motiv să-şi pedepsească fiul. Îi era teamă să se omoare. Aici, copiii se sinucid. Dacă depăşesc teama pe care le-o cauzează unealta sinuciderii... Căci copiii sunt precum artiştii: detestă violenţa, urâtul, sângele şi suferinţa. Nu le e teamă de moarte, le e teamă de violenţa ticăloasă pe care o aduce moartea. Le e teamă de fundul fântânilor întunecate în care vor să se arunce, de trenurile în faţa cărora vor să sară. Teamă de prăpăstii, de cuţite şi de topoare. Am avut anul trecut un elev care a ajuns orfan. Nu-i mai rămăsese decât o surioară, ce avea doar doi ani. Când ea a murit, a vrut să se sinucidă. S-a dus la vreo zece kilometri depărtare de sat, pentru a se arunca sub roţile unui tren. Dar, când a văzut locomotiva urâtă, neagră, cu faruri roşii precum ochii diavolului, i s-a făcut frică să-şi dea trupul plăpând unui asemenea monstru. Cum el voia să moară cu orice preţ, s-a întors a doua zi, s-a legat la ochi, pentru a nu vedea urâciunea morţii, şi s-a aruncat cu ochii legaţi în faţa trenului. Ne-am dus în acel loc cu toţi elevii, am cules în coşuri, ca pe fragi, părţile sângerânde ale trupului lui Teodot, răspândite pe o sută de metri, în iarba pajiştilor. Astfel, abia am reuşit să refacem jumătate din trupul lui. Ştiam că Serafim nu minţea. Voia şi el să se sinucidă, de teamă, de disperare, din pricina surorii vitrege, a bastardei dispărute. Cum furtuna se dezlănţuise, a ales, ca să se sinucidă, fulgerul. Şcolarul Posmag l-a simţit de departe pe colegul său aflat în primejdie. A plecat să-l apere pe Serafim, cel mai bun elev din şcoală şi camaradul său.

— Am încercat să atrag fulgerul asupra mea adăpostindu-mă sub copacul cel mai înalt, mi-a mărturisit Serafim. Dar fulgerul a căzut după plecarea mea. Apoi, am alergat. Ştiţi că fulgerul nu cade decât peste copacii înalţi. Ori peste cel care aleargă. Dar n-am avut noroc. Am ieşit în pajiştea de lângă sat şi am alergat. Fulgerul n-a venit însă. În clipa în care mă simţeam cel mai singur şi cel mai deznădăjduit, am simţit că cineva se află lângă mine: era Posmag. Voia să moară alături de mine. Furtuna a încetat însă. Posmag şi cu mine am venit aici. El m-a adus. Atunci aţi deschis uşa.

Copilul plângea. Mă privea fix. La fel şi câinele. Aveau lacrimi în ochi şi unul, şi celălalt. I-am băgat în şcoală şi i-am uscat pe

amândoi. Posmag era cel mai vechi elev al meu şi cel mai punctual. Şi Serafim cel mai strălucit. Apoi, băiatul a spus:

— Trebuie să o caut pe Irina, domnule învăţător.

Am ieşit. I-am trezit pe toţi copiii. Aceasta se petrecea la lăsatul zorilor. Le-am spus: „Sunteţi creştini. Un creştin e un om care a desfiinţat singurătatea omenească, căci el nu este niciodată singur. Iată că cineva dintre noi, bastarda pe care aţi prigonit-o, a dispărut. Trebuie să o căutăm. Să lăsăm totul. Căci «unul» este mai important decât «turma». Hristos pentru o singură oaie a lăsat turma. Pentru că turma, masa, mulţimea, numărul, colectivitatea e ceva fals. Nu e important decât unicul. Fiecare dintre noi este mai important decât lumea întreagă. Tot ceea ce este mai măreţ, făcut de mâna omului, este făcut de *unul*, de individ, de unic, niciodată de masă. Prin *unul* se poate cel mult alege un primar ori să faci politică. Unul a inventat totul şi a făcut totul. Duhul Sfânt a coborât peste fiecare, luat individual. Dumnezeu n-a vorbit niciodată mulţimilor, nici maselor, ci indivizilor, lui Moise, lui Avraam. Duhul Sfânt S-a pogorât peste fiecare apostol. Irina este «unul». Trebuie să dăm de ea.” Şi am plecat. Odată cu copiii, au venit şi mamele, apoi taţii; toată lumea din sat a venit să o caute pe fetiţă, pe bastardă, fructul păcatului, întruparea păcatului... Nimeni nu s-a mai dus la Sfânta Liturghie. Căutând-o în fântâni, în râuri, în ierburile înalte, în tufişuri, moartă ori vie, pe Irina, pe mica „întrupare a păcatului omenesc”, toată lumea slujea în felul ei dumnezeiasca Liturghie a slăvitului Înaintemergător. Era cea mai frumoasă şi cea mai solemnă Liturghie din munţii noştri. Toţi au lăsat toate, pentru unul şi pentru cel mai dispreţuit dintre noi, pentru întruparea păcatului. Înţelegeţi? Asta făceam atunci când jandarmii au venit să ne lovească cu bâtele, să ne lege mâinile şi să ne închidă în mamelonul de gheaţă ca pe criminali. Cântam Chiralesa, care vine din *Kyrie eleison*, „Doamne, miluieşte”. Era, de asemenea, numele fetiţei pierdute. Din când în când spuneam: „Irina, «pace», Doamne, miluieşte.” Numele fetiţei, numele satului, numele Domnului, care e cel mai frumos şi cel mai vechi dintre toate rugăciunile oamenilor. Chiralesa...

— Ştii de ce am avut răbdare să te ascult?

— Pentru că vreţi să aflaţi adevărul.

— Nu, spuse generalul.

— M-aţi ascultat ca să ştiţi de ce ne aflam în locul în care a fost atacat autocarul, în afara satului.

— Nu. Te-am ascultat pentru că n-am auzit poveşti cu zmei şi zâne de foarte, foarte multă vreme... Adevărate poveşti cu zâne, ca cea pe care tu mi-ai spus-o acum.

Generalul se ridică cu cravaşa în mână. Se opreşte în faţa învăţătorului Apostol.

— Acum, spune-mi unde este Bogomil.

Loveşte cu toată puterea în capul învăţătorului Apostol, aşa cum ai da într-o stâncă. Îi scoate ochiul drept. Sângele ţâşneşte şi stropeşte parchetul.

— Cine a agăţat coroana lui Bogomil pe statuia eroului nostru naţional?

— Nu ştiu.

— Cine a tăiat picioarele podului de peste râu?

— Nu ştiu.

— Nu vrei să-mi spui unde e Bogomil?

— Nu ştiu.

Sângele îi curge.

— Să dispară spurcăciunea de aici!, ordonă generalul. A întinat salonul cu sângele lui spurcat. Să fie torturat împreună cu ceilalţi până ce va spune unde se află Bogomil tâlharul! Să moară ori să mărturisească unde este Bogomil! Vreau capul tâlharului ca să-l duc regelui.

Cei patru soldaţi îl iau pe învăţător, târându-l ca pe un buştean către mamelonul de gheaţă, unde sunt toţi chiralesienii ce cântă: „Chiralesa, Doamne, miluieşte”, sub loviturile soldaţilor generalului Dracopol.

Ei ştiu că vor muri de mâna despoţilor în ziua în care a murit Sfântul Ioan Botezătorul. Şi acest lucru îi mângâie. Dar toţi vor ca aceasta să se petreacă cât mai repede cu putinţă. Fiecare bărbat, fiecare femeie şi fiecare copil din Chiralesa, care suferă atât de cumplit, în ziua Tăierii capului, sub loviturile de bici, invidiază martiriul atât de dulce al Sfântului Ioan Botezătorul. Căci a avea capul tăiat este mai plăcut decât să înduri loviturile de bici cu plumbi şi să aştepţi moartea prin biciuire. Dar toţi îşi dau seama că suferă mai mult decât sfântul pentru că nu sunt sfinţi. Dumnezeu l-a iubit pe Sfântul Ioan. Din acest motiv, Dumnezeu i-a dăruit moarte uşoară prin tăierea capului... Nu moarte prin bici, în mamelonul de gheaţă, rezervată oamenilor din Chiralesa.

XV. Serafim Acoperiş de paie

La o jumătate de oră după interogatoriul învăţătorului Apostol, în timp ce poliţiştii şi ofiţerii mănâncă, şi ţăranii sunt torturaţi în mamelonul de gheaţă, Haralamb Halipan intră în salonul intim al generalului, în iatac.

— O să-i omoare, domnule general, ordonaţi să înceteze torturile. Nu vor vorbi niciodată. Învăţătorul Apostol e aproape mort. Chiar dacă ar vrea să vorbească, n-ar mai putea... I-aţi crăpat capul cu cravaşa. Şi i-aţi scos un ochi.

— Să moară toţi!, mormăi generalul. Dacă vor să rămână în viaţă, să-mi spună unde se află tâlharul. Căci ştiu. Erau toţi în chiar locul atacului. Erau în pădure, în apropiere, în momentul furtului. Slujeau ca acoperire tâlharului, precum altădată pisicile. Au fost prinşi în flagrant. Să moară dacă nu vor să vorbească! De consideră că viaţa lor valorează mai puţin decât viaţa tâlharului e treaba lor.

— Domnule general, micuţa Irina a dispărut cu adevărat. Aceşti oameni n-au minţit: ei o căutau pe fetiţă. Au căutat-o toată dimineaţa în pădure. Nu mint.

— Imbecilule!, ţipă generalul.

Sări spre Halipan. Îl ameninţă cu cravaşa. Urlă:

— Bineînţeles că micuţa a dispărut! Nu m-am îndoit nicio clipă. Însă ei, ţăranii, au ascuns-o pe fetiţă pe undeva. După ce au ascuns-o, au început să o caute. Un pretext ca să-şi explice prezenţa lor la locul crimei. Aceşti ţărani spurcaţi sunt şireţi, nespus de şireţi. S-au gândit la toate. Bineînţeles, copilul a dispărut! Îl vor scoate la iveală când totul va lua sfârşit, spunând că l-au găsit. Gata, de dimineaţă au ieşit din sat ca să-l ajute pe tâlhar. Cu toţii. Erau complicii lui Bogomil la atacul la drumul mare şi acum spun că ei căutau o fetiţă rătăcită. Au uitat că eu sunt generalul Dracopol, pe care nimeni nu l-a înşelat până acum. Tu te-ai născut aici, printre ei, Haralamb! Răspunde-mi: ai văzut tu vreodată ţăran care să-şi lase treaba, biserica şi animalele ca să caute un copil? Niciodată! Întâi de toate, copiii lor nu se pierd. Un lup se rătăceşte prin pădure? Dacă un copil se pierde, nici mama sa, nici fraţii săi, nimeni nu va băga de seamă lipsa lui. Povestea cu copilul pierdut este prea cusută cu aţă albă

pentru mine care sunt stăpânul ţinutului. Nu mă vor vrăji cu o poveste cu zmei şi zâne aşa cum i-au vrăjit vreme de şapte ani pe poliţiştii şi pe ofiţerii străini însărcinaţi să-l prindă pe Bogomil. Toţi ştiu unde se află tâlharul. Nu doar bărbaţii: femeile şi copiii; chiar şi câinii, pietrele, brazii ştiu unde este Bogomil, căci toţi sunt complicii lui. Şi dacă ei refuză să-mi spună, vor muri. Sunt hotărât să-l prind pe hoţ azi ori mâine, nu mai târziu. Spune, au încheiat masa ofiţerii?

— Sunt la friptură, domnule general.

— Vezi să nu le lipsească ceva. Sunt invitaţii mei. Şi acum, adu-l pe fiul desfrânatei.

Haralamb Halipan merge să-l aducă pe Serafim Acoperiş de paie. E o treabă grea. Chiar pentru vicleanul Haralamb. Ar vrea să-l facă scăpat pe micul Serafim. Acest băiat, frate vitreg cu fetiţa pierdută, e cel mai nefericit copil de pe pământ. Cei mai nefericiţi copii sunt orfanii; dar el e mai nefericit încă, având un tată de piatră, fiind fiul unei statui şi al unei desfrânate. Haralamb îi aude în fiecare zi, în sat, pe copii cântând cuplete dispreţuitoare despre el, Serafim Acoperiş de paie, la adresa tatălui său statuie, la adresa mamei sale desfrânate. La adresa surorii sale din flori... Tatăl lui Serafim este un erou care are statuia în mii de pieţe publice. Numele lui e pe buzele tuturor şcolarilor; e prezent în almanahuri, în manuale, în calendare. Învăţătorii şi copiii plâng povestind cum caporalul Chiralesa şi-a dat viaţa pe câmpul de bătălie pentru a o salva pe regină. Toate acestea sunt adevărate. Este adevărat însă doar în cărţi. În închipuire. Departe. Aici, la Chiralesa, copiii varsă şi ei lacrimi recitând poeme închinate morţii eroice a caporalului. Dar, imediat după aceasta, îşi dau seama că toată povestea este ridicolă, absurdă şi stupidă. Nimic nu stă în picioare în această legendă a caporalului Chiralesa. Soţia sa, fiul său, vecinii săi şi toţi ţăranii ştiu că toate aceste lucruri sunt false. Caporalul avea o soţie frumoasă, Taina, pe care a luat-o din dragoste. Deci el nu putea să moară pentru altă femeie, fie aceasta şi regina României. Dacă şi-ar fi dat viaţa pentru o femeie, n-ar fi fost decât pentru Taina. Realismul ţărănesc refuză să creadă altceva. Caporalul Chiralesa era căsătorit de un an; tocmai îşi înălţase frumoasa lui casă cu acoperiş de paie, în faţa bisericii, în mijlocul satului, şi era mulţumit întru ale sale. Este absurd, aşadar, să se creadă că el a părăsit de bunăvoie pe soţia sa, casa, satul şi viaţa... Nimeni din sat nu este mândru de acest erou naţional. Lui Serafim Acoperiş de paie, fiul eroului, îi este ruşine de tatăl

său, o ruşine desăvârşită. Ca şi când tatăl lui, devenind erou naţional, cu statuie şi cu fotografie în cărţi, ar fi săvârşit o faptă de ruşine. Căci pentru aceasta a părăsit el satul, şi-a lăsat soţia, abia căsătorită, şi-a lăsat frumoasa lui casă, abia înălţată, şi şi-a lăsat copilul ce urma să se nască. Serafim e nefericit din cauza tatălui său şi a mamei sale, care îndată după aceasta a devenit o desfrânată, şi din cauza surorii sale care s-a născut fără tată. În recreaţie, elevii râd de el. După ce recitaseră odele şi baladele „Salvatorului reginei”, cântau împrejurul lui Serafim:

Tac-tu şi-a dat viaţa sa
Pentru doamna regina.
Cap şi-a dat, chipiul, da...
Păsări ici s-o găinăţa.

Copiii din Chiralesa cântă în curtea şcolii şi pe uliţe:

Cap de monument closet
Păsărilor din judeţ.

Statuia era aşezată în mijlocul satului, servind drept pisoar pentru câini şi pentru beţivi: aceasta era părerea oamenilor din Chiralesa. În vitejia, în eroismul din proză ori declamat în versuri, nu credeau deloc. Caporalul e un dezertor; a dezertat de la trinitatea moldavă: pământul, sângele şi cerul său. Căci aceasta este adevărata Moldovă, trinitatea: pământul, sângele şi cerul. În afară de nefericirea cauzată de tată, Serafim îndura, de asemenea, necazurile pricinuite de mama sa desfrânată. Cum ea era curată şi frumoasă, frumuseţea şi curăţenia au devenit pentru Serafim semne de ruşine. Mama sa are bani, îşi îmbracă fiul cu grijă şi cu gust. Lui Serafim îi este ruşine de propriile haine, căci acestea trimit la meseria de desfrânată, la fel ca şi curăţenia şi frumuseţea ei... Ca eroismul! Ca statuia! Cea de-a treia cauză a nefericirii pentru băiat era sora lui vitregă, bastarda, născută din păcat. El o iubea, dar ştia că iubeşte astfel roada păcatului. Şi acum, că sora lui vitregă s-a pierdut din cauza lui, durerile îl copleşeau.

În iatacul generalului intră, zdrobit de suferinţă, copilul orfan care are un tată de piatră, o mamă doar trup şi o soră din păcat... E un băiat de vreo zece ani. Are capul rotund ca o minge. O raritate în ţinut; căci toţi copiii de la munte, în afară de el, au capul oval. A moştenit capul rotund şi frumos al mamei

care venea din Răsărit. Are ochi mari, albaştri ca cerul şi ca sticla vitraliilor, părul blond şi strălucitor precum aurul. Un chip alb ca de porţelan. Toate acestea le moşteneşte de la mama sa. Poartă o cămaşă albă de in şi iţari albi de lână. E desculţ ca toţi oamenii din ţinut. Capul lui este acum mânjit de noroi, de sânge şi de lacrimi. Căci iese din mamelonul de gheaţă, unde oamenii sunt îngrămădiţi ca o turmă, călcaţi în picioare şi bătuţi de soldaţi...

— Tu eşti orfanul de război, fiul caporalului erou Miron Chiralesa?, întrebă generalul.

Surâse. Îi întinse mâna copilului.

— Eu am fost comandantul tatălui tău. Ştii că tatăl tău a servit în regimentul meu?

— Da, domnule.

— Răspunde: „Da, domnule general”, şi nu „Da, domnule”. Tu eşti fiul caporalului Chiralesa, salvatorul reginei, cel mai mare erou naţional. Trebuie să te ridici prin fiecare faptă, la fiecare dintre cuvintele tale, la înălţimea tatălui tău. Cunoşti gradele militare?

— Da, domnule general.

— Răspunde, băiete: cunoşti mulţi copii care să aibă ca tată o statuie?

— Niciunul, domnule.

Serafim e gata să izbucnească în lacrimi, căci, spunând „niciunul”, îşi dă seama de singurătatea sa. Iar o suferinţă solitară e mai mare decât o suferinţă colectivă.

— Tatăl tău este cinstit de la un capăt la altul al ţării. Statul ţi-a acordat o pensie anuală. La fel şi mamei tale. Când ai să fii mare şi vei vrea să mergi cu trenul, n-o să ai nevoie de bilet, căci statul, în semn de recunoştinţă pentru eroismul tatălui tău, care şi-a dat viaţa pentru salvarea reginei, îţi permite să călătoreşti gratuit pe toate căile ferate. Îţi dai seama ce cadou minunat ţi-a făcut? Să te urci în ce tren vrei, la orice oră, şi să te duci unde vrei, fără să plăteşti nimic, nu ţi se pare un cadou extraordinar?

— Da, domnule general.

— În afară de onoruri şi de recompensă, tu ai, totodată, şi îndatoriri. Eşti fiul eroului nostru naţional. Ai mai multe îndatoriri decât ceilalţi copii din ţară.

— Da, domnule general, răspunse Chiralesa.

— Comportamentul tău trebuie să fie exemplar în toate. Trebuie să fii un copil model. Nu eşti ca alţi copii din ţară.

— Nu, domnule general. Nu sunt ca alţii, spuse Serafim.

Şi el plânge. Aceasta este nefericirea lui: de a fi diferit. Are un cap rotund ca un măr, un acoperiş de paie, un tată de piatră, o mamă desfrânată şi o soră din flori.

— Ştii ce se întâmplă acum în sat?, întrebă generalul. Ştii că regele m-a însărcinat să-l prind pe ticălosul de bandit Bogomil care, chiar în această dimineaţă, a atacat din nou autocarul? Ştii că am promis regelui capul tâlharului? Vrei să-l ajuţi pe generalul Dracopol aşa cum l-a ajutat şi tatăl tău?

— Da, domnule general.

— Eram sigur de răspunsul tău.

Generalul mângâie capul auriu al lui Serafim. Spune:

— Ce se naşte din pisică şoareci mănâncă. Fiul eroului n-ar putea fi decât un viitor erou... Bravo, băiete!

Simţind pe capul său mâna mângâietoare a generalului, Serafim Acoperiş de paie roşi de plăcere. Avea o sete fierbinte de mângâieri, de tandreţe şi de prietenie. Această sete după dragoste şi după mângâiere era moştenită tot de la mama sa, femeia venită din Răsărit. Generalul simţi că băiatul e topit sub mângâierea sa, precum zahărul în ceaiul fierbinte.

— Spune-mi, Serafim, unde e surioara ta Irina?

Şi el nu se opri din mângâiatul capului auriu al lui Serafim.

— Nu ştiu, domnule general.

— Mi s-a spus că ţăranii au ascuns-o pe Irina ca să aibă un motiv să iasă din sat şi să-l ajute pe tâlhar să jefuiască autocarul. Şi cum era duminică şi ei aveau nevoie de o scuză, dacă jandarmii i-ar fi arestat, au ascuns-o pe surioara ta, spunând că ea se rătăcise, şi au plecat în pădure ca să-l ajute pe Bogomil să atace maşina, zicând că se aflau acolo ca să o caute pe Irina.

— Nu, domnule, Irina chiar s-a rătăcit.

— Eşti sigur că ţăranii n-au ascuns-o?

Serafim Acoperiş de paie tace. Nu e sigur de asta.

— Povesteşte-mi cum s-au petrecut lucrurile, spuse generalul.

— Ieri dimineaţă, trezindu-mă, m-am pomenit că patul Irinei era gol. Am căutat-o în casă, în sat, peste tot. N-am dat de ea.

— Şi erai doar tu cu ea acasă?

— Da, domnule general.

Serafim lasă ochii în jos şi roşeşte. Mama lui doarme arareori acasă. Lipseşte zile şi nopţi de-a rândul. Lasă casa şi fetiţa în grija lui Serafim. Când se întoarce, doarme douăzeci şi patru de ore, neîntrerupt. Casa şi fetiţa sunt apoi încredinţate din nou lui Serafim. Când mama lui se trezeşte, se spală cântând ceasuri

întregi. După aceea, se îmbracă, râde. E generoasă şi mângâietoare cu copiii. Dar aceasta nu ţine decât atâta vreme cât se îmbracă şi se piaptănă, căci apoi ea pleacă din nou. Iar Serafim rămâne tot timpul singur cu sora sa, cu frumoasa casă cu acoperiş de paie din faţa statuii tatălui său, din mijlocul satului Chiralesa.

— N-ai văzut cine a răpit-o pe sora ta?

— N-a fost răpită, domnule general. A dispărut.

— De unde ştii că n-a fost răpită?

— Irina era foarte nefericită, domnule general. Visa tot timpul să plece.

— Unde voia să se ducă?

— În lume. Era nespus de nefericită. Tot satul o ura. Nimeni nu voia să vorbească cu ea. Copiii nu voiau niciodată să se joace cu ea. Nu-i spuneau nicicând pe nume. Nicicând; îi spuneau Păcat şi Bastarda. Pentru că ea nu are tată. Ştiţi că e un copil din flori. O copilă din desfrâu.

Ceea ce Serafim povesteşte e adevărat. Când Irina mergea la ceilalţi copii, aceştia îşi lăsau îndată jocul şi se îndepărtau alergând. Femeile din sat, atunci când Irina se apropia de ele, plecau. Toată lumea se îndepărta de ea ca de un lepros, ca de un ciumat. De teama contaminării, căci ea era întruparea păcatului. Irina, în ochii sătenilor, nu era un copil, ci personificarea păcatului trupesc, desfrâul, prostituţia. Această fetiţă era născută din păcat.

Nu din răutate oamenii din Chiralesa se îndepărtau de mama sa, Taina, frumoasa văduvă desfrânată. Şi, cu atât mai mult, nu din făţărnicie. Le era cu adevărat teamă pentru ei înşişi şi pentru sufletele lor. Frumuseţea lipsită de pudoare şi voluptuoasă, imoralitatea Tainei, văduva caporalului, era un păcat necunoscut la munte. Adulterul, prostituţia, desfrâul puteau fi aflate, desigur, toate acestea şi aici, dar sub un aspect diferit, căci, întâi de toate, păcatul Tainei este frumos. Taina este o femeie nespus de seducătoare. Pielea sa e de culoarea laptelui şi a sângelui. Umerii ei, şoldurile ei, genunchii, coatele, totul e rotund în trupul său. Mersul îi este, de asemenea, ca un cerc, ca un rulment. E ca o muzică unduioasă, armonioasă, senzuală... Femeile din Carpaţi sunt plămădite cu totul altfel. Femeile din Chiralesa sunt din aceeaşi plămadă dură, precum săbiile, topoarele şi munţii. Foarte frumoase, dar frumuseţea lor este severă, ca cea a stâncilor de granit. O frumuseţe inflexibilă, sublimă, fără a fi vreodată voluptuoasă. Lipsa de pudoare şi imoralitatea Tainei

sunt diferite; chiar şi noţiunea de păcat al adulterului şi desfrâul. Păcatul e ca un spectacol. Păcatul Tainei e ceva care străluceşte, care seduce, care iluminează, care te orbeşte şi care durează. În acest ţinut auster, păcatul e de o natură total diferită. Seamănă cu doborârea unui brad înalt. Copacul viu crapă şi devine un copac mort. Acesta este păcatul la Chiralesa. Căderea este scurtă şi mereu urmată de moarte. Păcatul este o rupere şi o cădere cumplite precum zgomotul unei stânci ce cade din înălţime. E tot ceea ce oamenii din Chiralesa ştiu despre păcatul trupesc. E o îmbrăţişare, o pasiune arzătoare, precum fulgerul care cade pe un pisc ori peste un copac. Şi îl arde, ucigându-l. După păcat, la fel ca după fulger, totul se linişteşte, devine dezolant, tenebre şi moarte. Tot ceea ce mai înainte era puritate devine negru, precum granitul stâncilor fulgerate. La Taina, păcatul e diferit. E un păcat care durează, însoţit de splendori, de dantele, de muzici ciudate şi străine, de lumini necunoscute şi exotice. Taina are chiar un copil din păcatele sale. Iar una ca asta e de neînchipuit la Chiralesa. Dacă o fată este violată, se sinucide. Dacă este laşă şi dacă ea trăieşte, păcatul său este ascuns şi o devorează în taină până ce ea se ofileşte şi moare. Păcatul Tainei se plimbă pe uliţă. E Irina, care e frumoasă; un păcat frumos precum un înger. Oamenii privesc la frumuseţea păcatului curioşi, cu admiraţie, dar, totodată, cu o teamă cumplită. Căci niciodată nu s-au văzut păcate atât de frumoase în carne şi oase ca această fată de desfrânată... La Chiralesa păcatul este urmat în mod automat de moarte şi de împietrire. Un doliu, un cancer care te roade şi care este ascuns. Păcatul Tainei poartă bucle de înger, el iese pe uliţă şi se numeşte Irina. Nu suferă. Mama ei nu suferă nici ea din cauza păcatului. O fată care a săvârşit păcatul nu mai poate să surâdă. Or, Taina, văduva caporalului, cântă, râde şi dansează fără încetare... E un lucru pe care nimeni nu l-a văzut vreodată şi pe care nimeni nu-l înţelege. Pentru aceasta tuturor le e teamă. Toată lumea fuge de Taina şi de bastarda ei. A păcătui, cântând şi dansând, a păcătui cu plăcere, cu voluptate, precum Taina, e un lucru peste înţelegerea oamenilor de aici.

Din cauza fricii pe care o inspiră mama sa şi pe care o inspiră ea, Irina, care nu are încă şapte ani, s-a hotărât să plece. Să fugă în lume. A făcut aceste dezvăluiri fratelui ei vitreg. Acesta îi spune generalului:

— Voia să plece de cum a învăţat să meargă, domnule general. Irina era nespus de nefericită. Satul fugea de ea. Ea era

însetată de dezmierdare, de dragoste, de mângâieri. E doar o fetiţă, domnule general. Fetiţele nu pot să trăiască fără mângâiere. Aşa cum florile nu pot să trăiască fără ploaie. Eu sunt fratele ei vitreg. O iubeam mult, ca pe o soră adevărată. Dar e mult prea puţin pentru o fetiţă dragostea unui frate vitreg!

Serafim Acoperiş de paie plânge.

— Şi apoi ce-a urmat?

— Am căutat-o peste tot. N-am dat de ea. Am înţeles atunci că ea fugise în lume. Ştiam că mama, întorcându-se, o să-mi tragă o bătaie soră cu moartea. Ea mi-a spus de multe ori că, dacă n-o să am grijă cum trebuie de sora mea şi o să i se întâmple ceva Irinei, o să mă omoare cu mâinile ei. Când se va întoarce acasă, mama mea va fi atât de nervoasă... Sunt sigur că mă va strânge de gât aflând că Irina a plecat.

— N-ai vorbit cu vecinii?

— Nu, răspunse Serafim. Dacă vorbesc cu vecinii, încep să bombăne împotriva mamei, spunând despre ea lucruri înfricoşătoare. Mai bine nu întreb nimic, mai degrabă, decât să aud din nou vorbe rele împotriva mamei... Seara, nu m-am întors acasă. Pentru a nu mă întâlni cu mama dacă, din întâmplare, ar fi venit. Când a început furtuna, am vrut să fiu trăsnit şi am alergat prin ploaie ca fulgerul să mă lovească... Dar n-am fost trăsnit. Apoi a venit Posmag. El a rămas lângă mine. Ploaia s-a oprit. L-am însoţit pe Posmag la şcoală şi am adormit unul lângă altul pe prag. Căci ne era frig la amândoi şi ne era somn. Apoi, învăţătorul Apostol şi oamenii din sat au venit cu mine să o căutăm pe Irina în pădure. Soldaţii au dat de noi atunci în pădure şi ne-au arestat.

În chiar acea clipă intră Haralamb Halipan. Se temea ca nu cumva generalul să-l lovească pe micuţul Serafim. Se uită cum lacrimile se preling pe chipul copilului.

— Ce vrei, Haralamb?, întreabă generalul.

— Toţi locuitorii din Chiralesa au trecut prin faţa călătorilor autocarului. Niciunul dintre ei nu este Bogomil. Călătorii sunt categorici. Comisarul întreabă dacă putem lăsa să plece autocarul şi pe călători.

— Pot să plece... Să fie păstraţi doar cei doi soldaţi care însoţeau valiza. Cât despre săteni, ei sunt cu toţii complici ai tâlharului. Ce te uiţi aşa la mine, Haralamb?

— Nu sunt complici, domnule general. Sunt oameni sărmani.

— Toţi sunt complici ai tâlharului... Toţi, bărbaţi, femei, animale, copaci, câmpuri, ploaia şi vântul... Toţi sunt în legătură

cu tâlharul, dar, în ciuda lor, am să pun mâna pe el în mai puţin de patruzeci şi opt de ore. Să se continue interogarea acestor oameni în mamelonul de gheaţă! Aspru, fără cruţare, fără milă. Până la miezul nopţii, unul dintre ei cel puţin trebuie să-mi spună unde se află tâlharul Bogomil. Du copilul acolo. Când se va hotărî să-mi spună unde se află Bogomil, îl aduci încoace. Căci nici el nu vrea să-mi spună nimic. Îmi zice numai trăsnăi.

— Nu ştiu unde este Bogomil, domnule general, spuse Serafim Acoperiş de paie.

— Ştiţi cu toţii unde e Bogomil. Toţi! Şi-o să-mi spuneţi acum sau mai târziu. Altfel, vă omor.

Înainte ca generalul să-l lovească pe micul Serafim cu cravaşa, Haralamb Halipan îl scoase pe copil afară din salon.

În faţa castelului, se auzi motorul autocarului. Toţi pasagerii sunt înăuntru; aşteaptă autorizaţia de plecare... Motorul porneşte.

XVI. Tâlharul Bogomil soseşte la castel

Haralamb Halipan coboară scara de marmură albă. Îl conduce pe Serafim Acoperiş de paie la mamelonul de gheaţă. În treacăt, îi spune şoferului autocarului:

— Generalul e de acord cu plecarea călătorilor. Nu mai are nevoie de ei pentru anchetă. Călătorie plăcută!

Serafim Acoperiş de paie, care îl urmează pe Haralamb Halipan, ar vrea să fie o muscă, o albină care să intre în autocar, fără să fie văzut, şi să plece şi el. Dar pe umărul lui are mâna grea a lui Haralamb ca nu cumva să scape.

În chiar momentul în care şoferul porneşte, cu toată viteza, în parcul castelului intră o motocicletă a jandarmeriei cu doi soldaţi ce poartă pelerine de ploaie şi mitraliere la gât. Motocicleta se opreşte înaintea autocarului. Soldatul care e pe locul din spate şi care poartă în mână un plic mare cu sigilii de ceară roşie face semn conducătorului autocarului. Strigă:

— Mergeţi spre gară? Aşteptaţi să depun plicul şi merg cu dumneavoastră. Doar o secundă.

Motocicleta întoarce şi dispare pe poarta imensă. Soldatul cu plicul urcă în fugă scara de marmură.

— Un mesaj urgent pentru generalul Dracopol.

Îi întinde lui Haralamb Halipan plicul cu sigiliul de ceară roşie, cu menţiunea: „ultrasecret”. Brigadierul vrea să-l ia. Curierul retrage plicul.

— Am ordin ferm să nu remit acest mesaj ultrasecret decât generalului Dracopol însuşi ori adjutantului său, brigadierului Haralamb Halipan.

— Eu sunt brigadierul Halipan.

Un surâs plin de fericire invadă întreaga fiinţă a administratorului. Era prima oară în viaţa sa când un curier militar îi încredinţa un plic ultrasecret numindu-l „brigadier”. Surâzând, îşi arătă toţi dinţii de aur. Curierul, în poziţie de drepţi, îl salută pe brigadier, lovind din călcâie, şi-i remite plicul ca şi când l-ar fi dat regelui.

— Bine, viteazule, spuse Haralamb Halipan.

E nespus de mulţumit înaintea curierului care îi dă lui, lui Haralamb Halipan, onoruri militare, şi rămâne în faţa sa în poziţie de drepţi.

Curierul ce poartă pelerină de ploaie cu glugă, ca toţi militarii, mângâie capul aurit al lui Serafim.

— Ce frumos e băiatul!, spuse curierul. Cum te cheamă, micuţule?

— Serafim Chiralesa, domnule.

— Şi tu eşti arestat?

— Da, domnule.

Curierul îşi loveşte încă o dată călcâiele. Salută. Dar, de această dată, îl salută, privindu-l, pe Serafim Acoperiş de paie. În faţa micului arestat stă în poziţie de drepţi. Serafim roşeşte pe de-a-ntregul. Doar pentru câteva clipe. Curierul face stânga-mprejur, coboară treptele şi urcă în autocarul care pleacă imediat.

— Vino! Trebuie să remit acest mesaj generalului, spuse Haralamb Halipan.

Şi intră din nou în castel, fericit pentru onorurile primite. Ţine în mâna dreaptă mesajul cu sigiliul de ceară roşie şi în mâna stângă pe micul său arestat, Serafim Acoperiş de paie.

Curierul, care a urcat în autocar, se aşază în spate de tot, pe banchetă, unde se aflaseră în acea dimineaţă valiza şi cei doi soldaţi însoţitori. Călătorii îşi fac semnul crucii fericiţi că au încheiat socotelile cu castelul. Se uită minunaţi la aleile cu dale aurii, la arbuşti, la santinelele înarmate cu mitraliere care sunt postate peste tot. În acest timp, curierul îşi scoate ochelarii de motociclist, gluga şi mantaua kaki de muşama. Atunci, şoferul Ion Opincă, văzându-l în oglinda retrovizoare, pierde controlul autocarului. Îl îndreaptă pe marginea unei gropi. Mâinile îi tremură pe volan.

— Atenţie, şofer, rulează mai încet, spuse curierul. Nu v-aţi aşteptat să mă vedeţi? Cred şi eu! Am venit să eliberez pe sărmanii oameni pe care generalul i-a închis în mamelonul de gheaţă.

Călătorii întorc capul spre bancheta din spate. Li se pare că au mai auzit această voce undeva.

— Sunt eu, Bogomil. Toată lumea să stea liniştită. Nu vă fie frică! Vă spun încă o dată că am venit la castel ca să-i eliberez pe oamenii închişi în galeriile subterane.

Călătorii nu visează. Dar nici nu pot să creadă că, pe bancheta din spate, chiar lângă ei, se află Bogomil tâlharul.

Scoţându-şi capişonul şi mantaua de ploaie, era exact la fel cum fusese dimineaţă, atunci când a oprit autocarul. Cu părul lung pe umeri, cu cămaşa de mătase scorţoasă, cu guler şi cu mânecuţe de dantelă, cu suman negru, cu căptuşeală de catifea verde şi brandenburguri, cu brâul lat de piele, cu buzunare şi ornamente aurite... Şi cu mitraliera la gât ca un colier...

— Aţi văzut cât era de frumos acel băieţel care stătea cu Haralamb pe peronul castelului? E Serafim Chiralesa. Are zece ani. E cel mai inteligent şi cel mai frumos băiat pe care l-au văzut Carpaţii născându-se... De neiertat să-l reţii pe Serafim şi pe toţi bieţii oameni închişi în mamelonul de gheaţă! Pentru asta am venit la castel.

Nimeni nu îndrăznea să deschidă gura. Era linişte, teamă, mirare.

Autocarul merge către ieşirea din sat. După arbuşti, soldaţii înarmaţi salută. Deodată, soţia profesorului izbucneşte în lacrimi.

— Vă e teamă de mine, doamnă?, spuse Bogomil. Vă înţeleg. Dar nu puteam să fac altfel. Aflând că despotul i-a capturat pe toţi sătenii din Chiralesa şi că-i torturează în galeriile gheţăriei sale, am venit să-i scap. Îi iubesc pe locuitorii din acest sat. Nu pot să-i las despotului să-i masacreze. Aţi văzut cât sunt de curaţi, de serioşi şi de admirabili aceşti oameni din Chiralesa. De această dată, n-au avut noroc. Asta e marea lor greşeală. Dar am să-i ajut.

Vorbind, tâlharul se ridică. Dintr-unul din buzunarele lui de la brâu plin cu bijuterii scoate doi cocoşei de aur. Se îndreaptă către fetiţa profesorului şi-i spune:

— Uite, Florica, doi cocoşei de aur. Ştiu că militarii ţi-au confiscat bănuţul pe care ţi l-am dat de dimineaţă. Acum ai doi ca să-ţi faci două inele de logodnă când o să fii mare.

Nimeni nu îndrăznea să spună ceva. Nici chiar Florica. Nu spune nici măcar mulţumesc, atât îi e de frică. Tâlharul, în picioare, în mijlocul autocarului, deschide traista pe care o poartă sub suman, pe umărul slâng, şi scoate nuci şi pâine pe care le împarte.

— La castel, spuse tâlharul, vi s-a dat carne. Dar voi n-aţi mâncat-o. E sărbătoarea Tăierii preacinstitului cap al Sfântului şi Marelui Proroc şi Înaintemergător Ioan Botezătorul. E zi de post aspru. Dar, de la asfinţitul soarelui, puteţi să mâncaţi pâine şi nuci. Puteţi să mâncaţi chiar acum, căci călătorilor, mai ales când trec prin încercări pe drum, cum a fost cu voi astăzi, le e

îngăduit să mănânce. Ia, Florica. Pentru tine am şi halva, şi struguri uscaţi.

Bogomil goleşte traista. Autocarul a părăsit satul.

Nimeni, încă de la început, n-a deschis gura. Nu vorbeşte decât tâlharul.

— Am ordonat despotului să-i elibereze pe captivi înainte de apusul soarelui. Acum, vă las. Iertaţi-mi toate aceste emoţii şi neplăceri. Trebuie să cobor, căci jandarmii ne vor prinde din urmă dintr-o clipă în alta.

Autocarul intră în pădurea deasă de la Chiralesa.

— Opreşte aici, şofer!, ordonă Bogomil.

Strânge mâinile călătorilor. Le ştie numele tuturor.

Spune:

— La revedere, fraţi Dumbravă, la revedere, Vasile, Grigorie şi Ioan, viteji ucenici mecanici! Vă ştiu pe toţi, căci Bogomil e inima ţinutului. Şi inima cunoaşte totul. Inima înţelege totul, inima tremură pentru toate. În câteva minute, jandarmii vă vor prinde din urmă. Dar să nu vă mai fie teamă. Vă vor întreba dacă am coborât şi vă vor lăsa să plecaţi, căci au primit ordinul de a nu-i mai reţine pe călători. Staţi, aşadar, liniştiţi.

Bogomil este acum foarte aproape de Florica. Spune:

— Te uiţi la mine, Florica, să te convingi că eu sunt cu adevărat un om şi nu o stafie? Poţi să mă atingi, Florica. Sunt un om în carne şi oase. Nu pot să fac nici cel mai mic miracol.

— De ce nu v-a fost frică să veniţi la castel? Aţi trecut printre soldaţi, printre santinele. Asta nu e o minune.

— A îndrăzni nu este o minune, răspunse Bogomil. Eu îi iubesc pe cei care suferă şi încerc să-i ajut pentru că la mine febra de a trăi este învinsă. Criza şi primejdia au trecut. Nu-mi mai este teamă de moarte. Ăsta e tot miracolul lui Bogomil. Ce faci, Florica? Vrei să mă miroşi, ca să te convingi că exist?

— Mirosiţi foarte frumos, mirosiţi atât de frumos!, spuse Florica Moldovan, oprindu-se chiar lângă Bogomil.

— Nu miros frumos, micuţo, spuse Bogomil.

Mângâie capul Floricăi. Autocarul a oprit în mijlocul drumului.

— Ba da, n-am întâlnit niciodată pe cineva care să miroasă atât de frumos.

— Nu este mirosul meu, fetiţo. Eu, Bogomil haiducul, nu mai am miros, pentru că nu mai am o viaţă a mea. Ceea ce miroşi tu este mireasma Chiralesei. Mirosul Carpaţilor, parfumul râului Ozana. Nu Bogomil miroase frumos, ci pământul nostru, sângele nostru, cerul nostru miros frumos. Este mireasma sfintei treimi

moldave: sângele, cerul şi pământul moldav. Mireasma treimii noastre omeneşti.

— Mirosiţi a pădure, a pământ, a noapte, a putere şi a taină, spuse Florica.

Bogomil luă mâna profesorului Moldovan, tatăl Floricăi. Dar, în loc să o strângă, o duse la gură.

— Vai, Bogomil, nu sunt un om al Bisericii ca să-mi săruţi mâna!, spuse profesorul, cu frumoasa lui voce de bas.

— Sunteţi un nobil, un aristocrat, zise tâlharul.

— Dumnezeu să mă păzească! Lasă-mi mâna, spuse profesorul. Dracopol e nobil şi aristocrat. Pe mine m-a ferit Dumnezeu de una ca asta. Slavă Domnului!

— Sunteţi profesor, sunteţi doctor în ştiinţe, un savant, aşadar, nobil, şi vă sărut mâna.

— Noi suntem cerşetorii naţiunii, noi, intelectualii.

— Nu, profesore.

Tâlharul strânge mâna profesorului şi o sărută. Toată lumea îi priveşte.

— Voi sunteţi nobilii naţiunii, voi, oamenii de spirit... Din timpurile străvechi, aici, în Carpaţi, nu erau decât două clase sociale: nobilii, cei care purtau acoperământ, o pălărie ori o căciulă de blană – şi poporul, mulţimea, care nu avea dreptul de a-şi acoperi capul. Căci nu era nimic înăuntru. Doar cei care aveau ceva în cap aveau dreptul să şi-l acopere. Aceasta era aristocraţia cea adevărată instituită de Zamolxis în Carpaţi.

— E declamaţie, teatru, literatură ceea ce spui aici!

— Sunteţi atât de îndoctrinaţi de impostori şi de despoţi, că de îndată ce vi se spune un adevăr esenţial îl socotiţi drept teatru şi literatură. Într-o zi, lumea va ieşi din această barbarie, din această vârstă a tenebrelor, în care ne închinăm şi ne prosternăm înaintea politicienilor, despoţilor şi negustorilor. Într-o zi, se va restabili adevărata aristocraţie şi adevărata diviziune socială între oamenii cu un cap, care merită să fie acoperit, şi cei care nu merită să poarte un acoperământ, căci capul lor nu este pe umeri decât un element anatomic, care nu merită să fie protejat...

Bogomil priveşte în spatele maşinii.

— Au întârziat jandarmii... Am o rugăminte să vă adresez, profesore. Mi s-a spus că sunteţi un mare profesor de ştiinţe naturale, specializat în botanică.

— În parte, e adevărat, răspunse profesorul cu vocea lui de bas.

— Dacă anul viitor veniţi din nou la Petrodava şi dacă sunt încă în viaţă, aduceţi-mi câteva cărţi despre orhidee.

— La ce vă trebuie? Nu puteţi să cultivaţi orhidee aici, în Carpaţi. Sunt plante care cresc doar în ţările calde, la Tropice, la Ecuator... Ce să faceţi cu cărţile despre orhidee?

— Nu pentru a cultiva orhidee, ci pentru a citi aici biografia tâlharului Bogomil de la Petrodava. Pentru a citi în viaţa orhideelor chiar viaţa mea... Căci nu se află nimic asemănător vieţii mele în istoria oamenilor şi animalelor... Doar orhideele au o viaţă asemănătoare cu a mea... Se spune că aceste flori – cele mai frumoase din lume – cresc în pădurile virgine.

— Exact, spuse profesorul. Tocmai ce v-am spus.

— Se spune că în pădurile virgine se află copaci înalţi cât biserica. Douăzeci de oameni, dându-şi mâinile, abia pot să cuprindă trunchiul unui singur copac uriaş. Rădăcinile lor sunt atât de monstruoase, că ele cuprind tot pământul, sorbindu-i întreaga sevă... Frunzele acestor copaci, late cât umbrelele, iau tot soarele şi toată căldura cerului. Orhideele sunt expulzate de pe pământ cu rădăcinile lor, cu tulpinile lor, cu frunzele şi florile lor, de aceşti monştri vegetali de la Tropice care se agaţă de toate: de pământ, de aer şi de soare. Atunci, orhideele se caţără în vârful copacilor uriaşi. Şi când ajung chiar în vârf, îşi azvârl rădăcinile lor în văzduh, se hrănesc din nori şi din soare. Iar pentru a supravieţui acolo sus, fără pământ, ele se lipsesc chiar de sine, rădăcina lor folosind în acelaşi timp ca tulpină, frunză şi floare... Este cel mai admirabil răspuns dat sfidărilor. Este cea mai mare biruinţă pe care cei mici, cei expulzaţi de pe pământ, cei oprimaţi, cei învinşi au putut să o dea vreodată. Orhideele, cele mai frumoase flori din univers, sunt precum haiducii din Carpaţi, ca mine, căci eu sunt haiduc şi tâlhar. Trăiesc în pădure aşa cum orhideele trăiesc cu rădăcinile în nori; căci mi s-a luat cu de-a sila pământul pe care-l aveam, casa în care locuiam, soţia pe care o iubeam şi copiii pe care soţia mi i-a dăruit. Am fost spoliat de tot, chiar şi de rădăcini... Şi trăiesc precum orhideele. Pentru că istoria îmi interzice să fiu stăpânul pământului meu, am devenit stăpânul întregului pământ moldav. Privându-mă de a fi tatăl copilului meu, am devenii tatăl tuturor copiilor şi tuturor orfanilor din Moldova. Mi s-a luat soţia? Am ajuns ocrotitorul tuturor văduvelor şi tuturor nefericiţilor fără apărare. Mai mult, în loc să răzbun doar nedreptatea care mi s-a făcut, răzbun toate nedreptăţile. Împart celor nefericiţi mai mulţi bani decât regele ar distribui valeţilor şi generalilor săi... Eu,

Bogomil, sunt orhideea Carpaţilor, floarea minunată a poporului meu şi a ţării mele. Iar splendoarea o datorez măreţiei suferinţei mele. Haiducul, tâlharul Bogomil, nu are un egal şi nu se aseamănă pe pământ decât cu floarea de orhidee. Expulzaţi de pe pământ, Bogomil şi orhideea şi-au înfipt rădăcinile în cer. Mi s-a interzis să stau în oraşe şi în sate? M-am sălăşluit în inima bărbaţilor şi femeilor, în inima unui întreg popor. Mi se interzice să am un acoperiş? Mă sălăşluiesc într-o legendă. Se dispun peste tot baraje de poliţie? Am devenit un cântec ce trece pe buzele chiar a celor care mă urmăresc. Pentru a mă prinde, ei trebuie să mă prindă acolo unde mă aflu; or, eu sunt în mâna lui Dumnezeu. Aici nu pot să mă atingă. Sunt în inima oamenilor. Sunt biruinţa celor mărunţi şi învinşi. Sunt cel mai puternic, pentru că eram cel mai slab.

Spunând aceste cuvinte, Bogomil sare din maşină. Dispare în pădure precum dâra de fum. În chiar acea clipă, soldaţi pe motocicletă încercuiesc autocarul. Alţi soldaţi sosesc cu maşina. Apoi, alţii cu camionul. Iar în spatele lor, alţii, în galopul cailor.

— Unde este Bogomil?, întrebă un ofiţer cu sufletul la gură, ameninţând cu pistolul său pe şoferul autocarului.

— Tocmai a coborât, domnule căpitan.

— E adevărat că se afla în autocar? Noi am crezut că a fost o alarmă falsă.

— A fost în carne şi oase.

— Sunteţi sigur că a fost Bogomil însuşi?

— Mai mult ca sigur, domnule căpitan. E a doua oară când îl întâlnim astăzi. Cu neputinţă să nu-l recunoaştem.

— Bogomil era, aşadar, militarul care a sosit până la scara castelului ca să aducă o scrisoare?

— Chiar el, domnule căpitan.

— Nu e un om, e un diavol. În zadar îl urmărim. Diavolul nu poate fi prins. Aşa cum nu pot fi prinse nici lumina, nici întunericul... V-a făcut vreun rău? Aveţi vreo reclamaţie de făcut?

— Nu, domnule căpitan. A urcat în autocar la castel şi a coborât aici. Asta e tot.

— Puteţi să vă continuaţi drumul.

De îndată ce autocarul a plecat, soldaţii intră în pădure şi-l caută pe Bogomil printre copaci, tufişuri, pe toate crengile copacilor. O trudă fără sfârşit. Istovitoare şi zadarnică. Căci Bogomil este deja departe. E în mijlocul pădurii, mama şi ocrotitoarea sa.

XVII. În statuia caporalului Chiralesa e ascuns un cadavru

După plecarea autocarului, Harlamb Halipan aleargă să ducă mesajul stăpânului său. E fericit. Crede că regele în persoană e cel care i-a scris.

— Domnule general, regele vă trimite o scrisoare, strigă Haralamb Halipan.

Intră fără să bată în iatac, acolo unde generalul îmbrăcat este întins pe patul său, căci administratorul poate să intre la stăpânul lui la orice oră. Nu sunt secrete între cei doi oameni, între stăpân şi rob. Ei nu fac decât un singur personaj; precum toporul şi coada sa, oricât de diferite ar fi, nu fac decât un singur obiect. Haralamb Halipan este coada toporului. Din această cauză el este mai urât de popor decât stăpânul său; şi el asupreşte poporul, căci a ieşit din popor. Dacă pădurea nu ar fi dat coada, toporul n-ar fi putut niciodată să facă ceva împotriva pădurii.

— Am văzut de departe, domnule general, că era o scrisoare de la rege. Nimeni în afară de rege nu foloseşte sigilii atât de mari cu ceară roşie. Un curier special pe motocicletă l-a adus.

Haralamb Halipan ia de pe birou cuţitul de tăiat hârtie şi îl dă stăpânului său împreună cu scrisoarea. E mai degrabă un şiş de luat gâtul, un cuţit cu dublu tăiş, tăind ca un brici, încrustat cu aur şi pietre preţioase, o amintire de familie care a fost folosită în multe rânduri de familia Dracopol în comploturile de serai, în Fanar, pe malul Bosforului. Obiectul preţios a rămas mereu în familie, pe noptiera de la căpătâi, trecând din tată în fiu, şi el vine în linie dreaptă din Fanar, capitala complotului, a intrigii, a crimei şi a Imperiului Otoman. Acest obiect superb, cu ochiurile sale de rubin, de safire şi diamante, a luat parte la nenumărate drame.

Generalul, după ce citeşte scrisoarea, sare din pat. În loc să se bucure, ţipă:

— Cine a adus această scrisoare?

Generalul Dracopol e nespus de palid, tremură. Nu poate decât să repete ca într-un coşmar:

— Cine a adus această scrisoare? Unde e omul acum?

— Un motociclist de jandarmerie, domnule general.

Haralamb Halipan dă braţul stăpânului său încercând să-l aşeze din nou în pat. Dar generalul refuză. Cu toate că nu mai poate să mai stea în picioare. Ordonă din ce în ce mai de neînţeles:

— Să fie prins cel care a adus scrisoarea! Să fie prins cu orice preţ! Bogomil e cel care a adus scrisoarea. Bogomil în persoană. Repede, mobilizaţi toată lumea pe urmele lui.

— Bogomil era?, se bâlbâie Haralamb Halipan.

Acum el e cel care tremură. Nu-şi putea închipui un asemenea lucru, că s-a aflat faţă în faţă cu Bogomil. Încearcă să-şi amintească chipul curierului care l-a numit „domnul brigadier Halipan” şi l-a salutat milităreşte, cu multă deferenţă, luând poziţia de drepţi şi bătând din călcâie. Haralamb Halipan, tremurând ca varga, îşi aduce aminte de toate acestea. Dar îi este cu neputinţă să-şi amintească o singură trăsătură a chipului lui Bogomil. Îşi aminteşte doar că mesagerul avea o manta kaki cu o glugă uriaşă. În fond, Haralamb Halipan n-a văzut cu adevărat chipul omului care îi adusese scrisoarea.

— Să fie ajuns din urmă autocarul!, ordonă generalul.

Luă o pastilă. Îşi recăpătă sângele rece. Ieşi, dând alarma. Ordonă să fie mobilizate toate forţele disponibile.

— Bogomil este în autocarul de călători. Alergaţi după el. Toată lumea. Să nu ne scape!

A urmat panica. Ca la izbucnirea unui incendiu. Urmărirea a întârziat să se organizeze însă, cu toate că toată lumea era acolo pentru a-l captura pe Bogomil. În acea clipă hotărâtoare, nu se afla în curtea castelului nicio motocicletă, nicio maşină, niciun camion. Caii erau în Plebea, în curtea servitorilor, nu departe dc hambarele care se învecinau cu mamelonul de gheaţă, aproape la un kilometru distanţă. Cuprinşi de furie, sunt trimise gărzile pe jos să urmărească autocarul. Se pleacă în toate direcţiile. Ordinele sunt contradictorii. Liniile telefonice se blochează. Se încercă să fie alertate toate patrulele şi echipele mobile, cât şi posturile fixe care să formeze baraje. Dar telefonul nu mai poate fi folosit, şi se pierde timpul. Tâlharul şi autocarul se îndepărtează...

— Să vină aici toţi cei care l-au văzut pe Bogomil!, ordonă generalul.

Se caută peste tot. Sunt chemate zecile de santinele care erau fie în parc, fie la intrarea principală ori pe treptele de marmură, fie pe alei... Dar nimeni nu-şi aminteşte nimic. Toată

lumea a văzut intrând în parc o motocicletă cu doi militari. A fost văzut curierul dând un plic lui Haralamb Halipan, înaintea intrării, şi plecarea autocarului... Generalul Dracopol se simte umilit. Se plimbă încoace şi încolo în cuşca sa ca un leu prins de curând. Aprinde ţigară după ţigară cu narcotic, care îl fac să vadă viaţa în roz. Dar, de această dată, o vede în negru de doliu şi roşu de sânge. Ţine mereu scrisoarea în mână, o strânge ca în nopţile cu coşmaruri, cum ar strânge pernele, crezând că este gâtul vrăjmaşului.

— Haralamb, vino aici!, ordonă generalul.

Aşteaptă ca Haralamb Halipan să intre, apoi închide uşa de două ori şi pune cheia în buzunar. Ochii săi sunt de o strălucire verzuie, precum cea din ochii ucigaşilor. Generalul trage din buzunarul de la vesta sa micul lui revolver cu mâner de sidef şi de aur. Se apropie dc Halipan, luându-l la ochi cu această armă bijuterie.

— Închină-te, robule laş şi ticălos!

Dracopol devine din ce în ce mai înfuriat; buzele lui se umplu de bale precum plajele se umplu de spumă atunci când marea se înfurie. Apasă ţeava micului revolver de tunica lui Halipan.

— Ţi-am ordonat să te închini, rob viclean. N-o să mai vezi niciodată lumina zilei. Sunt ultimele tale clipe de pe pământ.

Haralamb Halipan cade în genunchi. Nu l-a văzut niciodată pe stăpânul său într-o asemenea stare. Pare un câine turbat. Generalul îl loveşte cu cizmele sale lăcuite, apoi cu revolverul cu mâner de aur şi de sidef şi cu pumnii.

— Ridică-te, robule, ridică-te!

— N-am ştiut, domnule general, că a fost Bogomil, strigă Haralamb.

Loviturile vin ploaie. Lovituri de pumni, de călcâie şi de pinteni...

— Nu ştiam, vă jur! Cum aş fi putut să ştiu că era tâlharul, domnule general? Era îmbrăcat cu mantaua lui de muşama şi capişonul pe ochi... Nu i se vedea chipul. Toţi curierii sunt aşa. Cum aş fi putut să ştiu? Nu mă ucideţi!

Generalul e dezlănţuit. Pe trupul robului său, în genunchi, loveşte plin de orbire. Cu mâinile, cu picioarele, cu coatele, cu genunchii... Ca şi cum ar stoarce struguri... Deodată, se opreşte.

— N-o să te omor până nu vorbeşti... Ridică-te! Vreau să aud mărturia ta. Completă.

Generalul se aşază. E lac de sudoare, cu părul cărunt pe ochi, cu trupul în flăcări. Are revolverul în mâna dreaptă, iar în

mâna stângă cuţitul de tăiat hârtia şi cele două arme, ce sunt îndreptate spre Haralamb Halipan.

Haralamb Halipan rămâne întins pe covor. Nu vrea să se ridice, îi e teamă, ştie că stăpânul său îl va ucide. Şi-l imploră:

— Nu mă ucideţi! N-am făcut nimic rău. Nu v-am ascuns nimic, nimic. Nu v-am ascuns nimic, toată viaţa mea. Nu mă ucideţi! O să vă pară rău dacă mă ucideţi. Nimeni, pe acest pământ, nu v-a fost şi nu vă va fi niciodată mai credincios decât mine. Îndurare!

Generalul priveşte lama dublă a şişului său. Această lamă a tăiat gâtul atâtor duşmani, atâtor trădători, în seraiuri, în ginecee, în haremuri, în săli de consiliu! Căci, în Levant, a guverna înseamnă a complota. Rubinele pumnalului strălucesc precum sângele proaspăt, precum sângele robului cu dinţi de aur, care va muri în câteva clipe după ce va mărturisi stăpânului său trădarea.

— Stăpâne, pentru serviciile pe care vi le-am făcut toată viaţa mea, vă cer o singură favoare, şi apoi să mă omorâţi.

Haralamb Halipan se târăşte şi cuprinde cizmele generalului. Pe neaşteptate, generalul se înmoaie. Se simte mai bine. Aşa îşi închipuie universul: la picioarele sale, lingându-i cizmele. Aceasta este fericirea sa şi visul lui pe pământ: să vadă toate fiinţele în starea în care se află acum Haralamb Halipan! E visul tuturor despoţilor.

Haralamb aşteaptă hotărârea stăpânului. Sărută covorul ca şi când ar săruta o icoană. Ridică apoi ochii către general, cum i-ar ridica spre soare şi spre cer. Chipul lui Haralamb Halipan e pământiu pe de-a-ntregul; ticăloşia lăuntrică a ieşit şi s-a răspândit pe epidermă. Ochii săi sunt precum bulbii roşii, precum bulbii de ceapă. Îi ies din orbite. Dinţii lui de aur, semn al promovării sale sociale, unealtă de opresiune în mâinile despotului, promovarea sa în calitate de coadă de topor care ucide poporul, dinţii lui fac să scoată în evidenţă ticăloşia chipului său... Haralamb Halipan îl cunoaşte pe stăpânul său. El ştie că acesta îl va ucide şi îndată va regreta aşa cum ai regreta o păpuşă pe care ai zdrobit-o. Dar generalul nu va da socoteală nimănui. Haralamb Halipan nu este înscris în niciun registru de stare civilă. Este un rob promovat la demnitatea de intendent, nimic mai mult. Şi aceasta prin voinţa stăpânului. Căci, pentru rob, în afară de voia stăpânului, nu există nimic pe pământ. Şi dacă soarele străluceşte şi vine primăvara după iarnă şi toamna

după vară, toate acestea pentru Halipan au loc mulţumită stăpânului său. Fără voinţa stăpânului, el n-ar exista pe pământ.

— Citeşte această scrisoare şi apoi să vorbeşti!, izbucni generalul.

Aruncă în faţa lui Haralamb Halipan scrisoarea jignitoare, cea care se aflase în plicul cu sigilii de ceară roşie. Halipan ezită. Apoi, cu mâinile lui tremurânde, ia foile de hârtie, cu scris de creion.

— Citeşte această scrisoare şi vorbeşte!, ţipă generalul.

Haralamb Halipan, rămânând în genunchi, apucă cu mâinile sale foile cum ar lua o carte de rugăciuni. Dar nu le priveşte. Priveşte faţa generalului. Când rugăciunea unui nefericit este mai fierbinte, ochii săi părăsesc literele tipărite ale rugăciunii şi se îndreaptă spre cer. Astfel face Haralamb în acea clipă.

— Citeşte!

— Nu mă ucideţi, stăpâne, domnule general!

— Citeşte!

— Stăpâne, ştiţi bine că nu ştiu să citesc. Fac tot ceea ce-mi ordonaţi, dar nu-mi cereţi lucruri care-mi sunt peste puteri.

Haralamb Halipan nu mai poate, se prăbuşeşte. Lasă să-i cadă scrisoarea. Trupul său îndesat, îmbrăcat în tunica de brigadier, cade ca un sac inert pc covor. Nu vrea să mai cerşească viaţa. Îl lasă pe stăpânul său să-l ucidă. E absent. Nici nu va mai fi atent la focul de revolver ori la loviturile de cuţit care-l vor ucide. Îşi abandonează trupul, sufletul său, viaţa sa e la sfârşit.

Va muri, va fi ucis, pentru că n-a învăţat să scrie şi să citească. Dacă ar fi ştiut să citească, l-ar fi ascultat pe stăpânul său. Acum, dar, aşteaptă moartea. Pe bună dreptate. Ştie pentru ce va fi ucis de mâna stăpânului său. Şi e drept astfel.

— Ridică-te!, ordonă generalul. Ridică-te, rob mizerabil şi trădător! Înainte de a te ucide, am să-ţi citesc scrisoarea ca să ştii despre ce e vorba şi să suferi în vecii vecilor în fundul iadului pentru trădarea ta faţă de bunul şi generosul tău stăpân.

Trezindu-se ca dintr-un somn adânc, trezindu-se parcă din moarte, Haralamb Halipan îşi înalţă capul ca să asculte. Căci el va asculta, chiar şi mort, câtă vreme urechile sale vor putea să audă vocea stăpânului. Şi acum aude ce citeşte acesta:

„În statuia caporalului Chiralesa se află ascuns un cadavru...”

— Auzi, Haralamb, ce spun eu? „Scrisoarea lui Bogomil tâlharul către generalul Dracopol, stăpânul de la Chiralesa. Eu însumi, Bogomil tâlharul, aduc această scrisoare la castel, astăzi,

de sărbătoarea Tăierii preacinstitului cap al Sfântului şi Marelui Proroc şi Înaintemergător Ioan Botezătorul, la primele ceasuri ale după-amiezii, ca generalul să nu poată, sub niciun motiv, să spună că n-a primit prezenta scrisoare ori că n-a citit-o la timp.

Generale, o zicală spune: Se fac înţeleşi proştii, articulând fiecare cuvânt, dar sunt mai bine înţeleşi oamenii raţionali prin simple semne şi fără multe vorbe.

Înaintea atacului autocarului, v-am vorbit prin semne, nădăjduind că veţi înţelege. Am surpat podul de pe râu şi v-am făcut să vă întoarceţi la castel prin sat, ca să vedeţi coroana pe care am agăţat-o pe statuia caporalului Chiralesa. Aceasta ca să înţelegeţi că ştiam totul. Dar n-aţi vrut să înţelegeţi. Abia sosit la castel, aţi ordonat zbirilor şi jandarmilor să încercuiască satul Chiralesa, să-i ia ca ostatici pe toţi locuitorii; i-aţi închis în sinistrele galerii ale mamelonului de gheaţă şi, de la prânz, oamenii sunt torturaţi sub pământ. Sunt bătuţi cu bice cu plumbi, în galeriile întunecate, sunt călcaţi în picioare în noroi. Dumneavoastră înşivă, cu propriile mâini, i-aţi crăpat capul şi i-aţi scos ochiul drept venerabilului Apostol Icar, învăţătorul de la Chiralesa. Săvârşiţi crime împotriva fiului lui Chiralesa, abuzând de puterile de viaţă şi de moarte pe care vi le-a încredinţat regele, pentru a mă prinde şi a-mi tăia capul. Sunteţi înverşunat împotriva bravilor locuitori ai satului, prinzându-i ca pe vite, închizându-i în galerii şi torturându-i. Vreţi nu doar să mă capturaţi şi să mă ucideţi pe mine, tâlharul, dar vă îndârjiţi în a schilodi şi a ucide pe oamenii din Chiralesa.

Şi acest lucru, eu, Bogomil tâlharul, nu pot să-l îngădui. Vă trimit această scrisoare, scrisă limpede, cu propria mea mână, şi o aduc eu însumi la castel pentru a vă porunci următoarele: Eliberaţi-i îndată, fără să mai zăboviţi o clipă, pe toţi oamenii pe care i-aţi închis în galeriile de gheaţă. Nu-i mai asupriţi pe oamenii din Chiralesa şi nu le mai faceţi niciun rău. Sunt de aici înainte sub ocrotirea mea. Lăsaţi-i pe aceşti bieţi sărmani să se întoarcă acasă, cu rănile, plăgile şi loviturile pe care li le-aţi făcut astăzi şi cu lacrimile lor, cu suferinţa lor. Lăsaţi-i să se întoarcă în pace la casele lor. Vă iert ochiul scos învăţătorului Apostol. Vă iert abuzurile şi torturile pe care le-aţi administrat oamenilor până acum. Vă iert că aţi crăpat capul învăţătorului Apostol cu măciulia de aur a cravaşei. Toate acestea vi le ofer cu condiţia să înceteze orice asuprire, chiar din acest moment. Şi ca cei arestaţi să fie imediat eliberaţi. Dacă la asfinţitul soarelui toţi oamenii din Chiralesa nu s-au întors acasă, bărbaţi, femei şi

copii, dacă unul singur dintre ei este împiedicat să se întoarcă acasă, am să vă pedepsesc fără niciun fel de milă.

Pedeapsa mea v-o spun mai dinainte. Căci eu, Bogomil, sunt un om drept şi nu-mi ascund planurile. Vă voi împinge la sinucidere şi la fugă. Vă voi obliga să părăsiţi armata, ţara şi tot ceea ce aveţi. Ca un asasin, veţi fugi singur şi acoperit de ruşine. Veţi fi urmărit şi hăituit pas cu pas. Până în clipa în care, cuprins de deznădejde, vă veţi pune capăt zilelor, spânzurându-vă la fel ca Iuda Iscarioteanul.

Aceasta este pedeapsa mea. Căci nu vreau să vă ucid cu mâinile mele, pentru a nu mi le murdări în sânge întinat.

Şi ceea ce vă spun nu este din lăudăroşenie. Ştiu că sunteţi ofiţerul cel mai decorat al Armatei Române, că sunteţi prietenul regelui, prieten şi frate de lapte al tuturor despoţilor civili şi militari ai ţării. Ştiu că sunteţi prieten şi frate de lapte cu toţi judecătorii, cu toţi miniştrii, cu toţi oamenii de la putere. Ca toţi stăpânii acestei ţări, sunteţi o familie de despoţi fanarioţi. Corbii nu-şi scot niciodată ochii unul altuia; lupii sunt uniţi, solidari şi nu se sfâşie între ei. Dar, de această dată, fraţii de lapte şi complicii la putere, toţi cei împreună cu care devoraţi poporul meu, toţi vă vor lăsa. În loc să vă apere şi să vă protejeze, vă vor împinge la sinucidere. Şi, dacă nu aveţi curajul să vă puneţi capăt zilelor, se vor însărcina ei cu aceasta. Ei vă vor ucide. Căci scandalul va fi prea mare pentru a fi îndurat. Toţi satrapii şi despoţii ţării vă vor întoarce spatele, vă vor închide uşile şi vă vor respinge. Am scris pe larg, caligrafic şi cheltuindu-mi timpul, căci îmi place să scriu, iar una ca asta mă linişteşte. Aceasta nu mă opreşte însă să vin îndată la dumneavoastră, plin de mânie, şi să vă iau gâtul ca unei fiare primejdioase. Scriu aşadar ca să mă liniştesc. Vă voi aduce eu însumi scrisoarea.

Vă previn că, dacă nu ţineţi seama de ordinele mele scrise, în câteva ceasuri, ţara întreagă până la prunci va afla că dumneavoastră, generalul Dracopol, aţi asasinat cu propria mână un om şi i-aţi ascuns cadavrul în statuia caporalului Chiralesa, salvatorul reginei. Toată ţara va afla aceasta. E adevărat că în toate statuile din lume se află un cadavru. Dar aici e cu totul altfel. E vorba de un monstruos asasinat pe care l-aţi săvârşit cu propria mână. Cadavrul omului pe care l-aţi asasinat, l-aţi ascuns în statuia lui Chiralesa. Toată povestea despre eroicul caporal Chiralesa, care a salvat-o pe regină, povestea care îi face să verse lacrimi pe şcolarii din ţară şi care se află în toate manualele, este falsă. Poemele care slăvesc

vitejia caporalului, poemele pe care le cântă şi pe care le recită în şcolile noastre la toate sărbătorile şi decernările de premii, nu sunt decât o urzeală de minciuni, care au ca scop să camufleze cadavrul omului pe care l-aţi asasinat.

Eu, tâlharul Bogomil, cunosc adevărul. Toată ţara îl va cunoaşte, dacă chiar în această noapte nu executaţi ordinele mele. Doar Haralamb Halipan, dumneavoastră şi cu mine, acum, cunoaştem acest adevăr.

Nu trec cu vederea absolut niciun detaliu în privinţa dată, domnule general. Lucrurile s-au petrecut astfel. În timpul războiului eraţi cavaler al reginei care, în acea vreme, purta o rochie de mătase albă, cu un voal de mireasă, şi în această toaletă de nuntă, ornată cu o cruce roşie, cutreiera pe cal spitalele în care îi îngrijea pe tinerii ofiţeri răniţi. În cursul unuia dintre aceste tururi la castelul numit «Cuibul pupezelor», vizita augustei mirese, a reginei noastre, s-a încheiat în beţie şi orgii. Dacă doriţi detalii despre orgiile la care aţi luat parte, citiţi cărţile în care sunt descrise şi mai ales pe cea a lui Barnovschi. A fost, de asemenea, martor ocular. Şi el descrie ceea ce-a văzut. La «Cuibul pupezelor», în acea noapte, dumneavoastră v-aţi îmbătat foarte repede. Apoi, aţi început să spuneţi glume proaste, aţi făcut scandal şi aţi fost rugat să plecaţi. Aţi părăsit această orgie împotriva voii, spre ora două dimineaţa, pe umărul ordonanţei dumneavoastră, Haralamb Halipan, care vă ducea ca pe un mort. În camera dumneavoastră, l-aţi întâlnit pe caporalul Miron Chiralesa, care făcea rondul de noapte pentru a supraveghea santinelele. Caporalul v-a salutat, cu toate că eraţi precum un cadavru pe umărul lui Haralamb Halipan. Dar dumneavoastră eraţi un cadavru cu epoleţi de colonel, iar regulamentul prescrie acelaşi salut pentru coloneii beţi, ca şi pentru ceilalţi. Caporalul a salutat gradele dumneavoastră de pe umăr, fără să zâmbească, căci era obişnuit să vă vadă beat mort. Era, pentru despoţi, modul de a muri pe front. Toţi satrapii, toţi tiranii fanarioţi mureau în fiecare seară în alcool pentru patrie, şi ei intrau beţi morţi în paturile lor, aproape de zori. Aşteptând să reînceapă noaptea următoare. Era, cu adevărat, un război dur! Toţi, în fiecare noapte, mureau pe front pentru patrie. Aşadar, era un lucru pe care ţara îl cunoştea. Ţara nu se mai mira. Nici caporalul Chiralesa. Din nefericire, beat fiind, aţi deschis ochii şi l-aţi recunoscut pe caporalul Chiralesa. I-aţi spus: «Nu eşti caporalul Chiralesa din satul meu?» El v-a răspuns că da. Şi dumneavoastră l-aţi întrebat: «Nu eşti însurat cu o fată

foarte frumoasă, venită din Răsărit, pe care o cheamă Taina?» «Exact, domnule colonel», a răspuns caporalul Chiralesa. Era foarte serios, în poziţie de drepţi. Dumneavoastră eraţi purtat ca un buştean pe umărul lui Haralamb Halipan. Dumneavoastră eraţi colonel proaspăt promovat. «Taina, frumoasa Taina, e singura femeie din satele mele care să se fi măritat fără să se fi culcat cu mine mai întâi. Aşa e, caporale?» «Nu ştiu, domnule colonel», a răspuns Chiralesa. «Răspunde-mi: da ori ba?» «Nu ştiu, domnule colonel, dacă v-aţi culcat cu toate fecioarele din Chiralesa înainte de căsătoria lor. Dar cu soţia mea n-aţi făcut asta. E sigur.» «Ei bine, caporale Chiralesa, o să facem şi asta. Cu anumită întârziere, bineînţeles, dar o să se facă şi asta.»

Caporalul Chiralesa a privit cu dezgust către colonel dus de ordonanţa sa precum un cadavru. N-a răspuns nimic.

Cu toate că Haralamb Halipan voia să vă ducă în pat ca să vă culcaţi, aţi cerut caporalului să vă însoţească. Caporalul a ascultat. A venit după ordonanţa care vă purta pe umeri ca pe un sac. A intrat în camera dumneavoastră. L-aţi împins pe Haralamb Halipan care voia să vă scoată cizmele lăcuite cu pinteni de argint. I-aţi ordonat caporalului Chiralesa să vi le scoată pentru a-l umili. Caporalul a executat. V-a scos cizmele de colonel. Apoi, aţi ordonat caporalului Chiralesa să plece imediat în satul său şi să se întoarcă cu soţia lui.

«Ai patruzeci şi opt de ore permisie ca să o aduci aici la mine.»

Haralamb Halipan l-a sfătuit pe caporal să-şi păstreze sângele rece şi să spună da. Şi caporalul a răspuns da, aşa cum este înţelept să răspunzi înaintea unui colonel beat mort. Din nefericire, în loc să adormiţi, aşa cum fac toţi beţivii, pe măsură ce timpul trecea, vă trezeaţi.

«Soţia ta Taina e foarte frumoasă şi foarte mândră, caporale, nu-i aşa?»

«E adevărat, domnule colonel.»

«E foarte foarte frumoasă, nu-i aşa?»

«Foarte frumoasă, domnule colonel.»

«Soţia ta este o pariziancă, nu-i aşa, caporale?»

«Da, domnule colonel. E o pariziancă. Dar nu din adevăratul Paris. E născută la Paris, pe malul Nistrului, în Basarabia.»

«Ea e, totuşi, o pariziancă. O adevărată pariziancă...»

«E-adevărat, domnule colonel.»

«E cea mai frumoasă fată din toată Moldova, nu-i aşa, caporale?»

«E adevărat, domnule colonel. E cea mai frumoasă. Îmi permiteţi să plec?»

«Nu, caporale. Vreau să rămâi aici. Ca să-mi spui chiar tu că e o crimă, că e o nedreptate, ca o fată atât de frumoasă ca Taina să se fi căsătorit cu un ţăran mizerabil, un cerşetor şi un dobitoc ca tine. E o crimă revoltătoare. Am să fac din această fată frumoasă ibovnica mea. Cea a unui colonel de gardă regală, ca să repar nedreptatea, ca să restabilesc dreptatea. Căci eşti un impostor, caporale. Nu poţi să fii soţul unei femei atât de frumoase. Eşti un nemernic, un ţăran ticălos din Chiralesa. Şi pentru că ai încercat să te căsătoreşti cu o femeie atât de frumoasă, a cărei frumuseţe este deasupra rangului tău, am să te bat cu cravaşa până la sânge, caporale. Pentru că ai încercat să iei o femeie atât de frumoasă.»

«Sunteţi complet beat, domnule colonel, spuse caporalul Chiralesa. Ar fi mai bine să tăceţi.»

Aţi vrut să-l pălmuiţi, dar eraţi atât de beat, că nu puteaţi sta în picioare. Aţi căzut la picioarele caporalului. Umilit, v-aţi trezit. Aţi luat revolverul – un revolver cu mâner de aur, încrustat cu sidef şi rubine, pe care, cu siguranţă, îl mai aveţi – şi aţi tras fără să luaţi la ochi şapte gloanţe în pântecele caporalului Chiralesa.

L-aţi omorât. Cu toate că nu l-aţi luat la ochi. Cele şapte gloanţe au perforat pântecele caporalului.

Haralamb Halipan care, în acea clipă, se afla în bucătărie ca să pregătească o cafea, a sosit speriat de focurile trase. L-a aflat pe caporalul Miron Chiralesa mort într-o baltă de sânge, pe covor, în mijlocul camerei dumneavoastră. V-aţi trezit de-a binelea. Crima v-a trezit din beţie. Şi plângeaţi, lovindu-vă fruntea cu pumnii şi mergând fără cizme împrejurul cadavrului. Căci eraţi la «Cuibul pupezelor», la castelul reginei. Cu regina, ofiţerii ei şi damele ei de onoare. Toată această lume putea să sosească dintr-o clipă în alta. Apoi, erau santinele, gărzi, patrule peste tot, la fiecare uşă, pe toate culoarele, în parc, în spatele ferestrelor, pe acoperiş. Nu se putea, în secret, să fie scos un cadavru din castelul reginei. Şi gloanţele pe care toată lumea nu ar fi avut cum să nu le audă! Scandalul era inevitabil. Pentru dumneavoastră, era sfârşitul carierei. Sfârşitul a toate. Atunci, în ciuda sângelui dumneavoastră albastru de despot levantin, în ciuda galoanelor de colonel, în ciuda bogăţiei, dumneavoastră, colonele Dracopol, aţi căzut în genunchi, la picioarele robului Haralamb Halipan. L-aţi rugat să vă salveze, căci eraţi pierdut.

«Dacă faci să dispară cadavrul, îţi dau tot ce doreşti, Haralamb», aţi spus, implorându-l.

«Nu putem să facem să dispară cadavrul, a răspuns Halipan. E cu neputinţă. E prea multă lume în jurul nostru. Pe culoare, în faţa uşii, în parc, peste tot. Nu se poate.»

«Tot ce vrei am să-ţi dau. Salvează-mă, Haralamb!»

«Am să încerc să iau cadavrul şi să-l duc în sârma ghimpată a nemţilor, a spus Halipan. Dacă pot! Din două părţi se va trage asupra mea şi mă vor omorî înainte să ajung la sârma ghimpată.»

Deodată, Haralamb Halipan cu ochi strălucitori v-a întrebat: «O să-mi daţi tot ce vreau, dacă ascund cadavrul?»

«Tot, absolut tot! Cere. Îţi promit în scris.»

«Promiteţi-mi că mă faceţi subofiţer. Brigadier. Voi ascunde cadavrul. Nu ştiu să citesc, dar puteţi, totuşi, dacă vreţi, să mă faceţi subofiţer.»

«Eşti subofiţer, aţi răspuns. Ascunde cadavrul, aruncă-l în sârma ghimpată şi ai galoanele de brigadier.»

Haralamb Halipan a luat cadavrul, l-a îmbrăcat într-o manta de ploaie, una dintre mantalele dumneavoastră cu galoanele de colonel. A luat trupul caporalului şi l-a aruncat în sârma ghimpată a germanilor, dar, în acel moment, bavarezii l-au văzut şi au deschis focul. După puşti au urmat mitralierele. Apoi, artileria. Nimeni, nici dintr-o parte, nici din alta, nu ştia de ce se trage. Împuşcăturile au durat trei ceasuri. În zori de zi, când şi-au pus întrebarea pentru ce a avut loc lupta, un glumeţ a spus într-o doară: «Germanii au încercat să o fure pe regina românilor. Au provocat o ambuscadă, noaptea, ca să o prindă pe regină când urma să iasă de la bal.»

A fost îndeajuns pentru a se crea o legendă. O vedeai deja pe regina românilor, în rochie albă, cu vălul ei de mireasă, cu crucea roşie, înlănţuită, târâtă în captivitate de germani... În câteva minute, toată lumea ştia că s-a vrut ca regina să fie furată. Şi când s-a făcut apelul trupei, s-a băgat de seamă lipsa caporalului Chiralesa. Nimic mai simplu de spus decât că el murise salvând-o pe regină. S-au aflat şi martori care, fără ca nimeni să le ceară ceva, au dat asigurări cum că caporalul Chiralesa luptase de unul singur împotriva a vreo zece-doisprezece soldaţi inamici şi că murise strigând: «Am salvat-o pe regină!» S-a publicat povestea, a fost înflorită, s-a făcut cea mai frumoasă legendă, a fost reprezentată în gravuri. Colonelul Dracopol a fost decorat, cât şi drapelul regimentului. Regina i-a

oferit o pensie văduvei salvatorului ei, caporalul Chiralesa, căruia i s-a ridicat o statuie în mărime naturală în centrul satului său. Apoi, în multe alte locuri, au apărut monumente ale caporalului Chiralesa, unde era văzut salvând-o pe regină şi murind fericit.

Această legendă îi face să verse lacrimi şi acum pe oameni şi să ne facă să ne mândrim că suntem viteji, fericiţi, şi că noi suntem din acelaşi sânge cu vestitul Chiralesa.

Eu, tâlharul Bogomil, voi aduce lumii proba de netăgăduit, cum că caporalul Chiralesa a fost asasinat de dumneavoastră cu şapte gloanţe trase în pântece. Şi că robul dumneavoastră a aruncat în liniile inamice cadavrul caporalului asasinat. După aceasta, va trebui să smulgeţi din cărţi paginile care povestesc această istorie mincinoasă. Va trebui să daţi jos statuile, să retrageţi pensia văduvei de război, a Tainei Chiralesa. Şi va trebui să fiţi judecat. Pentru asasinat. Căci cadavrul a fost ascuns în statuie şi camuflat în tricolor. Însă acum va vorbi. Toţi cei apropiaţi vă vor abandona, sfătuindu-vă să fugiţi şi să vă sinucideţi. Căci scandalul va fi mult prea mare.

Vă scriu toate aceste detalii ca să nu aveţi nicio îndoială în privinţa mărturiei mele. Vă promit, totuşi, să las cadavrul caporalului Chiralesa să se odihnească în statuile în care l-aţi ascuns. Să las să fluture drapelul tricolor pe această crimă odioasă. Nu voi spune nimic nimănui. Şi se va cânta şi de aici înainte eroismul caporalului care a salvat-o pe regină. Dar, în schimbul tăcerii mele, cer să-i eliberaţi pe loc pe locuitorii din Chiralesa. Să-i lăsaţi să se întoarcă liniştiţi acasă. Şi ca pe viitor să-i lăsaţi în pace fără să-i mai tulburaţi vreodată. Căci ei sunt cu toţii, de aici înainte, sub protecţia mea. Dacă vă atingeţi de ei, vă atingeţi de mine. Şi eu sunt drept şi fără teamă. Eliberaţi-i pe aceşti oameni sărmani – să nu apună soarele mai înainte ca ei să fie liberi...”

Generalul Dracopol rămâne multă vreme tăcut, cu foile scrisorii în mână. Devine apatic. E dărâmat. Îşi ridică ochii spre Haralamb Halipan. Acesta stă în genunchi, buimac, căci adevărul e ca lumina: cu cât este mai curat, cu atât este mai puternic şi mai uimitor. Se întâmplă ca la un adevăr să fii atât de uimit, încât nu mai vezi nimic, ca şi când te-ai afla în cel mai adânc întuneric.

— Şi tu, acum, Haralamb, spuse generalul. E ultimul tău cuvânt de pe pământ. Te voi omorî. Dar, mai înainte, am să te oblig să-mi spui unde şi când ai povestit toate acestea lui Bogomil.

— N-am povestit asta nimănui.

Haralamb Halipan închide ochii. Aşteaptă loviturile. Pentru prima oară stăpânul său nu-l loveşte. Halipan ştie ce înseamnă asta pentru el: o să moară. Dacă stăpânul nu-l loveşte e pentru că e foarte grav. E sfârşitul. Îşi vede întreaga viaţă. La umbra despotului. Va muri de mâna stăpânului şi complicelui său. Are dinţi de aur. Are uniformă de subofiţer. Are bani. Dar nu va mai avea viaţă. Haralamb Halipan este întunecat, tuciuriu la chip. Un chip murdar, pătat de grăsime.

— În câteva minute Bogomil va fi prins, spuse generalul. Soldaţii vor prinde din urmă autocarul şi vor pune mâna pe Bogomil. Îl vor aduce aici pe tâlhar, înaintea mea. Şi tâlharul îmi va spune când, cum şi cu ce preţ i-ai spus povestea lui Chiralesa. Mai bine să-mi spui mai dinainte...

— N-am spus nimic, stăpâne. N-am vorbit niciodată nimănui.

— Spune-mi adevărul, Haralamb.

— V-am spus mereu adevărul, doar ştiţi. Vi l-am spus şi astăzi. N-am vorbit nimănui.

— N-are rost să tot minţi, spuse generalul. Sunt lucruri, foarte multe lucruri în povestea tâlharului, pe care nimeni în afară de tine şi de mine nu putea să le ştie. Nu ştiam că am tras şapte focuri de revolver. Tu mi-ai spus mai târziu că au fost şapte gloanţe pe covor, pe care tu le-ai adunat şi pe care le-ai aruncat în râu... Cum ar fi putut tâlharul să ştie că au fost şapte gloanţe dacă nu i-ai spus tu?

— N-am spus nimic, domnule general, niciodată. Nimănui.

— De unde ştia tâlharul că ai îmbrăcat cadavrul într-una dintre mantalele mele de campanie? Doar tu ştiai asta. Eu n-am băgat de seamă. Tu singur ştiai asta. Şi tu mi-ai spus, mai târziu, când te-am întrebat unde era mantaua mea de ploaie... E adevărat?

— E adevărat.

— Cum ar fi putut să ştie tâlharul lucruri pe care doar tu singur le ştiai?

— N-am vorbit niciodată. Niciodată. De ce-aş fi vorbit, domnule general? Cărând cadavrul, am făcut ceea ce mi-aţi spus şi ceea ce ar fi trebuit să facă un servitor credincios. M-aţi copleşit cu dărnicia. M-aţi făcut brigadier. M-aţi făcut administrator. Toată averea dumneavoastră e pe mâinile mele. Nu-mi cereţi niciodată socoteală. Fac ce vreau, ca şi cum tot ceea ce aveţi ar fi al meu. Cum aş fi putut să vă trădez? N-ar fi

fost firesc să vă trădez. Sunt una cu dumneavoastră... Identic cu dumneavoastră. De nedezlipit de dumneavoastră.

— Adu-ţi aminte, Haralamb, şi spune-mi adevărul.

— N-am vorbit, domnule general.

— Poate ai fost beat şi ai vorbit fără să ştii. Spune-mi adevărul.

— Stăpâne, ştiţi foarte bine că n-am fost niciodată beat. N-am gustat niciodată alcool. N-am băut decât apă toată viaţa mea. Cum să te îmbeţi cu apă?

— Ai vorbit în somn?

— Nu, stăpâne, n-am vorbit. Nici beat, nici în somn. Chiar dacă vorbeam în somn, nimeni, niciodată, n-ar fi putut să audă ce spun, căci dorm mereu singur. Toată viaţa mea am dormit singur. Cu uşile şi ferestrele ferecate. Doar ştiţi asta. Păzesc banii dumneavoastră şi închid mereu uşile înainte să mă culc, ca să nu-i fure cineva.

Toate acestea erau adevărate. Generalul îşi dădea seama. În ciuda evidenţei, avea o îndoială. Se îndoieşte că Haralamb Halipan ar fi vinovat.

— Cum ar fi putut tâlharul să ştie lucruri pe care doar tu şi cu mine le ştim? Răspunde-mi. Recunoşti că doar eu şi cu tine ştim că tâlharul scrie scrisoarea? Ce ştie este, aşadar, de la tine ori de la mine.

— Nu e nicidecum de la mine, spuse Haralamb Halipan.

— Atunci de la cine?

— Poate de la dumneavoastră, domnule general. Poate că dumneavoastră i-aţi povestit asta. Desigur, fără să vă daţi seama. Căci dumneavoastră vă îmbătaţi adeseori. Şi aţi fi putut să-i povestiţi asta fără să vă daţi seama. Ori poate aţi vorbit în somn. Şi dumneavoastră nu dormiţi singur decât foarte rar. Aduceţi în patul dumneavoastră femei pe care nu le cunoaşteţi.

— E absurd, Halipan, absurd! Chiar mort de beat, chiar în somn, n-aş fi putut să povestesc asta. Instinctul veghează chiar când eşti beat ori adormit. E absurd să presupui că am vorbit. Nu, n-am vorbit.

Generalul Dracopol se plimbă cu paşi mari prin cameră. Şi-a pus revolverul pe noptieră. Nu mai vrea să-l ucidă pe Halipan. E convins acum că nu Haralamb Halipan a divulgat secretul. Are chiar îndoieli în privinţa trădării supusului său. Dar nu poate să admită că el însuşi ar fi putut vorbi.

— De unde a aflat toate aceste lucruri sinistrul tâlhar, groaznicul Bogomil? Mai ales acum, când noi ne-am pregătit să

punem mâna pe el. Răspunde, Haralamb. De unde ştie aceste lucruri atât de secrete sinistrul Bogomil?

— Bogomil le ştie mereu pe toate, domnule general.

— Cum ştie?

— Bogomil, domnule general, are puteri pe care niciun om nu le are...

— Nu, Haralamb, nu. Asta n-are nicio noimă. Asta ţine de supranatural. Nu există oameni cu puteri ieşite din comun. Nu există oameni care să facă minuni. Bogomil nu face minuni. N-a aflat aceste lucruri pe căi supranaturale. Le-a aflat de la tine sau de la mine. Aşa cum un om poate să afle ceva.

— Nu aveţi dreptate, domnule general.

— N-am dreptate? De ce?

— Bogomil face minuni, domnule general... Credeţi-mă. O arată chiar faptele. Deschide încuietorile fără chei. Citeşte în suflete şi în inimi. Ştie tot. Nu mai trebuie să-l supăraţi, stăpâne. Vă va pierde. Nu mai încercaţi să-l prindeţi. Încetaţi cu urmărirea lui Bogomil.

În acea clipă se auziră bătăi în uşă. Era căpitanul Pelhivan. Se opreşte în prag. Salută şi face un raport generalului:

— Am prins din urmă autocarul, domnule general. Bogomil nu mai era acolo. Tocmai coborâse.

— El e cel care a adus scrisoarea şi care a urcat înapoi în autocar? E adevărat?

— El, domnule general. Călătorilor care l-au văzut în această dimineaţă nu le-a fost deloc greu să-l recunoască imediat.

— Faceţi tot ce e cu putinţă ca să punem mâna pe el. Acum se ştie cu precizie locul în care a coborât. Să fie încercuită pădurea. Şi să fie căutat. Să se folosească orice mijloc. Câinii poliţişti. O mie, două mii de soldaţi dacă e nevoie. Să nu ne mai scape. Trebuie să fie prins viu sau mort.

— Am înţeles, domnule general.

Căpitanul Pelhivan priveşte foile pe care generalul le are în mână.

— E o scrisoare de ameninţare şi de insulte trimisă de tâlhar. Lipsită de importanţă. Puteţi să începeţi treaba, căpitane... Faceţi totul pentru a-l prinde pe om în această noapte. I-am promis capul lui regelui. Trebuie să i-l ducem.

XVIII. Un nou preţ pe capul lui Bogomil

Generalul Dracopol arde scrisoarea lui Bogomil. Aprinde fiecare filă cu bricheta lui aurită. Privind flacăra cum mistuie hârtia, îşi dă seama că prinderea tâlharului nu mai este pentru el o chestiune de onoare. A-l prinde pe tâlhar nu mai înseamnă să execute pur şi simplu ordinul regelui. De aici înainte, între generalul Dracopol şi tâlharul Bogomil e o luptă pe viaţă şi pe moarte. Unul dintre cei doi trebuie să moară. Miezul problemei e cu totul altul. Nu mai este acelaşi ca de dimineaţă, când s-a declanşat acţiunea represivă împotriva tâlharului. Haralamb Halipan, liniştit – căci instinctul îi spune că pentru el primejdia a trecut –, îl priveşte pe stăpânul său cum arde foile scrisorii lui Bogomil.

— Cedez şantajului tâlharului, spuse deodată generalul. De această dată, Bogomil e mai puternic decât mine. A câştigat o manşă. Mergi şi spune că ordon să fie eliberaţi toţi cei închişi în mamelonul de gheaţă, dar să se încercuiască satul în aşa fel ca nimeni, absolut nimeni, om sau animal, să nu poată nici să intre şi nici să iasă din el.

Haralamb Halipan, foarte fericit, ar vrea să sărute mâna stăpânului său. Căci a-i elibera pe săteni este cel mai înţelept dintre lucruri. Dar Haralamb nu îndrăzneşte să se apropie de general. Aleargă să transmită ordinul. Generalul Dracopol rămâne singur cu foile care ard în mâinile sale, având convingerea că nu Haralamb Halipan a divulgat crima caporalului Chiralesa. În mod logic, vinovăţia lui Haralamb Halipan este evidentă. Nu putea să fie aici o altă persoană care să fi vorbit. Era, deci, Haralamb. Dar, împotriva oricărei logici, generalul este convins, în străfundul sufletului său, că Haralamb Halipan este inocent. Robul n-a suflat un cuvânt, n-a divulgat nimic. E o convingere intimă. Despotul se îndoieşte mai mult de el însuşi decât de Halipan. Să fi fost însă el, generalul Dracopol, care chiar beat şi chiar în somn ar fi putut divulga crima, i se pare cu neputinţă. Instinctul de conservare este veghetor, chiar în somn, în stare de inconştienţă. Nu rămâne, aşadar, decât o ipoteză posibilă: ipoteza imposibilului. Trebuie admis că tâlharul Bogomil are puterea extraordinară de a vedea şi de a şti totul, de a citi în

suflete, în gânduri şi de a înfăptui miracole. După cum afirmă legendele şi poemele epice care cântă isprăvile sale... Generalul Dracopol nu poate să accepte această ipoteză. Este un om civilizat. Un om al secolului XX, care a făcut studii strălucite. Miracolul, minunile, puterile supranaturale sunt pentru el absurdităţi. În zilele noastre, nici măcar copiii nu mai cred în poveşti cu zâne. În afară de această ipoteză, n-ar mai putea fi o alta...

— Sunt eliberaţi sătenii, domnule general, spuse Haralamb Halipan intrând în iatac.

Generalul întoarce spatele. A terminat de ars scrisoarea tâlharului. Cenuşa e într-o ceaşcă mică de cristal.

— Pisează bine cenuşa şi arunc-o în cele patru zări!, ordonă generalul.

Aprinse o ţigară. Iese. Convoacă în sala de bal a castelului pe ofiţeri şi pe poliţiştii prezenţi. E abătut. Dar nimeni nu-şi dă seama de durerea care îl macină pe generalul Dracopol. Ştie să-şi ascundă sentimentele. Nimeni nu va bănui că generalul a cedat înaintea tâlharului, doar pentru că tâlharul a cerut asta.

— Domnilor, am ordonat eliberarea sătenilor, spuse generalul. Am luat această decizie din două motive. În primul rând, e vorba de omenie. Apoi, din raţiuni militare. Am informaţiile mele: tâlharul are complici în sat, printre ţărani. Am dispus să fie încercuit satul. E cu neputinţă ca cei care sunt complici ai tâlharului să nu se trădeze. Pentru a încerca să-i ducă provizii ori informaţii, vor ieşi din sat în timpul nopţii. Şi ne vor conduce la ascunzătoarea tâlharului, ascunzătoare care nu trebuie să fie foarte departe de aici.

Ofiţerii şi poliţiştii admiră cumpănirea generalului. Niciunul dintre ei nu bănuieşte că generalul i-a eliberat pe ţărani pentru a asculta ordinele lui Bogomil. Căci generalul vorbeşte cu autoritatea caracteristică şefilor, cuceritorilor şi învingătorilor.

— În această noapte, serviciile de cercetare vor fi la înălţimea lor. Aştept o nouă arătare a tâlharului. Ca atunci când chiar el a adus la castel o scrisoare de ameninţare şi injurii. Nu e un tâlhar, e un cabotin. Caută aplauzele la fel ca pe aur. Şi îi place să fie admirat, cântat, aprobat, la fel ca toţi saltimbancii. Dar asta n-o să dureze foarte multă vreme. O să îi avem capul. Şi, pentru a-l avea cât mai repede cu putinţă, am hotărât să mai adaug la preţul pus pe capul tâlharului. E deja o recompensă de mai multe milioane oferite de stat oricărei persoane care va da informaţii ce ar putea conduce la capturarea tâlharului. E o a

doua primă, oferită de rege, celui care va duce capul lui Bogomil. Eu, generalul Dracopol, adaug o a treia. Scrie, căpitane Pelhivan: „Se reaminteşte cetăţenilor că statul oferă cinci milioane şi regele trei milioane oricărei persoane care va prinde, sau prin informaţiile sale va ajuta la capturarea tâlharului Bogomil. De câteva zile tâlharul se află în regiunea noastră, unde săvârşeşte, la drumul mare, atacuri armate. Generalul Dracopol, care este însărcinat de rege să-l captureze pe tâlhar, comunică următoarele: începând de astăzi, praznicul Tăierii preacinstitului cap al Sfântului şi Marelui Proroc şi Înaintemergător Ioan Botezătorul, orice om care-l va prinde pe tâlharul numit Bogomil ori care va furniza autorităţilor informaţii ce duc la captura tâlharului va primi de la generalul Dracopol, pe domeniile sale de la Chiralesa, 10 hectare de teren arabil, la alegerea celui interesat, şi, pe deasupra, o pereche de boi, o vacă cu lapte cu viţel, douăzeci de oi, 500 de kilograme de porumb şi 20 de galbeni.”

Generalul se preface că reciteşte textul. Adaugă:

— Mergeţi la băcanul din sat. Luaţi toate foile de hârtie de scris. Copiaţi prezenta ofertă în cât mai multe exemplare cu putinţă şi afişaţi-le cu ajutorul soldaţilor din trupă în toate satele, pe uşile bisericilor, şcolilor, hanurilor, primăriilor şi dughenelor, pe stâlpii de telegraf, pe copaci, pe ghizdurile fântânilor. Pentru ţărani, oferirea unui preţ în natură, în pământ arabil, în vite, e mai atrăgătoare. E posibil să aducă roade. Trebuie încercat şi asta. Între timp, intensificaţi la maximum cercetările. Noaptea ce urmează va fi hotărâtoare.

Generalul se retrage în salonul său, împreună cu Haralamb Halipan.

— Începe să vă fie teamă de Bogomil şi dumneavoastră, domnule general, spuse Haralamb Halipan. De teamă, i-aţi eliberat pe săteni.

— Nu, Haralamb. I-am eliberat pe ţărani pentru a nu complica situaţia şi pentru a câştiga timp. Căci am să pun mâna pe tâlhar, chiar în această noapte vor fi ţărani care vor încerca să câştige prima pe care am oferit-o. 10 hectare, doi boi, o vacă cu viţel, 20 de oi, 500 de kilograme de porumb... Nu crezi că vor răspunde îndată? Că e o ispită mult prea mare pentru ei?

— Nu, domnule general, răspunse Halipan. Niciun om din Petrodava nu-l va trăda pe Bogomil. Chiar ameninţat cu moartea. Şi cunoscând ce vreţi să ştiţi, niciun om de aici nu vă va spune

unde se află Bogomil. Va păzi secretul. Îşi va da viaţa sa, dar nu va scoate o vorbă.

— De ce? Bogomil este mai de folos pentru ei decât milioanele şi pământul şi animalele?

— Da, domnule general. Bogomil este mai de folos.

— Nu înţeleg. Ce primesc ei de la Bogomil ca să-l apere cu preţul vieţii? Ce înseamnă Bogomil pentru ei? Nimic!

— Bogomil este simbolul dreptăţii, al libertăţii şi al curajului. Asta e Bogomil. Nimeni nu-l va trăda. Niciodată. Căci a trăda dreptatea, lupta curajoasă pentru dreptate, înseamnă a-L trăda pe Dumnezeu. A trăda Lumina. Oamenii din Carpaţi săvârşesc toate păcatele din lume. Dar niciunul dintre ei n-a păcătuit vreodată împotriva Luminii. A-l trăda pe Bogomil e un păcat împotriva Luminii. A-l trăda pe Bogomil înseamnă a păcătui împotriva Luminii, împotriva a tot ceea ce este mai de preţ în univers. Lumina înseamnă dreptate, adevăr, frumuseţe, curaj, dispreţul morţii, încrederea în Dumnezeu... Asta e Lumina! Care dă viaţa.

— Tu, dacă ai fi ştiut unde se află Bogomil, nu mi-ai fi spus mie, stăpânului tău?

— Nu ştiu, domnule general.

— Tu mă preferi pe mine ori pe Bogomil?

— Nu, domnule general. Lucrurile nu stau aşa. Dar nu ştiu dacă aş fi avut destul curaj ca să trădez Lumina şi să-l dau pe Bogomil la moarte. Chiar dacă aş face-o, m-aş sinucide imediat după aceea, la fel ca Iuda Iscarioteanul... Nu mi-o luaţi în nume de rău. Şi dumneavoastră vă este teamă, domnule general. Căci dacă nu v-ar fi fost teamă de el nu i-aţi fi eliberat pe oamenii închişi în mamelonul de gheaţă.

— Am să-i tai capul în câteva zile tâlharului. Cum crezi tu că mi-e teamă de un om care încă de pe acum nu mai are capul pe umerii săi?

Halipan îi dă dreptate cu buzele. În numele logicii. Căci nu mai poate să-ţi fie teamă de un om căruia i s-a tăiat capul. Aceasta doar în aparenţă. În realitate, sunt oameni cărora li s-a tăiat capul şi care nu mor niciodată, care ne îndrumă paşii pe pământ, care ne învaţă inimile noastre... Nimic nu este mai nemuritor, nici mai viu, decât marii oameni cărora li s-a tăiat capul, precum Sfântul Ioan Botezătorul, care au fost otrăviţi, precum Socrate, care au fost răstigniţi, care au fost prigoniţi, tăiaţi ori care au fost arşi, pentru că ei apărau Lumina oamenilor: dreptatea, adevărul şi frumuseţea.

XIX. Prima alarmă în noapte: „A fost prins Bogomil”

Locuitorii din Chiralesa au părăsit mamelonul de gheaţă şi s-au întors acasă. Primul lucru pe care ţăranii l-au făcut la întoarcerea lor a fost să dea apă animalelor ce rămăseseră toată ziua însetate şi înfometate, apoi şi-au îngrijit rănile şi plăgile. Nimeni nu s-a gândit la altceva. La altele, se vor gândi mai târziu.

În acest timp, de cealaltă parte a zidului, în inima despotului, domneşte groaza. Toată lumea vorbeşte pe şoptite. Tuturor le era teamă.

La ordinul generalului Dracopol, s-a servit cina la aproape douăzeci de persoane, în marea sală a castelului. Valeţii sunt îmbrăcaţi în costum, cu mănuşi albe şi cu ciorapi lungi de lână, după cum este obiceiul în marile case din Fanar. Invitaţii sunt ofiţeri şi poliţişti. Generalul a recomandat subalternilor săi să mănânce bine, să bea bine şi să se odihnească, pentru a reîncepe de a doua zi, cu forţe noi, lupta pentru prinderea tâlharului. Domnea însă o atmosferă apăsătoare.

Valeţii în haină aurită şi în ciorapi albi, care se strecurau precum fantomele în spatele invitaţilor, care aduceau şi luau platouri, par, de asemenea, suspecţi. Toată lumea se gândeşte – tot timpul – la Bogomil.

În spatele fiecărei ferestre, al fiecărei uşi şi la piciorul fiecărei scări, în spatele fiecărui copac din parc, stăteau santinele cu baioneta la armă, cu căşti de fier şi grenade. Soldaţilor le e teamă de camarazii lor, care roiesc camuflaţi peste tot prin parc. Şi oamenilor care cinează la castel le e teamă de oricine mişcă în parc.

— Fiţi mai destinşi, domnilor, spuse generalul Dracopol.

Ridică paharul:

— În sănătatea regelui şi, în al doilea rând, pentru prinderea tâlharului Bogomil!

În chiar acea clipă, zona Petrodavei era scotocită de la un capăt la altul ca un buzunar. Niciun locuitor nu are dreptul să iasă din casă. În toate satele starea de asediu este absolută. Drumurile sunt strict interzise. Casele, hambarele, adăposturile

pentru animale sunt scotocite la lumina torţelor. Peste tot se simte miros de piele, de tutun, de alcool şi de siluire. Miros militar. Acel miros care odinioară ucidea de departe pe vechii locuitori ai acestor locuri, pe poporul „oamenilor fără gură”. Niciun copil, nicio fecioară şi niciun om sensibil nu poate să doarmă în satul Chiralesa din cauza acestui miros ucigător soldăţesc şi de violenţă...

— Tâlharul ăsta e un farsor, domnilor, spuse generalul, care se forţează să fie binedispus. Bogomil e un impostor, un cabotin. Lucrează mai degrabă ca să culeagă aplauze de la galerie. Faptul că s-a deghizat, ca să vină aici, înaintea castelului meu, şi să depună un plic şi să fugă apoi cu autocarul – pare un act de îndrăzneală. Dar nu este un act de adevărată îndrăzneală. E mai degrabă exhibiţionism. O îndrăzneală minoră, o îndrăzneală copilărească, circ. Curajul saltimbancului care face zece paşi pe o frânghie ori care merge în mâini, cu picioarele în sus. Bogomil nu face nimic mai mult decât saltimbancii. Îşi iroseşte în exhibiţionism o îndrăzneală fără rost... E un caz psihiatric.

Ofiţerii şi poliţiştii ascultă cu multă atenţie. Nu pentru că vorbele generalului ar fi interesante; ci, în această seară apăsătoare, fiecare invitat aşteaptă un cuvânt care să-i dea siguranţă, încredere.

— Tâlharul a intrat aici pentru câteva secunde. A depus o scrisoare plină de injurii şi de ameninţări la adresa mea. Cu greşeli de ortografie. E o faptă copilărească. O treabă de debil mintal.

În ciuda curajului pe care vrea să şi-l dea lui însuşi, invitaţilor şi subalternilor săi şi cu toate că doreşte să minimalizeze lucrurile, generalul Dracopol e nespus de speriat. Mai îngrozit decât toţi ceilalţi. Căci ţine seama de ceea ce Bogomil ştie despre el. Generalul Dracopol este ofiţerul cel mai temut al armatei. Chiar şi coloneii tremură înaintea lui precum recruţii. Dacă, totuşi, din nefericire, Bogomil arată circumstanţele legate de moartea caporalului Chiralesa, niciun ofiţer, fără să mai aştepte vreo judecată, fără să ceară instrucţiuni – niciun ofiţer, începând cu cei care sunt aici, în această seară, nu-l va mai saluta pe general. Subalternii, din propria lor iniţiativă, îl vor aresta chiar ei pe general. Şi ar fi îngrozitor dacă nu l-ar judeca şi nu l-ar împuşca ei înşişi pe loc. Aceasta din cauza educaţiei romantice privitoare la onoare şi eroism pe care au primit-o în şcolile militare. Generalul Dracopol, în faţa căruia niciun ofiţer nu ar îndrăzni să vorbească, va fi imediat pălmuit în public, pus în

lanţuri şi poate împuşcat chiar de ofiţerii care îndură totul de la el în acel moment. Generalului Dracopol îi este deci teamă de Bogomil. Îi este teamă de ofiţerii săi, de toată lumea. Familia sa, chiar şi fraţii săi de lapte, camarazii săi, vor fi împotriva lui, îl vor renega. Nu va afla nici sprijin, nici milă, nicăieri. Aici, se iartă totul. Dar crima caporalului Chiralesa nu va avea nicio îndurare. Generalul Dracopol ştie că nu are nicio şansă: să-l prindă pe Bogomil şi să-l ucidă înainte ca el să vorbească şi să divulge crima caporalului Chiralesa, salvatorul reginei. Angoasa creşte la castel, pe măsură ce timpul trece şi noaptea devine mai adâncă.

La cel mai mic zgomot, generalul Dracopol şi invitaţii săi sunt gata să sară, cu arma în mână, căci după cele petrecute dimineaţa se aşteaptă la orice din partea lui Bogomil. Din moment ce tâlharul a avut curaj să vină el însuşi la castel în plină zi, înaintea tuturor, e capabil să apară, pe neaşteptate, la festin în orice moment. Nimeni nu va fi surprins dacă Bogomil intră pe fereastră şi se urcă pe masă. Se aşteaptă cu toţii la o astfel de faptă. În binecunoscutul lui stil. Vor fi chiar miraţi dacă nu va apărea fulgerător în această noapte. Toată lumea, începând cu generalul Dracopol, aşteaptă cu teamă, cu groază, ca pe ceva inevitabil, apariţia lui Bogomil.

Din cauza acestei aşteptări angoasate au fost postate santinele peste tot. Dar se ştie că santinelele nu pot să-l oprească pe Bogomil să facă ce vrea. Tot ceea ce face este imprevizibil. De aceea le e frică ca el să nu coboare pe horn, să nu pice din tavan în plină adunare. E privit chipul fiecărui valet ca să se asigure că e chiar un valet, şi nu Bogomil deghizat în valet. Se ia aminte la santinele şi la plantoane. Căci Bogomil poate să se afle în castel deghizat în santinelă, în caporal de serviciu, în ofiţer care-şi face rondul. Chiar Dracopol şi Haralamb sunt priviţi chiorâş de soldaţi, căci Bogomil poate să apară sub trăsăturile generalului ori sub trăsăturile braţului său drept, brigadierul Halipan.

Până la urmă, această stare de angoasă şi de frică îi oboseşte. Se bea mult pentru a scăpa de teamă şi de tensiune, pentru a uita de Bogomil şi a prinde curaj. Dar, cu cât se bea mai mult, cu atât mai mult se gândesc la astfel de lucruri. Căci tâlharul are o mie de feţe. Şi din această cauză tot regatul tremură înaintea lui. S-a mers până la a-i oferi un salariu şi a-l plăti ca să nu mai fure.

— Pe mă-sa, cu Bogomil, cu tot!, ţipă căpitanul de jandarmerie, golindu-şi paharul. Afacerea Bogomil e una foarte

măruntă, de poliţie sătească. În condiţii normale, de asta s-ar ocupa un căpitan de jandarmi. Un singur căpitan, cu o singură companie. Acum, regele însuşi conduce operaţiunea. Şi regele l-a însărcinat cu prinderea lui Bogomil pe cel mai vestit general al armatei noastre. De ce? Cum s-a ajuns la asta? Nu pot să înţeleg. Căci tâlharul ăsta, Bogomil, e un hoţ singuratic... Era o treabă măruntă. De ce a căpătat asemenea proporţii?

Căpitanul e beat. Dar ceea ce spune e grav. Şi toţi invitaţii strâng din dinţi. Da, afacerea Bogomil e una măruntă. Dacă e privită superficial. E adevărat că, pe de o parte, e un singur om, Bogomil, şi, de cealaltă parte, un regat cu douăzeci de milioane de supuşi. O armată ultramodernă, aviaţie, marină, blindate. Alături de armată, există o poliţie ultramodernă, un Stat Major, cu ofiţeri care au studiat la Saint-Cyr şi alte şcoli vestite. Privită superficial, orice afacere pare rocambolească. Căci un om singur nu poate să fie mai puternic decât un regat. Un singur luptător nu poate să fie mai puternic decât un milion de combatanţi perfect echipaţi. În ciuda acestor lucruri, Bogomil este mai puternic. El este biruitor de şapte ani. Nu poate fi nici capturat, nici învins, nici sedus ori corupt. Bogomil atacă unde vrea, când vrea şi cum vrea. Autorităţile nu vor să înţeleagă că „unu” este mereu mai puternic decât „numărul”. Din acest motiv Iisus Hristos lasă turma ca să salveze o singură oaie. „Unul” este mai important decât „toţi”. Tot ce este mare, divin, frumos, puternic, valabil şi autentic vine de la „unu”. Niciodată de la masă. Niciodată de la mulţime. Niciodată de la turmă. Şi mai există un lucru: chiar şi după moarte, Bogomil va continua să învingă. Lupta lui nu se va încheia odată cu el. Lupta lui va continua şi după moartea sa şi el va fi învingător în toate luptele postume, cum a fost în luptele sale date în viaţă. Nu există aici niciun mister, niciun miracol, nici ceva supranatural. Există un adevăr: lupta lui Bogomil este dreaptă şi este suficient ca el să învingă. Orice om care va voi să fie în locul lui Bogomil şi să ducă o luptă frumoasă şi dreaptă pentru victoria luminii asupra întunericului, adevărului asupra minciunii, echităţii asupra tiraniei... Din om în om sunt povestite isprăvile lui Bogomil, şi cel care le povesteşte ca şi cel care le ascultă fac un mai mare rău puterii decât tâlharului însuşi. Exact ca în cazul celor sfinte. Când Dumnezeu dăruieşte unui credincios puterea de a face minuni, acestea nu încetează odată cu moartea sfântului taumaturg... Minunile nu se produc doar acolo unde se află sfântul şi nu sunt doar mâinile sale care fac minuni... Harul şi puterea de a face minuni

impregnează, ca o lumină, ca o forţă radioactivă, trupul sfântului, hainele sale, oasele, obiectele pe care le atinge şi drumurile pe care au păşit tălpile sale... Mai mult decât atât, puterea de a împlini minuni impregnează până şi povestirile despre minuni. Iar cel care povesteşte o minune poate să împlinească noi minuni mulţumită puterii miraculoase pe care o evocă. Povestea şi relicvele sfinţilor pot să împlinească minuni la fel ca sfântul. Cei care povestesc isprăvile dreptăţii lui Bogomil devin puternici. Devin ei înşişi luptători pentru Adevăr, Dreptate şi Lumină. Iar când Bogomil va muri, povestirea isprăvilor sale va continua să-i prade pe cei bogaţi şi să-i ocrotească pe cei săraci. Căci aceasta face Bogomil. Ia de la bogaţi şi dă la săraci, îi pedepseşte pe tirani, pe despoţi, pe fanarioţi, pe satrapi şi-i ocroteşte pe orfani, pe oprimaţi, pe săraci şi pe cei lipsiţi de apărare. El imită, folosindu-se de pistol, faptele sfinţilor. Căci se poate intra în cer, pe urmele sfinţilor, folosindu-te de pistol, fiind un miliţian al Luminii. Un cruciat, un luptător pentru cer. Se intră în cer cu de-a sila... Cerul este accesibil tuturor, în afara celor bogaţi. Este unica discriminare pe care o aflăm în Evanghelie. O discriminare socială. O cămilă ar intra mai degrabă prin urechile acului decât un bogat în cer. Cerul este închis bogaţilor. Tuturor. Căci nu există bogaţi buni. Căci nu există urechi de ac destul de mari pentru a lăsa să treacă o cămilă. Dumnezeu, Care este dragoste, nu-i iubeşte pe bogaţi, nu-i primeşte în Paradis. Puterea pământească, care-i ocroteşte pe bogaţi şi-i oprimă pe cei săraci, este o putere care luptă împotriva lui Dumnezeu. Din această cauză Bogomil este de neînfrânt. El este chipul a ceea ce vrea să fie, iubit de Dumnezeu şi de îngeri. Iubit de oameni, de copii, de animale, de orice creatură. Cu toate că el luptă singur, va câştiga mereu în toată viaţa sa. Şi chiar după moarte, până la sfârşitul veacurilor. Generalul Dracopol, ofiţerii şi poliţiştii săi ştiu că ei luptă pentru o cauză pierdută. Ştiu că dreptatea e de partea cealaltă, de partea lui Bogomil. Inima oamenilor şi mâna lui Dumnezeu sunt cu tâlharul. Din această pricină, vrăjmaşilor lui Bogomil le e cumplit de teamă, căci luptătorii nedreptăţii sunt laşi. Biruinţele lor sunt biruinţe ale răului. Le e teamă dc Bogomil: de dreptate, de adevăr, de Dumnezeu.

— Domnilor, eu sunt mai bătrân decât voi. Mă duc deci să mă odihnesc. Voi, vă rog însă, continuaţi sărbătoarea. Distraţi-vă. Munca începe mâine.

Generalul Dracopol salută cu un gest de mână şi se ridică de la masă. Orologiul bate de zece ori în chiar acel moment. Toată

lumea tresare, căci orice zgomot provoacă teamă. Încep să-şi revină din teamă. Dar, în sala de festivităţi, intră un ofiţer cu sufletul la gură.

— Domnule general, Bogomil este în sat... E al nostru... Încercăm să-l prindem viu, ca în plasă. A fost încercuit încet, discret, cum ai încercui o fiară plină de cruzime. Din toate părţile oamenii mei se îndreaptă către el şi nu vom deschide focul decât în caz de forţă majoră. Oamenii mei vor să-l aducă viu, aici, la castel. Bogomil se ascunde într-o crăpătură, mascată de un tufiş. Am reperat locul cu precizie. Şi va fi prins ca un şarpe sub lespede. Viu!

Un alt ofiţer sări gata să strige „Ura!”.

— L-aţi prins?, întrebă generalul.

— Nu încă. Dar am prins un complice de-al tâlharului în flagrant. Îl aducem aici. E cineva din sat. Nu l-am văzut eu, dar am fost informat că e un om de-al locului. Unul dintre arestaţii din mamelonul de gheaţă pe care l-aţi eliberat. Aţi ordonat să fie eliberaţi, dar supravegheaţi. Ca nimeni să nu intre în sat şi nici să iasă. Acesta, complicele lui Bogomil, cel pe care l-am arestat, ieşea clandestin din sat. A fost prins în fapt. A recunoscut că este complicele tâlharului.

Se auziră paşi. Zgomote de saboţi. Ţipete. A fost adus arestatul la castel. Valeţii deschid uşile. Toată lumea, cu sufletul la gură, aşteaptă pe complicele lui Bogomil.

XX. Rectificare: N-a fost capturat Bogomil, dar a fost arestat complicele tâlharului

Uşile marelui salon de la castel sunt larg deschise. Toată lumea este în picioare. Înaintea generalului e adus nu Bogomil, ci complicele tâlharului. Toţi rămân cu gura căscată. Oamenii sunt înmărmuriţi. Fără glas; generalul, ofiţerii, asistenţa sunt nedumeriţi, plini de uimire, căci complicele cumplitului tâlhar Bogomil este o fetiţă. Un ghem de fată cu ochi albaştri. Nu are nici şapte ani. E îmbrăcată cu o cămaşă ruptă, foarte murdară şi udă, şi cu o catrinţă. Picioarele îi sunt goale. Părul ei, deşi ud, murdar şi în dezordine, e galben ca mierea, ca spicele de grâu şi razele soarelui. Fetiţa, slabă şi nespus de palidă, a plâns. Are nasul roşu, umflat şi pare foarte răcită. E nefericită acum.

— Cine a arestat-o pe fetiţă?, întrebă generalul.

Ofiţerilor, poliţiştilor şi soldaţilor le e teamă. Generalul va tuna împotriva lor cu pumnul său de fier. Dur, ca de obicei.

— Am întrebat care e idiotul care a făcut această farsă stupidă, arestând-o pe micuţă, dând alarma în întreaga zonă, deranjând pe general şi Statul Major.

— Eu, domnule general, răspunse tânărul ofiţer, care continuă să strângă cu putere umărul micuţei prizoniere ca să nu scape.

— Se trâmbiţează de pe acoperişuri că a fost arestat Bogomil şi e adusă aici această pruncă. Muntele, după atâtea eforturi şi atâtea ţipete, a născut un şoricel. Te felicit, domnule ofiţer. Aşadar, acest boţ de fată este complicele tâlharului Bogomil? Bravo! Câţi ani ai, fetiţo?

— Am şase ani, răspunse fetiţa.

Îi curge nasul, are un guturai cumplit, care îi provoacă febră...

— De ce nu eşti în pat, ca toţi copiii de vârsta ta? Ce faci afară? De ce nu eşti acasă?

— Nu mai stau acasă, domnule. Am plecat de acasă.

— Şi unde locuieşti tu, dacă nu mai stai acasă?

— În pădure, domnule... În adâncul pădurii. Eram foarte supărată acasă. Atunci am plecat.

Nimeni nu mai ştie dacă să zâmbească ori să se întristeze.

— Cine e taică-tău?

— Sunt copil din flori, domnule, nu am tată. Mă cheamă Irina şi sunt fata Tainei Chiralesa. N-am tată. Doar mamă.

Generalul devine palid. Din nou caporalul Chiralesa apare în faţa lui sub chipul acestei fetiţe. Căci ea este bastarda văduvei caporalului. Generalul, liniştit, se gândeşte. Se întreabă dacă prin mijlocirea acestei fetiţe tâlharul nu vrea să-i întindă o cursă, căci coincidenţa este prea mare.

— Ca s-o aduceţi aici pe această pruncă aţi făcut atâta hărmălaie?, ţipă generalul.

Caută o scăpare.

— Am auzit trăgându-se cu mitraliera, cu mortierele! Mă mir că nu aţi pus toată artileria în acţiune pentru a aresta o fetiţă ce plângea pe drum că a certat-o maică-sa... Vă voi sancţiona grav. Fac prăpăd.

— Aş putea să vă demonstrez, domnule general, spuse ofiţerul, că această fetiţă este complicele tâlharului? Am arestat-o în clipa în care ea părăsea satul, pe ascuns, trecând prin grădini, prin spatele cimitirului. Ieşea din sat ca să ducă provizii tâlharului. Iată, domnule general, dovezile. Iată ce putea să care pe umeri, singură, pentru tâlhar.

Doi soldaţi, care stau în spate, înaintează. Aşezară două traiste pe podea, la picioarele generalului. Golesc traistele direct pe parchet. Două felii de brânză, mari cât roata carului, cinci-şase cârnaţi. Trei pâini. Mere....

— Duceai singură aceste două traiste?, întrebă generalul.

— Da, domnule, răspunse fetiţa.

Irina e mândră, căci era o povară grea.

— Eşti prea mică pentru a căra atâtea.

— Sunt mică, dar voinică.

— Arată-ne cum poţi tu să ridici toate astea.

Irina se apleacă. Adună brânza, cârnaţii, pâinea şi merele, punându-le pe toate în cele două traiste şi îndată le prinde, apoi trece trupul ei plăpând între cele două traiste şi le ridică pe umeri. Se apleacă. Face un efort nespus de mare. Dar reuşeşte să aşeze cele două traiste pe umeri. Merge. E foarte mândră de această ispravă, dar, cum e foarte răcită, trebuie să-şi şteargă nasul tot timpul şi aceasta o sâcâie. Lasă traistele jos, îşi şterge nasul şi fruntea umedă de febră şi de sudoare.

— Unde cărai tu toate proviziile astea?

— În pădure, unde stau acum.

— Pentru cine le cărai?

— Pentru mine, domnule.

— Atât de mult pentru tine singură?

— E pentru toată iarna, spuse fetiţa.

— Minte, domnule general, interveni ofiţerul. E complicele tâlharului. A fost trimisă să ducă aceste provizii lui Bogomil. Nu sunt provizii pentru un copil.

— E adevărat că duceai toate astea tâlharului în pădure?

— Nu, domnule.

— Cine te-a trimis cu aceste provizii?

— Nimeni, domnule. Eu singură am venit după hrană şi o cuvertură. Căci îmi era foame şi frig. Mai ales ieri noapte când a plouat.

— Şi mama ta? Te-a lăsat să iei toate astea şi să pleci din nou în pădure?

— Mama mea e plecată. Nu era nimeni acasă.

Irina îşi şterge lacrima de la ochiul drept cu mâneca cămăşii.

— Mama lipseşte mereu. Fratele meu Serafim lipsea şi el. Am urcat în pod şi am luat toate astea. Dar, când să ies din sat, soldaţii m-au luminat de departe şi au tras spre mine cu armele lor. M-am ascuns, dar au dat de mine. Aşa a fost.

— Cu cine stai tu în pădure?

Fetiţa tace.

— Stai singură-singurică în pădure, ori cu cineva?

— Cu cineva, domnule.

— Stă cu Bogomil, domnule general, spuse căpitanul. Dacă mergem după ea acum, o să ajungem la ascunzătoarea tâlharului.

— Tu stai cu tâlharul?

— Nu, domnule.

— L-ai întâlnit pe Bogomil în pădure?

— Nu, domnule.

— Cu cine stai?

— Am un prieten. Şi n-o să-l părăsesc niciodată.

Cu neputinţă să scoţi mai mult de la copil.

— Duceţi-vă după maică-sa. Apoi, o să dăm toate aceste provizii fetiţei şi o vom lăsa să plece. Mergând după ea, o să dăm de ascunzătoarea lui Bogomil. În noaptea asta o să dăm de tâlhar.

N-o să mă întorc în pădure, dacă veniţi după mine, spuse fetiţa.

Generalul nu făcuse bine să vorbească înaintea ei.

— Fetiţo, o să ne spui unde se ascunde tâlharul. Îi duceai provizii. O să ne zici unde este, chiar dacă nu vrei. Noi ştim să-i facem să vorbească şi pe oamenii mari. Chiar şi pe asasinii cei mai fioroşi.

— Despre prietenul meu n-o să vă spun nimic. Chiar dacă mă omorâţi.

Din acel moment, Irina Chiralesa, bastarda, fiica Tainei, refuză să mai dea explicaţii.

XXI. Sângele tâlharului Bogomil

— Fetiţa pe care am arestat-o nu era singură, domnule general, menţionă căpitanul. Pot să mărturisească despre asta aproape douăzeci de soldaţi şi doi subofiţeri care mă însoţeau. Au văzut şi ei, la fel ca mine, că fetiţa nu era singură... De altfel, încă de la început noi n-am văzut deloc fetiţa. Pe altcineva am văzut.

— Pe cine aţi văzut?

— Pe Bogomil, domnule general. L-am văzut cu ochii mei. La început, nu mi-a venit să cred. Mi s-a raportat că Bogomil se afla în cimitir. Apoi, că se plimba pe şosea... Am alergat, am urmat indicaţiile santinelelor. Deodată, l-am văzut. Mergea încet printre tufişuri. Foarte înalt, cu un cojoc uriaş pe umeri. Căuta ceva. L-am somat: „Bogomil eşti prins... Bogomil, predă-te... În numele legii, Bogomil, predă-te! Eşti încercuit."

— Crezi, căpitane, că tâlharul te-a auzit?

— Eram la vreo două sute de metri de el, domnule general. Bineînţeles că ne-a auzit! Dar n-a răspuns... Absolut nimic. Ca şi cum ar fi avut urechile astupate. Tot înainta, încet, căutând cu luare-aminte ceva. Am deschis focul. Atunci...

— Ce s-a petrecut atunci?

— Bogomil a făcut un salt... Bogomil a sărit deodată. A făcut un salt ca şi cum ar fi avut aripi. Din acea clipă, nimeni nu l-a mai văzut. S-a evaporat miraculos.

— E mai potrivit să spui că a fugit, căpitane. Nu că s-a evaporat.

— Domnule general, Bogomil n-a fugit. Ipoteza este absolut exclusă. Când l-am somat să se întoarcă, era complet încercuit. În spate, erau zidurile castelului, înalte de doi metri. De partea cealaltă, cimitirul şi biserica. Şi noi îl înconjuram din toate părţile, cot la cot. Nu putea să treacă printre noi. Iar când am tras, când el a făcut o mişcare, ca un cerb, eram siguri că fusese lovit de moarte... Înainte să ne apropiem, am mai tras asupra lui. Eram siguri că o să dăm de cadavrul tâlharului. Am înaintat în cerc. I-am aflat urmele. Mărăcinişurile pe care le călcase. Amprenta paşilor săi. Frunzişul zdrobit de picioarele lui. Am verificat toate acestea cu proiectoarele, la lumina torţelor. Înaintând, am

repetat somaţiile, cu toate că ştiam că murise si că nu putea să răspundă...

— Şi?

După asta, toată lumea a fost martoră... Am dat de sângele care cursese din belşug. Era sânge proaspăt şi cald peste tot, pe pământ, pe ramuri, pe iarbă. Eram cu toţii siguri că Bogomil murise. După ce a pierdut atâta sânge, nu mai avea cum să rămână în viaţă. Între timp, ni s-au alăturat echipe speciale cu alte proiectoare. Am mers după urmele paşilor şi după dârele de sânge până la tufişuri, unde n-am dat de Bogomil rănit ori mort – ci de fetiţa pe care aţi văzut-o.

— Şi cum vă explicaţi asta?

— Sunt lucruri care nu se explică, domnule general.

— Fetiţa nu este rănită?

— Deloc. Şi ea spune că a fost întotdeauna singură. E tot ceea ce ştim, domnule general.

— Bogomil tâlharul, în loc să moară când a fost rănit, s-a prefăcut într-o fetiţă? Asta vreţi să-mi spuneţi?

— Faptele vorbesc, domnule general, nu eu... În câteva clipe, o să fie aici comisarul Stratilat şi camaradul său. Sunt pe teren. Vă vor spune mai bine decât mine dacă Bogomil putea să fugă şi dacă urmele şi sângele puteau să cadă din cer.

Comisarul Stratilat soseşte, într-adevăr, cu sufletul la gură, cu mitraliera prinsă de gât, cu o lanternă uriaşă, îmbrăcat într-o manta de ploaie.

— Mâine o să verificăm din nou, spuse el. Am văzut doar cât se poate vedea pe întuneric.

— Spuneţi-mi ce-aţi văzut precis.

— Mai întâi, un fapt e sigur: Bogomil era în sat. Soldaţii au deschis focul asupra lui Bogomil. A fost grav rănit. E sânge peste tot. Şi urme. Urme de bărbat, nu urme de fetiţă.

— Concluzia?

— E sigur că soldaţii au tras asupra lui Bogomil. Toate mărturiile sunt la fel: tâlharul era acolo, cu o uriaşă haină de blană neagră pe umeri; părea îngrijorat şi mergea încet, căutând ceva în tufişuri... Urmele opincilor sale sunt clare.

— Grav rănit şi încercuit, a reuşit totuşi să scape.

— Tâlharul n-a scăpat. Am reconstituit faptele la faţa locului. Era încercuit din toate părţile. Nu putea să scape.

— Atunci unde este, dacă n-a scăpat şi dacă nu mai este acolo?

— Asta nu pot să vă spun, domnule general. Vă relatez doar faptele constatate.

— Ce părere ai, căpitane? Erai în faţa tâlharului. Tu ai comandat focul. Unde este? Unde este tâlharul ori cadavrul lui?

— Faptele vorbesc, domnule general.

— Şi ce spun faptele?

— Faptele spun că acolo unde se afla Bogomil am văzut o fetiţă. Asta e tot.

— Repetă, căpitane.

— L-am văzut pe Bogomil, am tras spre el şi l-am rănit. Aceasta e confirmată de urmele de paşi şi de sânge. Cum ne-am apropiat, Bogomil s-a făcut nevăzut. Şi în locul lui am dat de o fetiţă care plângea. Acestea sunt faptele.

— Tâlharul s-a prefăcut, aşadar, în chip miraculos într-o fetiţă?

— Nu ştiu, domnule general. Spun ce am văzut şi am constatat.

— Şi tu, comisare, tu care eşti şeful poliţiei criminalistice a regatului, afirmi şi tu că tâlharul Bogomil s-a metamorfozat în fetiţă când jandarmii s-au apropiat de el?

— Nu, domnule general, răspunde comisarul Stratilat. Nu. Nu merg până acolo încât să afirm că tâlharul Bogomil s-a prefăcut în fetiţă. Sunt om de ştiinţă. Constat doar fapte tulburătoare ce nu pot fi explicate. Oamenii dumneavoastră au dat alarma, văzându-l pe Bogomil. Un adult care a lăsat urme de adult şi sânge din abundenţă. A fost încercuit. Şi când l-am prins, s-a văzut că era vorba de o fetiţă... Sunt lucruri pe care le vom lămuri poate mâine, la lumina zilei. Urmele din iarbă, arbuştii zdrobiţi nu sunt urme de copil. De asemenea, mi se pare cu neputinţă ca tâlharul să fi putut scăpa.

— E vorba, deci, de o minune?, repetă generalul. O minune în plus. Aici toţi, dintru început, sunt contaminaţi de „minunomanie”. Vreau, comisare, să aud din gura ta răspunsul la această întrebare: e un miracol ori ba? Spune încă o dată clar că tâlharul s-a prefăcut, ca prin minune, într-o fetiţă de şase ani... Şi ţi se va desemna medalia Academiei de Ştiinţe Naturale.

— N-am afirmat în mod ferm asta, domnule general. Am afirmat că în această treabă sunt lucruri tulburătoare. Neştiute, pline de mister. Trebuie să analizăm toate acestea cu răbdare.

— În cazul dat, o s-o fac să vorbească pe fetiţă. Şi-o să o fac să vorbească pe mama ei. Să fie căutată mama fetiţei şi să fie adusă aici! Îi fac să vorbească şi pe cei mai aprigi terorişti.

— Mama fetiţei lipseşte, domnule general, spuse Haralamb. A fost căutată toată ziua. Sunt două zile de când e plecată. Casa cu acoperiş de paie e pustie. Îl căutăm pe Serafim Chiralesa, ca să-l aducem aici. E fratele vitreg al fetiţei. În grija lui a lăsat-o Taina pe fetiţă.

În acest timp, tot satul s-a deşteptat. Unii se roagă, alţii ascultă, alţii vorbesc pe şoptite. Opaiţele cu fitil de cânepă, înmuiat în ulei, luminează plăpând chipurile chiralesienilor. Nu se ştie cum, nici prin cine, dar ei sunt informaţi de toate faptele şi de toate mişcările. Ştiu că seara, pe la ora zece, Bogomil a intrat în sat. A fost zărit pe şosea. Militarii l-au încercuit ca să-l prindă viu, lângă cimitir; dar în clipa în care jandarmii puneau mâna pe tâlhar, acesta s-a prefăcut în fetiţă, luând trupul bastardei, fetiţa care dispăruse din sat şi pe care ei o căutaseră peste tot întreaga dimineaţă, împreună cu învăţătorul Apostol. Bogomil se metamorfozase. A luat trupul Irinei. Această roadă a păcatului, ce n-a putut fi aflată nicăieri... Dar tâlharul a uitat să metamorfozeze cele două traiste de provizii pe care le ducea. Jandarmii au aflat proviziile lui Bogomil alături de fetiţă...

Noaptea trece greu. E un miros cumplit de urât... Miros soldăţesc, care se răspândeşte pretutindeni. Şi toţi aşteaptă plini de teamă lumina zilei şi deznodământul.

XXII. Cel de-al doilea interogatoriu al învăţătorului Apostol

A fost adus înaintea generalului Dracopol, pentru a doua oară în aceeaşi zi, învăţătorul Apostol Icar, dascălul de la Chiralesa. Cei doi stau faţă în faţă. Sunt douăzeci de ani de când se cunosc. Sentimentele pe care le nutresc unul faţă de altul nu s-au schimbat. Dacă se poate vorbi de o dragoste fulgerătoare, se poate vorbi, de asemenea, şi de o ură fulgerătoare. Căci, încă din primele clipe în care despotul l-a zărit în satul său pe învăţătorul Apostol, a ordonat să fie izgonit, să se găsească un alt dascăl. Şi dacă nu s-ar afla un altul, satul să rămână fără dascăl la şcoală mai degrabă, decât să fie primit el. O ură de la prima vedere. Dracopol n-a vrut să-i îngăduie noului învăţător nici măcar să-şi despacheteze bagajele. Trebuia să fie urcat într-o şaretă, condus la gară şi retrimis cu primul tren de unde a venit.

Despotului Dracopol i s-a spus că noul învăţător, dascălul Apostol, era pe moarte. Că nu merita osteneala de a-l izgoni din sat. Era condamnat dintru început. Definitiv. Chiar şi copiii mici îşi dădeau seama, privindu-l pe noul dascăl, că n-o să treacă iarna. Noul venit îşi va da sufletul primăvara, la prima topire a zăpezilor. Ca toţi cei ce suferă de plămâni. Despotul Dracopol a consimţit să aştepte şi el ca învăţătorul Apostol să se cureţe de la sine. Din sat şi din zapisul celor vii. Era doar o chestiune de săptămâni ori de luni. Desigur, nu era vorba de compasiune, nici de vreo indulgenţă, faptul că Dracopol a tolerat pe pământurile sale prezenţa învăţătorului antipatic; el pur şi simplu a acţionat milităreşte, ştiind că nu se atacă un duşman înfrânt mai dinainte, un duşman care va cădea de la sine. Despotul a avut răbdare. În timpul lunilor de toamnă şi de iarnă, elevii, la şcoală, făceau tot ceea ce li se cerea din milă pentru dascălul lor, ştiind că primăvara îl vor duce la cimitir. Tot timpul învăţătorul Apostol scuipa sânge. Tuşea; era atât de slab, de plăpând, iar pielea îi era atât de galbenă, că ţi se făcea milă doar văzându-l. Bătrânii îşi lâceau semnul crucii întâlnindu-l pe uliţă, ca şi când s-ar fi întâlnit cu un mort. Căci învăţătorul era mai degrabă mort decât viu. El însuşi nu avea curajul să se privească în oglindă. Era

resemnat, aşteptând primăvara, topirea zăpezilor şi primii muguri. E anotimpul când se curăţă cei bolnavi de ftizie, părăsind lumea. Primăvara a sosit. Toţi cei bolnavi de plămâni din Chiralesa au murit. Erau mulţi, mai ales tinere. Au fost puşi în „pardesie de brad” şi li s-a plantat liliac pe piept. Învăţătorul Apostol tuşea întruna, scuipa sânge, dar a rămas în viaţă. Aceasta a fost considerată o minune. Căci era primul care ar fi trebuit să moară. Şi pentru că era o minune au slăvit pe Dumnezeu şi au aşteptat primăvara viitoare ca să-l vadă murind pe învăţătorul Apostol. Căci minunile nu se repetă niciodată. Generalul Dracopol a respectat şi el voinţa divină. A îngăduit învăţătorului să mai petreacă încă o iarnă în sat. Iată însă că minunea s-a repetat. Toată lumea era mirată şi a mulţumit Cerului. Apoi, minunea s-a reînnoit în fiecare an, vreme de douăzeci de primăveri. Or, o minune care se repetă de douăzeci de ori încetează să mai fie o minune şi devine un fenomen natural. Acum nimeni nu se mai miră să-l vadă în viaţă pe învăţătorul Apostol. Tuşeşte la fel ca la venirea sa; scuipă sânge, e nespus de slab şi plăpând, are pielea ca de ceară; dar nu moare. Şi el îl înfurie pe generalul Dracopol de fiecare dată când îl întâlneşte. Generalul nu poate să sufere capul învăţătorului. În afară de ura veche de douăzeci de ani, s-a ivit acum problema cu Bogomil şi fetiţa. Generalul e convins că învăţătorul Apostol e duşmanul lui de moarte, un duşman la fel de îndârjit ca Bogomil. Învăţătorul îl asmute pe tâlhar împotriva lui, generalul Dracopol, despotul şi stăpânul ţinutului...

Învăţătorul Apostol stă în picioare înaintea generalului, fără cravată, în cămaşa sa de cânepă foarte curată, legată la gât cu două şnururi. Haina lui, singura haină de oraş, pe care încă o mai are, altădată neagră, este acum ponosită, din cauza intemperiilor, a soarelui şi a vechimii. Îmbrăcat cu iţari, el stă drept ca un vârf de munte. Acum, învăţătorul are capul bandajat din cauza loviturilor de cravaşă primite de la general dimineaţă, şi are un ochi scos. Învăţătorul Apostol nu va mai putea niciodată să vadă cu ochiul drept. Pentru un dascăl de şcoală, pierderea unui ochi este ceva grav. Cu toate acestea, învăţătorul Apostol Icar stă drept. Are încă câteva pete de sânge în păr şi pe pansament, căci el a fost bătut şi lovit nu doar de general, ci şi de soldaţi, împreună cu ceilalţi săteni în galeriile mamelonului de gheaţă. Dar cum copacii înalţi după furtună sunt mai drepţi şi mai mândri decât înainte, cu toate că au ramurile smulse, tot astfel şi învăţătorul Apostol este mândru, distant şi măreţ.

Învăţătorul Apostol n-are mâinile legate ca de dimineaţă. De această dată, el este acolo în calitate de martor.

— A fost găsită mama fetiţei?, întrebă generalul întorcându-şi privirile spre căpitanul care-l însoţea pe învăţătorul Apostol.

— Nu, domnule general. Femeia, Taina Chiralesa, e de negăsit. Am făcut o descindere la domiciliul ei, la casa cu acoperiş de paie. Uşile nu erau închise. Înăuntru, totul e la locul său, foarte curat, mai mult decât în oricare altă casă din sat. Şi foarte plăcut mobilată. Totul era frumos. Dar nu era nimeni. Vecinii ne-au spus că văduva caporalului Chiralesa, mama fetiţei, a plecat de trei zile. Că ea lipseşte aproape mereu. Văduva, Taina Chiralesa, vă rog să mă scuzaţi, domnule general, e o târâtură.

— Ştiu, spuse generalul, dar trebuie dat de ea şi adusă aici. Trimiteţi oameni să o caute.

— Vecinii ne-au spus că fetiţa şi întreaga casă erau în grija lui Serafim, fiul văduvei.

— Ştiu, ştiu, căpitane. Mai departe...

— L-am aflat pe băiat la şcoală. Dormea în clasă, pe o bancă, sub o pătură. Învăţătorul s-a oferit să-l însoţească pe băiat.

— Retrage-te, căpitane!, ordonă generalul.

Se aşează pe scaunul mare cu spătar tapiţat. Celelalte scaune sunt goale. Nu e nimeni în sala uriaşă în afară de generalul Dracopol. În faţa lui, duşmanul său, dascălul şcolii din Chiralesa.

— A fost prinsă o fetiţă, numită Irina, fiica văduvei Chiralesa. O cunoaşteţi pe fetiţă?

— Da, domnule general. O cunosc, bineînţeles că o cunosc! Şi sunt foarte bucuros că a fost aflată şi că e în viaţă. Am căutat-o întreaga dimineaţă în toată pădurea.

— Fetiţa merge la şcoală?

— Nu, domnule general. Nu e încă de şcoală. Totuşi, de când poate să meargă, vine la şcoală împreună cu fratele ei. Acasă, singură, se plictiseşte. Mama lipseşte tot timpul. La şcoală, sărmanei fetiţe nu-i este mai bine, căci niciun copil nu vrea să se joace cu ea. De fiecare dată când vine să stea în clasă, trebuie să-i spun să iasă. Împotriva dorinţei mele. Trebuie să o dau afară din clasă cu toate că începe să plângă.

— Din ce motiv?

— Şcoala noastră e foarte mică... Suntem obligaţi să aşezăm câte trei elevi acolo unde nu e loc decât pentru unul. Cu neputinţă să-i primim pe cei care nu sunt înscrişi.

— Fetiţa pe care pretindeţi că o căutaţi dimineaţă a fost prinsă de oamenii mei în flagrant. Fetiţa ducea merinde cuiva care se află în pădure. A recunoscut chiar ca că stătea în pădure cu cineva. Cu cine?

— Nu ştiu, domnule general.

— Pentru noi şi pentru toţi oamenii de sub ordinea mea nu e nicio îndoială: micuţa îl răsfăţa pe tâlhar. Ea stă în pădure cu Bogomil. Şi tâlharul a trimis-o în sat să-i aducă de mâncare. Tu ce crezi?

— Nu ştiu să spun.

— Vezi că acum sunt foarte liniştit, spuse generalul. Nu abuza de răbdarea mea. Povesteşte-mi ce ştii despre asta.

— Tot ce ştiu despre acest fapt v-am spus deja de dimineaţă, domnule general.

— Repetă!, ordonă generalul.

— Mama acestei micuţe se numeşte Taina Chiralesa. Ea e văduva caporalului care are statuia în mijlocul satului nostru. E o femeie foarte frumoasă, cum nu afli în părţile noastre. După moartea soţului ei pe câmpul de luptă şi-a pierdut toată cuviosia. A fost un act de revoltă. A sfâşiat şi călcat în picioare orice morală, cum şi-ar sfâşia hainele şi bluza în public, călcându-le în picioare. A fost o revoltă de tânără abia măritată. Soţul ei a fost luat şi trimis la moarte. Drama a început în ziua în care a fost inaugurată statuia în mărime naturală a caporalului. Taina n-a mai putut răbda. Statuia era ceva care, în mintea ei de femeie, nu putea fi înţeles. Îi luaseră din pat un soţ frumos, tânăr, iubit, şi-i aduseseră, aşezându-i sub fereastră, un soţ de piatră şi de beton. Atunci ea a ales calea revoltei, a devenit desfrânată. După câţiva ani, a avut un copil, pe Irina. Serafim, băiatul, şi fetiţa bastardă a Tainei erau foarte nefericiţi. Au o casă frumoasă – casa cu acoperiş de paie, din centrul satului. Primesc o pensie, dar, totuşi, nu este nimeni mai nefericit decât sunt cei doi copii. Mai cu seamă bastarda. Toată lumea fuge de ea. Copiii o ocolesc şi nu vor să se joace cu fetiţa. Refuză chiar să o vadă în preajmă.

— Cunosc aceste brute superstiţioase, pe aceşti ţărani...

— Nu pentru că sunt brute, domnule general, fug de bastardă şi de mama ei. Ci pentru că aceşti oameni, aceşti ţărani nu au pe pământ decât un sigur capital, o singură bogăţie: curăţia lor. Dacă o pierd, sunt pierduţi pentru veşnicie. Din această cauză le e foarte mare frică de păcat. Ei văd că nu au parte de această viaţă pământească, căci sunt reduşi la robie de veacuri şi privaţi de tot ceea ce pământul şi viaţa de aici de jos şi

Istoria le oferă oamenilor. Lipsiţi de fericirile pământeşti, ei vor ca măcar să nu fie lipsiţi de fericirea de dincolo. Nu vor deci să cadă în păcat. Or, Taina este păcatul. Bastarda este întruparea păcatului. Casa cu acoperiş de paie e casa păcatului. O evită. Şi Serafim, la fel ca sora sa vitregă, suferă crunt. Adaug că de un sfert de veac, de când sunt învăţător, nu am avut niciodată un elev mai bun ca Serafim Chiralesa. Şi mi se sfâşie inima să văd că cel mai bun dintre elevii mei este şi cel mai nefericit dintre copii. Căci, de îndată ce iese în curtea şcolii, copiii cântă şi dansează în jurul lui Serafim Acoperiş de paie:

Capul ca un măr,
Acoperiş de paie,
Mamă târfă,
Tată de piatră,
Soră din flori
Fugiţi!

— Cu sora vitregă, cu bastarda, băiatul se înţelegea bine?, întrebă pe neaşteptate generalul.

Capul lui de strateg caută un plan pentru a o face să vorbească pe fetiţă.

— Cei doi copii se înţeleg foarte bine. Serafim o îngrijeşte pe micuţă. El i-a ţinut loc de mamă. Căci mama sa era arareori acasă. El i-a dat să mănânce, el a spălat-o, el a îngrijit-o. Dar mama îl tratează mizerabil. Când se întoarce acasă şi când află că fetiţa nu este bine îngrijită, îl bate pe băiat până la sânge. Serafim are mereu vânătăi şi răni. Mama lui este o femeie violentă şi pătimaşă. O femeie din Răsărit, fără cumpănire. După excesele ei de violenţă şi de furie, când îşi brutalizează fiul, îl îngrijeşte, îl mângâie, însă data viitoare o ia de la capăt.

— Credeţi că băiatul cunoştea secretele surioarei sale?, întrebă generalul, urmându-şi planul, care este de a face din Serafim un instrument al anchetei sale.

— Cred, domnule general, răspunse învăţătorul Apostol.

— Băiatul ar trebui, aşadar, să ştie că surioara lui îi ducea provizii lui Bogomil şi că stătea în pădure cu tâlharul?

— Nu, domnule general. Serafim a căzut în deznădejde de îndată ce sora lui a dispărut. O credea moartă. A căutat-o toată noaptea singur. Nedând de ea, a încercat să se sinucidă, stând sub copaci înalţi, ca fulgerul să cadă peste el... Căci nu doar dispariţia surorii sale îl îndurera, dar îi era, de asemenea, frică de

mama lui. Ştia că mama sa, care îl bătea până la sânge pentru cea mai mică greşeală, l-ar fi omorât acum că a lăsat-o pe sora lui vitregă să fugă... Posmag, câinele şcolar, l-a salvat de la sinucidere pe băiat venind lângă el. Mulţumită câinelui a venit la şcoală. I-am aflat îngrămădiţi unul lângă altul pe prag, nefericiţi şi uzi leoarcă. După ce am ascultat lămuririle lui Serafim, am hotărât să pornesc în căutarea micuţei. Iar sătenii mi s-au alăturat din mai multe motive. Dar, mai degrabă, reaua conştiinţă ne împingea la căutarea disperată a fetiţei. Căci noi eram cu toţii răspunzători de disperarea ei. Din cauza noastră, a izolării în care am ţinut-o, a fugit ea de-acasă şi din sat. Căutând-o, speram să reparăm, să scăpăm de a avea pe conştiinţă sinuciderea unui copil de şase ani, care poate se aruncase într-o fântână din cauza repulsiei noastre faţă de ea. În timp ce căutam mica noastră victimă, iată că soldaţii ne-au arestat, ne-au legat, ne-au închis în mamelonul de gheaţă şi ne-au supus la interogatoriu, întrebând unde era Bogomil. Noi habar nu aveam, domnule general. Nimeni nu-l cunoaşte pe Bogomil. Nu ştim unde este Bogomil.

— Cine a trimis micuţa cu provizii la tâlhar, dacă nu-l cunoaşteţi? Ştiţi cu toţii că micuţa stă cu tâlharul.

— Dacă am fi ştiut unde era, nu am fi căutat-o, domnule general.

— Asta e un subterfugiu... Bogomil v-a convocat la locul atacului ca să-i acoperiţi fuga. Dispariţia fetiţei nu era o dispariţie. Copilul se afla cu tâlharul. Şi voi, de asemenea. Ştiţi totul despre Bogomil şi ascunzătoarea sa.

— Am spus tot ce am ştiut. N-am adăugat nimic, domnule general.

— Îţi cer o dovadă de bună credinţă, spuse generalul. Eşti dispus să-mi dai această dovadă?

— Aş fi încântat. Căci tot ceea ce v-am spus este adevărat.

— Doresc ca micuţa Irina să ne conducă la ascunzătoarea tâlharului. Acolo unde ducea provizii. E tot ce vreau. E cel mai mărunt lucru pe care pot să vi-l cer. Ai înţeles?

— Am înţeles, domnule general.

— Mergi la micuţă. Rămâi singur cu ea. Şi întreab-o unde se ascunde tâlharul. E tot ceea ce îţi cer.

— Am s-o întreb pe micuţă, domnule general. Dar dacă nu mai stă cu el?

— Dacă nu căra provizii pentru tâlhar şi dacă n-a rămas în pădure cu Bogomil, să ne spună cu cine era şi cui ducea mâncare.

— Am s-o întreb, domnule general, fetiţa îmi va spune, desigur, nu-mi va ascunde nimic.

— Dacă nu reuşeşti să o faci pe micuţă să ne spună unde se află ascunzătoarea tâlharului şi unde ducea proviziile, arestez tot satul. Înainte de zori, îi aliniez pe toţi sătenii în piaţă, în faţa statuii, număr din trei în trei şi împuşc pe loc pe fiecare al treilea om. Vă spun, ca voi, micuţa şi toţi ceilalţi să ştiţi. Dacă fetiţa nu vorbeşte, la răsăritul soarelui o treime din săteni va fi împuşcată înaintea statuii lui Chiralesa.

XXIII. Se aşteaptă ca bastarda să-l dea pe mâna poliţiei pe tâlharul Bogomil

E aproape o jumătate de ceas de când învăţătorul Apostol e închis împreună cu bastarda Irina în micul salon al generalului Dracopol. Poliţiştii, jandarmii, Haralamb Halipan şi generalul însuşi aşteaptă la uşă, ascultând conversaţia şi uitându-se pe gaura cheii. Fetiţei, întinsă pe divan, îi e somn. Faţa ei e aprinsă pe de-a-ntregul. Tuşeşte. Învăţătorul Apostol iese şi cere să vorbească cu generalul.

— Domnule general, micuţa e foarte bolnavă. Are sigur pneumonie. Febra o va face să moară în câteva ceasuri.

— O să fie îngrijită, stai liniştit, dar în trei sferturi de ceas o să fie ziuă. Şi dacă micuţa nu ne spune unde se află ascunzătoarea tâlharului, împuşc o treime dintre săteni. Nu trebuie uitat asta. Febra unui copil se mai vindecă. Dar oamenii împuşcaţi nu mai învie. Reţine esenţialul. Ai întrebat-o pe micuţă unde se afla cu tâlharul şi unde ducea provizii?

— Da, domnule general.

— Spune-mi, şi va fi liberă. Şi vă dau medicul militar ca s-o îngrijească şi maşina mea să o ducă la spital. Unde este ascunzătoarea?

— Domnule general, micuţa mi-a promis că-mi spune, dar nu aşa repede.

— O să aveţi pe conştiinţă o treime dintre oamenii satului. Aproape treizeci de oameni care vor fi împuşcaţi în piaţă. Voi lăsa cadavrele afară. Pe drum. Ca toată lumea, mame, soţii, orfani, să ştie că învăţătorul i-a ucis pe aceşti oameni. Căci puteţi să-i salvaţi, dacă vreţi.

— Domnule general, micuţa are, cu siguranţă, patruzeci de grade temperatura. Începe să delireze. E o barbarie să o torturăm. O să ne spună mai târziu. Mai întâi, trebuie îngrijită.

— Trebuie ca ea să ne spună acum unde se află ascunzătoarea tâlharului. Nu mai târziu. Mai târziu, tâlharul n-o să mai fie acolo. Grăbiţi-vă!

Învăţătorul Apostol Icar, cu capul bandajat, cu ochiul scos şi cu faţa palidă după atâtea suferinţe, ajunări şi tulburările de peste zi, pare pierdut.

— Micuţa a dormit două nopţi în pădure fără aşternut... E foarte bolnavă. E un copil. Are şase ani...

— Să ne spună unde se află tâlharul. Unde trebuia să ducă proviziile. Şi apoi, o vom îngriji. Iată, trimit după medic.

— Am întrebat-o, domnule general.

— Şi refuză să spună unde se află ascunzătoarea tâlharului?

— Îmi spune că nu era cu tâlharul, domnule general. Nu minte.

— Ce a spus? Cu cine era şi cui îi ducea provizii? Ţi-a zis asta?

— Nu, domnule general.

— A promis că o să-ţi spună totul. De ce nu ţi-a mărturisit unde şi cu cine a rămas două nopţi în pădure? Căci n-a fost singură.

— Nu, domnule general, n-a fost singură.

— Cu cine?

— Nu vrea să spună. Dar mi-a jurat că nu era cu Bogomil.

— Dascăle Apostol, o treime din satul vostru va fi împuşcată la primele raze ale soarelui şi tu nu spui unde se află ascunzătoarea tâlharului. Fetiţa poate foarte uşor să ne arate. Ori să ne spună unde e. Şi noi vom pune mâna pe tâlhar. Locul n-ar trebui să fie foarte departe de aici. Pentru că o fetiţă de şase ani putea să meargă până acolo cu o greutate mare... Fă un efort. E atât de simplu să salvăm viaţa a treizeci de oameni şi să facem în acelaşi timp un mare serviciu regelui şi patriei!

Deodată, chipul generalului se luminează.

— Şi nu-i vorba numai despre asta. Şi tu vei ajunge un om bogat. Căci îţi vor reveni toate primele oferite pentru capturarea lui Bogomil. Mergi, dascăle Apostol. Întreab-o pe fetiţă unde este ascunzătoarea tâlharului. Şi, înainte de zori, o să fii milionar. Devii bogat... Du-te!

Învăţătorul Apostol Icar amuţeşte. Vorbeşte o altă limbă decât generalul.

— Domnule general, copilul îşi dă sufletul... Nu va mai putea să vorbească dacă moare. Chemaţi medicul. Apoi, o vom întreba, şi ea vă va spune tot.

— Trebuie să vorbească imediat... Întârzierea e mult prea mare. Mai târziu, într-o oră, tâlharul îşi va părăsi ascunzătoarea unde o aşteaptă pe fetiţă.

— Nu e prietenul ei tâlharul, domnule general. Bogomil nu are nevoie să trimită o fetiţă ca să-i aducă mâncare. Aţi văzut că vine chiar el aici la castel dacă vrea. Cum a făcut astăzi. Poate

să-şi ia provizii de unde vrea şi când vrea. Fetiţa nu era trimisă de Bogomil. Mi-a jurat că nu era în pădure cu Bogomil. Trebuie salvată... Moare.

— Cu cine era? Cui ducea mâncare?

— Nu vrea să spună acum. Dar mi-a promis că-mi va spune mai târziu.

— Mai târziu o să fie mult prea târziu pentru mine. Şi pentru ostaticii care vor fi împuşcaţi.

— N-o să faceţi asta, domnule general!

— Şi de ce nu?

— E mult prea nedrept, domnule general. Cerul o să se prăbuşească peste noi dacă faceţi aceasta.

— Cerul a văzut şi altele şi nu s-a mai prăbuşit... Voi, ţăranii, aveţi o părere greşită despre cer.

Învăţătorul Apostol ştie că Irina nu stătea cu Bogomil. I-a mărturisit aceasta, şi ea nu minţea. Spune:

— Domnule general, am convingerea că micuţa nu ducea provizii pentru Bogomil. Ea nu cunoaşte ascunzătoarea lui Bogomil. Şi nu l-a întâlnit în pădure. Căutaţi în zadar... Dar pentru că vreţi să ştiţi cu cine se afla şi pentru că ea nu vrea să-mi spună, căci plânge când insist, vă propun un alt mijloc pentru a reuşi ca ea să ne spună secretul.

— Iată-te înţelegător, dascăle Apostol, spuse generalul.

E mulţumit, gata să-l bată pe umăr pe învăţător, prieteneşte, nu cu măciulia de aur de la cravaşă ca dimineaţa.

— Propun s-o lăsăm pe micuţă doar cu fratele ei Serafim. Lui Serafim Acoperiş de paie îi va spune poate secretul său.

Învăţătorul Apostol adaugă:

— Sunt sigur că nu procedez ca Iuda şi că nu săvârşesc nicio faptă împotriva conştiinţei mele. Sunt sigur că Irina nu cunoaşte ascunzătoarea tâlharului. Şi sunt singur că secretul este un secret de copil... Că pierdem vremea încercând să-l aflăm.

Generalul e încântat. E căutat Serafim Chiralesa Acoperiş de paie şi trimis în camera în care se află sora lui vitregă. Uşile se închid şi se ascultă ce vorbesc copiii, privind prin gaura cheii.

Începe să plouă. Noaptea se face neagră precum smoala. Miroase urât. De la oamenii înarmaţi... În taină, în toate casele din Chiralesa, sătenii, de la mic la mare, ştiu că la castel, prin metode murdare şi criminale, se încearcă să se scoată mărturii de la copii. Sătenii se roagă la Dumnezeu ca micuţa bastardă, fiica desfrânatei, întruparea păcatului, să nu facă precum Iuda şi să nu-l trădeze în această noapte pe Bogomil, împărţitorul

dreptăţii, pe apărătorul muntelui. Ca în urma trădării sale, în acea zi de sărbătoare, a Tăierii preacinstitului cap al marelui Proroc şi Înaintemergător Ioan Botezătorul, să nu fie tăiat, de asemenea, capul lui Bogomil, prietenul Moldovei, al dreptăţii şi al oamenilor. Căci Moldova, dreptatea şi oamenii nu au alţi prieteni şi ocrotitori pe pământ decât pe Bogomil şi pe alţi trei-patru haiduci. Asta e totul. Viaţa lor este preţioasă. Nu trebuie să fie ucişi. Viaţa lui Bogomil este în mâinile unei fetiţe de şase ani, o bastardă. De ea depind viaţa şi moartea marelui tâlhar Bogomil.

XXIV. Irina trebuie să-l predea pe Bogomil înainte de cântatul cocoşului, altfel treizeci de oameni din satul său vor fi împuşcaţi

Irina, în cămăşuţă de in şi catrinţă, cu fusta ei petrecută, murdărită de noroi, e întinsă pe divan, în iatacul generalului. Ochii îi sunt roşii. A stat două nopţi în pădure, în ploaie; e răcită. Va afla mai târziu că are pneumonie. Uşile micului salon sunt ascunse de draperii. În spatele fiecărei draperii, în cele patru puncte cardinale, sunt urechi care ascultă şi ochi care privesc. E o cameră construită după moda orientală, fără ferestre. Totul este conceput aici pentru a te simţi bine, pentru a-ţi da impresia de intimitate. Oglinzi, sofale, covor, perne. Dar, în acelaşi timp, ca într-o cursă de şoareci, poţi să fii spionat, ca şi când ai fi privit în suflet. Se aude şi cel mai mic cuvânt, spus la ureche ca o confidenţă.

Serafim Acoperiş de paie este vârât în cameră şi lăsat singur cu Irina. Aici, orice obiect invită la confidenţă, la confesiune. Aici, se spun altuia lucruri care, de obicei, nu se spun decât ţie însuţi. Serafim, în picioare, se uită la sora lui vitregă. Se aşteaptă ca el să se îndrepte către ea, s-o îmbrăţişeze, să plângă şi să-i spună durerea pe care i-a cauzat-o plecarea sa. Dar nimic din toate acestea nu se întâmplă. Băiatul se îndreaptă spre mijlocul camerei. E la un pas de sofaua pe care e întinsă sora lui vitregă, care-l priveşte cu ochii înroşiţi de febră. Nu mişcă. E foarte bucuroasă să-l vadă, dar, la Chiralesa, mângâierea îi este precum munţii şi brazii: dreaptă, rigidă, distantă. Serafim vede pe măsuţă bomboane, ceaşca de ceai şi biscuiţii ce i-au fost aduşi Irinei. Nu s-a atins de ele. Este neliniştită, ca o veveriţă într-o cuşcă. În loc să meargă s-o îmbrăţişeze pe sora lui vitregă, Serafim ia o poziţie mai solemnă, mai distantă încă, şi, sărutându-i fruntea, îşi face grav semnul crucii, spunând cu voce tare:

— Slavă Domnului, Care mi-a îngăduit să te mai văd în viaţă, sărmană Irina!

— Credeai că am murit, Acoperiş de paie?, întrebă ea şugubăţ.

Acoperiş de paie nu-şi poate stăpâni lacrimile, dar plânge fără să mişte, la fel cum brazii lasă să se scurgă picăturile de răşină. Ca şi cum lacrimile care curg din ochii săi ar fi picături de rouă.

— M-ai căutat, Acoperiş de paie?, întrebă din nou Irina. Spune-mi, e adevărat că toţi sătenii au lipsit de la Sfânta Liturghie ca să mă caute în pădure?

— Cine ţi-a spus asta?

— Învăţătorul Apostol. E adevărat?

— Te-am căutat toată noaptea prin ploaia care cădea cu găleata. Te-am strigat toată noaptea peste tot.

— Şi oamenii din sat la fel?

— Şi ei. Dar ei nu au venit decât dimineaţa. Toţi, cu învăţătorul Apostol, până ce jandarmii ne-au arestat.

Chipul Irinei pare că se luminează. E mulţumită.

— Le păsa de mine oamenilor?, întrebă ea.

— Bineînţeles. Tuturor le păsa de tine. Credeau că ai murit.

— Atunci mă iubesc? Le păsa, deci mă iubeau?

— Nu ştiu, răspunse Serafim.

— Ei mi-au arătat mereu ura lor. Duşmănia. Când mă întâlneau cu toţii, în afară de tine şi de mama, întorceau capul. Fugeau. Spuneau toţi când treceau: „Roada păcatului!... Bastarda!... Întruparea păcatului!” Nu pot să cred că au ieşit să mă caute. De ce să mă caute, pentru că mă urau? De ce să caute întruparea păcatului, pe bastardă?

Irina plânge. Apoi întreabă:

— E adevărat că generalul a scos cu lovituri de cravaşă ochiul învăţătorului Apostol?

— L-ai văzut că are ochiul scos. Ai vorbit cu învăţătorul Apostol.

— Şi că i-a închis pe toţi oamenii în mamelonul de gheaţă? Şi i-a bătut?

— Da.

— Şi pe tine te-au bătut?

— Toţi am fost bătuţi. Nu din cauza ta. Din cauza lui Bogomil. Ne-au cerut să spunem unde era Bogomil.

— L-aţi văzut pe Bogomil? A furat milioanele.

— Nu l-am văzut pe Bogomil. Ne-am dus în pădure să te căutăm pe tine, nu pentru Bogomil. Nici măcar nu ştiam că Bogomil era în pădure. Dar, Irina, de ce-ai plecat?

— Tu ştiai că voi pleca, răspunse Irina. Ţi-am tot zis că eram necăjită în sat şi că am să plec.

— Ai plecat fără să-mi spui. Mama m-ar fi omorât cu mâinile ei, ştii asta, întorcându-se şi aflând de plecarea ta. M-ar fi omorât din cauza ta.

— Dacă ţi-aş fi spus că plec, m-ai fi împiedicat. Apoi, eu nu ştiam că voi pleca. Asta s-a petrecut foarte iute.

— Unde te-ai dus?

— În pădure.

— De una singură?

— O, nu!, spuse Irina plină de mândrie.

— Nu te-ai dus singură? Cu cine ai plecat?

— Cu un prieten, spuse ea.

Şi surâse.

— Ai un alt prieten în afară de mine? Nu ştiam.

— Este un prieten foarte-foarte de curând, spuse ea. Am plecat cu el.

— Îl ştiu pe prietenul tău? Cine este?

— Nu pot să-ţi spun.

Îşi puse un deget pe buzele sale arse de febră. Ochii îi sunt umezi, arzători şi roşii.

— Nu erai deci singură în timp ce te căutam?

— Nu.

— Erai cu Bogomil?

— Nu pot să spun cu cine eram.

— Nici măcar mie, fratele tău?

— E secret. Dacă ţi l-aş spune, jandarmii s-ar duce să-l omoare pe prietenul meu.

— Pentru el ai venit tu acasă să iei de mâncare?

— Pentru mine, răspunse Irina. Şi pentru el, dacă vrea.

— Spune-mi, da ori ba, dacă erai cu Bogomil. Generalul mi-a zis că ai fost răpită de Bogomil.

— N-am fost răpită, am plecat de bunăvoie.

— Spune-mi măcar cum e prietenul tău.

— E înalt şi e puternic mai ales. Mai puternic decât toţi oamenii pe care i-am văzut.

— Atunci e Bogomil.

— Nu e Bogomil. E cineva mai puternic ca Bogomil.

— Mai puternic decât Bogomil nu există, răspunse Serafim. Bogomil are iarba fiarelor.

— Îţi spun că e mai puternic decât Bogomil. O să vezi. Când soldaţii o să plece din sat, o să te duc îndată la el. Şi-ai să vezi că nu mint.

Serafim tace. Se uită cu neîncredere la surioara lui.

— Are o casă în pădure prietenul tău? Ai stat la el?

— Nu.

— Unde ai dormit şi ce-ai mâncat în toată vremea cât ai stat la el?

— Am dormit pe ramuri şi am mâncat mure, zmeură, fragi. Dar mai ales mure. Îmi era nespus de foame şi îmi era foarte frig.

— Nu ţi-a dat să mănânci decât mure?

— N-a mâncat altceva nici el.

— E un pustnic?

— Nu, Acoperiş de paie. Eşti prost. Nu e un pustnic. Ţi-am spus că n-a mâncat decât mure şi că mi-a fost foarte frig. Din această cauză am venit să iau pături şi mâncare.

— Şi erai fericită?

— Da, în afară că îmi era frig. Mai ales când a plouat. De asta am răcit.

— El nu ţi-a dat o cuvertură, o blană?

— Nu are, sărmane Acoperiş de paie. Nu are pătură. Nu înţelegi? Tu nu înţelegi nimic!

Irina face un semn fratelui ei. Se apleacă şi-i suflă un cuvânt la ureche. Serafim se îndepărtează ţipând.

— Un urs? Stăteai în pădure cu un urs? Nu se poate! Minţi...

— Nu, nu te mint.

— Dar urşii mănâncă copii!

— Pe mine nu m-a mâncat. Şi a fost foarte drăguţ.

— Nu te cred, Irina! Eşti nebună ori minţi. Unde ai întâlnit animalul ăsta?

— Aici, la marginea satului. Căuta fragi. Era înalt, mare, negru. L-am văzut înaintea mea. Era atât de aproape de mine, că n-am putut să strig. Am înlemnit. Am crezut că o să mă mănânce. Ştiu că dacă întâlneşti un urs trebuie să te culci la pământ, să te prefaci că eşti mort şi să nu respiri. Ursul vine să te miroasă şi se îndepărtează, căci nu se apropie de morţi. Nu se apropie nici de bătrâne ori de fetele necurate. Dar eu eram ca de piatră. Nu mai puteam să mă culc, nici să fac pe moarta. Însă el n-a venit să mă stranguleze. M-a privit cu ochii lui mici, foarte mici, veseli, ca un câine. S-a apropiat de mine, am ţipat şi s-a îndepărtat. De departe, s-a întors şi mi-a făcut semne. La fel ca un om. Cum îmi era foarte teamă şi voiam să fug, s-a culcat. S-a rostogolit în iarbă pentru a mă face să râd şi a se juca cu mine, ca un câine mare. Precum Posmag. Dar era foarte înalt, cu un păr lung şi negru. Şi cum nu râdeam şi îmi era mereu frică, s-a îndepărtat. A venit apoi cu fragi şi mi i-a întins.

— Ursul ţi-a adus fragi? Minţi, Irina! E păcat să minţi!

— Îţi spun că mi-a adus patru sau cinci fragi. Mi i-a întins. Am vrut să îi iau. Dar nu voia să mi-i dea în mână. Cu ghearele lui uriaşe mi-a pus fragii în gură unul câte unul... Apoi, s-a rostogolit în iarbă. După asta, mi-a adus mure. Şi când a văzut că am fugit de-mi sfârâiau picioarele, căci îmi era mereu frică, m-a luat în braţe. Mă strângea tare. Atunci am urcat în spinarea lui.

— Ai urcat în spinarea ursului?

— Am să te duc să-l vezi când vor pleca soldaţii. Căci dacă m-aş duce acum, soldaţii ar veni după mine şi l-ar omorî.

— Şi te-a lăsat să pleci ursul tău?

— Mi-era frig şi foame. Am venit în sat şi el a venit cu mine. A rămas la marginea pădurii. M-a aşteptat, însă eu, întorcându-mă, am fost prinsă de soldaţi care m-au adus aici. Ei cred că stau în pădure cu Bogomil... De ce plângi? Nu mă crezi?

— Irina, militarii cred că tu ai plecat cu Bogomil.

— Nişte proşti! Le-am spus că nu eram cu Bogomil.

— Au arestat treizeci de oameni în sat. Şi dacă nu le arăţi unde te-ai ascuns în pădure şi cu cine, îi vor omorî pe cei treizeci de oameni în zori, înainte de cântatul cocoşului.

— Nu pot să-mi trădez prietenul. Nu vreau ca soldaţii să-l omoare.

— Dar vrei ca ei să omoare treizeci de oameni din satul nostru? Pe învăţătorul Apostol şi pe părinte? E mai rău decât ai omorî un urs. Şi tu eşti cu un urs. Iar dacă nu minţi...

Irina izbucneşte în lacrimi. Tuşeşte.

— Niciodată! Niciodată n-am să trădez ascunzătoarea prietenului meu. Niciodată!

— Eşti sigură că ursul tău e un urs adevărat şi că nu este Bogomil?

— Nu mai răspund. Nu mai spun nimic. N-am să trădez. Dacă-mi fac rău, o să vină şi o să vă omoare pe toţi. Ursul meu o să-i omoare pe general, pe ofiţeri şi pe soldaţi...

În acel moment, generalul, urmat de Haralamb Halipan şi de poliţişti, intră în iatac. Serafim Acoperiş de paie şi Irina îşi dau seama că generalul şi oamenii săi au ascultat la uşă şi au auzit totul. Toţi ştiu acum secretul Irinei. Cei doi copii îşi dau seama că au trădat. Fără să vrea, dar era totuşi o trădare.

XXV. „Requiem” pentru un urs

Generalul Dracopol, despotul de la Chiralesa, e furios peste fire. Povestea bastardei care-şi spune aventura ei cu un urs îl scoate din sărite. E hotărât să încheie cu această poveste cu orice preţ. I-a chemat pe învăţătorul Apostol Icar, pe părintele Agaton Miluescu şi vreo cinci-şase ţărani. Le-a spus că dacă fetiţa nu mărturiseşte înainte de zori unde se află ascunzătoarea lui Bogomil din pădure o să fie împuşcaţi. Şi, la prânz, vor fi împuşcaţi alţii.

— Povestea ursului care face pe asistenta şi care se dă pe lângă copii e prea de tot ca s-o înghiţim. De la începutul anchetei mi se serveşte în fiecare clipă o legendă. O poveste cu zâne. Am să vă trimit înaintea plutonului de execuţie. Să vă salveze zânele voastre.

Generalul se plimbă cu paşi mari prin salonul uriaş al castelului. Afară este întuneric pâclă. O noapte apăsătoare. Ca şi când tenebrele infernului de sub pământ ar fi urcat la suprafaţă amestecându-se cu tenebrele nopţii şi ale pământului. Şi cum infernul pare a se fi amestecat cu noaptea, miroase a suferinţă, a foc şi a smoală. Toată lumea are inima grea.

— Dascăle Apostol, vino aici, în faţa mea, şi răspunde-mi. Vrei să te împuşc pe tine şi pe alţi douăzeci şi nouă de oameni din sat, ori vrei s-o faci pe bastardă să spună unde se află ascunzătoarea lui Bogomil?

Învăţătorul Apostol, nespus de obosit, răspunde, totuşi, cu demnitate:

— Vreau ca micuţa să vă spună unde se află ascunzătoarea tâlharului. Dar aţi auzit dumneavoastră înşivă că fata n-a petrecut cele două nopţi împreună cu Bogomil.

— A dormit în pădure cu un urs, nu?

— Aşa povesteşte ea, spuse învăţătorul Apostol. Am auzit-o cu toţii.

— Şi voi vreţi ca eu, generalul Dracopol, licenţiat la Saint-Cyr, să cred asemenea baliverne debitate de o mogâldeaţă de şase ani, la instigarea unor oameni mari? Căci voi şi tâlharul aţi învăţat-o pe fetiţă să spună povestea cu ursul care culege fragi pentru copii... Aţi vrea să cred asta, nu?

— Nu vreau nimic, domnule general, răspunse învăţătorul Apostol.

— Şi dacă nu vrei nimic, de ce nu-mi spuneţi unde se află ascunzătoarea tâlharului?

— Nu ştim, domnule general.

— Dar fetiţa ştie! Şi-a petrecut noaptea acolo. Ea ducea provizii pentru tâlhar. Ori voi pretindeţi, poate, că ducea pâine, brânză şi cârnaţi pentru un urs?

— Cred, domnule general, că fetiţa a rămas în pădure cu un urs, aşa cum spune. Nu minte.

Generalul e gata să-i zdrobească dinţii învăţătorului, dar se abţine.

— Explică-mi asta ca învăţător. Unde ai auzit tu asemenea lucruri? Fiare sălbatice care hrănesc copiii precum guvernantele... Poţi tu, un învăţător român, să susţii aşa ceva?

— Tocmai pentru că sunt un învăţător român, domnule general, susţin un astfel de fapt, nu-l pun la îndoială. În fiecare an, la fiecare generaţie de şcolari, învăţ că noi, românii, descindem din Romulus şi Remus, care au fost hrăniţi, alăptaţi şi îngrijiţi de o lupoaică înainte de fondarea cetăţii Roma şi a rasei latine. Descindem din părinţi care au fost alăptaţi de lupoaice. Lupoaica care alăptează copii – pe strămoşii noştri, când erau copii – se află în toate pieţele publice din România, alături de statuia caporalului Chiralesa.

— Atunci de ce femeile din ţară nu-şi trimit copiii să fie hrăniţi de lupoaice? Vă voi spune adevărul: vreţi să faceţi pe deştepţii. Dar am să vă împuşc înainte de zori. Şi lupii şi urşii, strămoşii voştri, să vină să vă scape! Acum, dumneavoastră, părinte Agaton Miluescu, care sunteţi un călugăr bătrân, spuneţi-mi unde se află ascunzătoarea tâlharului. Dacă o întrebaţi pe fetiţă, n-o să îndrăznească să vă mintă. Ori credeţi şi dumneavoastră la fel, că fetiţa a petrecut două zile la un urs ca la bunică-său?

— N-ar fi exclus întru totul, domnule general.

— Urşi şi lupi care să nu facă rău copiilor? Susţineţi şi dumneavoastră asta? Atunci vă voi da pe toţi la câinii mei. În loc să vă împuşc, vă voi da cu mâinile legate câinilor. Am vreo cincizeci de câini-lup. Să-mi aduceţi dovada că fiarele nu fac rău oamenilor... Sunteţi de acord?

— Dumneavoastră hotărâţi, domnule general. Noi n-avem alt drept decât să ne supunem. Noi suntem „oameni fără gură”.

— Şi dumneavoastră afirmaţi cum că nu vă vor devora câinii mei?

— Nu e sigur că ne vor devora, domnule general. Dacă suntem curaţi, vom fi cruţaţi de animale. E un lucru obişnuit în povestirile creştinilor. Au fost sute şi sute de sfinţi care au trăit alături de urşi, de lupi, de şerpi, de tigri şi de lei, fără nicio vătămare. Aşa cum trăim noi printre pisici. Pentru că erau oameni curaţi. Or, eu cred că micuţa Irina are acest dar. Precum Sfântul Eftimie în viaţa căruia e scris: „În afară de alte daruri pe care le avea, acest preacinstit Eftimie primise, de asemenea, de la Dumnezeu, şi pe acela de a nu suferi nicio vătămare de la animalele carnivore şi veninoase cu care el trăia împreună. Acest lucru nu poate fi pus la îndoială dacă noi cunoaştem Sfânta Scriptură, ştiind foarte bine că atunci când Dumnezeu locuieşte într-un om şi Se odihneşte întru el toate fiinţele îi sunt supuse, căci sunt ale lui Adam înainte de a fi călcat porunca lui Dumnezeu.” Chiar în Arca lui Noe toate animalele trăiau împreună fără să se sfâşie între ele. Poate micuţa bastardă a primit acest dar de a trăi alături de animalele sângeroase... Eu unul cred. Căci Dumnezeu a vrut să ne pedepsească arătându-ne cum noi, oamenii de la Chiralesa, creştini fiind, suntem împietriţi cu inima, pentru că un copil – o sărmană fetiţă bastardă – a trebuit să fugă de răutatea oamenilor pentru a afla mângâiere la urşii din pădure.

— Nu vreau legende ori poveşti! Îl vreau pe tâlhar. Iar această poveste cu ursul nu stă în picioare.

— Domnule general, Jules Michelet, în cartea sa, *Legendele Nordului*, scrie că aici, la noi, în Carpaţi, a întâlnit un copil care trăia alături de un şarpe uriaş, nespus de fioros. Micuţul, care avea trei ani, numea această fiară veninoasă *Puiul*, şi se jucau împreună. Copilul îşi împărţea hrana sa cu monstrul. Într-o zi, părinţii l-au urmărit pe copil şi l-au văzut împreună cu dragonul. L-au ucis pe acesta. Copilul, plângând şi strigându-l pe amicul său, pe „Puiul”, a murit de durere la puţină vreme după aceasta...

— Domnule general, micuţa Irina a murit, anunţă un soldat.

Se lăsă pentru o clipă liniştea. Preotul îşi făcu semnul crucii. Generalul supărat spuse:

— Aţi pierdut ultima şansă de a vă salva viaţa. Căci fetiţa, murind, nu mai poate să ne spună unde se află ascunzătoarea tâlharului. Şi dacă nu dăm de ea vă împuşc pe toţi. O să trec cu plugul pe aici, să fac satul una cu pământul, precum Cartagina.

Se aud cocoşii. Se ivesc zorii. În acelaşi timp, un tir de arme automate. Toţi cred că a sosit Bogomil. Generalul îşi ia pistolul în buzunar. Se trage din toate părţile.

— Mergi şi vezi ce se întâmplă!, ordonă generalul Dracopol.

Haralamb iese. Se întoarce după câteva clipe.

— Domnule general, s-a tras asupra unui urs care se urcase pe ziduri şi ajunsese chiar sub ferestrele castelului. Acolo unde se află micuţa Irina. E, cu siguranţă, ursul ei. Venea să o salveze. Era adevărat, deci!

Se lasă o linişte apăsătoare, ce pare fără de sfârşit.

Generalul e palid. De când s-a născut nu i-a fost niciodată atât de mult ruşine, o atât de cumplită stare de neplăcere, căci tot ceea ce spunea era contrazis de fapte. Căpitanul Pelhivan intră foarte vesel:

— Domnule general, un urs a intrat în curtea castelului. A înaintat până sub ferestrele castelului. A fost ucis cu mitraliera. O vânătoare pe cinste.

Generalul nu spune nimic. Iese. Sub ferestrele castelului zace uriaş şi negru, într-o baltă de sânge, un urs carpatin. Cel care a luat-o pe Irina, bastarda desfrânatei, şi care i-a arătat toată mângâierea sa...

— E o ursoaică, domnule general, spuseră soldaţii. Poate că ursoaica îşi pierduse ursuleţii şi şi-a oferit dragostea sa maternă unei copile fără mamă. Căci mai bine fără mamă decât să ai o mamă desfrânată...

Mai târziu, s-a descoperit că ursul Irinei avea mai multe răni. Pe el îl văzuseră în cimitir. Pândea întoarcerea Irinei, când ea a fost luată la ochi de poliţişti. A văzut cum e luată prietena sa şi a venit la castel ca să o elibereze, dându-şi viaţa pentru ea. Pentru Irina, micuţa lui prietenă... E mort, imens, sub ziduri şi sub ferestrele castelului în care era închisă Irina. Însă micuţa, în pădure, căpătase o pneumonie. Ea a murit în chiar clipa în care prietenul ei venise să o salveze.

În momentul în care zorii se arătau peste Chiralesa erau doi morţi la castel: ursul şi Irina. Ursul şi-a dat viaţa pentru o fetiţă ce căuta un strop de mângâiere. Şi fetiţa n-a vrut să-l trădeze. A murit credincioasă.

Lucru straniu: deasupra celor doi morţi, micuţa bastardă şi ursul, prietenul ei, se simte planând, ca o umbră uriaşă protectoare, chipul lui Bogomil. Nu se ştie de ce. Este sfârşitul unei idile din Carpaţi. Poveste nespus de curată, atât de curată,

că nu poate fi nici povestită, nici înţeleasă. Pentru a o înţelege trebuie să fii din Carpaţi.

XXVI. Ordin de a arde ursul care şi-a dat viaţa pentru bastardă

Zorii erau aşteptaţi ca o eliberare. Generalul Dracopol priveşte cum este ridicat cadavrul mic al bastardei ce va fi dus la biserică. Se uită la cadavrul uriaş al ursului de pe gazon, de sub fereastra salonului său, locul în care a fost doborât. Toată lumea din jurul generalului evită să-i vorbească. E acuzat, pe ascuns, fără cuvinte, în mod inconştient. Nu se ştie exact de ce. Nimeni nu ştie. Dar acuzaţia împotriva generalului Dracopol este unanimă. Din pricina lucrurilor care s-au petrecut. El însuşi se acuză, deşi n-are un reproş precis să-şi facă.

— Fetiţa a murit din cauza unei pneumonii pentru că s-a culcat pe pământ în ploaie... Nu e vina mea. Răspunde, Haralamb Halipan: sunt eu vinovat de moartea copilului?

— Nu, domnule general, zise Haralamb Halipan.

Dar, „nu-ul”său este unul abia rostit.

— Dacă ar trebui să vă reproşaţi o greşeală, aceasta e că nu aţi vrut să credeţi ceea ce spunea micuţa. Aţi refuzat să credeţi că ea era în pădure cu un urs, şi nu cu Bogomil.

— Am să înaintez regelui demisia mea, spuse generalul. Am să merg să-mi sfârşesc zilele pe Coasta de Azur, departe de acest popor barbar, unde tot ceea ce este atins se preface în legendă. Haralamb, mergi şi vezi ce fac în jurul ursului ofiţerii şi poliţiştii.

Înaintea castelului despotului e o procesiune lângă urs. Toţi o privesc. Ofiţerii o examinează cu o lanternă. Unii o privesc atent. Haralamb Halipan merge să execute ordinele stăpânului, dar el ştie despre ce este vorba. Moartea ursului, care a intrat la castel escaladând zidurile de doi metri, sfidând zecile de câini-lup, trecând printre santinele înarmate, şi apoi – culmea – voia să intre chiar în castel pentru a o elibera pe copila captivă, năştea legende. Legende minunate, asemenea celor despre copaci, vegetaţie luxuriantă şi păduri tropicale. Fără să privească ursul, părintele Agaton Miluescu îi ceartă pe oamenii care duc trupul micuţei Irina. Îi ceartă pe soldaţi, pe ofiţeri, pe toată lumea. Părintele Miluescu vorbeşte pentru ţăranii din Chiralesa şi toată lumea îl ascultă. Toţi se simt vizaţi. Cuvintele sunt precum

bolovanii; vorbeşte ca şi cum ar arunca pietre, e aspru precum profeţii din Vechiul Testament. Căci sufletul său este îngreunat de durere.

— Iată că în această noapte, la castelul despoţilor din Chiralesa, Dumnezeu vă dă o lecţie! Cei de pe urmă din această lume, cei pe care îi dispreţuiţi, vor fi cei dintâi în împărăţia lui Dumnezeu. Floarea cea mai albă din lume este nufărul care iese din noroiul mlaştinilor, din păcat şi din vasul care zace în fundul lacului. Asemenea unui nufăr este micuţa Irina. Această fiică născută din păcat şi care a primit darul, nespus de rar, de a trăi alături de animalele carnivore şi de fiarele veninoase ale pădurii. Fără ca ele să-i facă vreun rău... Irina, pe care creştinii satului au dat-o la o parte, avea darul de a trăi în pace cu fiarele sângeroase, precum marii sfinţi. Un urs, fraţilor, un urs uriaş a venit în această noapte din pădure, sfidând moartea, şi a vrut să intre în castel, pentru a o scăpa pe fetiţa captivă. Acest urs – priviţi-l pe iarbă – şi-a dat viaţa pentru o copilă pe care voi o acopereaţi de sudalme şi de blesteme... Această fetiţă, pe care voi aţi persecutat-o pentru greşeala mamei sale, era în harul lui Dumnezeu. Şi Dumnezeu a trimis o fiară sângeroasă pentru a-i sluji, pentru a o consola şi pentru a-i da mângâierea pe care voi i-aţi refuzat-o. Voi, creştini nevrednici!

Soldaţii şi ofiţerii îşi scot chipiurile, în timp ce este dus trupul copilului. După plecarea cortegiului, toţi privesc cadavrul ursului şi spun că această fiară a fost trimisă de Dumnezeu pentru a ocroti o micuţă bastardă. Şi ursul devine, dintr-odată, osebit între ceilalţi urşi în ochii celor care-l privesc.

— Eu sunt vânător, spuse căpitanul Pelhivan. Am vânat zeci şi zeci de urşi. Cunosc astfel de animale. Aşadar pot să vă spun că purtarea celui care a fost ucis aici nu este o purtare obişnuită de urs!

Se sileşte să zâmbească, căci dă bine să fii sceptic. Dar legenda este prea puternică pentru a nu fi crezută.

— Sunt soldaţi care l-au văzut pe Bogomil de aproape şi care spun că ochii ursului sunt ochii lui Bogomil. Că felul de a-şi ţine capul este cel al lui Bogomil. În timpul constatării nu-mi rămâne decât un pas de trecut pentru a susţine că ursul ucis nu este altcineva decât tâlharul Bogomil prefăcut în urs. Şi acum căpitanul de jandarmerie spune că purtarea animalului doborât nu este una de urs, o purtare normală.

Deodată, toată lumea recunoaşte în curajul ursului felul de a acţiona al tâlharului.

— Ursul care, intrând aici, voia să ajungă în salonul castelului unde toate luminile erau aprinse şi unde era atâta lume, nu era ca toţi urşii. El şi-a dat viaţa pentru a o salva pe micuţa cu care îşi petrecuse două nopţi în pădure. E o faptă sublimă.

— Şi atunci ce insinuezi, căpitane?, întrebă generalul, care apăru pe peronul de marmură al castelului. Ce vrei să spui? Spune clar, milităreşte.

— Spun, domnule general, ca bătrân vânător de urşi, că această fiară nu era un urs ca toţi ceilalţi.

— Cum era acest urs dacă nu era la fel ca alţii?

— Un urs, domnule general, nu face ce-a făcut acesta. Un urs nu lasă pădurea şi bârlogul său, unde se află în siguranţă, ca să intre într-un sat şi apoi în parcul unui castel. Cu atât mai mult că el a făcut aceasta pentru a salva o prietenă, o copilă. Un urs obişnuit, domnule general, nu poate să aibă o astfel de dragoste. Pentru copil, acest animal şi-a dat viaţa, a dispreţuit moartea, precum martirii, precum îndrăgostiţii celebri. Precum mamele pentru a-i salva pe propriii copii. Şi-a dat viaţa din dragoste. E atât de înălţător, că n-ar putea fi fapta unei fiare sângeroase a pădurii.

— Uită-te, căpitane: e un urs, da ori ba?, întrebă generalul.

— E un urs, domnule general.

— Atunci, problema e rezolvată.

— Aspectul fizic a ceea ce ochiul vede nu schimbă cu nimic lucrurile. Lăuntric, dincolo de aparenţe, e altceva.

— Ce e înăuntru, sub înfăţişarea ursului? E Bogomil prefăcut în urs, nu-i aşa? Asta vrei să-mi spui, căpitane? A veni să o răpească pe micuţa captivă de la castel e un act sublim, o faptă pe care un urs nu poate să o împlinească, deci este o faptă a lui Bogomil tâlharul. Ursul este, aşadar, Bogomil? Bogomil poate să se prefacă în vultur, în peşte, în vulpe, în lup... Căpitane, te arestez şi te voi trimite înaintea consiliului de reformă. Ai înţeles? Scoateţi-i centura şi revolverele!

Generalul se întoarce pe furiş la castel. E supărat. Haralamb se ţine după el.

Comisarul Stratilat bate la uşă şi intră. Îi spune generalului:

— Pentru a reteza scurt toată această hărmălaie, propun, domnule general, să trimitem ursul la Institutul de Ştiinţe Naturale de la Bucureşti. I se va face autopsia. Şi va fi împăiat. Apoi, se va publica o dare de seamă, stabilind că nu e vorba despre Bogomil prefăcut în urs, ci de un urs adevărat.

— Nu, domnule. Am promis regelui să-i trimit capul lui Bogomil. Nu voi mai fi demn de numele meu dacă, în loc să trimit Majestăţii Sale capul tâlharului, i-aş trimite capul unui urs. Niciodată... Să fie ars pe loc cadavrul acestei fiare pline de cruzime!

Ordinul de a arde ursul admirabil, care şi-a sacrificat viaţa pentru salvarea micuţei prizoniere şi care şi-a arătat mângâierea faţă de un copil pe care toată lumea îl dispreţuia, nu făcea decât să amplifice legenda. A ursului şi a lui Bogomil. Generalul e precum regii perşi ce ordonau să fie bătută marea cu vergile pentru a o pedepsi. O legendă este o creaţie a spiritului omenesc. Generalii nu pot niciodată să facă ceva împotriva spiritului. În legende împlinim dreptatea, frumuseţea de la început, sublimul şi măreţia noastră omenească pe care nu putem să le împlinim istoriceşte, din cauza tuturor celor care tiranizează această lume. În legende şi în mituri ne împlinim foamea de frumos şi setea de dreptate, devenim ceea ce suntem cu adevărat, adică oameni admirabili, egalii lui Dumnezeu, cum am fost în primele zile ale creaţiei. Şi pentru că armele, forţa şi nedreptatea nu pot să facă nimic împotriva legendelor, în legende noi vom fi mereu oameni admirabili, neputând fi astfel în Istorie. Ascultând legende, unde omul este adevărat şi autentic, avem mereu forţa de a îndura nedreptatea şi de a o combate pe pământ până ce aceasta va fi înfrântă.

Legenda, adevărata oglindă a omului, îi permite să ia cunoştinţă de măreţia sa sublimă.

XXVII. Izbucneşte o dramă: dansatoarea goală de la Chiralesa

E ziua înmormântării Irinei. Seara se lasă ca un uriaş văl de doliu peste satul Chiralesa şi peste Carpaţi. Soldaţii mişună peste tot, mai numeroşi ca niciodată. Generalul Dracopol a adus întăriri. Bogomil e căutat peste tot. Tot timpul. La lăsarea nopţii, nimeni nu mai are dreptul să iasă din casă. Nimeni nu mai are dreptul să treacă uliţa, să meargă la grajd ca să îngrijească un animal bolnav. Toţi sunt prizonieri în propria casă. În ciuda stării de asediu, o umbră trece alergând pe şosea, traversează piaţa statuii şi intră în şcoală.

— De ce-ai ieşit seara, Serafim?, ţipă învăţătorul Apostol. Te vor împuşca! Soldaţii au ordin să tragă direct, fără somaţie, în oricine s-ar afla pe uliţă după lăsarea nopţii.

Serafim Acoperiş de paie se aruncă în braţele învăţătorului Apostol. Îşi ascunde capul în pieptul învăţătorului şi plânge. Părul lui Serafim, blond precum lumina unei lămpi, străluceşte ca aurul. Învăţătorul Apostol îşi aduce aminte că într-o zi, un inspector, aflând că ceilalţi elevi îl numeau pe copil Serafim Acoperiş de paie, a spus: „Nu trebuie să-i spuneţi Acoperiş de paie, ci Chrysocomos, cap de aur, căci are părul de aur.” Învăţătorul Apostol observă că chipul lui Serafim e plin de vânătăi şi de sânge.

— Iar te-a bătut?

— Mama pretinde că eu am omorât-o pe Irina, că n-am avut grijă cum trebuie de ea. Din cauza mea, spune ea, sora mea a murit. Nu mă mai numeşte decât „criminalul” şi „asasinul”. Mă bate de fiecare dată când mă vede.

— Am să merg mâine să vorbesc cu mama ta. Stai aici astă seară. Îţi voi face patul în clasă. E acasă acum mama ta?

— Nu.

— Unde e?

Serafim Acoperiş de paie plânge. N-are curajul să răspundă.

— E la castel, la general?, întrebă învăţătorul.

— Da, domnule învăţător. În fiecare noapte ea se îmbracă şi se duce la castel. Tot satul râde de mine.

— N-ai greşit cu nimic, Serafim. Nu de tine trebuie să râdă.

— Ea e mama mea, domnule învăţător. Şi toată lumea spune că dansează goală pe masă pentru ofiţerii care-l caută pe Bogomil... Ca Salomeea. În fiecare noapte. Goală puşcă, domnule învăţător. Dansează pentru ofiţerii beţi şi pentru generalul Dracopol. O să mor, domnule învăţător, căci nu mai pot... Şi ea mă bate!

— Am să vorbesc chiar mâine cu mama ta.

— În zadar vorbiţi cu ea, domnule învăţător! Şi eu am vorbit. Nu mai e nimic de făcut. E ca sarea din Evanghelie...

— Care sare din Evanghelie?

— Se spune, domnule învăţător, că dacă sarea se strică, trebuie să fie aruncată. Dar dacă această sare stricată este mama mea, nu poate fi aruncată. Însă nu poate fi nici ţinută. Trebuie aruncată şi ţinută. Şi nu mai pot, domnule învăţător!

Undeva se aud focuri de armă. Acum, focurile de armă sunt ceva obişnuit şi, în acest timp, de fiecare dată, tuturor le e teamă. Fiecare foc de armă anunţă poate moartea unui om de la munte, căzut sub gloanţele jandarmilor care-l caută pe Bogomil.

— Aşa a fost mereu, domnule învăţător? Când tatăl meu s-a căsătorit cu ea, mama era cum e astăzi? A fost mereu fără ruşine şi crudă? Nu ştiu nimic despre mama mea. Vorbiţi-mi despre ea, domnule învăţător! Ca s-o pot înţelege. Se spune că dacă ceva este înţeles se iartă. Eu nu ştiu nimic despre mama şi nu înţeleg nimic de la ea. Mă uit la celelalte femei din sat, tinere ori văduve, şi înţeleg când ele fac bine ori când fac rău. Dar pe mama mea nu o înţeleg nici când e de lăudat, nici când este răutăcioasă...

— Mama ta nu este o femeie de la noi. E o femeie venită din Răsărit. E diferită de noi. Tot ceea ce face ea e diferit. Şi noi am fi diferiţi dacă mergem să trăim în altă parte.

— Dar părinţii ei, fraţii ei, surorile ei cum sunt? Nu vorbeşte niciodată despre ei. Ca şi când ar fi picată din cer. Dacă aş putea să aflu, domnule învăţător, cine este, cum este, ce gândeşte, ce o doare, cu siguranţă aş putea să o ajut. Şi chiar dacă n-aş putea, aş iubi-o.

— Vino încoace, Serafim!, spuse învăţătorul Apostol.

Îl ia pe Acoperiş de paie şi-l aşază înaintea unei oglinzi mici, agăţate pe perete, unde învăţătorul Apostol se uită când îşi taie părul. Spune:

— Uită-te în oglindă, micuţul meu Serafim. Exact cum eşti tu acum era mama ta când am cunoscut-o. La fel ca tine: capul blond, ochii albaştri, părul de aur. Tu ai zece ani. Ea avea

şaisprezece. Ochii ei păreau precum vitraliile catedralelor. Pe umerii ei, capul rotund era precum cupola de aur a unei biserici bizantine. Avea pielea albă ca porţelanul, ca zahărul, ca zăpada şi laptele. Tu eşti la fel ca mama ta. Când părintele Agaton Miluescu, preotul nostru, te-a văzut în ziua botezului, a făcut ochii mari, aşa cum fac oamenii în faţa minunilor, şi a strigat: „Nu e un copil al unor oameni, nu! E un înger! Căci copiii oamenilor nu sunt aşa de frumoşi. E o frumuseţe cerească. Trebuie să-i spunem Serafim ori Anghel.”

„Să-i spunem Serafim”, a încuviinţat mama ta.

Femeia era foarte mulţumită, era ca un buchet de flori căzut din cer în mijlocul sărmanului nostru sat. Trecuse doar un an de când ea era la noi. Iată cum s-a întâmplat. Înainte de război cu câteva zeci de ani, într-o duminică foarte călduroasă de vară, pe 14 iulie, spre sfârşitul dimineţii, oamenii din sat, ieşind de la biserică, au văzut sprijinită de uşa bisericii o tânără blondă cu ochi albaştri şi cu părul de aur, în rochie albastră de bumbac, care i se lipea pe trup, şi cu picioarele goale. Era o adolescentă. Se sprijinea de uşa bisericii şi se uita indiferentă, oarecum dispreţuitor, la ţăranii care ieşeau liniştiţi în hainele lor de duminică. Cu pielea ei alb-rozalie, părea picată din cer la biserica noastră. Oamenii voiau să-şi vadă de drum. Nu puteau însă, era peste puterea lor; căci nu văzuseră niciodată o frumuseţe atât de mare. Toţi ţăranii, bătrâni ori tineri, bărbaţi ori femei, s-au oprit, făcând un cerc în jurul frumoasei adolescente şi o priveau cu toţii miraţi, cu admiraţie, cum te-ai uita la o icoană. Iar femeia cu picioarele goale, cu rochie albastră de bumbac care nu-i acoperea genunchii şi care era strânsă pe trupul ei de tânără căprioară, tot mesteca un fir amar de măcriş. Chiar dacă era singură, nu părea că se uită la nişte străini; era ca acasă. Nimeni nu îndrăznea să o întrebe ceva. Toţi erau liniştiţi înaintea acestei frumuseţi străine şi cereşti ca înaintea unui chip cuvios. Şi cum nimeni nu îndrăznea să deschidă gura, m-am apropiat de ea şi am întrebat-o:

„De unde vii, fată frumoasă?”

„Vin din Răsărit”, a răspuns ea.

„Cu cine ai venit aici?”

„Sunt singură.”

Răspunzând, nu mişca. A rămas sprijinită de tocul uşii; mesteca firul de măcriş şi se uita la noi la fel ca înainte, fără să-şi facă griji de întrebări şi fără să mă privească. Se uita la toată

lumea, în acelaşi timp, fără să vadă pe cineva. Sufletul şi privirile ei erau în altă parte.

„N-ai părinţi?”

„Nu.”

„Toată lumea are părinţi, am spus eu. Şi tu ai părinţi, chiar dacă au murit.”

„Am avut părinţi, dar nu mai am”, a răspuns ea, fără să-şi schimbe locul, fără să schimbe tonul, cu aceeaşi nepăsare. Total absentă.

„Au murit părinţii tăi?”

„Nu, nu sunt morţi.”

„Unde sunt?”

„Nu ştiu... I-am pierdut. I-am pierdut pe drum.”

Şi a întors spatele fără răutate. Căci ei i se păreau neinteresante aceste întrebări şi răspunsuri. Nu avea chef să vorbească. Se gândea poate că spusese destul.

„Unde te-ai născut? În ce oraş ori în ce sat din Răsărit?”

„M-am născut la Paris.”

„Eu sunt învăţător la şcoala din sat, am spus eu. Dacă eşti din Răsărit, atunci nu te-ai născut la Paris, căci Parisul este spre nord-vest. Toţi elevii mei ştiu asta. Spune-mi de unde eşti.”

„Sunt din Răsărit. M-am născut la Paris, pe Nistru, în Basarabia.”

A fost un adevărat spectacol atunci. Fata din Răsărit, în care vedeam frumuseţea dumnezeiască, a capului, a picioarelor, a trupului, şi-a deschis rochia la piept. Nu avea bluză, decât rochia albastră lipită pe piele. I s-a văzut sânul alb ca floarea de cireş. Pieptul era precum cel al unei statui de marmură albă, pictat cu sânge amestecat cu lapte. Nimeni nu şi-a plecat ochii. Nimeni n-a roşit. Nimeni n-a numit asta exhibiţionism, lipsă de pudoare. Căci frumuseţea fără seamăn, la fel ca şi sfinţenia, nu este niciodată lipsită de pudoare, chiar dacă ea este goală. Culmea sfinţeniei şi a frumuseţii este de a fi gol. Cum spune Evanghelistul Luca în cel de-al cincisprezecelea capitol al evangheliei sale: a fi gol înseamnă a fi îmbrăcat în *haina cea dintâi*. O nuditate pură şi sfântă, a lui Adam şi a Evei, atunci când ei au fost creaţi, o nuditate de care nu le era ruşine. În Biserica Ortodoxă e o icoană în care Sfântul Vasile Blajenîi este reprezentat cu totul gol. Şi credincioşii se închină înaintea lui şi se roagă, căci goliciunea sa este curată; nu i se vede carnea goală; ci doar sfinţenia în goliciunea ei. Tot astfel, în carnea

goală pe care ne-o arăta fata din Răsărit, descoperindu-şi pieptul, nu vedeam decât frumuseţea, nu carnea de femeie.

Am luat cartea de identitate pe care fata din Răsărit a scos-o de la corset. Scria: Taina Bugeac, născută la Paris de Nistru. Vârstă: 16 ani. Acum, că ştiam de unde venea, toată povestea era limpede. Fata venea din Bugeac, şi aceasta spunea totul. În sud-estul României, în apropiere de Delta Dunării, se întinde o stepă care se numeşte Bugeac. Este prelungirea, la vest de Nistru, a marilor stepe asiatice care străbat Rusia şi îşi află capătul aici, în Moldova, înaintea zidurilor Carpaţilor. Bugeacul, această câmpie uriaşă, e ca o intruziune a unei geografii străine în ţara românilor. Căci Bugeacul nu seamănă cu nimic din peisajul naţional. Aici afli o atmosferă ce aminteşte de Asia, de Mongolia. Cerul e galben, norii, vineţii. Pământul este nespus de fertil. Recoltele sunt foarte bogate. Piersicile, în această regiune, sunt mai mari decât în California; grâul, la fel de înalt cât un om călare. Se cultivă aici toate plantele de pe pământ. Există chiar palmieri, vii, fructe din ţările calde şi tutun...

Şi nu doar toate speciile de plante, de fructe, de cereale, de legume şi de flori, ci, de asemenea, toate rasele de pe pământ. Căci Buceagul este pământ deschis, ca un pământ mişcător în toate direcţiile şi toată lumea poate să vină aici. Există chiar şi o colonie de francezi sosiţi nu se ştie prin ce miracol şi nici în ce epocă. Francezii sunt viticultori. Unul dintre satele franceze – un mic cătun în stepă – se numeşte Paris. Acolo se născuse frumoasa fată, care a sosit la Chiralesa într-o duminică după slujbă, în urmă cu vreo zece ani. În Bugeac, pot fi văzute toate popoarele: ucraineni, ruşi, cazaci, bulgari, tătari. Bugeacul este un fel de zonă exterioară, un pământ periferic al Europei şi al Asiei. Un pământ mişcător. Un *no man's land*. Toată lumea poate să vină şi să se stabilească aici când nu mai are loc altundeva.

Importante colonii de saxoni locuiesc în satul numit Leipzig. Erau altele de germani de pe Rin, din Alsacia şi din Luxemburg, din Elveţia, kirghizi, mameluci, turci... Stepa e nesfârşită precum cerul. Din nefericire, din când în când, o dată la zece sau la cincisprezece ani, o secetă se abate asupra Bugeacului. Izvoarele seacă, cursurile de apă seacă şi ele, cerul devine galben, copacii, animalele şi plantele se usucă. Atunci locuitorii pornesc în bejanie. Cei care pleacă mai târziu ori care apucă într-o direcţie greşită mor pe drum. Familii întregi cu câinii lor, cu pisicile lor, cu gâştele şi găinile lor, mor pe marginea drumului. Alţii care ies din Bugeac, fără nimic, fără familie, îngroziţi,

rătăcesc pe drumuri fără rost şi fără o direcţie anume. Precum Taina Bugeac din Paris de pe Nistru.

În timp ce vorbeam cu fata din Răsărit, oamenii îi cereau în taină lui Dumnezeu ca această fată să rămână la ei. Voiau s-o aibă sub ochii lor aşa cum ai dori să ai o statuie, un tablou sau o operă de artă. Fata din Răsărit ar fi înfrumuseţat satul ca o grădină înflorită.

Într-adevăr, fata din Răsărit a rămas în sat fără să fie rugată. A fost invitată să facă un tur de onoare din casă în casă, să mănânce, să doarmă. Să-şi spele frumosul ei trup, să-şi pieptene părul de aur ori să-şi calce rochiţa albastră de bumbac. Căci nu avea decât o singură rochie, nici măcar cămaşă ori încălţăminte. O rochiţă albastră pe care o spăla în taină în fiecare seară, culcându-se goală.

Ţăranii din Chiralesa sunt oameni aspri. Cu fata venită de la Răsărit, cu parizianca, se purtau însă precum poeţii, precum adolescenţii. De fiecare dată o priveau pe Taina ca şi cum nu ar mai fi văzut-o nicicând. Trupul ei, pielea ei de lapte şi de sânge erau înmiresmate precum o grădină. Fiecare membru, fiecare parte a trupului ei dădea o altă mireasmă. Mâna sa stângă mirosea a flori din stepele îndepărtate. Mâna dreaptă mirosea a mireasmă de munte. Unghiile ei, braţele, totul avea un alt miros. Trupul ei era astfel o mare simfonie de miresme. Nu puteai să rămâi lângă ea, la biserică, căci era mai mişcătoare decât Liturghia şi carnea ei mai înmiresmată decât tămâia. Nu-şi dădea niciodată cu parfum. Nu-şi dădea cu nimic. Era în firea ei să fie înmiresmată precum florile. Puteai ghici că avea carnea dulce ca mierea. Tainică şi misterioasă ca o grădină în noapte, părea de departe suplă precum o salcie, precum o căprioară ori ca o trestie. Băieţii au început să o întrebe în cântece:

O fi fost mă-ta vioară,
Trestie sau căprioară,
.....
Că din oamenii de rând
Nu te-ai zămislit nicicând.

Prezenţa ei în satul Chiralesa era o binefacere de care se bucurau în mod egal cu toţii, ca de apariţia soarelui iarna, ca de apariţia lunii în nopţile întunecate. Fiinţa Tainei, parizianca din Răsărit, emana o fascinaţie, o chemare la poezie, la lumea de dincolo, şi toţi oameni din sat aveau nostalgia paradisului

văzând-o pe Taina printre ei. Chiar dacă fata din Răsărit era ascunsă undeva, departe de ochii lor, o simţeau. Toată lumea o simţea. În apropierea unui magnet, pe mare ori sub pământ, busolele se dereglează, acele nu mai ştiu în ce parte este septentrionul şi unde se află sudul, răsăritul şi apusul. Tot astfel, în apropierea Tainei, sătenii o priveau uitând de grijile lor şi de toate câte aveau de făcut. Uitau că trebuiau să se mai ducă la câmp ori la pădure. Chiar şi femeile erau bulversate. Nicio femeie nu o ura pe fata din Răsărit şi nu era geloasă pe ea. Căci şi femeile o iubeau. Farmecul său, frumuseţea sa nu veneau doar din carnea ei de femeie care-i atrăgea pe bărbaţi. Emana dintr-un farmec desăvârşit, acelaşi pentru bărbaţi, pentru femei, pentru bătrâni şi pentru copii. Şi toţi erau cuceriţi de acesta. Când vorbea, nu puteai să-i urmezi gândul, căci vocea sa era nespus de melodioasă şi le răpea prin muzica vorbelor fără să poţi să-ţi dai seama de înţelesul cuvintelor. Chiar dacă închideai ochii, vedeai mişcările buzelor sale, cum ai urmări cu ochii închişi mişcările unui violonist. Era cu adevărat frumuseţea, frumuseţea desăvârşită, pură, aşa cum a fost creată dintru început de Dumnezeu. La distanţă, fără să o atingi, se simţea cum se simte o rază caldă de soare că soseşte de departe, că îţi mângâie trupul, ajunge până la os, intră în oase, până în măduva oaselor, şi-ţi îmbibă toată carnea şi îndată se sălăşluieşte în sufletul tău. Devii robul frumuseţii, căci frumuseţea sa era din înalt. Desăvârşită, divină.

De când fata din Răsărit venise în sat, viaţa a devenit mai bună. Bolnavii sufereau mai puţin, vacile dădeau mai mult lapte, copiii erau mai cuminţi şi chiar soarele era mai strălucitor şi clima mai bună. De când Taina se afla la Chiralesa, nu mai cădea grindină, vânturile nu mai smulgeau copaci, recoltele erau mai bune. Chiar şi apa era mai viorie. Taina muncea în fiecare zi cu mâinile sale, câştigându-şi adăpostul şi hrana. Era modestă, cuminte, vrednică. După câteva săptămâni, a mers la părintele Agaton Miluescu, bătrânul preot al satului, şi i-a spus:

„Vreau să mă botezaţi, părinte.”

Părintele Miluescu era singura persoană care scăpase de farmecul Tainei, căci el se uita în fiecare zi la îngeri, la serafimi, la heruvimi şi era obişnuit îndeajuns să vadă înaintea sa frumuseţea desăvârşită.

„Nu eşti creştină, copila mea?”

„Cred că nu.”

„Nu ştii dacă eşti creştină ori ba?”

„Nu ştiu cu precizie, părinte.”

„Ai fost botezată, totuşi?”

„Nu ştiu. Nu mi-a spus nimeni dacă sunt botezată ori nu.”

„Dar părinţii tăi erau creştini, nu?”

„Nu.”

„Ce erau?”

„Nu mi-au spus niciodată ce erau. Presupun că erau musulmani.”

„Şi tu, tu n-ai simţit vreodată nevoia să ai o religie, să fii precum colegii tăi de la şcoală?”

„N-am mers niciodată la şcoală.”

„Acum L-ai descoperit pe Dumnezeu?”

„Nu, părinte. N-am descoperit pe Dumnezeu.”

„De ce vrei să fii botezată, dacă nu L-ai aflat pe Dumnezeu?”

„Ca să mă mărit cu Miron Chiralesa, a spus ea. Iar ca să mă mărit, trebuie să fiu creştină, nu-i aşa?”

„Miron te-a sfătuit să vii să te botezi? De ce n-a venit şi el cu tine?”

„Nu ştie că vreau să mă mărit cu el, dar după Botez am să-i spun.”

Miron Chiralesa, tatăl tău, era cel mai sărac băiat din sat. Era frumos, desigur, dar mai ales deştept, serios, muncitor. El s-a căsătorit cu fata din Răsărit. Dintre toţi băieţii, Taina l-a ales pe cel mai sărac. A devenit o soţie exemplară. Nu mai purta rochia albastră de bumbac. Avea catrinţă. La fel ca toate femeile de la Chiralesa, bluză albă de in, brodată cu flori, şi lucra cu mâinile sale din zori şi până-n seară, mai mult decât toate femeile din sat. Ca să fie pe placul mamei tale, Miron Chiaralesa a înălţat în centrul satului o casă, la fel ca cea în care femeia s-a născut. El a înălţat-o ca ea să se simtă acasă. O casă ca în Bugeac, cu acoperişul de paie. Cum nu s-a văzut niciodată la Petrodava. Aici, casele sunt construite pe de-a-ntregul din lemn, cu acoperişul de şindrilă. Şi iată că tatăl tău înălţa o casă cu un acoperiş de paie. Ca un omagiu mamei tale. Acoperişul de paie al casei voastre a strălucit încă din primele zile, precum cupola de aur a unui templu în mijlocul satului. Casa voastră cu acoperiş de paie era cea mai albă şi cea mai curată din Chiralesa. Ţăranii îşi văruiau pereţii din afară ai caselor lor o dată pe an, înainte de Paşti, în timpul săptămânii sfinte. Taina, mama ta, văruia pereţii de patru ori pe an. Se spăla în fiecare zi cu săpun şi multă apă. În acest sat, unde doar luna este curată cu desăvârşire, mama ta era la fel de curată precum luna. Şi tatăl tău la fel. Părinţii tăi erau

fericiţi. Dar, la mai puţin de un an de la căsătoria lor şi de la înălţarea casei, a izbucnit războiul. Tatăl tău a fost mobilizat. Era caporal în regimentul lui Dracopol, care era colonel pe atunci. Într-o zi, Dracopol a oprit în faţa casei cu acoperiş de paie caleaşca sa în care se afla Haralamb Halipan şi l-au luat pe tatăl tău. Din acea zi, n-a mai fost văzut. S-a auzit că a murit ca un erou salvând viaţa reginei. I s-a înălţat o statuie. S-a sărbătorit vitejia lui în ziare. S-au compus poezii şi povestiri despre moartea şi eroismul lui în cărţi, în almanahuri. Tu erai mic de tot. Mama ta te îngrijea ca pe un înger. Ea era tot frumoasă, tot harnică, dar se pregătea să se răzbune. Ne era teamă să nu se sinucidă. Nu s-a sinucis însă aşa cum fac femeile la noi. Nu s-a aruncat în fântână ori în râu, şi nu s-a spânzurat. A luat, cu violenţa necugetată a candidaţilor la sinucidere, o altă cale...

Serafim Acoperiş de paie era atât de fericit ascultând lauda învăţătorului Apostol, a frumuseţii mamei sale, că a adormit surâzând. Acum, în timp ce învăţătorul Apostol vorbeşte, Serafim Acoperiş de paie, cu capul său aurit, aplecat pe umăr, doarme... A uitat totul, aflând că mama sa e cea mai frumoasă femeie din lume, o frumuseţe picată din cer. Învăţătorul Apostol îl ia pe băiat în braţe şi-l duce în patul său. Şi aici, bătrânul învăţător, după ce a schimbat pansamentul de la capul lui rănit de despot şi de la ochiul său cu care nu va mai putea să mai vadă vreodată, merge să se culce în sala de clasă, pe un pat improvizat... Şi el e fericit. Când vorbeşti de lucruri frumoase eşti fericit. Astfel, învăţătorul Apostol a făcut să-şi uite durerea sa elevul lui nefericit. Omul poate mereu, fără nicio cheltuială, să-l ajute pe aproapele său nefericit. Ajutaţi-l întotdeauna pe aproapele vostru şi, dacă nu aveţi să-i daţi ceva, dăruiţi-i o vorbă bună. Şi vorbele bune pe care i le-aţi dăruit vă vor fi socotite în cer şi vor cântări precum greutăţile de aur, însutit.

În sat se trage cu mitraliera. Desigur, se trage după umbre, crezând că este Bogomil tâlharul. La castelul marelui Dracopol toate saloanele sunt luminate. Ofiţerii sunt beţi. Ţiganii cântă. Şi Taina Chiralesa dansează goală pe de-a-ntregul pe masă pentru militarii beţi. Ca în fiecare noapte, până în zori.

XXVIII. Acoperiş de paie încăput pe mâna copiilor

După furtună vine vreme bună. În satul Chiralesa, furtuna e urmată de alte furtuni. Viaţa devine din ce în ce mai aspră. De la atacul autocarului, suferinţele şi durerile, mai înainte ascunse şi ameninţătoare, s-au dezlănţuit asupra acestui cătun. Satul e plin de militari care jefuiesc, violează, brutalizează, distrug şi profanează totul, ca o armată într-un teritoriu cucerit. Sătenii au fost bătuţi şi mutilaţi; ameninţaţi cu moartea şi torturaţi zi şi noapte. Dar mai rea decât suferinţele este durerea morală. Dragostea plină de tandreţe şi sacrificiul unui urs, ale unui animal sângeros, pentru un copil nefericit, pentru bastarda pe care satul o persecuta, dau acestuia un supărător sentiment de vinovăţie. E o suferinţă tainică, neştiută. Lucru ciudat, această suferinţă, acest sentiment de vinovăţie şi de umilinţă, nu se manifestă prin bunătate, nici prin dragoste. Oamenii de la Chiralesa sunt deznădăjduiţi, sfâşiaţi de durerea lor. În loc să facă binele, fac răul. Aceasta s-a văzut limpede în ziua începerii şcolii. Sunt treizeci şi cinci de elevi şi o singură clasă, unde scaunele şi pupitrele sunt fixate direct în pământ. Elevii, foarte numeroşi, nu au aer, cu toate că uşa rămâne larg deschisă. Îngrămădiţi, nu pot să facă nicio mişcare. Aceasta e îndeajuns ca să-i tulbure. Apoi, au urmat cuvintele mişcătoare ale părintelui Miluescu, care, după ce a binecuvântat şcoala, stropind cu apă sfinţită pereţii, băncile şi pe elevi, a spus: „Nu trebuie să uităm că o elevă este absentă. Irina, fiica Tainei Chiralesa, care, în această toamnă, trebuia să ia loc alături de voi în bancă. Din cauza răutăţii voastre a fugit din sat, de lume şi de oameni, căutându-şi adăpost printre fiare. Irina a murit din cauza voastră. Să vă rămână bine în minte aceasta şi să vă fie învăţătură spre milostivire faţă de alţii! Căci mai importante decât pâinea sunt dragostea, îndurarea, îngăduinţa.” Acoperiş de paie, auzind aceste cuvinte, izbucneşte în lacrimi. Iese din clasă ca să plângă nevăzut de nimeni în curtea şcolii.

Ieşirea lui Serafim Acoperiş de paie i-a bucurat pe ceilalţi copii. Ei spun că dacă Serafim a ieşit din clasă, aceasta, fără îndoială, e pentru faptul că el este cel dintâi răspunzător de

moartea Irinei. Poate este singurul vinovat şi nu mai sunt alţii. Se caută mereu un alt vinovat, în afară de noi înşine, pentru a-ţi descărca conştiinţa. Lacrimile şi plecarea lui Serafim au atras asupra lui întreaga greutate a vinovăţiei. Mai mult, i se aduc reproşuri, pentru că Serafim, în această dramă, a trădat satul, deci virtutea. A devenit apoi aliat al păcatului, al răului, al infernului. O apără acum pe mama sa, Taina Chiralesa; or, de când ofiţerii se află în sat, mama sa e dezlănţuită. Desfrânatele, lumea cea mai josnică, a hoţilor, a asasinilor, a tiranilor, a spionilor e mereu prosperă pe timp de ocupaţie, violenţă şi în necazuri. În ciuda lipsei de pudoare şi a imoralităţii dezlănţuite a Tainei, fiul ei, Serafim, o apără. Niciodată Acoperiş de paie n-a fost mai aproape de mama sa. Şi-ar da viaţa pentru ea. Nu-i mai vede niciun defect. O percepe, în ciuda faptelor, curată, admirabilă şi cea mai bună dintre toate. Satul, dimpotrivă, este scandalizat ca niciodată de purtarea Tainei, de această stare de păcat public, de zi cu zi, şi mai mult decât flagrant. Mai exasperant decât păcatul Tainei este însă dragostea pe care fiul acesteia i-o poartă. Serafim iubeşte, aşadar, păcatul încuibat în mama lui! Acesta este însă mai greu de admis. La o adică, oamenii din sat ar putea, într-o zi, să o ierte pe Taina care a comis păcatul; dar ei nu vor putea să-i ierte fiului ei Serafim faptul de a o iubi, de a o adora. Căci, făcând aceasta, Serafim adoră păcatul, e gata să moară pentru a-l salva. Toată ura sătenilor se îndreaptă asupra lui Serafim Acoperiş de paie, la fel cum înainte întreaga lor ură era îndreptată asupra surorii sale vitrege, bastardei.

În recreaţie, în loc să meargă să-l consoleze pe colegul lor, copiii, de la cel mai mic la cel mai mare, fac cerc în jurul lui Serafim Acoperiş de paie. La picioarele acestuia se află celălalt şcolar nefericit. Câinele Posmag. Ei doi şi, în jurul lor, cercul urii.

— De ce plângi acum, Serafim?, întreabă un băiat. E prea târziu pentru pocăinţă! Irina, sora ta, bastarda, a murit. Tu ai omorât-o.

— Eu am omorât-o pe Irina?, întrebă Serafim.

Strânge din pumni ca să apere adevărul.

— Tu şi mama ta, spuse un alt băiat. Mama ta venea beată acasă şi-o bătea pe Irina.

— Mama n-a bătut-o niciodată pe Irina, răspunse Serafim. Mama o adora pe Irina.

— Mama ta iubea bărbaţii, spuse o fetiţă... Căci e o desfrânată.

— Nu!, răspunse Serafim.

În acea clipă, când el spune nu, ştie că minte. Dar minciuna lui este adevărată. Pentru el este un adevăr sfâşietor. Căci sunt momente în care negrul, care este negru pentru toată lumea şi care este negru cu adevărat, poate părea de un alb strălucitor pentru unii. E un adevăr subiectiv. În contradicţie cu adevărul obiectiv, valabil pentru toată lumea. Pentru Serafim Acoperiş de paie mama sa nu este o desfrânată, în ciuda oricărei evidenţe. Cu toate că este obiectiv. Pentru el nu este adevărat. Iar el şi-ar da viaţa pe loc pentru a demonstra că nu este adevărat. Nu există decât un singur adevăr veritabil pe pământ: acela pentru care eşti dispus să-ţi dai viaţa. Adevărul subiectiv.

— Îndrăzneşti să nu recunoşti că mama ta nu este o desfrânată? Cea mai desfrânată dintre desfrânatele câte există în lume!

Serafim Acoperiş de paie strânge din pumni. Se apleacă, caută o piatră ca să crape capul celui care va mai vorbi de rău de mama sa. Nu o află.

— Fiu de târfă ticălos!, ţipă copiii în cor. Un fiu de târfă este mai rău decât o târfă.

Urmează tumultul, Serafim crede că va fi bătut. La fel cum erau bătute altădată în afara cetăţii, ucise cu pietre, femeile desfrânate...

Închide ochii. Strânge pleoapele. Are înaintea ochilor săi închişi icoana mamei sale, cea mai frumoasă femeie din lume, cu ochi albaştri, cu chipul de porţelan, cu părul lung de aur, cu mers de zeiţă, cu trupul asemenea unui templu al frumuseţii. Un templu de spumă albă, înmiresmat precum florile...

— Mama mea, minunata mea mamă!, ţipă Serafim. Mama mea desăvârşită...

— Mama ta e o desfrânată, răspund copiii.

— Nu-i adevărat!, ţipă Serafim.

Deschide ochii. Ţipă atât de tare, încât copiilor li se face frică. Ia pietre de pe jos şi le aruncă spre copiii care fug. Cu toate că sunt mulţi şi Serafim e singur, sunt cuprinşi de teamă. Serafim e biruitor, singur, în faţa tuturor copiilor din sat. El i-a izgonit cu pietre. Rămâne singur. Şi el a fost lovit de pietre. Sângerează. Dar un adevărat luptător nu simte niciodată durerea loviturilor primite în timpul luptei. În timpul cruciadelor, au existat luptători care au fost tăiaţi în două şi care n-au simţit aceasta. Fiecare jumătate a trupului lor a continuat să lupte până la sfârşitul bătăliei... Atunci, camarazii lor au aflat o jumătate de trup într-un

loc şi cealaltă jumătate într-altul. Fiecare căzută separat, cu faţa la duşman, ca şi cum ar fi fost două trupuri. Astfel Serafim Acoperiş de paie era rănit, dar fără să ştie. Învăţătorul Apostol îl ia în braţe, îl duce în şcoală şi-l îngrijeşte. Serafim n-a reţinut din luptă decât o singură frază: „Mama ta e o desfrânată, mama ta dansează goală-puşcă pe terasa castelului. Dacă vrei să te convingi, urcă în teiul înalt de la cimitir şi ai s-o vezi pe mama ta dansând goală pentru ofiţeri şi poliţiştii beţi.”

După aceste cuvinte, Serafim n-a mai reţinut nimic. Tot ceea ce s-a spus înainte şi după s-a şters. Învăţătorul Apostol, care alerga să-l salveze pe Serafim Acoperiş de paie, a auzit şi el aceste cuvinte strigate în cor.

Serafim Acoperiş de paie se trezeşte în patul învăţătorului Apostol. Trupul lui este nemişcat şi plin de dureri. Gura îi este plină de sânge. Totuşi surâde, că a dus lupta cea bună pentru mama sa. Singur împotriva tuturor, împotriva evidenţelor, împotriva realităţii, împotriva faptelor. Dar realitatea faptelor nu este cea adevărată. Realitatea adevărată e cea pentru care se dă de bunăvoie propria viaţă. Totuşi, rămâne o singură, o foarte mică umbră, în această sublimă realitate pentru care a luptat. E teiul înalt de la cimitir, de unde poate să o vadă pe mama sa dansând goală-puşcă pentru militarii beţi...

Serafim Acoperiş de paie surâde. E sigur că, chiar dacă s-ar urca în teiul înalt de la cimitir şi chiar dacă ar vedea-o cu ochii săi pe mama lui goală pe de-a-ntregul dansând pe terasa castelului pentru militarii beţi, una ca asta n-ar putea fi adevărat...

— Domnule învăţător, spuneţi-mi, dacă am vedea cu ochii noştri un lucru am putea spune că am văzut realitatea? Dacă mă urc în cel mai înalt tei de la cimitir şi dacă o văd pe mama pe terasă dansând goală pentru poliţişti, o să fie adevărat? E sigur? Asta vrea să spună că mama mea e o desfrânată care dansează goală pentru beţivi? Inima îmi spune, domnule învăţător, că chiar dacă aş vedea aceasta cu ochii mei, n-ar putea fi adevărat. Şi dacă nu este adevărat ce se vede cu ochii noştri, atunci la ce foloseşte să ai ochi?

Învăţătorul Apostol nu răspunde. Nu este în cameră. S-a dus să caute apă. Când intră cu cofiţa de apă proaspătă, Serafim, întins pe spate, cu faţa acoperită de o năframă umedă, e gata să spună:

— De ce nu-mi răspundeţi, domnule învăţător?

— Ce vrei să-ţi răspund, sărmane Acoperiş de paie?

— V-am întrebat dacă un lucru pe care-l vedem cu ochii noştri este adevărat, fără a avea vreo urmă de îndoială.

— Depinde de ochii cu care vezi acel lucru, micul meu Serafim.

— Cu ochii, domnule învăţător! Cu ochii mei!

— Cu ochii noştri de carne vedem realităţile trupeşti. Dar adevărul nu este un lucru material, aşadar el nu poate fi văzut cu ochii de carne... Adevărul poate fi văzut doar cu ochii inimii, singurii care pot să-l perceapă.

— Dacă mă urc în teiul cel mai înalt şi o văd pe mama mea goală, e adevărat, nu-i aşa? E adevărat că ea este o desfrânată? Că ea dansează pentru militari? E o realitate. Nu avem nevoie de ochii inimii pentru a o vedea. Sunt îndeajuns ochii de carne... Toţi copiii au văzut-o. Deci spun adevărul.

— Să ştii, micul meu Serafim, că, chiar dacă tu o vezi pe mama ta aşa cum copiii din sat au văzut-o, nu este o dovadă mulţumitoare. Căci o femeie fără cămaşă nu este neapărat o femeie goală. Nu e îndeajuns să-şi arunce fusta şi cămaşa pentru a fi o femeie goală, micuţul meu. De asemenea, nu este îndeajuns să poarte haine pentru a nu fi o femeie cu totul goală, goală precum o desfrânată. Eva, în Rai, sub ochii lui Adam, sub ochii lui Dumnezeu, ai îngerilor şi ai tuturor creaturilor se plimba goală, goală pe de-a-ntregul. Şi Eva nu era o desfrânată. Nici o dansatoare goală. Nici o femeie fără ruşine... Se poate ca, în cazul mamei tale, să fie la fel. Acest adevăr nu este dat ochilor trupeşti să-l vadă; trebuie să-l vezi cu ochii inimii. Privirea inimii este singura care vede adevărul.

Serafim Acoperiş de paie este nespus de fericit de răspuns. Cu toate acestea, el plânge. Îşi promite să se caţăre în teiul uriaş de la cimitir: pentru a vedea şi cu ochii săi trupeşti, după ce a văzut cu ochii inimii, şi să compare aceste două realităţi între ele.

XXIX. Raiul pământesc al despoţilor

De la începerea şcolii, Serafim nu mai doarme la şcoală. Stă singur în casa cu acoperiş de paie. Petrece toată ziua în clasă, iar seara se întoarce să se culce acasă, căci nu mai e loc la şcoală. Mama sa nu vine acasă niciodată. De la moartea Irinei, Taina nu s-a mai întors acasă. Serafim nu este însă singur. În fiecare seară, plecând de la şcoală şi venind cu el la casa cu acoperiş de paie, Posmag şcolarul, câinele şcolar de la Chiralesa, îl însoţeşte pe drum şi doarme toată noaptea pe pragul casei. De la începerea şcolii, Posmag nu i-a mai însoţit niciodată acasă pe alţi elevi, cum făcea de obicei. Rămâne tot timpul cu Acoperiş de paie. Nici învăţătorul Apostol, nici Serafim, nici elevii de la Chiralesa n-au băgat de seamă schimbarea atitudinii lui Posmag, colegul lor câine. Nimeni nu e atent la faptele şi la gesturile unui câine, nici măcar cei care beneficiază de acestea, precum Serafim. Îl vede pe Posmag lângă el; această prezenţă îi face bine, dar nu ştie că Posmag a renunţat la alţii, la toţi ceilalţi copii din sat, pentru a se ocupa doar de el, pentru a împărţi cu el tihna sa. Lui Serafim i se părea firesc aceasta. Dragostea credincioasă a lui Posmag rămâne fără vreo recunoştinţă din partea cuiva.

După Posmag se azvârle cu pietre, e lovit cu piciorul, dispreţuit ca orice câine vagabond. În ciuda credincioşiei sale, a dragostei şi a ajutorului prietenesc pentru cel mai nefericit copil din Chiralesa, îndură destinul său de câine. Tot aşa cum ţăranii din Carpaţi şi-l îndură pe al lor. Serafim nu are ochi decât pentru teiul înalt din cimitir. La Chiralesa, se plantează pe fiecare mormânt, în ziua înmormântării, un arbust, un liliac, un pom fructifer. La şapte ani, morţii sunt exhumaţi; osemintele lor sunt aşezate în cripta bisericii. Dar copacii plantaţi la mormânt rămân şi se înalţă. Şi cel mai înalt dintre toţi este un tei care se află aproape de zidul despoţilor şi a cărui coroană, primăvara, ca o frumoasă coafură înmiresmată de mii de flori, erupe peste parc. Dacă urci în acest tei – şi Serafim, la fel ca toţi oamenii din sat, a făcut aceasta în mai multe rânduri – îţi arunci privirea peste paradisul despoţilor de la Chiralesa. Din înălţimea acestui tei se vede castelul: un uriaş cub de marmură, strălucind în soare, cu ferestre, terase, lumini. Lângă castel se întinde lacul. Din tei, se

văd două castele: unul pe pământ şi altul în fundul lacului. De jur-împrejur, gazon, flori şi copaci, cum nu s-au văzut niciodată, nici măcar în cărţi; magnolii, lămâi, portocali. Se spune că în parcul Chiralesa se află arbori ce au nu doar florile, ci şi frunzele înmiresmate. Se pare că scoarţa şi lemnul lor dau mireasmă şi ele. În paradisul despoţilor există, de asemenea, păsări: păuni, lebede, porumbei şi alte nenumărate specii, cărora chiar nu li se cunoaşte numele. Sunt aduse din India, China, America de Sud, de la Tropice. Căci tot ce există pe pământ aparţine despoţilor. Ei închid frumuseţea între zidurile cetăţilor lor, doar pentru ei, şi se delectează cu acestea, fără a dori să împartă ceva cu alţii.

Astfel, din teiul înalt de la cimitir se poate vedea în parc adevăratul paradis terestru. Serafim Acoperiş de paie s-a căţărat în copac. A văzut, totodată, şi câinii-lup ai generalului; o altă frumuseţe. O frumuseţe desăvârşită faţă de cea a lupilor adevăraţi din pădure, căci lupii din pădure sunt înfometaţi, hăituiţi, în timp ce câinii-lup ai generalului Dracopol sunt bine hrăniţi, ţesălaţi, spălaţi, vizitaţi de veterinar, antrenaţi, îndopaţi cu vitamine şi carne crudă... Lupi frumoşi cum nu există decât în paradisul pământesc al despoţilor... Serafim Acoperiş de paie vrea să se caţăre în teiul înalt. Ca să o vadă pe mama sa goală. Dar îi este teamă şi ruşine. Mai mult, de când a fost bătut de moarte de colegii săi pentru că a luat apărarea mamei sale desfrânate, Serafim nu este niciodată singur: e mereu însoţit de Posmag. De îndată ce încearcă să se caţăre în teiul înalt, Posmag începe să latre şi dă alarma în tot satul. Atunci învăţătorul Apostol, care se află de cealaltă parte a cimitirului, îl strigă pe Serafim. Învăţătorul Apostol nu i-a interzis lui Acoperiş de paie să se caţăre în teiul înalt. Pare că nu-i pasă unde se află copilul, dar îl cheamă mereu ca să-l roage ceva, în chiar clipa în care băiatul vrea să se caţăre în tei. S-ar putea spune că Posmag e în slujba învăţătorului Apostol precum un om; un om care înţelege totul. Inima câinelui are şi ea un ochi foarte pătrunzător. Posmag vede tot. El cunoaşte toate intenţiile lui Serafim şi-l cheamă pe învăţător în ajutor. Atunci copilul trebuie să coboare.

— Serafim, vrei să vii să mă ajuţi să curăţăm podoabele bisericii şi partea de sus a faţadei locaşului nostru?, spuse învăţătorul Apostol.

Era a doua zi după bătălia dintre şcolari. Serafim, suferind din pricina loviturilor primite, a văzut-o toată noaptea în vis pe mama sa dansând goală, precum Salomeea înaintea lui Irod, în faţa despotului Dracopol. La sfârşitul dansului, Taina Chiralesa,

goală pe de-a-ntregul, albă ca o statuie, aduce generalului Dracopol pe un platou de argint capul tâlharului Bogomil. Şi toată lumea cânta. În acea clipă, Serafim s-a deşteptat. Noaptea, în mai multe rânduri, s-a deşteptat ţipând. Striga la mama sa ca să nu mai danseze goală înaintea despoţilor, să nu-i taie capul lui Bogomil... De fiecare dată, venindu-şi în fire, îi mulţumea lui Dumnezeu că nu era decât un vis şi nu ceva real. Dar ştie că fiecare vis are o cauză care se reflectă în semnificaţia ce i se dă. La originea viselor lui Serafim era urmărirea tâlharului pe care militarii o duceau în sat, unde ei se încăpăţânau să-l prindă cu orice preţ, să-i taie capul şi să-l ducă regelui. Cauza visului e meseria mamei lui Serafim de la castel, pentru ofiţerii care se desfată în orgii, beau, dansează şi cântă toată noaptea. La fel, toţi poliţiştii fac petreceri în fiecare noapte, în austerele, săracele şi asprele sate ale Petrodavei. Din cauza mamei sale, Serafim a fost bătut. Ştie că totul este adevărat, dar nu crede. Poate că mama lui dansează goală înaintea militarilor pentru că ea a fost trimisă de Bogomil ca să-l omoare pe general ori ca să-i afle secretele... Într-un astfel de caz, Taina este cea mai vitează dintre femei, ca braţ drept al lui Bogomil... Dar această explicaţie ar fi putut fi precisă? Chiar dacă ar fi, Serafim nu poate să suporte gândul că mama sa e goală... Nici Bogomil nu poate să ceară aceasta Tainei! Nu o poate ucide pentru a se salva pe el. Nu poţi sluji păcatului pentru a atinge un scop virtuos... Sunt experienţe pe care oamenii le-au făcut, şi ele au dat cele mai rele rezultate.

— Vii cu mine să reparăm firida icoanei de hram de deasupra uşilor bisericii noastre? I-am promis părintelui.

Învăţătorul Apostol vrea să-l înveselească pe Serafim. Îl ia la biserica din Chiralesa care se află pe deal, în cimitir, despărţită de castelul lui Dracopol prin zidul despoţilor. Învăţătorul Apostol – Serafim va afla într-o zi de ce – este bucuros când lucrează pentru biserică. E o clădire de lemn, precum casele ţăranilor, însă în formă treflată, acoperită pe de-a-ntregul cu şindrilă.

— Deasupra intrării, în pridvor, se află o icoană pictată pe lemn de tei. E o propoziţie care a fost ştearsă mai apoi: „Biserica Sfintelor Albine din Chiralesa”. Aşa se numeşte biserica noastră. Dar un episcop rătăcit pe aici a poruncit să se şteargă această inscripţie, căci albinele nu pot să fie sfinte, a spus el. Sfinţenia aparţine doar omului, dintre toate creaturile. S-a şters deci inscripţia de pe această icoană care arată un roi de albine lucrând la construcţia unei biserici, fiecare cu o unealtă; se văd

albinele făcând pe zidarul, dulgherul, pictorul, aurarul, fierarul. Şi chiar albine în haină monahală, negru pe auriu, haine negre de monahii pe trupul aurit al albinelor... Episcopului i s-a părut că aceasta este sacrilegiu şi erezie. Furios, a ţipat: „Nu există sfinte albine! Albinele sunt insecte!”

Or, această frescă reprezenta un lucru real, petrecut la Chiralesa... La început, biserica se afla lângă moară, aproape de podul de peste Ozana. Într-o zi de vară, apele, crescând, au luat podul, moara şi biserica... Oamenii au văzut moara şi biserica plutind ca nişte corăbii. Au alergat după ele, dar în zadar. După aceasta, s-a slujit Liturghia afară, pe locul vechii biserici, pe malul râului. Într-o zi, a venit o albină deasupra altarului, în timp ce preotul dădea Sfânta Împărtăşanie credincioşilor, şi a luat un Mărgăritar, adică o firimitură de pâine sfinţită. Era un fapt de o gravitate fără margini. Pentru a împiedica una ca aceasta, în general, Mărgăritarele, înainte de împărtăşanie, sunt protejate de o ripidă, o paletă. Dar toate aceste obiecte de cult fuseseră luate de apă. Nu mai exista ripida. S-a petrecut, astfel, cea mai mare nenorocire. Satul, mâhnit şi mirat, aştepta să aibă loc o mare calamitate, ca pedeapsă, căci, în afară de om, nimeni nu poate să se atingă de cele sfinte. În Evanghelie se spune că nu trebuie date mărgăritarele sălbăticiunilor. Şi o albină furase Sfântul Mărgăritar! Au început să fie urâte albinele ca unelte ale profanării. Căci dacă o firimitură cade pe pământ, canoanele Bisericii recomandă preotului să o adune nu cu degetele, ci cu propria limbă. Apoi, acel pământ unde a căzut Sfântul Mărgăritar trebuie uscat şi curăţit tot cu limba şi cu buzele preotului. Căci doar buzele omului sunt vrednice să se atingă de trupul lui Dumnezeu. Apoi, trebuie ars acel pământ. Şi, în cele din urmă, trebuie lucrat în asemenea chip ca nimeni să nu poată să-şi pună picioarele acolo: se plantează un copac, se pune o dală. Şi iată că Sfântul Mărgăritar, firimitura de pâine sfinţită, intrase în gura unei albine! Dezamăgirea sătenilor era nespusă. Într-o zi a fost aflat Sfântul Mărgăritar. Albina care încercase să îl ia, îl dusese într-un stup şi aşezase Mărgăritarul acolo, ca o masă de altar, în mijlocul stupului. Şi în jurul acestui altar – căci altar este trupul lui Hristos – albinele au înălţat o biserică din ceară. După ce au construit biserica, cheltuindu-şi toată averea lor de albine, adică toată ceara lor şi toată mierea, îndeplinind cea mai minunată muncă de bijutier, de albine şi de arhitect, ele au plecat, căci ştiau că sunt nevrednice să rămână în acelaşi stup cu Dumnezeu. Când sătenii au descoperit biserica, sublimul

sanctuar de ceară, al cărui Sfânt Mărgăritar, mica firimitură de pâine sfinţită, devenise altar, şi-au vândut grâul, oile, ţesăturile, ouăle, porumbul lor, şi cu banii au construit o biserică, aici, pe înălţimi, asemănătoare celei ce fusese zidită din ceară de albine. Biserica sfintelor albine a fost închisă în corpul altarului. Pentru asta biserica noastră se numeşte biserica Sfintelor Albine... Însă prinţul Bisericii ne-a poruncit să ştergem această inscripţie, căci nu e canonică. Am făcut ascultare. Am pictat în loc Pantocratorul. Numele albinelor sfinte a rămas sub stratul de pictură acoperit de Pantocrator. Dar, vezi tu, Dumnezeu este mereu surâzător pe frontispiciul bisericii noastre... Pentru că El are ascuns în spatele Lui sfintele albine. Dumnezeu iubeşte sfintele albine, dar şi El trebuie să Se supună preoţilor, care sunt reprezentanţii Săi pe pământ şi canoanelor teologice. Dumnezeu a dat puteri depline episcopilor şi, apoi, a urcat la cer. Când va reveni, trebuie să respecte şi El dispoziţiile luate de episcopi; căci un om care dă putere deplină şi pleacă trebuie, întorcându-se, să se supună celui care i-a dat delegaţia. Dar Dumnezeu poate să-Şi îngăduie, pentru că El este Dumnezeu, să ascundă şi să iubească sfintele albine, contrar canoanelor Bisericii. E prea mare pentru a nu o face. Noi, oamenii din Chiralesa, suntem prea neştiutori şi prea simpli, prea mici, pentru a nu iubi şi venera sfintele albine. Şi părintele Miluescu crede la fel. E un preot de ţară, un ţăran la fel ca noi. Din această cauză, cel de-al treisprezecelea canon de la Sinodul din Neocezareea interzice preoţilor ţărani să slujească în biserici de oraş şi în catedrale. Sunt preoţi de rang inferior. Dar, atunci când mor, ei sunt primiţi de Marele Arhiereu Iisus Hristos ca să slujească, împreună cu El, Liturghia cosmică în Cer. Acesta este paradoxul: în frumoasele biserici de pe pământ şi, alături de episcopii de aici, preoţilor ţărani le e oprit să stea. Dar ei sunt acceptaţi pe lângă Marele Arhiereu Iisus Hristos.

Deodată, învăţătorul Apostol îi spune lui Serafim, oprindu-se înaintea bisericii:

— Am uitat să iau sfeşnicul pe care l-am dus acasă.

— Mă duc după el, domnule învăţător, spuse Serafim.

— E foarte greu pentru tine. Ţine scara. Mă duc eu.

Serafim Acoperiş de paie rămâne acolo cu scara înaintea bisericii. Priveşte icoana Pantocratorului, Dumnezeul cel veşnic şi Stăpânul a toate, Care ascunde de ochii episcopilor Sfintele Albine de la Chiralesa. De departe, se aud ţipete şi cântece. La castel se dansează şi se cântă...

— Mama mea e printre ei... Mama mea o dansa goală pentru militari?

Serafim Acoperiş de paie se uită în jurul său. E singur cu scara la picioare. Zidul despoţilor e la o sută de metri de el şi, de dincolo de zid, răsună muzica. Ia scara, o sprijină de zid şi urcă. Vrea să vadă dacă toate acestea sunt adevărate: ofiţeri beţi, care nu au dormit noaptea şi vocea femeii strigând şi cântând. Serafim soseşte la înălţimea zidului şi vede castelul reflectat în apa lacului. Vede orchestra de ţigani: bărbaţi şi femei. Dar nu o vede pe mama sa. Nici o femeie goală... Toţi sunt îmbrăcaţi. Beţi, dar îmbrăcaţi. Serafim se ridică cât poate de mult, căci spectacolul este frumos, cu toate că este o scenă de beţie. Şi la nunta din Cana erau oameni beţi, cu siguranţă. Veselia şi beţia au frumuseţea lor. În spectacolul oferit ochilor de paradisul pământesc al despoţilor.

Pentru câteva clipe, Serafim Acoperiş de paie, sus, pe zidul despotului din Chiralesa, priveşte minunat, uimit, răpit de atâta frumuseţe. Deodată, răsună un tir de armă. O santinelă l-a văzut pe Serafim. Altele, de asemenea, au deschis focul. Serafim aude plumbii calzi care lovesc lemnul, piatra zidurilor, sârma, ramurile teiului înalt de deasupra lui. Şi, într-o clipită, nu mai vede nimic. Cade, dar nu pe partea cimitirului. Trupul mic al lui Serafim cade de partea cealaltă a zidului, în parcul despoţilor de la Chiralesa. Iar tirurile de armă, venind din toate părţile, continuă să se răspândească. Se trage de peste tot, nu contează în ce loc. Fără să se ştie de ce şi fără să se ştie unde. În acest timp, Serafim Acoperiş de paie zace ca un fruct de aur pe gazonul parcului despoţilor...

A cedat ispitei de a afla adevărul despre mama sa şi a căzut, căci despre propria mamă, ca şi despre tată, ca şi despre lui Dumnezeu, nu trebuie niciodată să încerci să cunoşti întreg adevărul, fără riscul de a fi pedepsit. E un adevăr şi o cunoaştere ce vin de la diavolul. Ca cea a lui Adam şi a Evei. Şi ea se încheie printr-o cădere. Precum căderea lui Serafim Acoperiş de paie. Toţi care au cedat acestei ispite, atunci când e vorba despre lucruri care trebuie să rămână ascunse, au fost pedepsiţi. Ham, fiul lui Noe, care l-a văzut pe tatăl său gol şi beat, a devenit negru ca infernul şi slugă a fraţilor săi... Serafim nu trebuia să facă acest lucru. Nu trebuia să încerce să o vadă pe mama sa goală şi beată. Soldaţii au tras asupra lui, şi el a căzut. Căci făcea un lucru interzis. Trecea frontiera cunoştinţelor îngăduite omului. Săvârşea păcatul împotriva discreţiei.

XXX. Acoperiş de paie dat câinilor despotului

Învăţătorul Apostol ia din camera sa sfeşnicul de bronz cu şapte braţe, obiectul cel mai de preţ din biserica din Chiralesa. E de bronz topit în zonă. Un sfeşnic, asemenea unui copac sălbatic, o operă rudimentară, realizată de mâinile grele ale unui artizan şi fierar care ştia să pună potcoave la cai, să facă pluguri şi care, o dată în viaţă, a vrut, cu mâinile lui butucănoase, să realizeze o operă de artă, un sfeşnic cu şapte braţe pentru altarul bisericii Sfintelor Albine din Chiralesa. Un sfeşnic e un obiect care nu te lasă indiferent; la fel de emoţionant precum picturile rupestre ale oamenilor cavernelor. Arama din care el este turnat provine din gloanţele cartuşelor şi obuzelor adunate de pe câmpul de luptă, topite la fierăria satului, fasonate de un ciocan uriaş pe nicovală. Privind cum străluceşte arama sfeşnicului, simţi sudoarea fierarului şi se aud bătăile de ciocan... Sfeşnicul de la Chiralesa e doar fineţe şi dantelă, cu toate că autorul era neîndemânatic. Ai impresia că sfeşnicul este înconjurat de o scoarţă groasă precum stejarii bătrâni. Învăţătorul Apostol a dus sfeşnicul acasă pentru a-l poliza şi repara. Căci obiectul, căzând, s-a deteriorat. Şi acum învăţătorul îl duce din nou la biserică. Atunci se aud focurile de armă trase în direcţia bisericii. Se aud mitralierele. Când aude un foc de armă, se gândeşte la Bogomil şi se roagă pentru viaţa lui. Dar de această dată învăţătorul Apostol se gândeşte la Serafim Acoperiş de paie, căci acesta se află înaintea bisericii. Şi în acea direcţie se trăgea. Învăţătorul Apostol aleargă. Din toate casele ies bărbaţi, femei, copii. Tirurile de armă continuă şi se înteţesc. Înaintea uşii bisericii, învăţătorul Apostol cu ochiul care vede îşi dă seama că băiatul nu este acolo. Caută cu ochii scara; este sprijinită de zidul castelului.

— Doamne Dumnezeule, e în parc! Ca să vadă dacă este adevărat că mama sa este goală şi dansează pentru militari şi despoţi! A intrat în parc!

Fără să lase sfeşnicul ce-l poartă pe umeri, învăţătorul Apostol se îndreaptă spre zid. De cealaltă parte, se aud câinii care latră precum lupii ce-şi devorează prada. Serafim a căzut în parcul castelului şi este devorat de câini!

— Bărbaţi, femei, fugiţi!, strigă învăţătorul Apostol.

Scoţând acest strigăt, e deja în vârful scării. Cu ochiul care vede priveşte spectacolul: în jur de zece-doisprezece câini cu guri de dragon şi cu limbi roşii dau asaltul asupra unui mic portocal, puţin mai înalt decât statura unui om, în care este agăţat Serafim Acoperiş de paie. Arborele firav, ornamental, slab, singurul portocal care a fost plantat în pământ moldav, pare mai puţin arbore cât o floare uriaşă. Capul auriu al lui Serafim Acoperiş de paie pare o portocală aurie, în vârful portocalului. E singurul fruct pe care l-a rodit acest portocal în ţinutul Moldovei: un trup de copil asaltat de câini care vor să-l devoreze. Iar portocalul se apleacă, se curbează sub greutatea copilului, un fruct prea greu pentru el. Dintr-o clipă în alta, portocalul subţire precum o tulpină de floare se va apleca complet şi va lăsa să cadă trupul copilului în gurile cu limbi de foc şi cu dinţi de fierăstrău; gurile apocalipsei.

Satul a alergat la zid. Se trag clopotele. Dar nimeni nu poate să urce ca să încerce să-l salveze pe copil, căci scara e ocupată de copii care au venit primii. E acolo un ciorchine de trupuri. Oamenii mari vor să urce cu furci, cu topoare, cu lopeţi. Căci, de cealaltă parte, ca o fanfară de fiare apocaliptice, se aud lătrăturile câinilor-lup ai despotului care vor să-l devoreze pe nefericitul băiat. Se aud ţipete de copii şi tirurile de armă nu încetează, în toată valea, căci sătenii vor să intre în parc, să treacă peste zid ca să-l salveze pe copil. Vor chiar să strice zidul. Atât sunt de furioşi. Dar în zadar! Doar învăţătorul Apostol, pe zid, asistă la cumplita scenă: portocalul cu frunze verzi ca de metal, cu trunchiul firav precum un lujer, se apleacă sub greutatea lui Acoperiş de paie. Acesta, în vârful arbustului, se chirceşte în el însuşi, cu genunchii strânşi, astfel încât câinii, care sunt acum aproape douăzeci, să nu-i smulgă picioarele cu dinţii lor de dragon. Câinii sar în jurul portocalului ca nişte capre. Sunt câini cu păr ca argintul, asemenea blănii vulpilor argintii. Animalele ca de metal, precum oţelul, ce se întind ca nişte arcuri. Iar portocalul este gata să dea câinilor greutatea sa, carnea vie. Serafim va muri. Simte aproape suflul câinilor care sar pentru a-l apuca şi a-l sfâşia... Trupul mic al lui Serafim e ca intrat la apă... E un boţ de carne vie care va cădea ca un măr de aur în gura câinilor. Aceştia sar ca şi când ar dansa în jurul portocalului încărcat cu roada lui omenească... Atunci, fără să se mai gândească la ceva, învăţătorul Apostol se lasă pe zid. Cade aproape de sfeşnicul său, pe care l-a aruncat mai întâi pe iarbă. Îl apucă. Ca pe o bâtă turcească. Şi, fără să se gândească dacă

are vreo şansă să-l elibereze pe Serafim Acoperiş de paie ori dacă va fi el însuşi devorat de cei douăzeci de câini-lup ai generalului Dracopol, se avântă în cercul câinilor, în cercul de argint şi de oţel. Loveşte în toate părţile, de jur-împrejur. Atinşi de sceptrul cu şapte braţe, câţiva câini cad, dar ceilalţi nu se lasă, sunt mereu în cerc, sărind ca nişte dragoni de oţel în jurul portocalului. Nepăsându-le de învăţătorul Apostol, care îi atacă, vor copilul. Şi aceasta pare de necrezut. Niciun câine nu părăseşte portocalul să-l atace pc învăţătorul Apostol. Loveşte în grămadă. Însă câinii îi întorc spatele. Câinilor nu le pasă. Învăţătorul Apostol înţelege de ce: el este o scoarţă dură, cu carne bătrână, iar câinii-lup ai generalului Dracopol, la fel ca stăpânul lor, sunt carnivori fini. Vor carne fragedă de copil. Învăţătorul Apostol loveşte. Câinii sunt răniţi. L-au muşcat, dar nu simte. Loveşte întorcându-se spre el însuşi. Copilul ţipă, iar învăţătorul Apostol nu mai vede decât spatele argintiu al câinilor, cu limbile roşii ca de flăcări şi cu colţii sticloşi ca gheaţa... Învăţătorul Apostol ar vrea nespus să nu cadă înainte de a-l fi salvat pe copil. Cu riscul de a se întoarce asupra lui însuşi, fluturând sfeşnicul greu cu şapte braţe, îşi spune că va cădea, că va fi devorat ca şi copilul de câinii despotului. Şi în acea clipă chiar cade. Sfeşnicul cu şapte braţe nu mai e în mâinile lui. Dar nu cade pe pământ. Cade pe pieptul cald al unui om. Căci toţi oamenii din sat au intrat. Câinii au fost ucişi cu furcile, cu topoarele, cu măciucile şi lopeţile. Învăţătorul Apostol şi micuţul Serafim sunt duşi în afara parcului. Ţăranii duc în cortegiu cele două trupuri pline de muşcături şi sângerânde, vii, dar inconştiente, moi precum trupurile morţilor. Un trup înalt, cel al învăţătorului Apostol, şi un trup mic, leşinat, cel al lui Serafim Acoperiş de paie. Ţăranii ies pe uşa mare a castelului, trecând pe aleile principale cu nisip ca de argint, pe care niciodată tălpile ţăranilor din Chiralesa nu le-au atins... Duc, de asemenea, şi sfeşnicul. Generalul, cu revolverul în mână, îi priveşte. Dar ţăranii n-au spus nimic. Nu se gândesc decât să ducă cele două trupuri. Nici generalul nu scoate vreun cuvânt. Câinii săi, frumoşii săi câini, au murit, şi aceasta e de neiertat.

XXXI. Moartea păcătoasei din Răsărit

Învăţătorul Apostol şi Serafim Acoperiş de paie au fost duşi la şcoală şi întinşi în sala de clasă, chiar pe jos, ca să li se spele rănile. La mai puţin de o oră, a sosit, în uniformă de brigadier, Haralamb Halipan. Îndesat, cu dinţi de aur, cu picioarele arcuite, cu faţa tuciurie. Încercă să facă bună impresie, dar e abătut.

— Vreau să vorbesc cu învăţătorul Apostol, spuse Haralamb Halipan, adresându-se femeilor care-i îngrijeau pe învăţător şi pe copil. E bine dascălul Apostol? Nu e nimic grav?

— Muşcături de câine. Carnea sfâşiată până la os. Dar se va vindeca.

Femeile sunt furioase. Satul n-a mai fost niciodată revoltat împotriva despotului, a militarilor, împotriva a toate.

— Am ceva important să comunic învăţătorului Apostol, dacă mă poate primi.

— Faci pe manieratul acum?, se năpusti Aristiţa, o femeie bătrână, dibace în îngrijirea răniţilor. Intră ca omul, câine cu dinţii de aur!

În sala de clasă sunt cinci sau şase femei bătrâne, îmbrăcate în negru, care i-au dezbrăcat, spălat şi îngrijit pe cei doi răniţi. Acum, în picioare, grave, cu braţele încrucişate, se uită la Haralamb Halipan. Sunt la capătul puterilor. Dacă Halamb Halipan spune un singur cuvânt, acesta va fi scânteia ce aprinde un incendiu. Revolta. Poate că aceste bătrâne îl vor sfâşia cu dinţii pe Haralamb Halipan şi apoi vor pune foc castelului, îi vor omorî pe toţi soldaţii cu unghiile lor, cu dinţii lor. Căci mânia, furia şi deznădejdea nu au nevoie de arme; sfâşie tot. Haralamb simte ameninţarea, încearcă să surâdă. De teamă, a cerut îngăduinţa de a intra, el care apare în casă cu biciul în mână. A cerut îngăduinţa de a vorbi învăţătorului Apostol, el, sluga supusă despoţilor, coada de topor!

— Dascăle Apostol, am de dat o veste tristă micuţului Serafim.

— Mama e bolnavă?, întrebă Serafim, care e întins pe o cuvertură.

Vrea să se ridice. Repetă:

— S-a întâmplat ceva cu mama?

Plânge. Cele două femei, care sunt lângă el, îl opresc să se ridice.

— Sărmana ta mamă a murit, spuse Haralamb Halipan.

Se lasă o tăcere de care natura are parte doar arareori. O tăcere sticloasă, ce se preface într-una de metal. O tăcere care te robeşte, care te face de gheaţă, te paralizează.

— Aceasta este vestea pe care trebuie să o dau din partea generalului.

— Unde a murit?, întrebă învăţătorul Apostol.

— La castel. Dar a fost adusă la biserică. Militarii au adus-o. E aici acum.

— A murit la castel?, strigă învăţătorul Apostol. Taina a murit la castel?

Mânia şi nerăbdarea fierb tainic în toate inimile. Toţi ştiu că Taina Chiralesa era la castel, că ea se dezmăţa cu militarii, că dansa goală pentru ei, că se îmbăta cu ei, că se zbenguia pe genunchii ofiţerilor şi poliţiştilor. La castel... Da, asta se ştia! Erau revoltaţi, scandalizaţi, dar ea era vie. Acum era moartă la castel! Cu totul altceva...

— Şi cum a murit?, întrebă învăţătorul Apostol. A fost ucisă?

Serafim Acoperiş de paie plânge. Totuşi, resemnat, ascultă la fel ca ceilalţi. Ascultă cu toţii împietriţi; Serafim ascultă plângând. Lacrimi calde ca plumbul topit curg pe pansamentul alb.

— Răspunde, Haralamb! Cum a murit la castel?, întrebă învăţătorul Apostol.

Chipul lui este calm, dar foarte aspru. Vorbele cad precum loviturile de topor. Şi poţi ghici că nu e prea departe clipa când va pune mâna pe un topor adevărat...

— La castel sunt mulţi invitaţi. Tot Statul Major... S-au angajat femei pentru serviciul lor. Taina lucra împreună cu celelalte.

— Cum a murit?

— Medicul militar a văzut-o. I-a eliberat certificatul de deces. Inima... Moarte subită. Băiatul ei intrase în parc. A fost atacat de câini, ştiţi asta, băiatul a ţipat, strigând-o pe mama sa. Ea a ieşit şi a alergat spre el ca să-l salveze. Şi atunci a căzut moartă. Emoţia a ucis-o. I-a fost teamă să-l vadă pe fiul ei devorat de câini... Moarte neaşteptată. A fost adusă la biserică... Asta am avut să vă spun, la ordinul generalului Dracopol.

Serafim Acoperiş de paie izbucneşte în lacrimi. Strigătele sale de durere umplu şcoala. Strigăte cumplite.

— Mai aveţi ceva de întrebat?, spuse Haralamb.

— Ieşi şi du-te la stăpânul tău, răspunse învăţătorul Apostol.

Şi-l scuipă în faţă.

După plecarea lui Halipan, se aud durere şi strigăte, lacrimi şi vaietele copilului. Ceilalţi se uită, printre lacrimi, ca printr-o fereastră la sărmanul Serafim Acoperiş de paie de care le este milă.

— Mergeţi la biserică să înmormântaţi trupul sărmanei Taina, spuse învăţătorul Apostol. Mă voi ridica şi eu. Viaţa ne loveşte fără încetare, cu lovituri de ciocan, ca şi cum am fi de fier, nu din carne şi oase, ca toţi muritorii. Pe noi, sărmanii oameni de la Chiralesa, istoria ne loveşte cu lovituri de ciocan... Ne va crăpa ori ne va cizela.

XXXII. Crucea roz a Tainei

E ora opt dimineaţa, ziua hotărâtă pentru înmormântarea Tainei Chiralesa, frumoasa văduvă moartă în chip misterios la castelul generalului Dracopol. Tot satul, în haine de doliu, se pregăteşte de ceremonia funebră. În casa cu acoperiş de paie, cu doliu, Serafim orfanul este îmbrăcat într-un mintean negru, cu o cămaşă şi pantaloni noi. Haralamb Halipan intră la stăpânul său şi-l trezeşte.

— Domnule general, în sat se petrec lucruri nemaivăzute. De dimineaţă, în zori, a sosit un car mare cu şase boi, aducând o cruce de marmură roz, înaltă de trei metri, ce pare cât biserica de mare. Pentru mormântul Tainei.

— Cine a trimis-o?

— Familia defunctei, domnule general... Sculptorii au spus că era plătită. Au aşezat-o deja în cimitir. Cu maşini complicate şi cu personal specializat. Căci e nespus de grea... Şi frumoasă, domnule general!

— Taina nu avea familie. Oamenii care au adus crucea să vină să-mi explice cine a dat comanda.

— Au toate actele în regulă, chitanţe, tot. Căpitanul de jandarmerie a verificat aceste hârtii şi i-a lăsat pe muncitori să plece. Dar e ceva şi mai grav, domnule general...

— Vorbeşte, spuse generalul.

Îşi caută proteza şi ochelarii. Îşi simte capul greu; a dormit rău.

— Arhimandritul, stareţul Mănăstirii Neamţ şi şapte preoţi au venit la biserică să slujească la înmormântarea Tainei.

— Cine i-a chemat? Am ordonat să nu se dea acestor lucruri întristătoare o importanţă prea mare. Cine i-a anunţat pe preoţi?

— Familia defunctei, domnule general. Le-a plătit patru trăsuri, care i-au adus aici de la oraş... Şi nu e tot. Corul de douăzeci de monahii al Mănăstirii Agapia a venit la biserică în două camionete ca să cânte la înmormântarea Tainei.

— Cine le-a chemat pe măicuţe?

— Căpitanul Pelhivan le-a verificat actele. Familia Tainei le-a chemat. Făcând o donaţie de o sută de mii de franci mănăstirii şi plătindu-le deplasarea. Dar, mai mult încă. Sunt cinci care cu

pâine, cu vin, cu ofrande, pentru înmormântare şi pentru agapă... De mâncat şi de băut pentru o mie de persoane. Ţăranii din satele vecine sosesc deja călare, pe jos şi în căruţe... Căci o asemenea înmormântare, cu şapte preoţi, cu un cor de măicuţe şi cu atâta fast n-au văzut niciodată... Se va da fiecărui om o lumânare, cu o pânză albă, de doi metri, din cel mai bun material... Pentru odihna sufletului Tainei. Din partea familiei.

Generalul Dracopol sare din pat. S-a străduit să încheie discret povestea cu văduva moartă de frică şi cu copilul pe care câinii au încercat să-l sfâşie. Şi iată că au fost chemaţi stareţul mănăstirii, şapte preoţi, sute de ţărani, adusă crucea de marmură roz! E o lovitură pusă la cale. Generalul îl cheamă pe căpitanul Pelhivan.

— Am uitat să vă spun, domnule general, că a fost adusă o rochie de catifea, de culoare roz ca şi crucea. Şi că moarta a fost îmbrăcată ca o regină... I s-a pus o cruce de argint pe piept şi a fost aşezată într-un sicriu de aramă.

— Cine a comandat toate astea?

— Familia defunctei... Cel mai mare croitor din Petrodava a venit personal să aducă rochia defunctei şi s-o îmbrace chiar el. I s-a plătit drumul dus-întors. Acest om e încă aici. Dacă îmi permiteţi, domnule general, am o idee... Ştiţi, când Taina Bugeac a sosit în sat, era cu picioarele goale şi lipsită de toate... Nu are familie... Toate astea, toate aceste cheltuieli, Bogomil e cel care le-a plătit.

— Ce treabă are aici Bogomil?

— Cine ar putea să cheltuie atâţia bani şi să dea dovadă de o atât de mare îndrăzneală, dacă nu Bogomil? La început, ne gândeam... Dar e mai bine să nu spun.

— Spune!

— La început, când au văzut crucea roz de marmură la mormânt, oamenii au zis: „Generalul Dracopol a comandat crucea pentru Taina, ibovnica sa.” Apoi, au venit preoţii, măicuţele. Şi n-au mai spus că dumneavoastră. Se gândeau că dumneavoastră n-aţi fi cheltuit atâţia bani pentru o femeie... Şi au zis că Taina era îndrăgostită de Bogomil...

— Taina îndrăgostită de Bogomil?, strigă generalul furios. Ea e deci cea care-l informa despre toate?

În chiar acea clipă sosi la castel, cu o camilafcă roşie, un brâu de mătase roşie peste sutană, precum cardinalii, cu o cruce pectorală de aur şi de pietre preţioase, cu încălţări cu catarame de argint, episcopul, conducătorul clerului din Petrodava. Acest

personaj oficial, la fel de important precum prefectul, veni ţintă la general.

— Iată evlavia bravului nostru popor moldav, spuse episcopul, binecuvântând pe generalul Dracopol, care-l primi în iatacul său în halat de cameră... Familia acestei sărmane văduve de război trimite toată averea sa ca să-i facă o înmormântare nespus de înălţătoare acestei frumoase femei moartă în chip tragic. Ăsta este viteazul popor al Moldovei!

— Defuncta n-avea nicio familie, Preasfinţite, spuse generalul.

— Şi darul pe care familia îl face bisericii Petrodava, pe care eu o reprezint aici, nu este o dovadă că această familie există?

— E o capcană, Preasfinţite, spuse generalul.

— Ce capcană? E pregătită o frumoasă înmormântare, sunt invitate măicuţe să cânte, stareţul mănăstirii cu şapte preoţi ca să slujească slujba înmormântării. Sunt trimise daruri pentru săraci... Nu e o capcană. E milostenie, evlavie.

— Dar ştiţi de unde vin aceste daruri, Preasfinţite?

— De la familia defunctei, răspunse episcopul.

— Defuncta nu are familie, Preasfinţite.

— Atunci, de la unul dintre admiratorii acestei frumoase femei. Căci a fost nespus de frumoasă, nu-i aşa? Şi deloc zgârcită în împărţirea favorurilor sale! Dumnezeu să aibă milă de sufletul ei şi să-i ierte păcatele, aşa cum Domnul le-a iertat pe Magdalena şi pe alte păcătoase!

— Niciun admirator nu cheltuie atât de mulţi bani... Doar în romane vedem asta, nu în viaţă.

— De ce să tot căutăm donatorul, domnule general? Darul este real şi măreţ. E destinat unei ceremonii religioase. Ce ne interesează mai mult? E în zadar. Să-I mulţumim lui Dumnezeu!

— Dacă a fost Bogomil?, insinuă generalul.

— Darul e acelaşi. Există. Şi donatorul e anonim. Că nu vine din partea familiei, nu este un motiv să ne întristăm şi să ne neliniştim. Dimpotrivă! Chiar dacă tâlharul Bogomil a dat aceşti bani. Dacă toţi tâlharii ar plăti atât de regeşte înmormântările văduvelor, curtezanelor şi ale celor fără familii, viaţa religioasă ar fi înfloritoare. E foarte bine ce se întâmplă, domnule general. Foarte bine!

— Preasfinţia Voastră, mă tem de greci, mai cu seamă atunci când fac daruri, spuse generalul. Mă tem ca această ceremonie să nu fie decât o măreaţă punere în scenă. Pentru a întinde o cursă.

— În acest caz, trimiteţi jandarmii să însoţească cortegiul funerar. Şi, dacă nu este îndeajuns, folosiţi o companie de jandarmi. Taina este văduva caporalului-erou Chiralesa. Deci, o văduvă de război. Trimiteţi o companie să-i dea onorurile. E un bun pretext.

— Onoruri militare la o desfrânată?

— Această desfrânată este văduvă de război. Văduva caporalului care are o statuie...

— Vi se pare normal să se dea onoruri militare unei desfrânate, Preasfinţia Voastră?

— Moralitatea este cerută, domnule general, celui care vrea să ocupe o funcţie în stat, într-o bancă, ori care vrea să intre în paradis... Dar nu ai nevoie de moralitate ca să ajungi erou de război, nici ca să fii văduvă de război. Eroii nu se aleg niciodată dintre oamenii morali. Puteţi să trimiteţi o companie să dea onoruri militare văduvei caporalului Chiralesa, care a salvat viaţa Majestăţii Sale, regina noastră... E chiar necesar. Cu această ocazie aveţi trupa la faţa locului, gata să facă faţă oricărei capcane sau ambuscade... Totuşi, eu nu cred că este o cursă. Când se cheltuie atâţia bani pentru o slujbă religioasă, nu pot fi la mijloc decât raţiuni de credinţă, fără doar şi poate.

— Voi urma sfaturile Preasfinţiei Voastre. Apoi, vă invit împreună cu clerul şi cu maicile la castel ca să luaţi masa.

— Suntem deja invitaţi la agapa ce va avea loc după înmormântare.

— De cine, Preasfinţia Voastră?

— De familia răposatei.

— Nu există, Preasfinţia Voastră. Această femeie era singură-cuc pe pământ.

— Dar agapa există. Şi preoţii trebuie să fie în frunte. Venim la castel, conform protocolului. Nu se poate refuza participarea la agapă închinată memoriei răposatei. Doar maicile vor lipsi: se întorc să mănânce în mănăstire după regula cinului lor.

— Această familie, care nu există, are deci prioritate?

— În astfel de circumstanţe ea are prioritate prin comparaţie cu dumneavoastră, în privinţa invitaţiei la masă. Dar puteţi să veniţi împreună cu noi.

— Şi dacă Bogomil e cel care dă agapa?

— Ce importanţă are? Mâncaţi împreună cu oamenii Bisericii hrana oferită de pomană pentru odihna sufletului răposatei. Nu e nimic rău în asta. Vă puneţi uniforma cu toate decoraţiile, căci e o mare ceremonie. Orice înmormântare e o mare ceremonie.

— Eu să ajung la o adică invitat al tâlharului?

— Din punct de vedere moral, sunteţi în siguranţă, căci sunteţi cu reprezentanţii lui Hristos pe pământ, cu preoţii. Din punct de vedere fizic, sunteţi în siguranţă, căci aveţi cu dumneavoastră tot Statul Major şi toate trupele mobilizate pentru prinderea lui Bogomil. Din punct de vedere legal, de asemenea, sunteţi în siguranţă, căci aduceţi un omagiu unei văduve de război vestite în toată ţara, unei femei care şi-a sacrificat soţul ca regina să trăiască.

— Sunteţi ortodox ori iezuit, Preasfinţia Voastră? Raţionamentul Preasfinţiei Voastre este perfect. Mai mult, milităresc... Voi urma sfatul Preasfinţiei Voastre. Voi lua parte la ceremonie. Şi am să dau onoruri militare acestei desfrânate, cum a propus Biserica.

— Le daţi de foarte multă vreme, domnule general, spuse episcopul. Toată lumea ştie în ce mare cinste o aveţi pe văduva Taina Chiralesa... În calitatea ei de văduvă, i-aţi dat în viaţa ei toate onorurile prescrise faţă de cei care se sacrifică pentru patrie.

Generalul se retrage. Va lua parte la slujba înmormântării. O slujbă care îi face să plângă pe bărbaţi, pe femei, soldaţi şi poliţişti. Niciodată, pe aceste locuri, nu s-a văzut o ceremonie mai măreaţă. Crucea de marmură roz precum pielea Tainei Chiralesa e minunată. Agapa înmormântării s-a întins până la miezul nopţii. Episcopul, într-o cuvântare nespus de frumoasă, a asigurat pe cei prezenţi că răposata a urcat direct la cer, că ea va fi numărată de acum înainte cu sfinţii. Şi a explicat că pentru a deveni sfânt nu e nevoie de timp, nici de cantitate, ci de trăire intensă, de calitate. Un om poate să devină sfânt într-o oră, într-un minut. Tâlharul răstignit împreună cu Hristos a devenit sfânt în câteva minute. Taina păcătoasa şi-a dat viaţa pentru copilul ei. Ea e, aşadar, în cer. Viaţa sa dezordonată şi toate păcatele ei sunt răscumpărate. Şi toată lumea, mulţumită, o vedea deja în cer pe Taina desfrânata. Aceasta li s-a părut foarte frumos, căci arată îndurarea lui Dumnezeu şi dovedeşte că totul este cu putinţă cu voia lui Dumnezeu. Dacă păcătoasa a urcat la cer, toţi pot să spere să facă astfel, şi, mai ales, aceşti ţărani bolovănoşi din Petrodava îşi spun că pentru o frumuseţe ca cea a Tainei niciun loc nu este mai potrivit decât cerul. Căci ea era mai frumoasă decât icoanele. Sătenii au adormit fericiţi. Chiar şi generalul Dracopol era foarte fericit. Căci din clipa în care s-a crezut că Taina Chiralesa se află în cer, toate lucrurile intră în

ordinea lor firească. Dar iată că Serafim Acoperiş de paie e fără mamă! Îngerul satului, îngerul casei cu acoperiş de paie şi îngerul şcolii au plâns întreaga seară şi au adormit cu lacrimi pe obraz. Şi câinele Posmag s-a culcat pe pragul şcolii, alături de prietenul său îndurerat. Căci câinele, precum îngerii din cer, ştie că cel mai nefericit dintre oamenii din Carpaţi era acum micuţul Serafim Acoperiş de paie. Mama sa era în pământ; ea îşi petrecea prima noapte în pământ. Şi aceasta e cea mai cumplită durere pe care un copil poate să o simtă. Chiar şi câinele Posmag a plâns cu lacrimi de câine. Nu pentru moartea Tainei, ci pentru nefericirea lui Serafim Acoperiş de paie.

XXXIII. Bogomil vine noaptea la Chiralesa şi se opreşte la şcoală

Înainte de a adormi, oamenii din Chiralesa au recapitulat evenimentele din timpul zilei. O zi nespus de frumoasă. O ceremonie sublimă. Dintre toate slujbele ortodoxe, cea mai frumoasă este înmormântarea. În afară de asta, fusese, de această dată, agapa, pâinea albă dăruită fiecăruia, lumânările mari date tuturor, vinul, ţuica. Fuseseră apoi cuvintele Bisericii oficiale care dădea asigurări că Taina a urcat direct la cer, că Taina desfrânata a devenit o sfântă. Erau convinşi în sat că înmormântarea a fost plătită de un prinţ şi că Taina era ea însăşi o prinţesă. Familia princiară i-a adus acest omagiu postum fără să se arate, căci ea îşi părăsise palatul natal. Era o presupunere, dar o presupunere frumoasă. Căci nimeni nu putea să conceapă că se cheltuiseră atâţia bani pentru Taina. În timp ce toată lumea dormea – doar statuia caporalului Miron Chiralesa veghea în picioare în sat –, o umbră se ivi lângă statuie. Era Bogomil. Nu putea fi confundat cu niciun om. Nopţile de septembrie care sunt printre cele mai frumoase din Carpaţi scăldau totul într-o lumină argintie... Marele Bogomil, în suman negru, cu pistoalele la brâul lui lat de piele, cu mitraliera la gât, ca un colier, se opreşte înaintea statuii caporalului. Îşi scoate mantaua de blană, îşi face semnul crucii şi trece mai departe. Oprindu-se în faţa casei cu acoperiş de paie, se uită pe fereastră. Înăuntru nu e nimeni. Serafim se culcă la şcoală, în sala de clasă. Copilul e prea îndurerat pentru ca învăţătorul Apostol să poată să-l lase să doarmă de unul singur în casa cu acoperiş de paie. Bogomil, văzând casa goală, se plimbă de jur-împrejurul ei. Atinge pereţii albi pe care Taina văduva îi văruia de patru ori pe an; mângâie pereţii casei cum ar fi mângâiat o femeie. Înaintea uşii şi a fiecărei ferestre cresc flori agăţătoare, cu petale albastre, cu o pată albă în inimă. Aceste flori sunt numite „rochia rândunicii”, căci ea este de talia şi culoarea albastru închis a rândunicilor şi are forma trupului de rândunică. O pată albă ca un guler alb în fundul corolei. Rochia rândunicii era floarea preferată a Tainei. Era plin în jurul casei cu acoperiş de paie; se căţărau pe pereţii albi cu frunzele lor verzi. Bogomil luă o floare şi o aşeză între

buze. Apoi se îndreptă spre şcoală. Era o veche casă ţărănească, a cărei cameră principală era folosită drept sală de clasă. Alături, o a doua cameră, era locuinţa învăţătorului. Bogomil privi pe fereastră. Sub lumina lunii, Serafim Acoperiş de paie, cu capul auriu, doarme pe un pat din două bănci alăturate. E acoperit cu un pled. Nu i se vede decât capul de înger trist şi adormit. Bogomil intră în vârful picioarelor ca să nu-l trezească pe copil. Se apropie de el şi îl mângâie pe cap, uitându-se în jur ca să se asigure că nimeni nu-l priveşte în afara lunii. Tâlharul se apleacă şi-l sărută, abia atingându-i fruntea. Bogomil îşi aşază mitraliera, care-i alunecase; îşi şterge ochii şi, tot în vârful picioarelor, trece prin mica sală de clasă şi intră pe uşa deschisă în camera care se află în spatele podiumului de lemn brut. E locuinţa învăţătorului Apostol. Un pat, un dulap şi o masă. În pat, învăţătorul Apostol doarme cu capul bandajat. Dar, la intrarea lui Bogomil, cu toate că tâlharul n-a făcut nici cel mai mic zgomot, învăţătorul Apostol îşi deschide ochiul cu care mai vede.

— Linişte!, ordonă Bogomil, apropiindu-se de învăţătorul Apostol. Sunt eu, Bogomil. Nu mişca, nu trebuie să-l trezim pe micuţ. Stai aşa cum eşti!

Învăţătorul Apostol deschise ochiul mai larg. Nu l-a văzut niciodată pe Bogomil. Încearcă să se ridice.

— Nu mişca!, ordonă Bogomil. Rămâi unde eşti!

Tâlharul închise uşa. Singura uşă a încăperii. Căci pentru a intra în camera învăţătorului Apostol şi pentru a ieşi trebuie să treci prin sala de clasă.

— Bună seara, dascăle Apostol!, spuse Bogomil.

Se aşează pe patul de scânduri, pe care este pus un mindir – o saltea de paie. Tâlharul îşi scoase mitraliera de la gât şi o puse pe pat, alături de el. Se apropie de învăţătorul Apostol să-i poată vorbi în şoaptă, ca să nu-l trezească pe Acoperiş de paie.

— Surprins de vizita mea, dascăle Apostol?

— Da, răspunse învăţătorul.

Luna lumina camera. Însă învăţătorul Apostol nu poate vedea chipul lui Bogomil care stă cu spatele întors la fereastră.

— Ştii pentru ce te deranjez în miez de noapte, dascăle Apostol?

— Aveţi necazuri?

— Vreau să ştiu care e omul cel mai nefericit din Chiralesa.

— Aici, la Chiralesa, suntem cu toţii necăjiţi, ştii bine asta. Se spune că cunoaşteţi întreaga Moldovă, pe fiecare om şi fiecare

inimă. De ceva vreme mai ales, suntem nespus de nefericiţi. Cu toţii.

— Spune-mi, dintre toţi oamenii din Chiralesa, cine este cel mai nefericit în noaptea asta?

— Micuţul Serafim Acoperiş de paie, care doarme alături. Astăzi a fost înmormântată mama lui, tatăl său a murit în război... Ştiţi toate astea. Am auzit că Bogomil ştie mai bine decât noi tot ce ni se întâmplă.

— Eşti sigur că Serafim Acoperiş de paie, sărmanul copil, e cel mai nefericit dintre toţi?

— Fără îndoială, răspunse învăţătorul Apostol.

— Vreau să ajut acest copil. Bogomil îi apără pe cei mai nefericiţi.

— Este ştiut că îi ajutaţi pe cei nefericiţi. Dumnezeu o să ţină seama de asta! Şi poporul, de asemenea, vă va fi binevoitor. Poporul vă cinsteşte şi vă cântă. Vă laudă şi vă mulţumeşte pentru asta. În cântecele şi în baladele pe care vi le închină.

— Ce aş putea să fac ca să-l ajut pe Serafim, cel mai nefericit copil din sat?

— Nimic!, răspunde învăţătorul Apostol. Pentru Serafim Chiralesa, nici măcar vestitul Bogomil nu poate face nimic. Căci nu puteţi să-i daţi mama înapoi, care a fost înmormântată astăzi. Nu puteţi să-i daţi tatăl înapoi, care a fost ucis în război şi căruia i s-a înălţat o statuie în mijlocul satului. Nu puteţi să i-o daţi pe sora lui mai mică, care nu a fost iubită pe pământ decât de un urs. Tot ceea ce îi veţi da nu-i va înlocui pe părinţii săi.

— Suferă atâta, aşadar, acest micuţ?

— Serafim este cel mai strălucit elev pe care l-am avut vreodată într-un sfert de veac de meserie. E un şcolar ieşit din comun. Dar fulgerul nu cade niciodată decât pe locurile înalte... Din această cauză fulgerul vine peste creştetul lui Acoperiş de paie, sărmanul copil.

— E aşa de dotat acest copil?

— E nespus de dotat. Dar, în aceeaşi măsură, e nefericit.

— Nu mai vorbi despre nefericirile sale... Spune-mi din nou că este nemaipomenit.

— Niciunul dintre elevii mei n-a fost vreodată atât de strălucit precum Serafim. Dar aceasta nu-i va folosi la nimic. Putem să avem creiere de aur şi daruri uimitoare... Nu ne duc nicăieri.

— Îţi aminteşti, dascăle Apostol, de o povestire pe care ai spus-o copiilor în clasă când voiai să-i încurajezi?

— O, povestiri care dau curaj le spun tot timpul!, răspunse dascălul.

— Niciuna nu este mai frumoasă decât cea despre cei mai deştepţi copii din popor... Se povesteşte că strămoşii noştri, nemuritorii, care au locuit înaintea noastră aici, în Carpaţi, erau împărţiţi în două clase: cei înţelepţi, şi din acest motiv purtau acoperământ, căci capul lor era de preţ; şi restul poporului care, neavând ceva valoros în cap, nu purta acoperământ, căci nu merită să-ţi dai osteneala să acoperi un cap sec.

— Îmi aduc aminte, da, spuse dascălul Apostol. E o legendă...

— Dar tu spuneai copiilor că cel mai inteligent dintre tinerii nemuritori era obligat să înveţe pe de rost toată cronica poporului, toate evenimentele, nădejdile, decepţiile, greşelile, isprăvile eroilor, infamiile celor laşi; şi, după ce învăţa toate acestea, cel mai inteligent şi cel mai dotat dintre muritori venea înaintea poporului adunat şi recita cronica în versuri... Poporul asculta, îndrepta ceea ce era greşit, adăuga ce fusese omis, tăia ceea ce era de prisos... Apoi îl trimitea pe tânăr, ca pe un mesager, la cer. Din patru în patru ani nemuritorii trimiteau, astfel, la cer, un mesager, cu curierul versificat al activităţii lor pământeşti, pentru ca Dumnezeu să fie la curent cu soarta lor. Mesagerul, pentru a merge la cer, făcea la fel precum alergătorii de pe stadion, care îşi lasă hainele lor: înainte să plece la cer, se dezbrăca de tunica lui de piele, de trupul lui pământesc... Căci un mesager de aici de jos nu poate să intre în cer cu trupul de carne. Mesagerul pentru cer îşi părăsea trupul aruncându-se pe săgeţi de război din înaltul unei stânci. Trupul de carne rămânea agăţat de fierul lăncilor ca într-un cuier; şi mesagerul de la Petrodava pleca la cer recitând înaintea lui Dumnezeu, Ziditorul, cronica completă a poporului moldav... Din patru în patru ani pleca un nou mesager. În acest fel, nemuritorii, strămoşii noştri, păstrau un contact permanent, un contact prin mesager, cu cerul. Omul, pământul şi cerul erau mereu în contact. Istoria era tot timpul legată de veşnicie. Ceea ce se petrecea pe pământ era comunicat cerului. Omul şi Dumnezeu nu erau niciodată despărţiţi... Spune-mi, dascăle Apostol, care este astăzi cel mai bun tânăr din Moldova, cel mai vrednic să meargă la cer ca ambasador al poporului nostru? E Serafim Acoperiş de paie?

— Nu vă înţeleg, zise învăţătorul Apostol, înfricoşat. Nu vreţi dară să-l omorâţi pe Serafim ca să-l trimiteţi la cer?

— Vreau să plece la cer, spuse Bogomil. Pentru a fi mesagerul nostru la cer dacă crezi că alegerea este bună, dacă

crezi că Serafim este cu adevărat cel mai bun copil din poporul nostru.

— Este, de departe, cel mai bun, spuse învăţătorul Apostol. Dar nu trebuie ucis pentru că e cel mai bun!

— Trebuie ca mai întâi să înveţe pe de rost cronica de astăzi a poporului nostru... Apoi, va merge să o prezinte lui Dumnezeu ca ambasador al moldovenilor. Dar astăzi, ca să înveţi pe de rost cronica nefericitului nostru popor, corect şi fără omisiuni, o viaţă de om abia dacă e de ajuns. Pe timpul strămoşilor noştri, patru ani erau suficienţi pentru a învăţa totul. Astăzi trebuie mai mult. Mesagerul nostru va pleca la cer cu cronica sa când va avea vârsta morţii fireşti... E el vrednic, după părerea ta?

— Desigur, răspunse învăţătorul Apostol.

— Trebuie, aşadar, ca Serafim să înceapă îndată să înveţe cronica poporului nostru... Nu are timp de pierdut. A sosit vremea.... Trebuie să treacă prin şcoală şi prin universitate. Trebuie să cunoască realităţile poporului nostru din viaţă şi din cărţi... Vrei, dascăle Apostol, să iei asupra ta educaţia mesagerului nostru pentru cer?

— Să-l pregătesc pe Serafim pentru colegiu şi pentru universitate?

— Da. Are zece ani. Trebuie să meargă la colegiu anul următor. Mai târziu, va trebui să meargă la universitate. Trebuie să trăiască viaţa ţării în profunzime, în adevăr, pentru a fi reprezentantul nostru înaintea Istoriei, a bunăstării şi înaintea lui Dumnezeu. Vrei să-l pregăteşti pe Serafim să ajungă om adevărat, al cărui cap merită să fie acoperit? Un om care va putea apoi să meargă şi să recite înaintea lui Dumnezeu cronica noastră?

— Sunt prea bătrân, spuse învăţătorul Apostol. Nu voi mai avea timp. Moartea va întrerupe lucrul meu. Şi educaţia lui Serafim nu va fi încheiată. Iar aceasta este cel mai rău dintre toate. Un lucru început şi lăsat e mai rău ca un lucru care nu este început.

— Dumnezeu în cer şi Bogomil pe pământ te vor ajuta... Chiar de mâine începe pregătirea lui Serafim ca el să poată intra toamna viitoare la un colegiu bun, la cel mai bun colegiu din România... Plătesc totul. Dar trebuie să fie cel mai bine pregătit dintre toţi... Tu eşti un pedagog foarte bun, dascăle Apostol. Ţi-l încredinţez. Fă din el un adevărat mesager al poporului său.

Dascălul Apostol plânge. Toată viaţa sa a visat să aibă un elev care să meargă departe, mai departe decât el. însă i-a fost

teamă să înceapă, căci era foarte târziu. E bătrân, e rănit; nu are decât un ochi, are ftizie... Dascălul Apostol încearcă să zărească chipul lui Bogomil. Dar acest chip rămâne în umbră. Nu i se văd nici ochii, nici gura. O umbră, un profil. Atâta tot.

— Începând de mâine, îl iei la tine pe Serafim Chiralesa. Zi şi noapte te ocupi de el... Îţi voi aduce tot ceea ce ai nevoie pentru educaţia lui.

— Nu pot. Vedeţi bine că nu e loc aici... Am cerut de-atâtea ori o şcoală adevărată! Am fost refuzat. Ah, dacă aş fi avut castelul Taurului, această clădire goală, care zace în sat şi care nu e folosită!

— Mergi chiar mâine să ceri prefectului castelul Taurului.

— Mi-a fost refuzat de atâtea ori...

— Mergi mâine de dimineaţă... O să-ţi dea castelul Taurului ca să-l prefaci în şcoală. Castelul e al statului... De această dată, prefectul o să-l dea.

— Mă duc pentru că îmi spuneţi, răspunse învăţătorul Apostol, însă mersul meu va fi fără izbândă.

Se lăsă o linişte adâncă. Se aude noaptea. Apoi, suspinele încete ale lui Serafim care în camera de alături plângea în somn.

— Spune-mi, dascăle Apostol, e cu adevărat atât de deştept acest copil?

Bogomil strânge cu putere, ca un cleşte, mâna dascălului Apostol.

— Şi pentru că în această noapte e cel mai nefericit dintre toţi cei vii aţi venit aici şi doriţi să-l ajutaţi să devină un om care are dreptul să aibă capul acoperit?

— Nu, răspunse Bogomil.

— Îi ajutaţi pe cei mai nefericiţi, ştiu. Înainte să-l ajutaţi pe acesta, aţi întrebat cine este cel mai nefericit dintre oamenii de la Chiralesa. Şi când v-am spus numele lui Serafim Chiralesa v-aţi oferit să faceţi din el un om, un om adevărat. Un om care va avea dreptul să poarte acoperământ.

— Nu din această cauză, spuse Bogomil. E pentru că Serafim Acoperiş de paie e fiul meu... Sunt tatăl celui mai nefericit copil din ţară.

— Nu caporalul Chiralesa este, aşadar, tatăl lui Serafim?

Dascălul Apostol e împietrit de uimire. N-a bănuit niciodată că Serafim n-ar fi fost copilul celor doi soţi. Nici că Taina l-ar fi înşelat pe caporalul Chiralesa chiar de la începutul căsătoriei sale. Niciun om din sat n-ar fi bănuit că Serafim n-ar fi fost fiul caporalului Chiralesa mort pe front ca să o salveze pe regină. De

Irina, da, se ştia că era o bastardă. Dar Serafim, nu! Se ştia că Taina, această pariziancă venită de la Răsărit, era fără ruşine. Dar se ştia că ea devenise desfrânată după văduvia ei.

— Te miră că eu sunt tatăl lui Serafim?

— Aş fi vrut să nu aud una ca asta, spuse dascălul Apostol.

— De ce să nu auzi?

— Credeam că tatăl legal şi tatăl adevărat al lui Serafim e una şi aceeaşi persoană, caporalul Chiralesa. Credeam că această femeie nefericită, care a fost înmormântată astăzi, nu şi-a înşelat soţul chiar de la începutul căsătoriei ei. Nu, nu este frumos ceea ce îmi spuneţi. Şi asta mă descumpăneşte. N-aş putea să mă ocup de educaţia lui Serafim. E un fiu al păcatului, al adulterului. Îmi pare rău că mi-aţi spus acest lucru. Aş fi vrut ca Serafim să fie fiul caporalului Chiralesa, nu fiul lui Bogomil.

— Serafim este fiul caporalului Chiralesa.

— Aţi spus adineauri că este fiul dumneavoastră! Al lui Bogomil!

— Dar, dascăle Apostol, Bogomil e Chiralesa! E una şi aceeaşi persoană. Îl cunoşti pe caporalul Chiralesa. A fost elevul tău. Dacă l-ai vedea astăzi l-ai recunoaşte?

— Desigur.

— Atunci uită-te la mine.

Bogomil se întoarse cu chipul în lumina lunii. Rămase astfel sub proiectoarele cereşti ale nopţii, înaintea dascălului Apostol, care amuţeşte. E nemişcat, plin de uimire.

— Sunt eu, Miron Chiralesa. Eu sunt caporalul Chiralesa, fostul tău elev, soţul Tainei, tatăl lui Serafim Acoperiş de paie.

Învăţătorul Apostol e fără glas.

— Pentru asta, în această noapte, am venit să-l ajut pe Serafim. Căci este fiul meu. Mă recunoşti? Recunoşti că sunt Miron Chiralesa, tatăl lui Serafim, şi cel care trăia în casa cu acoperiş de paie?

— Da. Dar cum te-ai întors dintre cei morţi? Ai înviat? Lămureşte-mă! Aprinde lampa! Luna nu e de-ajuns!

— Linişte, dascăle!, şopti Bogomil. Copilul nu trebuie să ştie asta. Are alte lucruri de făcut în viaţă. Nu trebuie trezit... Mă recunoşti dară? Vezi că sunt fostul tău elev, că sunt Chiralesa!

— Atunci cum ai devenit Bogomil? De ce un alt nume? De ce statuia, dacă eşti viu? Şi dacă eşti viu, de ce eşti Bogomil? Dacă eşti viu, de ce ţi-ai schimbat viaţa şi numele? De ce nu te-ai întors în sat la noi?

— Nu mi-am schimbat numele, răspunse tâlharul. Chiralesa e prescurtarea de la *Kyrie eleison* care în greceşte înseamnă „Doamne, miluieşte”. La şcoală, la tine, am învăţat aceasta. În limba slavă, *Kyrie eleison* se spune *Bog milui, Bogomil.* E acelaşi lucru. Chiralesa şi Bogomil sunt unul şi acelaşi nume. E aceeaşi rugăciune: Doamne, miluieşte. Sunt atâtea familii care se numesc „Doamne, miluieşte”! Satul nostru se numeşte „Doamne, miluieşte”... E numele nostru şi rugăciunea noastră a tuturor, a oricărui locuitor din sat şi a tuturor locuitorilor din Carpaţi. E numele care se potriveşte cel mai bine dintre toate numele de pe pământ. E numele meu adevărat. Ce contează asta, că spun în greacă, în română ori în slavă? *Kyrie eleison*, Chiralesa, *Bog milui*, Bogomil... Mâine, du-te în zori, cum mi-ai promis. Cere-i prefectului castelul Taurului şi ocupă-te de fiul meu, ca el să înveţe tot ce se poate învăţa. Să fie primul din ţară la toate examenele, la toate concursurile, gata să răspundă înaintea lui Dumnezeu în toate câte îi privesc pe moldoveni, ca un adevărat mesager al Carpaţilor. Plec. Mă voi întoarce în curând. Merg să fac o rugăciune la mormântul frumoasei mele Taina. A fost nespus de frumoasă înmormântarea pe care i-am făcut-o. Îi va fi plăcut crucea de marmură roz pe care i-am dăruit-o... M-am uitat de departe la slujbă. Taina era atât de frumoasă, că pământul în care se va preface trupul ei va fi şi el frumos! Cu bine, dascăle Apostol! Ţi-l încredinţez pe fiul meu.

Spunând că pleacă, Chiralesa rămâne nemişcat. Ca şi când tălpile sale ar fi fost lipite pe pământul bătătorit din camera învăţătorului Apostol. Dascălul ar vrea să atingă trupul tâlharului, la fel cum Apostolul Toma L-a atins pe Dumnezeu, ca să se asigure că era cu adevărat acolo. Dar, în acea clipă, vede pe obrajii tâlharului, obraji curaţi, bine raşi, argintaţi de lumina lunii, două urme de lacrimi...

„Iată-l plângând pe cumplitul Bogomil. De necrezut!”, gândi învăţătorul Apostol. Nu îndrăzneşte să spună asta. Bărbatul din faţa lui, de care tremură regele şi armata unui stat de douăzeci de milioane de locuitori, cu carele lui de asalt, cu avioanele lui, cu navele, regimentele şi generalii săi, acest om vestit plânge.

— Dă-mi apă, dascăle Apostol, spuse deodată Bogomil.

Luă cofiţa. Un vas de lemn, asemenea unui butoiaş, care-i ţine loc de găleată. Căci, aici, totul este de lemn. Bogomil prinse cofiţa cu amândouă mâinile, ca pe un trup de copil pe care-l ridici să-l săruţi. O aplecă spre gura sa. Şi când apa îi ajunse la buze nu s-ar putea spune că bău, ci că sărută apa, că o

îmbrăţişează, că se împărtăşeşte cu apa de izvor, cu urciorul de lemn, cu cofiţa şi cu întreg universul. Şi după această cuminecare are din nou curaj.

— Nu vreţi să mâncaţi ceva?, întrebă învăţătorul Apostol. Poate vă e foame. Am lapte prins şi mămăligă.

— În toate oraşele, în toate pieţele e statuia mea... Portretul meu se află în cărţile de şcoală, în calendare, în almanahuri... Mama mea, România, mă cinsteşte ca cel mai mare erou, ca pe salvatorul reginei, ca pe chintesenţa patriotismului. În acelaşi timp, aceeaşi mamă România mă hăituieşte ca să mă ucidă cum ai hăitui o fiară plină de cruzime. Mă cinsteşte şi mă venerează, numindu-mă Chiralesa. Şi ea vrea să mă ucidă, numindu-mă Bogomil. E cinstit capul meu în bronzul statuilor, şi, pe de altă parte, pe acelaşi cap, numit al lui Bogomil, s-a pus preţ oferindu-se milioane celui care îl va tăia şi-l va duce regelui... Acelaşi cap venerat pe care se pune preţ pentru a fi tăiat. Acelaşi nume: „Doamne, miluieşle!” Acelaşi om.

— Ce s-a întâmplat? De ce nu te-ai întors acasă, căci eşti viu? Spune-mi, Chiralesa, povesteşte-mi!

Tâlharul tace. E înalt precum brazii de la Petrodava, e frumos cu cămaşa sa de borangic, din mătase naturală, făcută la ţară, cu mânecile ei de dantelă, cu sumanul negru, cu brâul lui lat, cu ornamente de preţ... Tâlharul miroase frumos, o mireasmă a purităţii, precum zăpada care cade peste munţi...

— Trebuie să fi fost lucruri cumplite, nemaiauzite, cele ce s-au petrecut, lucruri care nu i s-au întâmplat niciodată cuiva în afară de tine.

— Nu, răspunse tâlharul. Ceea ce mi s-a întâmplat nu este chiar ieşit din comun. Totul s-a petrecut în cel mai absurd mod cu putinţă. Nici nu merită să fie povestit. Sunt lucruri obişnuite. Tot ceea ce poate fi mai banal... Mai obişnuit... Doar ştii. M-am căsătorit din dragoste, cu străina venită din Răsărit. Din dragoste. O dragoste mare precum un incendiu. E tot ceea ce poate fi mai obişnuit la acea vârstă, după cum ştiţi.

— Continuă, spuse învăţătorul Apostol. Până aici e întru totul obişnuit. Dar să vedem mai apoi.

— Soţia mea aştepta primul ei copil, tocmai terminasem înălţarea casei cu acoperiş de paie, cuibul fericirii noastre, adăpostul nostru, şi ne pregăteam să trăim fericiţi, când am fost chemat la război. E ceva care, în acel timp, se întâmpla tuturor. Aşa este?

— Continuă, repetă învăţătorul Apostol.

— Am plecat pe front. Într-o noapte, pe când îmi făceam rondul, l-am întâlnit pe colonelul meu beat. E tot ceea ce e mai obişnuit, beţiile ofiţerilor pe timp de război. Ar fi fost mai degrabă ieşit din comun să afli pe front ofiţeri care să nu fie beţi. Dacă vă spuneam că l-am întâlnit pe colonelul meu la ora două dimineaţă, după un banchet, faţă în faţă, într-o stare normală, aceasta ar fi fost un miracol... Era ora două noaptea. Colonelul mi-a ţinut discursuri ca la beţie... Legat de soţia mea... Nu era nimic mai firesc ca un militar beat să vorbească de sora sa, de mama sa, de soţia sa, de camarazii săi. E un lucru de zi cu zi. Colonelul era Dracopol, despotul nostru de la Chiralesa. Dar dacă ar fi fost un altul ar fi făcut exact la fel. Aşteptam înaintea lui în poziţie de drepţi ca să adoarmă pentru a-mi continua rondul de noapte. Dar colonelul a căzut. Ceea ce era, desigur, firesc pentru un om beat. Ar fi fost un miracol dacă omul beat nu ar fi căzut şi ar fi rămas în picioare. Colonelul s-a simţit umilit, deoarece, căzând, a atins cizmele mele cu fruntea sa. Şi-a luat revolverul şi-a tras în mine. Dacă ar fi avut în mână un pahar, o scrumieră, o piatră, ar fi aruncat cu ele spre mine. Dar el a aflat un revolver şi a tras. Ca un beţiv care cade şi care se supără aruncând asupra cuiva cu pietre. E foarte firesc pentru un om beat să-ţi arunce în faţă cu ceea ce are la îndemână. Crezând că m-a ucis, colonelul l-a rugat pe robul său Haralamb Halipan să-mi ascundă cadavrul. Ceea ce, încă o dată, se înţelegea de la sine. Orice criminal prost ori deştept, beat ori ba, încearcă, după crimă, să ascundă cadavrul. Cum aceasta se petrecea pe front, a ordonat: „Aruncaţi-l în sârma ghimpată germană!” Dacă ne-am fi aflat pe ţărmul mării, ar fi spus: „Aruncaţi-l în mare.” Dacă am fi fost în munţi, ar fi spus să fie aruncat în râu ori să fie ascuns în pădure. Au aruncat trupul meu în sârma ghimpată a germanilor. Şi Haralamb Halipan a primit recompensa promisă. M-am trezit în Germania, într-un spital. Dacă m-aş fi aflat printre îngeri în Rai, n-aş fi fost mai surprins. Era pentru prima oară când dormeam într-un pat adevărat, cu cearşafuri adevărate, într-o casă adevărată... Am văzut pentru prima oară medici. Medicii noştri militari erau neştiutori şi aspri. Cei pe care i-am văzut la spital erau medici. Au uitat că eram un soldat inamic. Eram pentru ei un caz interesant. M-au îngrijit ca pe un rege. Nu există clase sociale, nici graniţe, nici naţionalitate pentru adevăraţii medici. Şi aceasta m-a mirat enorm. În loc să mă împuşte, mă îngrijeau. Era ceva nou pentru mine. Făceam cunoştinţă cu Occidentul. Am înţeles de ce eram îngrijit mai bine decât toţi ceilalţi răniţi:

starea mea era foarte gravă. Eram un om care, din punct de vedere medical, ar fi trebuit să fie mort. Dar aveam o vitalitate pe care medicii nu o văzuseră vreodată. Trăiam cu intestinele perforate în mai multe locuri, cu ficatul ciuruit, cu oasele rupte, cu vertebrele împuşcate. Eram în viaţă. Şi aceasta a trezit interesul medicilor. Analizau în trupul meu de român miracolul vieţii omeneşti. Căci ştiau că a trăi în condiţii imposibile vieţii e specialitatea noastră, a românilor. Ei m-au învăţat despre orhidee, aceste flori care trăiesc fără rădăcină pe pământ, doar agăţate de vârful copacilor tropicali, cu o floare superbă, care foloseşte drept tijă, frunze şi rădăcină în acelaşi timp... Astfel era trupul meu. Căci aveam antrenament istoric... Eram român. Noi suntem orhideele Carpaţilor. Nu-mi aminteam de cele petrecute. Amintirile mele se opreau la gloanţele trase cu pistolul. Am rămas trei ani în Germania. Am învăţat limba lor. Enorm de multe lucruri. Cu siguranţă, există şi alte popoare civilizate. Poate mai civilizate decât Germania. Dar pentru mine civilizaţia înseamnă Germania, căci în Germania am cunoscut-o. Mi-au înlocuit oasele rupte cu oase de argint, de aur ori de platină. Aşa cum înlocuieşti dinţii. Mi-au cusut intestinele. Mi-au tăiat mai mult de jumătate din ficat. Şi ei îmi erau pentru aceasta mai mult decât recunoscători, căci le-am oferit trupul meu pentru a arăta pe el ceea ce ştiinţa medicală poate realiza... Desigur, nu mai sunt la fel ca înainte... Întâi de toate, trebuie să trăiesc cu un brâu de oţel, un corset metalic. Le-am explicat că locuitorii din Carpaţi poartă un brâu de lână ori de piele.

Atunci ei au acoperit cu piele corsetul meu de oţel, cu frumoase ornamente, făcute după motive folclorice. Astfel, în loc să pun corsetul meu de bolnav sub cămaşă, a fost pus în afară. Şi corsetul meu de infirm a devenit o podoabă. Se vorbeşte, astfel, de brâul meu greu ca oţelul, cu buzunarele pline de pietre preţioase, de aur şi de diamante... Iată cum se intră în legendă! În Germania, am lucrat ca lăcătuş. Dar nu mai sunt bun pentru această muncă. Sunt slăbit. Trăiesc, dar nu mai pot să fac efort. Întorcându-mă în România, am văzut statuia mea în pieţe, chipul meu în cărţi. Voiam să arăt adevărul, să recunosc că ceea ce spunea despre mine nu era deloc astfel. Nu o salvasem pe regină. Am răsfoit cum se cuvine cărţile. Paginile despre eroismul meu erau cele mai frumoase pagini din manualele de şcoală...

Toţi copiii declamau poezii. Aş fi vrut ca mai întâi să ajung acasă, înainte să smulg cele mai frumoase pagini din cărţile de

istorie şi să amputez una dintre cele mai frumoase legende ale mândriei noastre naţionale... Am lăsat pe mai târziu demolarea statuilor mele, căci vor trebui eliminate toate statuile mele şi se pare că sunt mii şi mii de statui.

Sosind noaptea la Chiralesa, am văzut în casa mea un bărbat culcat în pat cu soţia mea, în aceeaşi cameră în care se afla copilul meu Serafim. Sigur, în astfel de condiţii nu mai era decât un lucru de făcut: să-l ucid pe rival. Criminalul este întotdeauna achitat. Dar, crede-mă, dascăle Apostol, n-am mai vrut să fac acest lucru. Nu voiam să-l ucid pe omul care dormea în locul meu, nici pe soţia mea, pe nimeni. Este primul lucru anormal în povestea mea. N-am acţionat acolo ca un bărbat, ci precum Dumnezeu. Plin de tristeţe, m-am dus să mă culc în pădure. A doua zi, am văzut la mine un alt bărbat, cu Taina, făcând dragoste... În timpul zilei. Soţia mea, în lipsa mea, devenise femeia tuturor. Pentru o văduvă frumoasă şi nespus de tânără, infidelitatea era ceva normal. Vedeam lucrurile ca într-o carte, ca la cinema. Nu mai aveam ochi trupeşti; priveam cu ochii sufletului.

Din nou m-am îndepărtat de casa mea. Nu mi-a mai venit să mă întorc. Nu o mai iubeam pe Taina. La fel ca atunci când, chiar dacă îţi este foame, nu poţi să mai mănânci dintr-un fel de mâncare în care a căzut o muscă. Poate că vitalitatea mea scăzuse, cum spuneau medicii germani. Nu mai aveam aceeaşi poftă mistuitoare de a trăi, de a avea, de a iubi, de a fi tată, de a fi proprietar. Nu, toate acestea nu mai erau. Se evaporaseră. Când am ieşit de la spital, eram vindecat de rănile pricinuite de general, dar, pe de altă parte, eram vindecat şi de febra care se cheamă a trăi. Trăiam pur şi simplu fără patimă, fără febră. Şi astfel se poate duce o viaţă exemplară... M-am resemnat: soţia mea şi fiul meu primeau o pensie de război. Soţia mea primea cadouri de la amanţii ei. Era bogată. Din punct de vedere material, nici ea, nici fiul meu nu mai aveau nevoie de mine. Din punct de vedere moral, în loc să fie văduvă şi orfan ai unui erou naţional, ei ar fi devenit, dacă reapăream, soţia şi fiul unui om ce fusese asasinat şi pe care medicii, apoi, l-au readus la viaţă. Nu era o schimbare favorabilă. Mai ales, nu mai simţeam deloc dragostea. În ziua în care am văzut că soţia mea a avut chiar un copil din flori, am renunţat să mă întorc în sat. Chiralesa îmi este drag, dar îl iubesc acum în felul în care ai iubi o ilustrată dintr-o carte, ori un spectacol, ori un peisaj. Voiam să-l pedepsesc pe generalul care m-a asasinat şi care îmi ascunsese trupul mai

întâi în sârma ghimpată a inamicului şi apoi în statui. Am renunţat însă. E meseria lui de a ucide. Făcuse o derogare de la regulă pentru că nu mă ucisese după regulament. E militar, şi n-am văzut niciodată un poliţist ori un militar care să nu fi ucis. N-a respectat procedura. Nu aveam chef să-l pedepsesc pentru o lipsă de procedură. Moartea este meseria sa de militar şi de despot. Şi-a făcut meseria. Eram un soldat din armata sa. Însă ofiţerii ucid mai mulţi soldaţi din armata lor decât soldaţi inamici. Dacă trimit o patrulă în fiecare noapte la moarte nu înseamnă a-ţi ucide proprii soldaţi? E sigur că un ofiţer ucide mai mulţi soldaţi din propria sa armată decât armata inamică: e un adevăr. L-am abandonat pe generalul Dracopol fără să-l pedepsesc. Apoi, mi s-a părut că este păcat să rupi frumoasele pagini de poezie şi minunatele povestiri scrise despre mine în atâtea cărţi de şcoală. Era păcat să-mi demolez statuile! Dacă aş fi făcut asta, ce-aş fi primit în schimb? Nimic! N-aş fi reuşit deloc să demolez minciuna şi să fac să iasă la suprafaţă adevărul. M-ar fi ucis ori închis într-o casă de nebuni. Căci adevărul meu ar fi cauzat mai mult rău decât bine. Era un adevăr mult prea mic pentru preţul pe care îl cerea. Nu merita osteneala. Şi atunci mi-am spus că ar trebui să fac altceva. Nu mai aveam dreptul la casa mea, la soţia şi la fiul meu. Am luat deci în sarcina mea pe toate văduvele, pe toate femeile părăsite, pe toţi orfanii. Din când în când, opream autocarul care transporta banii statului, îi luam şi-i dădeam celor cărora le lipseau... Se vorbeşte de minuni, de „iarba fiarelor”... E o născocire. Întâi de toate, casele care transportă bani au fost comandate în Germania. Sunt valize blindate şi e suficient să ai cheia uneia singure pentru a le deschide pe toate celelalte. Au toate aceleaşi încuietori. Soldaţii nu trag niciodată. Pasagerii se supun precum oile... Nu, cu adevărat, nu există nicio primejdie, miracolul este de a face binele fără să aştepţi răsplată, precum Dumnezeu. Pot să dau la mii şi mii de săraci puţinul care le lipseşte... Le dau lor banii, căci îi împart mai bine decât statul, care plăteşte un ambasador mai mult decât pe toţi profesorii de la universitate laolaltă. Trag tot timpul, dar n-am ucis, nici rănit pe cineva. Sunt un trăgător prost. De ce nu reuşesc să mă aresteze? Pentru că nu mi-e frică. Nu sunt niciodată cuprins de teamă. Mă port raţional. Nu am patimă. Mă hrănesc cu un măr o dată la două zile... Sunt gata să mor, căci ştiu că voi trăi cu adevărat dincolo de moarte... Acesta este tot miracolul lui Bogomil... Apoi, există un exemplu pe care vreau să-l urmez: viaţa pământească a lui Hristos. Caut ceea ce este curat. Căci tot

ceea ce este murdar în viaţa noastră este de prisos. Mă îmbrac bine pentru a da curaj oamenilor. Căci curajul se socoteşte la fel ca banii. Vreau să le arăt îndrăzneala mea... pentru a le-o transmite şi lor. Când am văzut însă că generalul Dracopol ţi-a scos un ochi şi că era gata să-i mutileze pe toţi oamenii din sat – şi pe fiul meu Serafim – în mamelonul de gheaţă, am intervenit. Am intervenit la înmormântarea Tainei, soţia mea. Nu trebuia lăsată o femeie atât de frumoasă să fie înmormântată ca un câine ori ca o păgână... Căci nu-i doream asta... Şi asta este, de asemenea, o minune. Noi eram despărţiţi doar prin cruzimea destinului... Şi acum am venit aici, în această noapte, dascăle Apostol, pentru a spune că micuţul Serafim este singur. Că are nevoie de un tată ori de un pedagog. Ţi-l încredinţez. Fă un om care să poarte acoperământ, un înţelept al cărui cap merită să fie acoperit... Pentru a lumina poporul... Căci poporul nu ştie că e nefericit... Şi nu spune nimic despre cele vorbite. Nici măcar fiului meu. Dacă îi spui adevărul, nu te va crede. Poporul are două legende care sunt nespus de vestite: cea a lui Chiralesa, caporalul care a salvat-o pe regină, şi cealaltă, cea a lui Bogomil, tâlharul care înfăptuieşte miracole... Realitatea puterii mele şi cea a minunilor sunt în numele meu: „Doamne, miluieşte!” Mergi mâine, cere castelul Taurului şi ocupă-te de fiul meu. Anul viitor îl vei duce la concursul de la colegiul regal... Trebuie să fie primul. Şi nu-ţi fă griji pentru castelul Taurului. Prefectul ţi-l va da.

— Am cerul acest castel de zeci de ori. Mi-a fost refuzat.

— L-ai cerut fără să crezi în asta. Du-te mâine, crezând în aceasta, şi-l vei avea... Trebuie să crezi în ceva şi atunci se împlineşte. Regina Spaniei scria lui Columb înainte de plecarea în marea sa călătorie de descoperire: „Navighează drept înainte, Columb. Şi dacă pământul pe care tu îl cauţi nu există, Dumnezeu îl va crea special, pentru răsplătirea îndrăznelii tale.” Ştii cine m-a învăţat asta? Tu, dascăle Apostol. Tu, la şcoală, mi-ai spus această povestire. Acum eu, elevul tău, îţi spun: Dascăle Apostol: mergi şi cere castelul Taurului şi o să-l ai... Bate şi ţi se va deschide.

Şi Bogomil Chiralesa strânge mâna învăţătorului său. Iese în vârful picioarelor pentru a nu-l deştepta pe fiul său care doarme.

Luna învăluie în argint trupul lui Bogomil. Un om de argint străluceşte sub lună şi merge la cimitirul din Chiralesa, unde frumoasa Taina îşi doarme prima ei noapte în pământ, având la căpătâi frumoasa cruce roz. Roz precum pielea sa.

XXXIV. Castelul Taurului

Era mai uşor de crezut în legenda lui Bogomil decât în realitatea sa. Că Bogomil poate deschide seiful fără chei, că el poate îndoi barele de fier precum sârmele, că poate rămâne fără să doarmă şi fără hrană zile întregi – toate acestea poţi să le admiţi. Dar că Bogomil e caporalul Chiralesa, că s-a întors acasă şi că în loc să se comporte ca un om, ucigându-l pe general, ucigându-i pe amanţii soţiei sale, reintrând în posesia casei lui şi dând pe faţă adevărul, să nu facă nimic din toate acestea, e greu de crezut. Cum e greu de crezut că un brad ar putea să crească până la nori... Un om este înalt la fel ca ceilalţi oameni. Cum brazii sunt egali în înălţime cu ceilalţi brazi. Dacă ei depăşesc pe alţii din pădure cu câţiva centimetri, nu mai poate fi vorba de un adevăr... Bogomil-caporalul Chiralesa iartă, face bine cu un dezinteres şi cu o uitare de sine care sunt minuni nespus de mari în ochii oamenilor... Care depăşesc perspectiva noastră despre om şi supraom. Totuşi, este nespus de simplu. A renunţat la carnea sa, la trupul său, la viaţa sa pământească, şi trăieşte precum îngerii. Şi, în loc să fie băgat la închisoare, apare în plină zi. Atacă autocare şi ia banii poporului.... Nu mai are patimi. E un înger înarmat cu revolver, un arhanghel cu mitralieră. Din această cauză a intrat în inima oamenilor şi poate să rămână aici. Va trăi veşnic în inima moldovenilor. Căci legenda este refugiul lui şi mitul este acoperişul său. Gândindu-se la Chiralesa-Bogomil, învăţătorul Apostol Icar soseşte la „seraiul” prefecturii de la Petrodava. Prefectul, văr şi frate de lapte cu generalul Dracopol, îl primeşte într-un birou imens, ca o sală de bal, cu lustră de cristal, covor oriental, fotolii tapiţate, mobilă din lemn de esenţă rară. Aici domneşte o lumină irizată, plăcută ca un zefir. E un birou asemănător unei anticamere a paradisului. Prefectul, stând pe fotoliul său, ca un paşă pe o sofa, e foarte elegant. Costumele lui sunt croite la Londra. Şi-a terminat studiile la Paris. Dar sufletul său e de pe Bosfor şi mentalitatea sa e asemănătoare celei a turcilor. Învăţătorul Apostol, în acest birou de cel mai rafinat lux, e asemenea unei bucăţi de stâncă căzută de pe înălţimile Carpaţilor, de la Petrodava, şi care s-a rostogolit până pe frumosul covor al „seraiului” Prefecturii.

— Excelenţă, sunt învăţătorul Apostol Icar, dascălul de la Chiralesa. Am venit aici în mai multe rânduri cu aceeaşi cerere. Dar acum problema este mai gravă ca înainte.

— Ce problemă?

— Şcoala de la Chiralesa, Excelenţă. A început şcoala. Avem treizeci şi cinci de elevi în acest an. În şcoală încap maximum zece. Legile fizice sunt categorice: două corpuri nu pot să ocupe în acelaşi timp acelaşi loc în spaţiu... În anii trecuţi am încălcat legile fizicii şi am obligat câte doi elevi să ocupe acelaşi loc în acelaşi timp. În acest an, ni se cere încă şi mai mult... Nu putem să încălcăm legile universului la infinit.

— Nu puteţi, în ţara asta, să vorbiţi fără să exageraţi? Nu e destul loc în şcoala din satul vostru? Dar de ce spuneţi că în ea nu pot să încapă decât zece elevi? O şcoală construită pentru zece elevi nu există nici la papuaşi, nici la hotentoţi... Niciun funcţionar român n-ar fi dat vreodată autorizaţie să se deschidă o şcoală într-un coteţ. Căci un loc în care nu pot încăpea decât zece persoane, una lângă cealaltă, e un coteţ. Suntem o ţară europeană. Un mare popor civilizat. Sunt greşeli, lipsuri, dar nu coteţe care servesc drept şcoli. Una ca asta nu există în Europa.

— Şcoala e veche. Datează din timpul în care a fost decretat învăţământul primar gratuit şi obligatoriu în întreaga Românie.

— Chiar dacă are patruzeci ori cincizeci de ani, suntem în Europa. Şcoli precum cea pe care mi-o descrieţi nu aflăm nici la canibali... Cu atât mai mult în Europa.

— În urmă cu patruzeci de ani, ţara noastră nu era în Europa, Excelenţă.

— Ce?, ţipă prefectul.

Se ridică şi izbucneşte în râs.

— Nu glumesc, Excelenţă.

— România era atunci o ţară plutitoare, care se află azi în Europa, dar care ieri era în Africa, alaltăieri în Japonia şi care o să fie mâine în America? Ori în Asia? Şi unde era, mă rog, România acum cincizeci de ani dacă nu în Europa? Aruncase ancora în Australia?

— Nu era nicăieri, Excelenţă.

— Sunteţi învăţător, domnule Apostol. Nu trebuie să vă lămuresc că o ţară este, întâi de toate, o realitate geografică. Şi realităţile geografice nu călătoresc... România este situată la nord de Dunăre, în Carpaţi, şi ea va rămâne aici până la sfârşitul veacurilor... O ţară nu este un vapor ori o locomotivă, ca să-şi schimbe locul.

— În urmă cu patruzeci de ani, Excelenţă, România facea parte integrantă din Imperiul Otoman. Şi Imperiul Otoman era, din punct de vedere geografic, Asia, Africa şi Europa. Ne aflam, aşadar, în toate cele trei continente în acelaşi timp. Căci o ţară nu înseamnă doar geografia fizică. Geografia nu este doar fizică. Din această cauză ţara noastră, fiind pe de-a-ntregul otomană, era, totodată, în Europa, Asia şi Africa. Dar, pe neaşteptate, Imperiul Turc a încetat să mai existe. Şi noi, România, care eram aşezaţi pe cele trei continente în acelaşi timp, am încetat să existăm. Imperiul Turc murise. Împreună cu el au încetat să existe şi membrii săi. Nu se poate abandona, pe mapamond, cadavrul unui imperiu decedat, aşa cum nu se pot abandona în oraşe cadavrele de animal. Marile puteri occidentale, care reprezentau ceva în decesul Imperiului Otoman, au încercat îndată să se debaraseze de cadavrul său. Era un cadavru imens care zăcea şi putrezea pe trei continente. S-a ciopârţit într-o clipită cadavrul unui imperiu mort, părţile fiind transformate în ţări independente şi autonome. Astfel, noi, românii, am devenit de azi pe mâine un stat independent la nord de Dunăre, în Carpaţi. Eram o bucată din cadavru. Destinul a fost pentru noi de o cruntă ironie, dând ţării noastre, încă de la început, forma rotundă a unei farfurii de supă, care prefigura viitorul nostru în lume: eram, prin conturul frontierelor noastre, destinaţi să servim ca farfurie cu supă pentru despoţii străini şi pentru profitori. Rolul nostru în lume era de a fi un fel de iesle pentru alţii, o ţară-farfurie. Ni s-a spus că suntem *autocefali*, adică urma să ne conducem după capul nostru şi nu după capul turcilor. Totuşi, încă din prima zi, ni s-a trimis un prinţ străin şi s-a scris în Constituţia noastră că niciodată în vecii vecilor ţara-farfurie a românilor nu va fi condusă decât de regi germani, aleşi din familia Hohenzollern. Aşa au decis englezii şi francezii. Pe de altă parte, am fost obligaţi să ne schimbăm dintr-odată modul de trai şi să adoptăm legile şi felul de a trăi ale occidentalilor. Fiind de rasă şi de limbă latină, deci occidentali de viţă veche, această adaptare, cu toate că a fost foarte bruscă, a reuşit. Fireşte. Erau obiceiuri vechi de cinci secole de dominaţie turcească ce nu puteau fi uitate de azi pe mâine, în ciuda întregii noastre bunăvoinţe, în ciuda originii latine şi în ciuda entuziasmului pe care ni l-a inspirat lupoaica romană, care a hrănit doi copii şi care este înălţată în toate pieţele pentru a ne aminti că această lupoaică e mama noastră şi că noi ne-am numit la început Romulus şi Remus. Desigur, turcii ne obligaseră să ne îmbrăcăm,

să mâncăm, să ne rugăm şi să ne comportăm ca ei. Totuşi, noi am făcut aceasta rămânând creştini. Popoarele mici şi oamenii mici, cei învinşi şi cei săraci, îi imită mereu pe cei bogaţi şi pe învingători, încercând să se îmbrace, să trăiască şi să vorbească ca ei. E o slăbiciune omenească. Din cauza acestei slăbiciuni, noi suntem puşi acum să-i imităm pe occidentali. Mai întâi, în haine, mobilier, case, în limbă... Copiilor nu li se vor mai dau nume de sfinţi din calendarul ortodox; sunt numiţi Cezar, Ovidiu, Livia, Virgil, Horaţiu, Romulus, Lucia, Traian... Printre primele lucruri pe care occidentalii ni le-au impus, în afară de legi şi de prinţi străini, protecţia animalelor şi a străinilor, s-au aflat, de asemenea, şi şcolile. Învăţământul primar a fost decretat gratuit şi obligatoriu pe toată suprafaţa regatului rotund ca o farfurie de supă. Era o mare noutate şi un lucru total necunoscut în Imperiul Turc ce tocmai dispăruse, dar un lucru fără de care societatea occidentală este de neconceput. Căci a fi occidental înseamnă, în primul rând, să mergi în fiecare zi la şcoală ca să înveţi ori ca să-i înveţi pe alţii. Şi dacă nu poţi să mergi la şcoală, înveţi toată ziua, acasă, în maşină, în tren, în tramvai şi în autobuz. A fi occidental înseamnă să fii elev toată viaţa ta şi, rămânând elev, să devii profesor, de asemenea. Am tradus, aşadar, cuvânt cu cuvânt Constituţia şi legile occidentale, punându-le în practică înainte ca traducerea să se fi încheiat. Am improvizat şcoli în fiecare sat şi în fiecare cătun. Fiecare cetăţean era obligat să-şi trimită copiii la şcoală dimineaţa şi după masă, ameninţaţi fiind cu amendă şi, mai ales, cu închisoarea. Cum s-au cheltuit enorm de mulţi bani pentru a se realiza toate aceste înnoiri, cum regatul nostru era nou-născut şi cum nu se putea face totul şi, în acelaşi timp, bine, s-a improvizat. A fost botezat ca dascăl de şcoală orice persoană care făcea cerere aducând dovada că ştia să scrie şi să citească şi s-au instalat şcoli în toate clădirile goale, abandonate, în hambare, în holurile primăriilor, în pridvorul bisericii... Peste tot unde se aflau pereţi şi un acoperiş s-a făcut o şcoală. La Chiralesa, şcoala a fost instalată într-o casă părăsită de cei care o ocupau, care muriseră fără moştenitori... Era o casă de lemn, ca toate casele din Chiralesa, o casă pe care ţăranul o înălţase cu mâinile sale, pe pământ bătătorit. Avea două camere, ca orice casă de la Petrodava: o cameră pentru Dumnezeu şi oaspeţi şi o altă cameră pentru adăpostirea ţăranului, soţiei sale şi copiilor, în total, patru ori cinci persoane. În primul an, au fost şase elevi la şcoală. S-a demolat peretele dintre camera lui Dumnezeu şi camera ţăranilor şi s-a făcut o cameră mai mare. I-

am îngrămădit aici pe elevi. A fost construită o cămăruţă pentru dascălul şcolii, în partea de apus. Şi au fost îngrămădiţi iarăşi elevii. Am reuşit să înghesuim aici douăzeci de elevi. Era peste putinţă. Acum avem treizeci şi cinci de elevi. De această dată, Excelenţă, este cu neputinţă să-i aşezăm pe toţi în şcoală. Nu mai pot să continuu minunea... Fizica nu-mi îngăduie. Legea lui Arhimede şi alte legi pe care le predau elevilor.

— Ce pot să fac?, întrebă prefectul.

— Vă cer o şcoală, Excelenţă.

— Unde mama măsii vreţi să mă duc să dau de-o şcoală? Vă închipuiţi că un prefect are şcoli în buzunar şi că, gata, le scoate de aici şi vi le dă?

— E în satul nostru, la Chiralesa, o clădire goală în care s-ar putea face o şcoală minunată, dacă ne-aţi da permisiunea să o folosim.

— Există în satul vostru o clădire goală şi n-aveţi dreptul să intraţi acolo?

— Există, Excelenţa Voastră. A fost construită acum zece ani. Este o clădire superbă din piatră cioplită şi cărămidă roşie, cu un minunat acoperiş de ardezie argintată, care străluceşte în soare precum cupolele bisericilor. O clădire superbă, gazon verde, imens, cu o uşă monumentală, sculptată precum uşile de la sfânta mitropolie. Această construcţie are fântâna sa, conductele sale de apă, canalizarea necesară, tot confortul... Însă ea n-a fost construită să devină o şcoală. A fost destinată să adăpostească un taur.

— Glumiţi, ridică glasul prefectul.

— E un castel înălţat pentru a sluji drept locuinţă unui taur, Excelenţă. Această superbă şi măreaţă casă era destinată unui singur taur. Bineînţeles, chiar nu contează ce taur, un taur de rasă, un taur cu sânge albastru, un taur, totuşi. Un animal. Un singur animal. Aici, noi putem foarte uşor să adăpostim o sută de elevi. Ne-ar rămâne încă o mare sală de reuniuni şi o locuinţă frumoasă pentru învăţător. Chiar pentru doi învăţători cu familiile lor. Vă cer, cu mare umilinţă, să ne daţi acest grajd gol, nefolosit, pentru a face o şcoală... Noi îi spunem în sat „castelul Taurului”. Pentru un animal – căci chiar un taur de rasă e un animal – s-a construit castelul. Cu excepţia palatului fratelui dumneavoastră de lapte, generalul Dracopol, nu mai există o altă clădire mai importantă în întreaga regiune. Gândiţi-vă, Excelenţă, un castel cu canalizare, gazon, cupole de biserici şi uşi de mitropolie. Toate astea pentru a adăposti un animal! Vi se pare corect? Căci

chiar casa Bunului Dumnezeu – biserica – este mult mai mică pusă alături de castelul Taurului, alături de casa animalului... Copacii satului nostru – aceşti frumoşi copaci, totuşi – par nişte arbuşti pe lângă castelul Taurului. Ai impresia, în nopţile senine, că paratrăsnetul castelului Taurului sfredeleşte luna cu vârful său. Şi nouă ne e milă de rănile lunii. Acoperişul acestui adăpost de animal aproape atinge stelele. Se spune chiar, în sat, că acest castel al Taurului creşte în fiecare an cu câţiva centimetri în înălţime, precum copacii, şi se mai spune că, dacă va creşte întruna, acoperişul castelului va atinge cu adevărat luna de pe cer...

Prefectul râde din toată inima. Această poveste îl amuză.

— De ce-a construit statul acest castel al Taurului dacă nu-l foloseşte? Nu sunt chiar la curent, lămuriţi-mă...

— Nu e al statului, Excelenţă. Iată povestea. Castelul animalului de la Chiralesa a fost construit de misionari sosiţi din Occident.

— Monahi?

— Da, Excelenţă, oameni ai credinţei.

— Dar monahii îşi construiesc biserici, mănăstiri, şcoli, nu castele pentru tauri!

— E exact ceea ce ne-a surprins şi pe noi, răspunse învăţătorul Apostol. Numai că occidentali sunt oameni diferiţi de noi. Precum regele Midas prefăcea în aur orice obiect pe care-l atingea, tot astfel un occidental preface în materie şi în obiect de folos tot ceea ce atinge. Monahii, în loc să transforme materia în spirit, cum se cuvine, prefac spiritul în materie. Credinţa devine şi ea de folos, practică. Pentru ei, tot ce nu este materie, logic, utilitate, nu există. Şi dacă există, ei fac să dispară aceasta acolo unde poposesc încă de la venirea lor.

— Când şi cum au sosit în satul vostru?

— Sunt câteva zeci de ani, după despărţirea de turci, de când aceşti monahi au sosit spunându-ne că vor să ne convertească la creştinism. Noi le-am arătat bisericuţa noastră de lemn, biserica Sfintelor Albine, şi le-am mulţumit pentru osteneala de a veni, spunându-le că eram deja creştini. Ei au ripostat că noi nu puteam să fim adevăraţi creştini deoarece făceam semnul crucii atingând mai întâi umărul drept şi apoi umărul stâng. Or, după ei, nu eşti creştin dacă, făcându-ţi semnul crucii, nu atingi mai întâi umărul stâng şi apoi umărul drept. Ei ne-au cerut să ne convertim la credinţa în Hristos care trece prin umărul stâng, nu prin cel drept. Era singura cale,

spuneau ei... Văzând că eram grei de cap şi că nu înţelegem această fineţe teologică, ne-au spus: „Nu sunteţi creştini şi dovada este că preotul vostru, viteazul părinte Miluescu, nu se ocupă de turmă.” Oamenii au protestat. Ei ştiau că părintele Miluescu se ocupa tot timpul de sufletele noastre şi de mântuirea noastră. Creştinii din Occident au răspuns că un preot care-şi lasă turma să moară de foame, fără să facă ceva pentru a o hrăni, nu este un preot al lui Hristos. Li s-a ripostat, pe bună dreptate, că împărăţia noastră nu este din această lume, că grija noastră principală este mântuirea sufletelor noastre şi pregătirea pentru *Parusie*, pentru a Doua Venire a lui Hristos, însă misionarii creştini din Occident ne-au spus că, aşteptând împărăţia cerurilor, adevăraţii preoţi trebuie să îmbunătăţească viaţa pământească a enoriaşilor lor, să le dea să mănânce, să le ofere şcoli, stadioane, infirmerii, cantine. Şi misionarii, pentru că erau adevăraţi preoţi şi adevăraţi creştini, ne-au promis să ne dea să mâncăm. Au promis să îmbunătăţească viaţa noastră aici pe pământ, lucrând, în acelaşi timp, la mântuirea sufletelor noastre. Dar începând încă de acum şi aici, pe pământ. I-am lăsat în pace. Ca să vedem ce fac. Misionarii au făcut statistici. Au întrebat pe toată lumea. Apoi, ne-au spus că optzeci la sută din copiii noştri mor la o vârstă fragedă din cauza subnutriţiei. Iar cei care nu mor sunt rahitici, debili, aproape infirmi toată viaţa lor. Noi ştim toate aceste lucruri fără statistici, căci le trăim. Misionarii au spus că totul se va schimba, că va fi paradisul pe pământ dacă vom avea elementul primordial: lapte pentru copii. Căci sânul femeilor noastre e ca de cauciuc, sterp şi aspru. Iar vacile sunt, de asemenea, sleite, precum femeile. Aşteptând, aşadar, îmbunătăţirea rasei femeilor, ca ele să aibă mai mult lapte când vor deveni mame, trebuia să începem prin ameliorarea rasei vacilor. Ne trebuiau vaci care să dea lapte. De cum urma să avem lapte, nu va mai fi foamete, iar copiii nu vor mai muri şi vor fi sănătoşi. Când vor fi mari ei vor face copii frumoşi şi mamele vor avea sânul mare, plin cu lapte. Totul depinde de hrana pe care o primesc copiii la vârstă fragedă. Trebuia, aşadar, să avem lapte. Pentru a avea lapte trebuia să avem vaci de rasă bună. Şi, pentru a avea vaci de rasă, trebuia să avem un taur bun. Cheia abundenţei şi a mântuirii era un taur de rasă. Noi ne-am gândit pe loc la viţelul de aur. Dar îi admiram pe monahii din Apus. Să cunoşti atâta teologie era ceva impresionant. Aşteptam taurul ca pe venirea lui Hristos, pentru că salvarea era în taur. Misionarii, văzând că îi admirăm, că am început să dispreţuim

spiritualitatea retrogradă, reacţionară, mistică şi incultă a preotului nostru, au rămas la noi. Au adus camioane, materiale, arhitecţi şi tot soiul de specialişti în sutană şi fără sutană şi au construit castelul Taurului. Apoi au adunat tot satul. Şi l-am primit pe taur regeşte. Taurul era însoţit de cinci slugi în uniformă. Cu toţii invidiam condiţia pământeană a taurilor. Călugării s-au rugat, facându-şi semnul crucii de la stânga la dreapta. Şi noi eram atât de emoţionaţi şi de uimiţi din cauza castelului, a taurului şi a servitorilor în uniformă, că şi noi am făcut semnul crucii atingând mai întâi umărul stâng şi apoi umărul drept. Toată lumea îşi bătea joc de neştiinţa şi de mizeria părintelui Miluescu. Căci ne dădeam seama acum că preotul nostru era murdar. Călugării occidentali mergeau la frizer în fiecare săptămână, se bărbiereau în fiecare zi, aveau gulere albe, sutane curate... Pe lângă ei, preotul nostru, care nu ştia decât să se roage şi să spună *Kyrie eleison*, Chiralesa, şi să slujească sfintele slujbe, era un sălbatic din epoca de piatră. L-am dispreţuit... Şi noi eram cuceriţi de preoţii occidentali. Eram siguri, făcând semnul crucii începând cu umărul stâng, aşadar, cu ochii pe taur, că vom avea două paradisuri: unul pe pământ şi unul în cer... Eram fericiţi. Însă drama a izbucnit îndată după inaugurarea castelului şi după binecuvântarea taurului... Au fost aduse la castelul Taurului vaci din sat şi le-au închis cu taurul, una câte una, ca să aibă mai apoi viţei. Pentru împreunare, s-a amenajat o peluză superbă, cu adăpost împotriva soarelui, a ploii şi a vântului. Toţi locuitorii satului erau împrejurul peluzei, sprijiniţi de garduri, privind cum taurul de rasă însămânţează o vacă ţărănească din Carpaţi. Servitorii în uniformă şi misionarii erau admiraţi, fiind strălucitori. Căci pentru ei era o zi a biruinţei. Dar taurul a trecut dispreţuitor pe lângă vaca ce i se oferise. Nici măcar n-a vrut să o privească. Au încercat să-l ispitească. Zadarnic. Vaca nu-i plăcea. I s-a adus o a doua vacă. Acelaşi dispreţ. Taurul, care era acolo ca să însămânţeze vacile satului şi să le facă viţei frumoşi, nu voia nici măcar să se uite la ele. Diferenţa de rasă şi de rang era prea mare, între el, taurul de rasă, slujit de cinci valeţi în uniformă, între el, taur spălat, binecuvântat şi îngrijit ca un prinţ, şi vacile mizerabile şi slăbănoage de la Chiralesa. A doua zi, vacile noastre au fost trecute pe sub duşul amenajat pentru taur, au fost spălate, ţesălate şi după aceea au fost vârâte în teritoriul taurului. El le-a privit cu acelaşi dispreţ, cu toate că ele fuseseră spălate şi ţesălate. S-a încercat totul mai apoi. Au fost chiar parfumate

vacile noastre. Li s-au prins funde roşii, albastre, tricolore între coarne şi în vârful cozii. Fără nicio izbândă. Taurul nu voia să se atingă de ele. Erau sărmane vaci, la fel ca noi ţăranii: nespus de sărmane... Taurul a fost trimis înapoi şi a fost adus un altul. Apoi, un al treilea. Fără rezultat. La sfârşit, ţăranii au refuzat să-şi mai aducă vacile la taur. Le era teamă să-şi piardă sufletul, spălând, parfumând şi ţesălându-le pe vacile lor ca pe nişte desfrânate. Chiar li s-a părut că au avut noroc ca vacile lor să nu fie atinse de taurul de rasă. Căci aceasta ar fi fost un fel de adulter. Şi tuturor le era nespus de teamă. Experimentul cu taurul n-a reuşit. Şi-au făcut din nou semnul crucii ca strămoşii noştri de la dreapta la stânga şi s-au gândit la împărăţia cerurilor fără să se îngrijească de cea pământească, ştiind bine că cel care dobândeşte cerul primeşte pe deasupra toate celelalte... Misionarii au plecat, oferind castelul Taurului Ministerului Agriculturii, căci nu puteau să-l ia cu ei.

— Şi ce-aşteptaţi de la mine?, întrebă prefectul.

— Să ne daţi castelul Taurului ca să facem aici şcoala din Chiralesa.

— Castelul Taurului aparţine Ministerului Agriculturii. Chiar dumneavoastră aţi spus adineauri. Cereţi-l proprietarului. Ministrului Agriculturii.

— L-am cerut, Excelenţă. Nu o dată.

— Şi ce v-a răspuns Ministrul Agriculturii?

— M-a sfătuit să mă adresez ministrului Instrucţiunii Publice de care depind.

— Şi?

— Ministrul Instrucţiunii m-a poftit să mă adresez Ministerului Agriculturii. Mă trimit de la Ana la Caiafa... şi asta de vreo douăzeci de ani.

— Şi eu ce pot să fac? Credeţi că pot să fac mai mult? Nu pot să vă dau o clădire care nu-mi aparţine.

Pe neaşteptate, învăţătorul Apostol îşi aminti de vorbele lui Chiralesa-Bogomil. Trebuie cerut cu convingere şi cu ardoare. Spuse din adâncul inimii:

— Excelenţă, vă implor!

Şi miracolul se împlini. Căci prefectul, surâzând, răspunse:

— Văd o posibilitate totuşi să vă dau castelul Taurului. Nu există decât un mijloc.

— Vă mulţumesc!, spuse învăţătorul Apostol.

Se gândeşte la Bogomil care i-a spus adevărul. Credinţa mută munţii. Credinţa poate totul... Învăţătorul Apostol a cerut castelul Taurului cu credinţă şi-i va fi dat.

— Aţi înţeles că nu pot să vă dau castelul Taurului ca să-l prefaceţi în şcoală pentru că nu-mi aparţine. Şi nu aparţine nici ministerului meu. Castelul în cauză e proprietatea Ministerului Agriculturii. Până aici e clar.

— E clar, Excelenţă.

— În calitatea mea de prefect, am puterea să rechiziţionez castelul şi să vi-l dau pentru a-l preface în şcoală, dar cu o condiţie.

— Care?

— Cu condiţia să deveniţi sinistraţi, spuse prefectul.

— Să devenim ce?, întrebă învăţătorul Apostol.

— Sinistraţi, repetă prefectul. Trebuie să deveniţi sinistraţi. Învăţătorul şi elevii. Sinistraţii sunt categoria de cetăţeni de care se ocupă direct Ministerul de Interne. În speţă, prefectul. Dacă deveniţi sinistraţi, nu doar că am puterea, dar am chiar datoria, prin lege şi atribuţiile mele, să vă dau o şcoală. Tebuie să rechiziţionez orice casă neocupată şi să o dau sinistraţilor. Din această cauză vă spun: deveniţi sinistraţi şi vă dau imediat grajdul pe care-l numiţi castelul Taurului ca să instalaţi aici şcoala din Chiralesa. E unica şansă. Profitaţi de ea.

— Şi cum să facem, Excelenţă, ca să devenim sinistraţi?

— Asta e treaba voastră, spuse prefectul. Sunt mii şi mii de moduri de a deveni sinistrat. Nu de asta ducem lipsă. Descurcaţi-vă.

— Nu ştiu niciun mod de a deveni sinistrat, spuse învăţătorul. Nu m-am gândit la asta niciodată.

— Sunteţi credincios?, întrebă prefectul.

— Sunt, Excelenţă.

— Vă rugaţi deci la Dumnezeu ca El să vă păzească de calamităţi, de foc, inundaţii, cutremure de pământ?

— Da, Excelenţă.

— Ei, de această dată, rugaţi-vă cu totul altfel... Ca focul, apa ori altă calamitate să cadă pe şcoala voastră şi s-o distrugă.

— Nu vă bateţi joc de mine, Excelenţă!

— Înţelegeţi greşit vorbele mele, spuse prefectul. Nu-mi bat joc de dumneavoastră, vreau să vă ajut. Dumnezeu ascultă pe cel care se roagă. Întoarceţi-vă acasă şi rugaţi-vă. Adunaţi-i pe oamenii din sat, mergeţi împreună la biserică şi cereţi Domnului ca fulgerul să cadă peste vechea voastră şcoală insalubră şi ea

să ardă, ca să aveţi o şcoală nouă pentru copiii voştri. Puneţi-i, mai cu seamă, să se roage pe copii. Căci copiii sunt curaţi şi rugăciunile lor sunt mereu ascultate de Domnul.

— Nu, Excelenţă, n-am să fac asta, spuse învăţătorul Apostol.

— Şi de ce nu? N-aveţi destulă credinţă în Dumnezeu?

— Tocmai pentru că am credinţă în El n-am să fac asta.

Învăţătorul Apostol e supărat. Cinismul prefectului depăşeşte orice limită. Bătrânul spune hâtru:

— Vă mulţumesc pentru sfat, Excelenţă. Dacă aş fi ştiut că aş reveni la dumneavoastră după acest sfat, nu v-aş fi deranjat. Vă mulţumesc.

— Nu e greşeala mea dacă sunteţi lipsiţi de credinţă în Domnul nostru, spuse prefectul.

— Să ştiţi, Excelenţă, că cerul nu ascultă glasul omului. Niciodată. În cea de-a zecea carte a lui Iosua se scrie că *n-a mai fost nici înainte, nici după aceea, o astfel de zi în care Domnul să asculte aşa glasul omului*. Suntem prea săraci, prea ticăloşi, noi, ţăranii din Chiralesa, ca Dumnezeu să trimită fulgerul peste şcoală la comanda noastră.

— E singurul mijloc pentru voi de a avea castelul Taurului. Rugaţi-vă! N-aveţi nimic de pierdut dacă vă rugaţi. Rugăciunea nu costă nimic.

— Nu, Excelenţă, spuse învăţătorul Apostol. N-o să fac asta din două motive. Mai întâi, pentru că e păcat. Este scris: *Să nu ispiteşti nicicum pe Domnul Dumnezeul tău*. Să ceri astfel de lucruri Domnului înseamnă a te ruga împotriva credinţei creştine. Apoi, noi, ţăranii moldoveni, noi, românii, noi, oamenii din Chiralesa, noi nu suntem obişnuiţi să comandăm nici cerului, nici pământului. Noi nu ştim să comandăm nimănui, nici oamenilor, nici lui Dumnezeu. Suntem săraci. Biruiţi. E obiceiul bogatului şi al învingătorului de a comanda. Bogaţii comandă tot şi în toată vremea. Săracii nu comandă nimic niciodată. Bogaţii văd lucrurile în vitrine, pe rafturi, şi le comandă. Comandă şi primesc tot ceea ce doresc pe pământ în această viaţă. Şi, pentru că au obişnuinţa de a comanda ce vor şi ce doresc pe pământ, comandă, de asemenea, cerului şi Domnului, exact cum ei comandă furnizorilor lor. Bogaţii, cei puternici şi învingătorii comandă cerului ploaia, timpul frumos, fulgerul ori soarele... Noi, săracii din Chiralesa, nu avem acest obicei. Desigur, nu ne îndoim niciodată de puterea lui Dumnezeu. Dar n-am îndrăznit vreodată să comandăm ceva Cerului. Când ridicăm capetele noastre către Creator, tot ceea ce îndrăznim să spunem este:

Kyrie eleison: Doamne, miluieşte! Niciodată vreun cuvânt mai mult. Repetând de mai multe ori *Kyrie eleison*, sfârşim prin a prescurta şi a spune doar un cuvânt: Chiralesa. Este chiar numele salului nostru. E, de asemenea, numele a numeroase familii de la noi. O mare parte dintre elevii mei se numesc Chiralesa. E numele lor, la fel ca numele satului. Un nume care este o rugăciune: *Kyirie eleison: Chiralesa, Doamne, miluieşte.*

Învăţătorul Apostol se apleacă şi iese nespus de îndurerat.

XXXV. Fulgerul lui Bogomil cade asupra şcolii din Chiralesa

A doua zi după vizita învăţătorului Apostol la Prefectură, plouă la Chiralesa. E o zi mohorâtă de toamnă. Cerul e nespus de jos. Norii trec prin sat precum fumul. În clasă, elevii îmbrăcaţi în saricile lor de lână muiate miros urât. Te asfixiezi în şcoală, cu toate că ferestrele şi uşa sunt larg deschise. Învăţătorul Apostol e trist din cauza eşecului pe care l-a avut la prefect. E descurajat şi obosit. Citeşte cu voce tare. Citeşte moartea eroică a caporalului Chiralesa, salvatorul reginei. Dar nimeni nu-l ascultă pe cel care citeşte: toţi privesc afară. Doi soldaţi au venit să se adăpostească sub streaşina şcolii. Şi ei fumează privindu-i pe elevii care, la rândul lor, se uită la ei. Toată lumea se plictiseşte. Deodată, soldaţii aruncă ţigările şi îşi ridică mâinile. Văd apărând un om înalt, zvelt, slab, cu suman negru, iţari albi, brâu, mitralieră la gât şi revolver în mână. Li se taie respiraţia. Căci toată lumea l-a recunoscut pe Bogomil. Soldaţii îşi aruncă carabinele, centurile şi cartuşierele.

— Intraţi în şcoală!, ordonă Bogomil celor doi soldaţi.

E prima oară când îl văd de aproape pe Bogomil. Deschid ochii mari, nespus de mari, pentru a-i vedea fiecare trăsătură a chipului său, căci fiecare elev va povesti, până la sfârşitul vieţii sale, cum l-a întâlnit pe Bogomil şi cum arăta el. Soldaţii intră în clasă cu mâinile în sus. În spatele lor, Bogomil cu două pistoale îndreptate împotriva prizonierilor săi.

— Mergeţi în spatele clasei!, ordonă Bogomil.

Elevii îi lăsară să treacă pe soldaţii care înaintau îngroziţi spre fundul micuţei săli de clasă.

— Lăsaţi mâinile în jos!, ordonă Bogomil.

Bogomil e pe prag. Cele două revolvere sunt îndreptate către soldaţi. Pe neaşteptate, două străfulgerări, două focuri de armă. Bogomil e cel care a tras. În clasă, între elevi. Toţi sunt palizi. Dar nimeni nu spune nimic. De atâta teamă, nimeni nu îndrăzneşte să strige ori să plângă. Se simte miros de praf de puşcă. Se vede fumul celor două focuri de armă. Bogomil a tras cu amândouă mâinile spre soldaţi, dar soldaţii sunt tot în

picioare, lângă zid. Sunt albi de teamă, albi ca varul pereţilor şcolii.

— Sunteţi aici într-o şcoală, soldaţi, strigă Bogomil. Nu ştiţi că atunci când intri într-o şcoală trebuie să-ţi dai jos acoperământul de pe cap? De data asta v-am dat eu jos caschetele cu un glonţ... Doar caschetele. Data viitoare, dacă intraţi într-o şcoală fără să vă descoperiţi, vă dau jos capul. Acum, luaţi-vă caschetele. Şi, în această seară, duceţi-vă la ofiţerul vostru şi cereţi-i altele. Raportaţi-i că ele au fost ciuruite de gloanţele lui Bogomil.

Învăţătorul Apostol şi elevii săi de la Chiralesa au asistat la o scenă mai uimitoare decât cea în care Wilhelm Tell trage într-un măr. Căci Bogomil, fără chiar să ia la ochi, a dat jos caschetele celor doi soldaţi. Prin două gloanţe de pistol, trase în acelaşi timp cu amândouă mâinile. E o ispravă demnă de Bogomil. Un asemenea lucru nu s-a văzut niciodată, nici nu s-a auzit. După ce soldaţii şi-au luat caschetele ciuruite, elevii, militarii şi învăţătorul Apostol îl priveau pe Bogomil cu o admiraţie fără margini, căci el dăduse o probă a puterii şi a îndemânării sale supraomeneşti.

— Dascăle Apostol, am venit să vă pedepsesc, spuse Bogomil. Mi se raportează că lipsiţi de la şcoală. Că-i lăsaţi pe elevi fără învăţător. E-adevărat? Da ori ba?

— Doar ieri am lipsit...

Învăţătorul Apostol e gata să spună: „Chiar tu, Bogomil, mi-ai ordonat să mă duc la Prefectură.” Însă tâlharul nu-i lasă timp să vorbească.

— De ce-ai lipsit ieri, dascăle Apostol, lăsând şcoala fără învăţător? Unde ai fost şi pentru ce?

— Am fost la Prefectură, unde am cerut castelul Taurului pentru şcoală. Dar Prefectul a refuzat.

— Ce a spus prefectul?

— A spus că ne va da castelul cu condiţia să devenim sinistraţi.

— Asta e tot?

— E tot. A spus că trebuie să ne rugăm ca fulgerul să cadă peste şcoala noastră. Şi când şcoala va arde, ne va da castelul Taurului.

— Ai executat ordinele prefectului, dascăle Apostol?

— Ce ordine?

— Prefectul ţi-a ordonat să te rogi ca fulgerul să cadă peste şcoală şi ca şcoala să ardă. Eşti funcţionar de stat. Ai datoria să execuţi ordinele Prefectului. Eşti plătit pentru asta.

În clasă domneşte o linişte de mormânt. Nicio suflare. Le e milă de învăţătorul Apostol. Căci Bogomil este cumplit de aspru, ameninţător.

— Răspunde, dascăle Apostol, te-ai rugat ca fulgerul să cadă peste şcoală, cum ţi-a ordonat prefectul?

— Nu, spuse învăţătorul.

I se pare că nu era acolo Bogomil-Chiralesa, cel care a fost elevul său şi care venise la el în urmă cu două nopţi. În afară de învăţătorul Apostol, nimeni nu ştia că Bogomil este caporalul Chiralesa. Nici măcar fiul său, Serafim, care nu l-a întâlnit niciodată pe tatăl său până în acea zi când îl vedea pentru prima oară, fără să ştie că e tatăl său.

— Cum ţi-a ordonat prefectul să te rogi ca fulgerul să cadă peste şcoală şi să ardă?

— A dat ordin să mă rog împreună cu toţi elevii... Căci rugăciunile copiilor sunt cele mai ascultate de Dumnezeu.

— L-aţi auzit pe învăţătorul vostru?, spuse tâlharul către elevi. Toţi în genunchi la rugăciune... Şi soldaţii. Şi învăţătorul Apostol. Şi eu, Bogomil, stau în genunchi la rugăciune.

Supuşi, toţi stau în genunchi.

— Doamne, Tatăl nostru Care eşti în ceruri, îngăduie să cadă fulgerul pe şcoala noastră, ca noi toţi să devenim sinistraţi şi ca domnul prefect să ne dea castelul Taurului pentru şcoală. Amin.

Niciodată rugăciunea n-a fost mai fierbinte, căci ea era amestecată cu teamă, mirare, uimire neînţeleasă.

— În picioare!, ordonă Bogomil. Luaţi toate obiectele, tot mobilierul şi duceţi-l la castelul Taurului. Repede! Fiecare să-şi ia banca sa. Şi nu uitaţi lucrurile învăţătorului Apostol, harta României... Luaţi totul, nu lăsaţi nimic aici decât pereţii. Căci Dumnezeu a ascultat rugăciunea voastră şi o să trimită fulgerul în câteva clipe făcând totul scrum.

Soldaţii iau patul învăţătorului Apostol, cu cuverturile, cu vasele. Se mută totul. Nu sunt multe lucruri, în cinci minute totul e afară.

— Încolonaţi spre castelul Taurului!, ordonă Bogomil.

În clipa în care coloana se formează, răstoarnă lampa cu petrol, stropeşte zidurile şi dă foc. Într-un minut, flăcările au cuprins totul. Casa de lemn a şcolii din Chiralesa arde ca o cutie

dc chibrituri. E căutat Bogomil. Îl văd printre coloana de flăcări şi fum. Se aud vorbele lui:

— Să fiţi cuminţi, copii! Şcoala voastră o să fie de aici înainte castelul Taurului. Niciun copil de ţăran n-a avut vreodată cinstea să se mute în locul unui animal de rasă, al unui taur. Este cea mai mare favoare pe care prefectul poate să o ofere copiilor din Chiralesa: să primească o clădire rezervată animalelor. Să fiţi la fel de cuminţi precum animalele.

După aceste cuvinte, Bogomil n-a mai fost văzut. Tâlharul a dispărut ca şi când s-ar fi evaporat. Din toate părţile sosesc alergând soldaţi, ţărani, femei. Căci şcoala arde cu flăcări până la cer...

E o nouă minune a lui Bogomil. Înainte de căderea nopţii se va povesti de la un capăt la altul al ţinutului această nouă ispravă a vestitului Bogomil. Şi învăţătorul Apostol este uimit de felul în care tâlharul a pus în scenă şi a executat incendiul de la şcoală şi mutarea la castelul Taurului. Aceasta a fost făcută cu siguranţa unui mare maestru. Şi focurile de armă în caschetele soldaţilor care au fost conduşi la şcoală ca martori! Şi toate! Învăţătorul Apostol este uluit. Privindu-l pe Serafim Acoperiş de paie, învăţătorul îşi spune: „Pentru tine ne-a dat Bogomil castelul Taurului. Ca să te pregătesc de şcoli înalte... Să fii vrednic de tatăl tău, micuţule... Să fii mându de tatăl tău, care e un om deasupra condiţiei umane, căci el nu mai trăieşte în trupul lui, ci în inima poporului său.”

XXXVI. Dispariţia tâlharului Bogomil

Castelul Taurului a fost prefăcut în şcoală mulţumită tâlharului Bogomil. Elevii satului sunt foarte fericiţi. Nu mai vor să părăsească şcoala ca să se întoarcă în casele lor mici. Sunt foarte mândri. E o promovare nemaiauzită pentru copii, cărora li s-a îngăduit – în calitate de sinistraţi – să se instaleze în locul de adăpostite al unui animal, în casa unui taur. Dascălul Apostol i-a rezervat o cameră lui Serafim Chiralesa, care locuieşte acum la şcoală, unde lucrează sub îndrumarea învăţătorului pentru a se prezenta în toamna următoare la colegiul regal de la Chişinău. Concursul de intrare este foarte dur. Sunt mii de candidaţi care sosesc din toate provinciile pentru a intra la colegiul regal, unde copiii sunt cazaţi, hrăniţi, îmbrăcaţi, educaţi gratuit de cei mai buni profesori din ţară. Învăţătorul Apostol i-a anunţat pe copii despre proiectul său:

— L-am ales pe Serafim Acoperiş de paie ca să-l trimit la cel mai bun colegiu regal, căci el este cel mai dotat dintre toţi. Mai mult, ca orfan de război, el călătoreşte gratuit pe calea ferată. Vom lucra cu toţii la pregătirea sa. Căci e vorba de onoarea noastră şi poate de fericirea noastră. Dacă Acoperiş de paie ajunge om mare, va fi avocatul nostru, ambasadorul nostru şi apărătorul nostru înaintea Istoriei, înaintea veşniciei, a oamenilor şi a lui Dumnezeu... Trimitem pe Acoperiş de paie la colegiul regal, la fel cum strămoşii noştri, poporul nemuritorilor, trimiteau, o dată la patru ani, un ambasador la cer pentru a-l prezenta lui Dumnezeu un raport despre poporul nostru.

Frenezia a cucerit întreg satul. Nu se mai ocupă decât de Serafim Acoperiş de paie, mesagerul Chiralesei, care va pleca la cer, la colegiul regal, ca ambasador al poporului său... Învăţătorul Apostol a fixat un program destul de strict. Serafim primeşte hrană curată şi din belşug. Niciun copil din sat n-a fost vreodată aşa de bine hrănit. Căci, din toate probele prescrise, proba fizică este proba de foc.... În fiecare dimineaţă, Serafim e văzut pe peluza verde, ce fusese amenajată pentru taur, făcând gimnastică sub îndrumarea învăţătorului Apostol. Ceilalţi elevi au venit mai întâi ca spectatori, apoi au început cu toţii să facă şi ei gimnastică. Cutreieră câmpurile pentru a culege plante şi a le

pune în ierbare. Învaţă toate numele oraşelor, zăcămintele de petrol, de fier, tot registrul bogăţiilor naţionale. Se pun întrebări legate de istorie... Şcoala din Chiralesa a devenit un fel de academie liberă unde fiecare copil participă ca elev şi dascăl. Se ştie acum că spiritul omului nu poate fi supus discriminărilor sociale şi rasiale şi că un copil din Chiralesa poate să ajungă un om care să aibă dreptul să poarte un acoperământ, adică un savant, un înţelept... Îşi dau seama că barierele sociale, mizeria, despotismul, nedreptatea, toate acestea pot fi învinse prin spirit, prin credinţă, prin înţelepciune, prin ştiinţă... În fiecare dimineaţă părintele Miluescu trece pe la şcoală şi se roagă pentru cel care va pleca ca mesager al satului său.

Totuşi, învăţătorul Apostol e trist, el care ar trebui să fie cel mai mulţumit. El este cel care – se crede – a avut ideea de a-l trimite pe Serafim Acoperiş de paie la colegiul regal, aşa cum nemuritorii trimiteau la cer din patru în patru ani un mesager... Învăţătorul Apostol e trist, căci ştie că iniţiativa nu vine din partea lui. Bogomil a hotărât să-şi trimită fiul la şcoală, dar învăţătorul Apostol nu poate să spună adevărul, nici nu poate să dea pe faţă faptul că Serafim este fiul lui Bogomil. Dascălul primeşte, fără să merite, elogiile şi felicitările ţăranilor. Trebuie să tacă, cu toate că ar vrea să ţipe că nu este opera sa, că Bogomil – adică, de fapt, caporalul Chiralesa – e cel care a dat castelul Taurului copiilor pentru şcoală şi care a ars vechea şcoală, el e cel care l-a luat în sarcina sa pe Serafim, că Serafim este fiul lui Bogomil şi că Bogomil este caporalul Chiralesa... Dascălul Apostol a tăcut chiar şi la spovedanie. Dar vrea să vorbească. Şi ceea ce-l îndurerează e că de la incendierea şcolii tâlharul Bogomil a dispărut. Fără urmă. Toată toamna nimeni n-a auzit vorbindu-se de Bogomil. Generalul Dracopol i-a retrimis pe soldaţi în cazărmile lor. Se credea că Bogomil era mort şi nu l-au mai căutat. N-a apărut nici în timpul iernii, nici primăvara. Vara trece fără ca Bogomil să atace un singur autocar, o bancă ori un tren... Poliţia, jandarmeria şi toate autorităţile se bucură. Cred că au scăpat de Bogomil pentru totdeauna.

Dar poporul crede că Bogomil nu va muri niciodată. În ziua în care ai nevoie de el, Bogomil va apărea.

Chiar învăţătorul Apostol e de această părere. Cu toate că are motive să creadă cu totul altfel. El ştie că Bogomil e un mare mutilat, că poartă un corset de oţel. Dacă Bogomil ar fi fost viu, ar fi venit măcar o singură dată la şcoală, la învăţătorul Apostol. El, care dă atâţia bani la toată lumea, ar fi adus bani pentru

încălţăminte, pentru cărţi, hrană, hainele fiului său... Or, nu a venit nici măcar o singură dată. N-a trimis niciun mesaj. Învăţătorul Apostol se gândeşte că Bogomil a murit, căci era din nou sfârşit de august. E un an de când Bogomil a atacat autocarul, şi-a înmormântat soţia, a incendiat şcoala şi a cerut învăţătorului Apostol să-l trimită pe fiul său la colegiu, dczvăluindu-şi adevărata identitate.

Dacă Bogomil ar mai fi fost în viaţă, i s-ar fi putut măcar spune că fiul său era bine pregătit şi că va fi primul la concurs.

Dispariţia lui Bogomil e o pâclă de netrecut în viaţa învăţătorului Apostol.

Dar el speră că într-o noapte tâlharul va apărea totuşi, cum a apărut prima oară. Spunând: „Nu mişca, sunt eu, Bogomil. Nu fă zgomot ca să nu se trezească micuţul Serafim, fiul meu cu părul asemenea unui acoperiş de paie.” Învăţătorul Apostol a aşezat un pat la castelul Taurului, gândind că Bogomil va veni adeseori în timp ce fiul lui se pregăteşte de concurs. Că va petrece poate noaptea la şcoală. Chiar acum, învăţătorul Apostol pune de-o parte, ca în fiecare noapte, ceva de mâncare, în cazul în care ar veni Bogomil. Căci el îşi doreşte să vină. Învăţătorul Apostol lasă, de asemenea, deschisă uşa şcolii. Ca Bogomil să poată intra dacă ar veni să se intereseze de progresele fiului său. Învăţătorul Apostol îl aşteaptă în fiecare noapte pe Bogomil. La fel cum ţăranii din Petrodava, toată viaţa lor, aşteaptă ca Dumnezeu să Se pogoare pe pământ şi să bată la uşa lor, cerând găzduire. Căci în fiecare casă ţărănească, oricât de mică ar fi aceasta, există o cameră, cea mai frumoasă, unde nu locuieşte nimeni. E camera în care va locui Dumnezeu, când va bătea la uşă. Aşteptându-L pe Dumnezeu pentru a-I oferi adăpost şi acoperiş, în camera lui Dumnezeu nu intră decât preotul ori oaspeţii cei mai de seamă... În acest fel, fără o speranţă logică, dar fără încetare, ţinând totul gata pentru a-l primi, învăţătorul Apostol aşteaptă fără încetare vizita lui Bogomil.

Nu mai sunt decât trei zile înainte de 1 septembrie, data concursului, şi Bogomil nu s-a întors... Învăţătorul Apostol crede că va apărea în ultima clipă... Căci ideea de a trimite copilul, de a-l purta în această aventură ieşită din comun, e datorată lui Bogomil... Şi va regreta mult dacă nu-l va revedea... Îl aşteaptă. Mai sunt doar trei zile înainte de plecarea la colegiul regal de la Chişinău. Trei zile înainte de plecarea învăţătorului Apostol, care-l va duce pe Serafim Acoperiş de paie, mesagerul Chiralesei.

XXXVII. Ritualul de seară al învăţătorului Apostol şi presentimentul morţii

Vreme de trei zile dară, cu doar trei zile, aşadar, înainte de plecarea la concurs, învăţătorul Apostol a supravegheat lucrul lui Serafim Acoperiş de paie până la culcare. Acum, copilul doarme. Învăţătorul simte un fel de învăluire sufletească. Aşa cum se petrec lucrurile înainte de moarte. Învăţătorul Apostol este îngrozit la gândul că ar putea să moară mai înainte de a-l duce pe elevul său la Chişinău. Bogomil a dispărut. Dacă Apostol ar muri în această noapte, Serafim, oricât de bine pregătit ar fi, nu ar putea să meargă singur la Chişinău. Serafim n-a ieşit niciodată din sat. Nu ştie ce este o gară, un tren, un oraş mare, o călătorie. Învăţătorul Apostol a uitat un lucru foarte important în educaţia elevului său: să-l înveţe să se descurce de unul singur în cazul în care el, învăţătorul Apostol, ar muri înainte de examen. Acum e mult prea târziu pentru a repara această lipsă. Învăţătorul Apostol urmăreşte firul gândului morţii sale. Desigur, ar putea muri chiar în această noapte, dar dacă moare şi dacă Serafim nu poate să se prezinte la concurs, în ciuda unui an de muncă, asta înseamnă că a fost voia lui Dumnezeu. Învăţătorul Apostol trece încă o dată prin camera lui Serafim. Acoperă umărul copilului. Apoi, bătrânul intră în camera sa, luminată de lună ca un felinar agăţat la cornişa acoperişului, sub bolta cerului. A locuit întotdeauna singur. N-a fost niciodată căsătorit. Locuinţa sa este, ca întotdeauna, asemenea unei chilii monahale. Pereţii albi, patul de brad, salteaua de paie – mindirul – şi cuvertura în culori vesele. Lângă pat, o masă de brad, făcută chiar de învăţătorul Apostol, şi un scaun. Pe masa care serveşte pe de o parte de birou şi, pe de altă parte, pentru mâncare sunt caiete cu copertă albastră. În spatele mesei, o etajeră cu cărţi, un dulap de lemn neşlefuit pentru păstrat mâncarea şi o icoană a Sfântului Gheorghe deasupra patului. Învăţătorul îşi aşază haina într-un cui bătut în perete. Aprinde lampa cu gaz. Se întoarce spre răsărit şi-şi face semnul crucii pentru rugăciunea de seară, la fel ca primii creştini. E rugăciunea pe care monahii o numesc *luchnikon*, cea care se face atunci când se aprind candelele. Această rugăciune este Psalmul 140:

Doamne..., să nu iei sufletul meu
Păzeşte-mă de cursa care mi-au pus mie
Şi de smintelile celor ce fac fărădelege.
Cădea-vor în mreaja lor păcătoşii...

Învăţătorul Apostol nu ştie că înainte de răsăritul soarelui va fi legat pentru a fi condus la moarte. Dar are această presimţire. Şi el cere, cu mai multă fervoare încă, să fie păzit de cursele celor care încearcă să-i ia viaţa... Căci dacă i se ia viaţa, chiar acum, cu trei zile înainte de examen, Serafim va rămâne în sat. Şi Chiralesa va rămâne fără ambasador.

Făcându-şi din nou semnul crucii, învăţătorul Apostol deschide dulapul, desface un prosop de in şi pune pe masă o jumătate de mămăligă. Mămăliga străluceşte ca o jumătate de lună de aur, alături de caietele cu coperta albastră şi de manuale. E pâinea cea de toate zilele a moldovenilor. Învăţătorul Apostol rupe o bucată de mămăligă care, la lumina lămpii cu gaz şi a lunii, pare în mâinile sale un măr de aur. Înainte să mănânce, înfăşoară jumătatea de lună din porumb în prosopul de in şi o pune în bufet. Se apleacă şi, dintr-un coş de sub masă, ia o ceapă pe care o aşază pe masă, cu mişcări nespus de încete, şi o sparge cu pumnul. O ceapă tăiată cu cuţitul nu este bună; trebuie zdrobită. Aşa cum strugurii trebuie zdrobiţi ca să facă vin. Omul, dacă vrea să-i fie cel mai bine, trebuie să fie asemenea – precum a arătat Iisus Hristos – vierului şi viei. Omul trebuie, de asemenea, să treacă prin storcător pentru a zdrobi şi a fi zdrobit. Şi aceasta e condiţia ca el să se ridice până la adevărata înălţime de om. Ceapa zdrobită face să-i curgă lacrimi învăţătorului Apostol. Dar acestea sunt lacrimi curate şi sfinte. Începe să mănânce. Muşcă mai întâi din mămăliga rece şi aurită. Duce la gura sa mâna dreaptă. Apoi, pune mămăliga pe masă şi ia ceapa zdrobită de culoarea argintului şi a platinei şi muşcă din ea. Învăţătorul Apostol nu duce mâncarea la gură decât cu o încetineală solemnă şi mereu cu mâna dreaptă. Niciodată cu stânga. Căci a mânca este un lucru sfânt. Cum nu te poţi închina cu mâna stângă, nici nu poţi mânca cu mâna stângă. Gustul amar, puţin acru, al mămăligii, şi gustul nespus de puternic al cepei bine sărate, usturător, puternic, barbar, sunt pe potriva staturii osoase, rigide şi aspre a lui Apostol, a casei sale, Petrodavei şi a întregii Moldove. Învăţătorul mănâncă exact ca un om ce ia parte la un prânz măreţ, la o gală solemnă. Căci nu e

singur acum când mănâncă mămăliga rece cu ceapă. Alături de el stă îngerul său păzitor. Şi de acolo de sus Dumnezeu îl priveşte. Dumnezeu coboară uneori jos, foarte aproape de învăţătorul Apostol, astfel că învăţătorul simte prezenţa lui Dumnezeu lângă el. Desigur, nu-L vede, dar el ştie că Dumnezeu este alături de el când mănâncă. Cu ochiul inimii îl vede pe Dumnezeu alături de el. Din acest motiv învăţătorul Apostol mănâncă solemn, cum se cuvine, în prezenţa împăratului cerului şi al pământului. Pe lângă asta, în timpul mesei, părinţii învăţătorului Apostol, toţi strămoşii săi decedaţi sunt acolo, aproape de el. Şi el împarte fiecare masă cu ei. E solemn, aşa cum se cuvine, atunci când stă alături de părinţii săi, care coboară pentru a fi împreună, în momentul cinei sfinte de seară. Mâncând, învăţătorul Apostol simte pogorându-se pacea în lăuntrul său, aşa cum seva pătrunde în trunchiurile uriaşe ale copacilor. Se simte bine pe scăunelul lui rotund de stejar cu trei picioare. Apostol culege cu degetele mâinii sale drepte firimiturile aurite de pe masă şi le mănâncă. Căci fiecare firimitură de hrană este chipul lui Dumnezeu. Din această cauză dascălul culege şi duce la gură orice firimitură aurită de mămăligă, cu îndemânare, încet, solemn, cum se cuvine atunci când mânuieşti sfântul chip al lui Dumnezeu.

Învăţătorul Apostol mănâncă tot aşa cum merge. Masa e o euharistie, o lucrare a harului. Terminând de adunat şi de mâncat până la ultima firimitură, învăţătorul Apostol se ridică. Ia din partea de jos a bufetului o ulcică de lut ars plină pe jumătate cu lapte prins şi bea în picioare. Bea cu plăcere. Laptele prins cu mămăligă şi ceapă are un gust mângâietor şi plăcut. Învăţătorul Apostol e mulţumit. Pune ulcica la locul său şi-o acoperă cu piatra rotundă de granit care îi foloseşte drept capac. E o piatră – ca un mic disc pe care învăţătorul Apostol a adus-o de la râul din Chiralesa. Ia ştergarul agăţat pe perete, lângă coş, şi îşi şterge bine buzele. Apoi îl pune din nou la loc, se întoarce iarăşi către răsărit şi spune: „Îţi mulţumesc, Doamne, pentru pâine, pentru sare şi pentru darul Tău cel sfânt.” Rostind aceste cuvinte, îşi face semnul crucii. Cu degetele sale osoase, butucănoase precum uneltele rudimentare, îşi face semnul crucii apăsând puternic pe frunte, pe piept şi pe umeri. Apasă cu degetele sale ca şi când şi-ar bătea cuie în trupul lui. Şi crucea pe care o face pe trupul său, cu degetele sale grele, e ca o cruce rustică, precum cea pe care o tai dintr-un copac din pădure cu toporul. Această cruce se potriveşte, totuşi, gustului puternic al cepei, cu

mămăliga acră, cu gustul de lapte prins şi cu satul. Cruce mare, dar nespus de solidă, care va putea susţine întreaga greutate a cerului ca un stâlp. Învăţătorul Apostol e mulţumit, s-a revigorat. Îşi ia găleata de lemn, cofiţa, lăsând uşile larg deschise. Afară e frumos. Învăţătorul aruncă apa călduţă din cofiţa sa pe trandafirii şi pe busuiocul pe care i-a sădit lângă peretele şcolii şi se îndreaptă spre fântână. Fiecare om din Chiralesa, când îşi construieşte casa, sapă, totodată, o fântână în apropiere. Dar fântâna e mereu la drum, niciodată în curtea casei. La castelul Taurului s-a respectat această lege. Căci sunt lucruri pe care omul nu le face doar pentru el însuşi, ci, de asemenea pentru alţii. Iar fântâna este unul dintre aceste lucruri. Din această cauză, e mereu în afara curţii, la marginea drumului, în faţa casei, ca orice om care trece să poată să ia apă ca din propria sa fântână. Fântâna de la şcoală e una cu roată. Când învăţătorul se apropie, după ce a pus cofiţa lângă fântână, din nou gesturile sale încetează să mai fie unele profane, mişcările sale redevin solemne, încete, evlavioase. Căci a scoate apa din pământ, sub privirea stelelor, noaptea, când aerul este dulce şi înmiresmat, nu este doar un lucru de folos. E un *act*, o faptă desăvârşită, care îşi are rădăcinile în trecut şi în pământ, o faptă care îşi are ramuri şi terminaţii în cer. Urmări în viitor, pentru totdeauna şi pentru toţi în vecii vecilor. O faptă omenească e o mişcare care are un început, un sfârşit şi un folos. Un *act* este o lucrare care face parte dintr-un întreg, care n-are nici început, nici sfârşit şi care se reînnoieşte, precum viaţa oamenilor, a plantelor şi a oricărui lucru. Pentru învăţătorul Apostol din Chiralesa, ca pentru toţi oamenii din ţinut, a scoate apă, a mânca, a merge, a uda trandafirii şi busuiocul din grădină sunt *acte*. Precum şi rugăciunile sunt acte. Toate aceste acte ale învăţătorului Apostol sunt la fel ca rugăciunile. Laolaltă, aceste acte formează o ceremonie. Ceremonia serii, *luchnikonul...* O seară care – despoţii au hotărât – trebuie să fie ultima pentru învăţătorul Apostol de la Chiralesa...

Văzându-l pe dascălul de la Chiralesa îndeplinind cu atâta minuţiozitate şi lentoare aceste acte de seară, te poţi întreba: Ar fi el la fel de calm dacă ar şti că în această noapte va fi arestat, pus în lanţuri şi trimis la oraş pentru a fi judecat, condamnat şi poate spânzurat?

Pentru a răspunde la această întrebare, trebuie amintit un lucru: oamenii din Chiralesa trăiesc ca şi cum ar oficia un rit sacru. Dacă un preot e anunţat că e pe cale să slujească Sfânta

Liturghie, că e ultima slujire şi că ieşind din biserică va fi ucis, săvârşirea dumnezeieştii slujbe va fi mai solemnă, mai plină de patetism, mai sublimă decât în celelalte dăţi. Ideea morţii îl tulbură pe om în lucrările lui pământeşti, în exercitarea îndeletnicirilor, în redactarea dărilor de seamă, testamentelor; dar această idee îl face mai calm, mai solemn şi mai înălţător în îndeplinirea adevăratelor acte. Viaţa învăţătorului Apostol e o înlănţuire de acte, nu de lucrări utilitare. Ştiind, aşadar, ce-l aşteaptă în chiar această noapte, el ar scoate apa din fântâna de pe marginea drumului cu mai multă frumuseţe şi lentoare încă, căci ar şti că acest act nu va mai fi niciodată repetat de el. Dar nu ştie că a doua zi va fi trimis la moarte. El îndeplineşte, ca de obicei, rânduielile sale de seară. Deodată, un zgomot de cizme se aude în apropiere dc şcoală. Învăţătorul Apostol îşi înalţă capul. Sunt soldaţi înarmaţi. De ceva vreme, nu mai sunt militari în sat, căci Bogomil a dispărut. Apariţia soldaţilor, acum, noaptea, îl face să se gândească că tâlharul s-a întors. Că a venit să ia parte la plecarea fiului său. Şi că soldaţii au prins de veste. Soldaţii sosesc, intră în curtea şcolii, înaintează pe gazon.

— Sunteţi Apostol Icar, dascălul de la Chiralesa?

— Eu, răspunse învăţătorul Apostol, aşezând pe iarbă cofiţa de lemn plină cu apă.

— În numele legii, sunteţi arestat. Avem ordin să vă ducem la închisoarea din Petrodava.

Luminile şcolii se aprind. Serafim Chiralesa s-a deşteptat. Aleargă în cămaşă de noapte. În casele din sat se aprind, de asemenea, luminile, şi toţi aleargă, în două sau trei minute, mai înainte ca jandarmii să aibă timp să-i pună cătuşele învăţătorului, tot satul, bărbaţi, femei şi copii, e în picioare. Se scoală din pat şi aleargă către şcoală. Căci vestea e cumplită şi cade asupra tuturor ca un fulger. S-a deşteptat toată lumea, chiar şi animalele, chiar şi copacii...

XXXVIII. Ultima lecţie a învăţătorului Apostol

În escortă sunt cinci jandarmi. Îi îngăduie învăţătorului Apostol să intre în chilia sa ca să se îmbrace, dar îl supraveghează îndeaproape.

— N-aveţi dreptul să luaţi niciun fel de bagaj, spuse brigadierul, în afară de ce aveţi pe umeri. Nici hrană. Nici cuvertură. Nici cărţi. Nimic. Cu mâinile goale.

Serafim Acoperiş de paie îşi dă seama că nu va mai merge la colegiul regal, că va rămâne în sat, şi plânge cu ţipete şi suspine sfâşietoare. E nespus de ataşat de dascălul său, cu care se gândea el că în trei zile se va afla la Chişinău. Arestarea învăţătorului îl face să sufere ca şi când ar fi jupuit de viu.

În timp ce Serafim plânge, tot satul este adunat cu lămpi, cu torţe, cu lumânări, în jurul castelului Taurului. Prin ferestrele luminate, jandarmii sunt priviţi cum îi leagă mâinile la spate învăţătorului Apostol şi-l împing din cameră. Văzându-i pe jandarmi ieşind din şcoală, împingându-l înaintea lor pe învăţătorul Apostol cu mâinile legate, oamenii din sat, strânşi unii lângă alţii, formează un zid viu, ca un zid de carne şi de sânge, care înconjoară şcoala.

— Faceţi loc ca să-l ducem pe arestat!, ordonă brigadierul.

E un ordin sec, ca apăsarea degetelor pe trăgaciul unei arme de foc. Dar nimeni nu mişcă. În loc să facă loc jandarmilor, oamenii se înghesuie din ce în ce mai mult unii în alţii. Acum e un adevărat zid de trupuri ce barează calea. Un zid ce nu va putea fi spart nici chiar cu care de război, căci în acest zid ce îi opreşte pe jandarmi nu se află doar carne, sânge şi viaţă, ci, de asemenea, o cumplită revoltă. E o hotărâre nespusă de a rezista. Şi aceasta nu poate fi spartă cu arme dc foc, nici cu care. E o atitudine, şi ea arată spiritul de dreptate şi al divinităţii. Setea de dreptate e ceva nepieritor, veşnic.

— Dacă nu vă daţi la o parte ca să ne îngăduiţi să trecem, vom deschide focul.

În acea clipă, din ultimele rânduri încep să se înalţe furci, topoare, lopeţi, coase. Fierul topoarelor şi furcilor străluceşte în lumina torţelor, dar nimeni nu mişcă. Nu încă. Nimeni nu vorbeşte. Învăţătorul Apostol vede şi simte, cum se simte

curentul electric, revolta ce e gata să izbucnească. E ca un incendiu pe care nimeni nu va mai putea să-l oprească.

— Jandarmi, aceşti oameni viteji, care se află aici, vă vor face cu siguranţă loc ca să mă luaţi dacă le spuneţi motivul pentru care aţi venit să mă arestaţi... Căci aţi picat foarte rău. De un an, pregătim plecarea unui copil din sat, a orfanului caporalului Chiralesa, care trebuie să dea un examen peste trei zile. Cel mai târziu ar trebui să plec cu el mâine seară. Dacă mă luaţi, copilul nu va mai putea să plece... Spuneţi-le oamenilor motivul pentru care mă arestaţi, cum sunt arestaţi criminalii şi pentru ce mă luaţi din sat cu trei zile înainte de examenul băiatului... Tot satul nu s-a dat înapoi din a lucra pentru acest examen cu pasiune şi nădejde. De ce mă arestaţi? Şi mai ales acum? N-am făcut niciun rău.

— Nu ştim nimic despre examen. Ce ştim, e că avem ordin să vă arestăm şi să vă ducem la oraş cu mâinile legate şi pe jos.

— Pe jos?, strigă o voce revoltată. De ce pe jos şi legat?

— E o arestare pentru crimă, explică jandarmul.

Şi cum îi este teamă continuă:

— Învăţătorul Apostol va fi judecat peste trei zile, la Petrodava, pentru pătrundere, înarmat, într-o proprietate străină, pentru violenţă, masacru bestial şi crud al animalelor domestice, infracţiuni împotriva legilor protecţiei animalelor şi străinilor.

Nimeni nu înţelege nimic. Cuvintele brigadierului vin ca într-o pustie. Revolta se măreşte. E gata de a izbucni.

— Faceţi loc ca să-l luăm pe arestat!, strigă jandarmul.

Înaintea jandarmilor, ţăranii strâng furcile, coasele, topoarele, de parcă ar vrea să le sfarme. Se stăpânesc, totuşi, căci aşteaptă un semnal. Nu se ştie de unde va veni semnalul de a zdrobi totul, de a ucide şi de a face dreptate. Au ochii îndreptaţi către învăţătorul Apostol. El, cu siguranţă, le va da semnalul de luptă.

— Vorbiţi, dascăle Apostol!

— Porunciţi-ne să vă eliberăm şi-o vom face!, ţipă un tânăr, un adolescent.

Îşi croieşte drum, în primul rând, cu o bardă în mâna dreaptă.

Jandarmii au armele îndreptate către mulţime, dar mulţimea este, de asemenea, îngrămădită în spatele lor. Sunt oameni pe acoperiş. Jandarmii sunt încercuiţi. Şi, mai cu seamă, sunt copleşiţi. Îi vor face bucăţi cu toate armele lor. Revolta e ca un miros de praf şi de sulf, care se ridică din mulţime. Trupurile vii,

în astfel de ocazii de încordare fără seamăn şi de revoltă nestăpânită, emană un miros special. E mirosul patimii care trece în sânge şi impregnează carnea. Acum, deasupra acestui perete de trupuri cenuşii, în această tensiune uriaşă şi cumplită revoltă, se ridică ca un nor un miros piperat, care îi incită şi mai mult; un miros ca cel de cuişoare, de piper ori de boia de ardei, de fructe acide, astringente şi sălbatice...

— Spuneţi-le să se liniştească, să se potolească, suflă jandarmul la urechea învăţătorului Apostol.

Era o rugăminte. Militarul se grăbeşte să dezlege mâinile învăţătorului. Îi e teamă. Toţi jandarmii sunt palizi precum zidurile şcolii, nu doar de la var, ci şi de la lună.

Se lasă o linişte şi o aşteptare grele, ca de plumb. Un singur cuvânt al învăţătorului Apostol, şi jandarmii ar fi făcuţi bucăţi. Nu s-a întâmplat asta niciodată în satul Chiralesa. Dar în această noapte se va întâmpla. Învăţătorul Apostol Icar este scos din fire şi el de mirosul de revoltă, de tensiune, de nedreptatea care cade deasupra lui precum fulgerul. Dar poartă o responsabilitate. Un singur cuvânt al său şi va fi liber; va avea loc un măcel.

— I-aţi încercuit pe jandarmi şi nu pot să vă scape, spuse învăţătorul Apostol. Ei sunt biruiţi mai dinainte, cu toate că au arme, iar noi nu avem. Ei pot, înainte de a fi masacraţi, să omoare patru, cinci ori zece dintre voi... Dar, la sfârşit, vor muri masacraţi şi ei.

Oamenii strâng uneltele în mână gata să sară pe jandarmi.

— Dacă sunt încercuiţi, fraţii mei, şi sunt învinşi mai dinainte, şi noi suntem. Căci noi suntem mai încercuiţi decât ei. Dacă voi mă eliberaţi, omorând pe jandarmi, ce-am să fac eu cu libertatea mea? N-am să pot să-l însoţesc pe Serafim la examenul de la Chişinău. Voi fi arestat înainte de a ajunge la tren. Înainte să sosesc la destinaţie... Libertatea mea nu va fi de folos, de niciun folos. Ce-aş putea să fac eu cu libertatea pe care mi-o daţi, dacă nu pot să mă duc cu Serafim la concurs? Lăsaţi-i să mă ia ca pe un criminal. E o nedreptate mult prea mare şi o lovitură mult prea laşă pe care ne-o dau acum, cu trei zile înainte de examen, ca noi să-i putem pedepsi cu mâinile noastre. Aici trebuie o mânie şi o răzbunare mai mari decât cele omeneşti. Nedreptatea pe care ne-o fac ca să suferim e strigătoare la cer. Şi de la cer va veni pedeapsa.

Învăţătorul Apostol îşi întinde mâinile spre jandarmi. Spune:

— Puneţi-mi-le din nou, cum aţi primit ordin, şi luaţi-mă. Să mă spânzure, căci am omorât câinii despotului Dracopol ca să

smulg din gurile lor un copil, o făptură omenească. Puneţi-mi-le: e un fapt obişnuit în Moldova să fii legat. Şi luaţi-mă, aruncaţi-mă în închisoare! Răzbunaţi-vă pe copiii noştri, dar mânia lui Dumnezeu va veni într-o zi... Chiar dacă într-un an, într-un veac ori în vecii vecilor... Veţi fi, cândva, pedepsiţi cumplit.

Jandarmii, tremurând, refuză să-i lege mâinile învăţătorului Apostol. Serafim, ce plânge cu lacrimi calde, vine şi se aruncă la pieptul învăţătorului său. Jandarmii nu-l dau la o parte. Îl îngăduie, de teamă.

— Toată pregătirea noastră, toată munca noastră de zi şi noapte sunt pierdute, domnule învăţător, strigă Serafim. Nimeni nu mă va examina ca să constate cât de bine am învăţat totul. Mergeţi la închisoare! Şi eu nu mă mai duc la concurs!

— Nu, Serafim, prin răzbunarea despoţilor tu nu vei mai merge la colegiu. Au câştigat din nou! Câştigă întotdeauna.

— Sufăr mai ales când vă văd legat, domnule învăţător. E o suferinţă mult prea mare.

Tânărul băiat sărută mâna învăţătorului Apostol. E o nedreptate cumplită.

— Îndură acest necaz, pentru că e mare, Acoperiş de paie.

Învăţătorul Apostol mângâie cu mâinile sale legate părul auriu al elevului său. Spune ca toată lumea să audă:

— Suferinţele mici, suferinţele medii poate să le îndure orice om de nimic. Doar sufletele mari, bărbaţii şi femeile aparte pot să suporte probele şi suferinţele ieşite din comun... Şi cei care le suportă ies din suferinţele lor mai întăriţi decât toţi ceilalţi muritori... Este, dar, un examen pentru tine, Acoperiş de paie. Astăzi se va vedea dacă eşti cu adevărat un elev excepţional.

— Chiar dacă dau un răspuns excepţional, domnule învăţător, nimeni nu va mai fi alături de mine ca să-l audă... căci dumneavoastră veţi fi departe.

Plânge.

— Tu însuţi vei judeca purtarea ta. Vei da un răspuns nemaipomenit la această nedreptate strigătoare la cer. La sfidările excepţionale trebuie răspunsuri excepţionale. În asemenea situaţii se vede măreţia omului şi se pot măsura valoarea şi înălţimea unui om. După răspunsul pe care-l dă sfidării, felul în care îi face faţă. Aceasta este cultura, civilizaţia, înţelepciunea, ştiinţa şi măreţia sa. Când oamenii din insulele oceanice au întâlnit pe plajă valurile mării, care îi opreau să meargă în insula vecină, au construit piroga. Era răspunsul lor la sfidarea oceanului. În Europa, omul a întâlnit pe plajă aceleaşi

valuri, dar, în loc să construiască o pirogă, a construit transatlanticul. Este răspunsul european la ocean. Sfidarea era aceeaşi, doar răspunsurile erau diferite. Despoţii, duşmanii noştri de moarte, duşmanii poporului nostru, ai dreptăţii lui Dumnezeu, clasa care ne stăpâneşte şi ne ţine în robie, mă arestează în această noapte cu trei zile înainte de concursul de admitere la colegiul regal. Ca tu să nu devii un om mare. Despoţii au făcut mereu aceasta. Toţi despoţii din lume, din toate timpurile şi de peste tot... E o faptă de despot. Acestei sfidări tu îi vei răspunde ca un om mare ori ca un om de nimic.

— Vreţi să mă duc la Chişinău singur?, întrebă Serafim.

Sătenii ascultă în tăcere, ca la biserică. Se aud chiar bătăile inimii. Jandarmii sunt şi ei nemişcaţi. Ca într-o biserică sub lună.

— Vreţi să mă duc singur, domnule învăţător?

— Dacă ai curaj, du-te singur, răspunde învăţătorul Apostol. Dar e un mare risc. Nu cred că s-ar putea. Tu n-ai ieşit din sat niciodată. N-ai urcat niciodată în tren, nu ştii ce sunt un oraş, un tramvai, un hotel. Şi nu ai timp să înveţi asta. Căci în aceste trei zile trebuie să te ocupi doar de examenul tău. Nu trebuie să rămâi în ceaţă. Mai mult, oraşele sunt pline de capcane, de hoţi, de oameni răi... În oraş te vei rătăci, cum orăşenii se rătăcesc în pădurile noastre...

— Vreţi, domnule învăţător, să renunţ? Dacă nu mă duc anul ăsta, anul viitor voi avea doisprezece ani.

N-am să mă mai pot duce. Căci vârsta limită e de unsprezece ani. Să nu mă duc? Să mă sinucid? Să mă duc singur? Ce să fac, domnule învăţător? Ajutaţi-mă...

— Nu vezi o soluţie mai bună decât cele spuse?

— Nu, domnule învăţător. Chiar dacă există, nu o văd. O vedeţi?

— Nici eu nu văd o altă soluţie. Nici una. Nu sunt sigur că ar fi vreuna. Trebuie căutat, încercat, să nu ne mulţumim cu ce ştim şi cu ce vedem.

— Sunt trist, domnule învăţător, căci nu există o soluţie.

— Să ştii un lucru, micul meu Serafim Acoperiş de paie: când un om este închis, acum, ca într-o celulă, există încă o soluţie, căci omul nu este doar Istorie. Omul nu este doar materie. Omul nu este doar ceva ce ţine de istorie, social şi pământesc. Când un om este închis, în anumite împrejurări, trebuie să deschidă fereastra către cer... Dacă nu poţi să deschizi o fereastră către Dumnezeu, ca El să te vadă şi tu să-L vezi, atunci fă o gaură în cer, ia cu asalt Istoria şi chiar cerul. Vâră-te cu de-a sila în cer.

Căci, intrând în cer, fie şi prin efracţie, vei intra în propria casă. În cer, orice creştin este acasă.

— Trebuie să mor pentru a merge la cer?, spuse Serafim. Asta mă sfătuiţi, domnule învăţător?

— Sinuciderea nu este o siluire făcută cerului, ci materiei.

— Ce să fac, atunci? Spuneţi-mi!

— Serafim, nu există pe pământ, în viaţa oamenilor, nicio situaţie, nicio greutate, nicio condiţionare, care să nu poată să fie rezolvată prin sfinţenie. E soluţia universală şi ea este accesibilă tuturor. Cu sfinţenia, tu vei putea face tot ceea ce vrei, absolut totul, fie că firea vrea ori nu vrea. Căci, pentru Dumnezeu, nu există legi naturale. Ceea ce e cu neputinţă omului şi Istoriei e cu putinţă cu ajutorul lui Dumnezeu şi prin sfinţenie.

— Nu vă înţeleg, domnule învăţător; ce să fac ca să mă prezint peste trei zile?

— Să te rogi!

— Credeţi că rugându-mă am să ajung la Chişinău?

— După ce ai epuizat toate soluţiile omeneşti cu putinţă, nu mai ai decât un mijloc: să deschizi porţile către cer.

Serafim Acoperiş de paie, pregătindu-se pentru examen, s-a antrenat să nu se supună nici somnului, nici oboselii, nici leneviei, niciunei ispite. A învăţat să nu abandoneze. Şi acum, învăţătorul Apostol îi cere abandonul în Dumnezeu. Aşteptarea unei soluţii venind din înalt... I se pare contradictoriu.

— Tu nu crezi îndeajuns pentru a te lăsa pe de-a-ntregul, pe tine şi soarta ta, în mâinile lui Dumnezeu?

— M-aţi învăţat cu totul altfel... Să lucrez, să nu mă mândresc decât cu munca mea, cu ştiinţa mea, cu puterile mele. Şi cu nimic altceva.

— E un timp pentru a te mândri cu puterile tale şi un timp pentru a nu te mai mândri cu puterile tale, ci cu Dumnezeu. A sosit acest timp. Căci cu puterile noastre nu pot să sfarm lanţurile şi tu nu poţi să călătoreşti singur... Am făcut tot ceea ce am putut face cu puterile noastre. Acum, nu mai putem să facem nimic decât cu puterea lui Dumnezeu. E un lucru pe care nu trebuie să-l uităm... Dacă nu faci cele două lucruri, nu eşti cu adevărat un om. Intelectualii nu sunt oameni pe de-a-ntregul, căci le lipsesc muşchii. Atleţii nu sunt oameni pe de-a-ntregul, căci au mai puţin creier decât găina... Şi un om care nu ştie să se roage este un om infirm. Rugăciunea este, de asemenea, necesară omului precum muşchii şi inteligenţa. Mai mult, a nu

putea să ne rugăm şi să ne lăsăm în voia lui Dumnezeu este o atrofie mai gravă decât atrofia muşchilor ori a creierului... Atrofia inimii este şi mai ucigătoare. Mergi şi te roagă din toată inima ta. Dacă rugăciunea ta este la fel de curată ca şi ştiinţa ta şi aptitudinile tale fizice, vei merge la Chişinău. Vei intra la colegiul regal. Chiar şi fără mine, chiar şi singur, în ciuda despoţilor, în ciuda a toate. Vei învinge.

— Am să învinge singur?

— Dacă te rogi, n-ai să mai fii singur. Un om, în rugăciune, nu este un om singur. Îngerii trimişi de Dumnezeu te însoţesc. Şi tu vei reuşi la toate concursurile... Căci vei fi un om complet, cu trup, cu creier şi inimă... Arestarea mea e o încercare grea. Dar examenul tău de intrare la colegiu e cea mai importantă probă în Istorie şi în cer... Se va vedea cum te-ai descurcat. Se va vedea dacă eşti un bun mesager al Chiralesei. Precum mesagerii de altădată, care plecau la cer, după ce au învăţat pe de rost întreaga cronică a poporului lor. Dacă Dumnezeu nu te ajută, aceasta va însemna că nu eşti vrednic şi că trebuie să continui să te perfecţionezi pe viitor. Acum, cu bine, nu-ţi fie teamă! Carpaţii şi cerul şi tot ce este pe pământ te însoţesc şi Dumnezeu te însoţeşte... Succes, Acoperiş de paie! *Kyrie eleison* – Chiralesa.

E ultima lecţie a învăţătorului Apostol.

XXXIX. Vizită de noapte la rabinul din Petrodava

A trecut de miezul nopţii. O noapte fără lună pe cer. Nimeni nu adoarme. Satul Chiralesa veghează, căci toţi locuitorii gem de durere. Nu e o nebunie lucrătoare, o nebunie violentă. Sunt sleiţi de putere şi fără voinţă. Prezenţi, cu ochii deschişi; dar orice fărâmă de viaţă lipseşte. Torţele, lumânările, lămpile cu gaz se sting una câte una. Sătenii nu-şi dau seama că se afundă, puţin câte puţin, în întuneric. Toţi, în jurul şcolii, au încă în faţa ochilor pe învăţătorul Apostol, slab, palid, abătut, cu lanţuri de ocnaş, condus de cinci jandarmi. Nimic din toate cele ce există în jur – copaci, case, ziduri, nori – nu mai văd. Sunt în faţa unor lucruri reale, dar îl văd doar pe învăţătorul Apostol înlănţuit ca un asasin pentru că a ucis câinii despotului ca să-l salveze pe Serafim Chiralesa. Învăţătorul este arestat, umilit, la ordinele despotului Dracopol, ca orfanul din Chiralesa să nu meargă la colegiu. O închipuire ca de foc, care continuă să ardă înaintea ochilor tuturor. Sătenilor nu le mai este foame, nici sete, nici somn, ca şi când viaţa ar fi împietrită în trupurile lor. Unii dintre ei au încercat, pe rând ori în acelaşi timp, să se gândească, să afle o soluţie. „Trebuie luaţi caii, prinşi jandarmii şi eliberat învăţătorul Apostol.” „Să dăm foc la şcoală” sau „Să dăm foc la castelul despotului”... Orice cuvânt era fără viaţă. Erau ca de gheaţă, împietriţi de atâta durere şi nedreptate. Satul a încercat în mai multe rânduri să se vaite, să se jeluiască, să se consoleze. În zadar... Cocoşii au cântat a doua oară după miezul nopţii. N-a mişcat nimeni. Au spus atunci: „Să căutăm un avocat bun care să-l scape pe învăţătorul Apostol... Să mergem cu toţii la Chişinău.” Fără ecou şi fără succes. Lovitura era prea puternică. Satul era pierit, distrus, împietrit de durere. Căci plecarea lui Serafim Chiralesa la concursul de la colegiul regal devenise o problemă personală pentru fiecare bărbat, fiecare femeie, fiecare copil din Chiralesa. Era mai mult decât ceva familial, era o chestiune de viaţă şi de moarte. Era plecarea curierului satului, a mesagerului pământului, a întregului pământ moldav, a tuturor moldovenilor. A tot ceea ce este moldav pe pământ, sub pământ, deasupra pământului... Aceasta îi interesa chiar şi pe

cei adormiţi şi pe cei care se vor naşte. Serafim Chiralesa trebuia să plece pentru a apăra ceea ce era al fiecăruia în parte şi al tuturor. Şi, dintr-odată, despotul a dat ordin ca învăţătorul Apostol să fie arestat şi curierul din Chiralesa să nu mai plece! Era ca şi când Dumnezeu nu trebuia să mai primească niciodată mesaje de la Chiralesa. Ca şi când satul ar fi fost rupt pentru totdeauna de lume şi de cer. Dumnezeu chiar va uita satul Chiralesa şi pe chiralesieni, aceşti oameni sărmani care se numesc după numele lor adevărat, *Kyrie eleison*: „Doamne, fie-Ţi milă de noi!”

În mijlocul acestui protest, doi stilişti, săteni care s-au despărţit de ceilalţi în 1923, refuzând să accepte reforma calendarului, preiau iniţiativa. Cei doi ţin sărbătorile cu treisprezece zile mai târziu decât restul satului – rămânând credincioşi bisericii şi comunităţii. Apropiindu-se unul de altul, vorbesc încet. Nimeni nu e atent la ei. Căci toată lumea priveşte ca spre un ecran, care a rămas în faţa lor, arestarea învăţătorului Apostol Icar, dascălul maltratat ca un asasin la drumul mare...

Cei doi stilişti se despart de ceilalţi săteni ca două umbre. Intră, furişându-se, în casele lor. Unul dintre ei înhamă caii. Încarcă repede o putină cu brânză, doi saci de porumb, un sac de fasole. Din coteţele lor iau cinci gâşte şi şase găini, şi le acoperă cu fân, ca nimeni să nu le vadă, nici să le audă. Apoi, după ce au legat saci la copitele cailor şi au pus cordoane de paie în jurul roţilor, cei doi veri stilişti, Irineu şi Sofronie, ies din sat fără să fie văzuţi ori auziţi. Urcă în căruţa lor şi pleacă în cea mai mare grabă către oraş. E întuneric beznă. Irineu spune:

— Nimeni nu ne-a văzut... Dorm ca buştenii. Sunt oameni sleiţi de durere, ca nişte copaci tăiaţi cu fierăstrăul. Despoţi ticăloşi!

— Dumnezeu ne-a văzut, spuse Sofronie. Şi Dumnezeu ne vede şi va vedea ce-o să facem... Părintele Miluescu ne-a spus că n-o să-i mai împărtăşească pe cei care merg la rabin.

Cei doi veri au sufletul împovărat. Biserica le interzice să meargă la rabin; ei încalcă, aşadar, canoanele Bisericii şi e mare păcat, căci cel care se rupe de Biserică se desparte de Dumnezeu. Ei ţin la calendarul vechi, cu sărbătorile celebrate cu treisprezece zile mai târziu decât ceilalţi. Dar merg, totuşi, la biserică, la slujbele ţinute pe noul calendar, căci se tem să nu se despartă de altar, de Dumnezeu, de trupul Domnului.

— Nu mergem la rabin pentru un motiv legat de religie. Mergem la el aşa cum mergem la o prăvălie evreiască.

— Nu la o prăvălie, la o sinagogă ne ducem.

— Da, la sinagogă... Noi, creştini! Şi Hristos, pe Care evreii L-au răstignit, Se uită la noi. Vede că ne ducem la evrei.

Evreii, în Moldova, reprezintă clasa socială a negustorilor şi a bogătaşilor. O clasă socială dominantă care, mai mult, are o limbă diferită de cea a ţării – vorbesc idiş. Au haine diferite, îşi taie părul altfel, au o bucătărie diferită, o religie diferită... Nu a existat niciodată o fuziune ori osmoză între ţara de douăzeci de milioane de locuitori şi clasa despoţilor fanarioţi, satrapii. Dar evreii sunt bogătaşii ţării, iar creştinii sunt proletarii. Ca în această noapte.

— Părintele Miluescu nu poate să ne reproşeze asta, spuse Sofronie. Nu pentru o problemă sufletească mergem la rabin... De sufletele noastre, de mântuirea noastră, de păcatele noastre doar părintele Miluescu poartă de grijă.

— Sinagoga e biserica evreilor. Noi credem în Hristos, Domnul nostru, pe Care evreii L-au răstignit... Şi noi ne ducem la sinagoga lor!

— Nu pentru credinţă, repetă celălalt.

Îi e teamă şi lui. Dar amândoi ştiu că rabinii, prin comparaţie cu părintele Miluescu, se ocupă mai ales de viaţa pământească a enoriaşilor lor. Or, o treabă pământească vor cei doi stilişti să discute. Şi când vrei un lucru, trebuie să mergi la specialiştii în acel lucru. Rabinii din Petrodava sunt specialiştii în treburile acestei lumi, şi ţăranii ştiu asta. Riscând să fie anatemizaţi, ei se duc la rabin. În mai multe rânduri, verii Irineu şi Sofronie s-au dus la rabinul de la Petrodava. Au fost mereu uimiţi de tot ceea ce evreii pot să ştie despre lucrurile vieţii. Cărţile lor sunt registre ale vieţii pământeşti, fără să omită ceva. Strămoşii lor din Carpaţi au văzut totul, au încercat totul, au cântărit totul, au judecat şi înregistrat în cărţile lor. Pentru fiecare durere a trupului au un remediu. Mai bine decât medicii de spital. Au o soluţie când soţia înşală soţul, ori sluga fură stăpânul, ori când fiul minte. În cărţile lor, ca într-o vitrină, sunt zeci de soluţii eficace, gata să te foloseşti de ele dacă ai un litigiu cu vecinul tău, dacă ai fost înşelat de un negustor, dacă tatăl tău te-a defavorizat în testamentul lui, dacă nu ştii cum să petreci iarna fără palton. Dacă e secetă, foamete, dacă femeia nu face copii ori, dimpotrivă, dacă ai prea mulţi copii şi dacă nu vrei să mai ai, dacă iubeşti o fată care nu răspunde dragostei tale. Pentru toate, pentru absolut toate aceste lucruri, afli o soluţie în cărţile rabinilor.

Cei doi stilişti din Chiralesa trec râul Ozana şi intră în oraşul care doarme. E un oraş foarte mic, cu o străduţă şi o stradă mare. Sinagoga e pe strada mare. Şareta din Chiralesa se opreşte. Cei doi oameni, temători, privesc în jurul lor. Nu vor să fie văzuţi. Bat la uşă cu putere. Ştiu că evreii dorm în pilote foarte mari de puf, cu care sunt acoperiţi, că ei trebuie să bată puternic ca să fie auziţi. În cele din urmă, cineva deschide fereastra fără să aprindă lumina. Se aude o voce de femeie. E Rifka, soţia rabinului. O văd bine pe întuneric, căci are pielea albă ca laptele. E grasă şi blondă precum luna... Asta pentru că evreii de aici nu sunt semiţi, ci cea mai pură rasă nordică, cu ochii albaştri, pielea albă şi acoperită de pistrui, la fel ca irlandezii, olandezii, englezii. Cei doi ţărani simt mirosul de sinagogă. Căci orice clădire îşi are mirosul ei – şi cel de sinagogă, precum veşmintele, religia, bucătăria evreilor, este străin de loc...

— Vrem să vorbim urgent cu rabinul.

— Cine sunteţi?

— Sofronie şi Irineu de la Chiralesa. Rabinul ne ştie. Am mai venit pentru treaba legată de schimbarea calendarului.

— Veniţi mâine pe lumină, spuse Rifka.

— E urgent. E vorba de o arestare. L-au legat pe învăţătorul nostru şi l-au dus în această noapte la puşcărie.

— A omorât pe cineva din sat?

Rifkăi îi e teamă, căci dacă e vorba de o crimă, rabinul nu se va amesteca ca să nu fie acuzat că a adăpostit pe asasin.

— Nicio crimă, treziţi-l pe rabin. O să-l lămurim.

— Dacă nu e vorba de o crimă, de ce l-au arestat?

— A omorât nişte câini. Deschide-ţi-ne, doamnă Rifka, e foarte important!

Femeia rabinului coboară. Deschide o uşă foarte mică, alături de o alta uriaşă.

— Ce aduceţi?, întrebă Rifka, înainte de a-i lăsa să intre pe ţărani.

— O putină cu brânză, doi saci de mălai, gâşte, găini.

Pun totul jos, în holul mic.

— Credeţi că merită osteneala să-l trezim pe rabin pentru atât de puţin?

— O putină cu brânză, doi saci de mălai, fasole! Asta e puţin?

— Intraţi, intraţi. Vă deschid ca să vă fac un serviciu. Căci aţi mai venit... Cine a ucis la Chiralesa?

— Nimeni, doamnă Rifka. Vrem să-l vedem pe rabin. Dar repede!

— Intraţi.

Trebuie să lase în jos capul, căci uşa este foarte joasă şi nespus de strâmtă. Intră într-o cameră, care nu este luminată decât de o lumânare foarte mică, aşezată în hol, cu grijă, ca oamenii de afară să nu vadă că sunt vizitatori. Rabinul, cu tichie neagră, cu ochelari, barbă scurtă, părul buclat în jurul urechilor, stă într-un fotoliu. A ascultat discuţia. Întreabă:

— Sunteţi din Chiralesa?

Cei doi oameni sunt în picioare. Nu e decât un fotoliu în cameră, şi rabinul e aşezat pe el.

— Ne cunoaşteţi, suntem Irineu şi Sofronie, stiliştii din Chiralesa. Am venit amândoi, de curând, ca să vă cerem un sfat. Cum ar fi trebuit să facem ca să rămânem cu Biserica, care a luat noul calendar şi să ţinem totuşi vechiul calendar... Ne-aţi dat un sfat bun. Pentru asta ne-am întors. Avem o treabă foarte urgentă.

— Ce mi-aţi adus?, întrebă rabinul.

— Brânză, mălai, fasole, găini şi gâşte.

— Câte gâşte?

— Cinci.

— Treaba voastră e foarte gravă, căci aţi adus cinci gâşte. Pentru cât e de gravă gravă, n-aţi adus destule. Sunteţi avari. Vă cunosc eu. Preotului vostru îi daţi totul. Dar aici, la rabin, număraţi fiecare bucăţică.

— N-am dat niciodată gâşte preotului nostru, nici brânză... De ce ziceţi asta, căci ştiţi că nu este adevărat?

— Despre ce e vorba?

— În sat, e un băiat foarte deştept, spuse Sofronie.

— Nu ştiţi să vorbiţi, ţărani necăjiţi! Al cui e băiatul? Spuneţi: „E un băiat.” Băiatul e al unui tată. Cine e tatăl băiatului?

— N-are nici tată, nici mamă. Tatăl lui era caporalul Chiralesa. Cel care a salvat-o pe regină şi care are statuia în sat. Mama sa a murit de curând, de un an. Orfanul stă la şcoală cu învăţătorul Apostol, viteazul nostru dascăl. Învăţătorul voia să-l ducă pe băiat la examenul de la colegiul regal din Chişinău. Voia să facă din el un domn, un om care are dreptul să poarte pălărie. În noaptea asta, jandarmii au venit la şcoală şi l-au arestat pe învăţător ca pe un criminal. L-au ridicat.

— Şi i-au legat mâinile? De ce?

— Acum un an, învăţătorul Apostol a intrat în parcul despotului ca să salveze copilul, pe care câinii generalului erau gata să-l sfâşie... Câinii îl înconjurau pe băiatul care se afla într-un pom. Învăţătorul Apostol a omorât câţiva câini cu un sfeşnic.

— Şi pentru că a omorât câinii i-au legat mâinile?

— Da, domnule rabin. Şi acum, băiatul nostru, Serafim, nu poate să se mai ducă poimâine la concurs. Nu poate să meargă singur. E un copil foarte deştept, care ştie pe de rost toate cărţile, dar el n-a mers niciodată la oraş, nu s-a urcat niciodată în tren. Oraşele sunt periculoase pentru cei care n-au pus niciodată piciorul acolo. Serafim, lăsat de unul singur, n-ar şti unde să se ducă, nici unde să mănânce, nici unde să doarmă... Şi examenul este greu! Trebuie eliberat învăţătorul Apostol ca să poată să-l însoţească pe copil. De aceea am venit. Trebuie să-l eliberaţi repede, ca să poată să plece mâine seară. Peste trei zile e examenul. Şi Chişinăul e departe.

— E o lovitură foarte bine calculată, spuse rabinul. Îl ura cumplit pe învăţătorul Apostol despotul vostru, nu-i aşa?

— O, vai, vai!, spuseră cei doi ţărani. Despotul n-ar fi avut o mai mare plăcere decât să-l vadă mort pe învăţătorul Apostol. Şi asta de când dascălul a venit în sat. De anul trecut, de când despotul bănuia că învăţătorul este în cârdăşie cu Bogomil tâlharul. Şi îl vrea mort.

— Se vede, spuse rabinul. Lovitura este foarte bine calculată, cruntă, plină de răzbunare. Şi chiar înainte de plecarea copilului! Ca învăţătorul să nu sufere doar în trupul său, ci şi în suflet. Căci este o lovitură pe care nu o dă decât cineva care vrea să ucidă... Nu pot să fac nimic. Omul vostru nu poate fi salvat... Despotul îi vrea moartea şi-l va ucide. Nu e decât un mijloc de a-l opri.

— Putem să vă mai aducem ceva. Trebuie să ne ajutaţi să rezolvăm treaba. Uitaţi-vă în sfintele cărţi. E, cu siguranţă, un mijloc de a-l scăpa pe învăţătorul Apostol.

— E o răzbunare, bravii mei ţărani, spuse rabinul. Cum vreţi să opriţi o răzbunare care s-a dezlănţuit? E ca şi cum un copac ar vrea să oprească vântul... Nu e cu putinţă. Învăţătorul va fi ucis. Asta se vede după cele ce mi-aţi spus. Omul vostru n-o să scape.

— Jurăm să vă mai aducem încă două gâşte.

— Nu puteţi să-l opriţi pe Dracopol să-l omoare pe învăţătorul vostru. Poţi să te lupţi împotriva întregii poliţii din regat, împotriva armatei, împotriva justiţiei? Căci toţi conducătorii noştri sunt fraţi de lapte. Ei îl vor ajuta pe Dracopol să-l ucidă pe învăţătorul vostru. Nimeni nu poate să facă ceva împotriva lor.

— Trebuie neapărat eliberat învăţătorul Apostol, domnule rabin. Eliberat chiar înainte de prânz. Ca el să poată pleca mâine seară.

— Nu puteţi să-l eliberaţi. E cu neputinţă. De ce nu duceţi voi băiatul la examen anul următor?

— Va avea unsprezece ani trecuţi la toamnă. E limita de vârstă pentru candidaţi. Mâine seară trebuie să plece. Dacă nu, n-o să mai plece. Trebuie eliberat învăţătorul Apostol.

— N-o să puteţi niciodată să-l eliberaţi pe învăţătorul vostru. Să vă intre bine în minte asta.

— E o nedreptate că face să cadă cerul pe noi, dacă o să fim de acord cu ea.

— Sărmanii mei ţărani, prietenii mei moldoveni, nu puteţi să faceţi nimic. Nimic! Sunteţi precum boii înjugaţi de boierii voştri, de stăpânii voştri, de politicienii voştri. Cum poate un bou înjugat să scape de jug? Dacă boul face o mişcare să scape, primeşte lovituri îndoit. E tot ce poate să câştige de fiecare dată când vrea să scape: lovituri. Boii trebuie să meargă atunci când vor şi acolo unde vor stăpânii lor. N-au decât două drepturi: să poarte jugul şi să primească lovituri. Aşa sunteţi toţi moldovenii. Stăpânii voştri, satrapii voştri, au hotărât ca băiatul să nu se prezinte la examen şi ca învăţătorul să fie legat. Nu puteţi să faceţi nimic. Ei sunt cei care hotărăsc pentru voi... Ei sunt stăpânii voştri şi voi sunteţi vitele lor de povară. Nu încercaţi nimic. N-o să obţineţi altceva decât lovituri.

— Vrem să-l scăpăm pe învăţătorul Apostol şi să-l trimitem pe copil la Chişinău... Trebuie să ne ajutaţi! O să plătim preţul pe care ni-l cereţi. Chiar dacă, pentru a vă plăti, ar trebui să ne vindem şi sufletele.

— Nu valorează nimic sufletele voastre!, spuse rabinul.

— Sufletele noastre de creştini nu valorează nimic? Aţi zis asta, domnule rabin? Un suflet de creştin nu valorează nimic? E o blasfemie!

— Sufletele robilor nu valorează nimic, răspunse rabinul. Şi sufletele voastre nu valorează nimic pentru că sunteţi robi. Nu sunteţi nici măcar păcătoşi, căci pentru a săvârşi un păcat un om trebuie să fie liber. Nu puteţi să faceţi nici bine, nici rău. Sunteţi robi, adică mai prejos decât animalele de povară. N-aveţi nici păcate, nici virtuţi, căci n-aveţi libertate. Nu pot să mă ocup de voi.

— Dacă sufletele noastre nu valorează nimic, cu atât mai rău! O să vindem găinile noastre, viţeii noştri. Căci vitele noastre

valorează ceva. Măcar daţi-ne un avocat evreu care să-l elibereze pe învăţătorul Apostol... Evreii ştiu cum să-l scape... De asta am venit să vă căutăm, avem încredere în dumneavoastră. Daţi-ne numele unui avocat evreu.

— Pot să vă recomand un avocat evreu, dar vă va lua bani ca să nu rezolve nimic. Nimeni n-o să-l poată elibera pe învăţător. E arestat prin voinţa despotului vostru, generalul Dracopol. Orice încercare este zadarnică.

— De ce spuneţi că nici măcar avocatul nu poate să facă ceva? Puteţi totul pe pământ, voi, evreii. Dacă vă ard casa, prăvălia, hainele şi cămaşa şi dacă vă lasă pe toţi goi în mijlocul străzii, noaptea, a doua zi dimineaţa sunteţi aflaţi bine îmbrăcaţi, cu o altă casă şi o altă prăvălie. Sunteţi vestiţi. Faceţi pentru noi ce puteţi să faceţi pentru voi... Eliberaţi-l pe învăţătorul nostru.

— Cu neputinţă! Sunteţi ca într-o închisoare sub pământ. Despoţii fanarioţi, satrapii, boierii şi politicienii voştri fac din voi ce vor... Orice opoziţie, orice rezistenţă sunt zadarnice. Acum, plecaţi. Căci trebuie să mai dorm până se face ziuă. Mi-aţi stricat somnul.

— Nu ne-aţi iubit niciodată voi, evreii. Dar vă implorăm în genunchi şi vă vom plăti cât face! Voi, evreii, scăpaţi din situaţii mai grele decât ale noastre... Aţi ieşit din deşert mai bogaţi decât aţi intrat în el, în loc să muriţi de foame şi de sete în pustie, ca oricare altă făptură. Aţi trecut Marea Roşie ca pe uscat... Daţi-ne un sfat. Cunoaşteţi atâtea chichiţe pentru a ieşi din foc... Toată viaţa voastră nu faceţi decât să intraţi în flăcări şi să ieşiţi teferi, cu buzunarele doldora de aur.

— Sunteţi într-o situaţie fără ieşire. Evreii n-au fost niciodată într-o situaţie fără ieşire, de aceea au scăpat întotdeauna. Evreii, în deşert, în flăcări, în mijlocul mării, nu întâmpinau nici un risc, căci erau în mâna lui Dumnezeu.

— Şi noi suntem în mâna lui Dumnezeu, spuseră cei doi ţărani supăraţi. Suntem sigur în mâna lui Dumnezeu, mai mult decât voi, evreii, care L-aţi răstignit pe Dumnezeu.

— Dacă sunteţi în mâna lui Dumnezeu, n-aveţi nevoie de avocat şi nici de sfat... Duceţi-vă şi vă rugaţi lui Dumnezeu. Cereţi-I tot ce vreţi. Dacă sunteţi în mâna Lui, vă va da. Cum ne-a dat nouă, evreilor, în pustie şi în foc. Acum, duceţi-vă. Trebuie să mă culc.

Ţăranii ies. În holul întunecat şi strâmt văd putina cu brânză, găinile, sacii cu mălai. Le iau şi le pun pe umeri.

— Ce faceţi?, întrebară Rifka şi rabinul într-un glas.

— Aţi spus că nu puteţi să ne daţi nici un sfat... Ne luăm dară preţul pe care vi l-am adus pentru plata sfaturilor...

— V-am dat un sfat!, protestă rabinul. Lăsaţi-le repede jos. V-am dat cel mai preţios dintre sfaturi.

Cei doi ţărani lăsară jos sacii, gâştele şi găinile. Se uită unul la altul miraţi.

— Aţi spus, domnule rabin, că nici cel mai mare avocat evreu n-ar putea să-l elibereze pe învăţătorul Apostol. E adevărat ori ba?

— Am spus că niciun avocat nu l-ar putea scoate de la ananghie pe învăţătorul vostru. Niciunul.

— Ne-aţi spus că nu există nicio ieşire pentru noi. Şi aţi spus să plecăm.

— Am zis că nu e nicio scăpare pe pământ, cu mijloace pământeşti, dar v-am dat sfatul să vă adresaţi lui Dumnezeu. Doar Dumnezeu poate să vă ajute. El singur poate să-i îngenuncheze pe satrapii fanarioţi şi pe stăpânii voştri. El poate să-l elibereze pe învăţătorul vostru. El poate orice. Lui trebuie să vă adresaţi. V-am dat singura adresă, o adresă cu litere de aur şi de foc. Şi, în ciuda acestui fapt, pretindeţi că nu v-am dat niciun sfat. Şi vreţi să luaţi înapoi biata voastră ofrandă pe care o aduceţi unui rabin sărac? Sunteţi hoţi! Şi antisemiţi! V-am dat adresa Celui care face să crească copacii, Celui care face ca soarele şi luna să strălucească, Celui care poate să prefacă deşerturile în grădini şi care poate să mute munţii. Voi nici măcar nu-mi mulţumiţi şi vreţi să-mi furaţi această ofrandă. Ofranda mea, căci ea este acum a mea, pentru că voi mi-aţi dat-o, necredincioşilor şi fasciştilor ce sunteţi! Bandă de antisemiţi!

— Nu vă supăraţi... Opriţi-le pe toate. Nimeni nu vrea să vi le fure. Noapte bună, doamnă Rifka. Somn uşor, domnule rabin.

Cei doi ţărani stilişti din Chiralesa urcă repede în şaretă. Se întorc în toată graba în sat. Îl trezesc pe Serafim Acoperiş de paie.

— Nu mai ai timp să te speli şi să te piepteni, spuse Sofronie Acoperiş de paie. Hai aşa cum eşti. E urgent!

— Unde să mergem?, întrebă Serafim Acoperiş de paie.

E buimac de somn şi de durere.

— Mergem să-l scăpăm pe învăţătorul Apostol.

— Să-l scăpăm pe învăţătorul Apostol?, strigă Serafim.

Se îmbracă repede. Întreabă cum o să facă.

— O să ajungem acolo cu ajutorul lui Dumnezeu, răspunseră cei doi ţărani... Doar Dumnezeu poate să ne scoată dintr-o situaţie atât de gravă. Rabinul ne-a spus asta. Şi el se pricepe.

Serafim Acoperiş de paie se opreşte. Deodată, lasă sumanul în care nu-şi vârâse decât o mânecă. Îl aruncă în pat şi începe să plângă.

— M-aţi trezit ca să râdeţi de mine!, spuse el. Proştilor ce sunteţi!

— Nu râdem de tine, hai repede!

Ţăranii îl iau în braţe pe Serafim Acoperiş de paie. Îl îmbracă cu de-a sila, îl urcă în şaretă şi pleacă în galop. Cocoşii cântă de ridicatul zorilor.

— De ce atât de repede?, întrebă Serafim îngrozit să-i vadă pe Sofronie şi Irineu mânând caii în galop.

— Ţi-am spus, micuţule Acoperiş de paie. Mergem să cerem ajutorul lui Dumnezeu pentru eliberarea învăţătorului Apostol, ca tu să pleci astă seară şi să te poţi prezenta la examene. Dumnezeu n-o să ne refuze ajutorul Său.

— Unde vreţi să-L întâlnim pe Dumnezeu?

— La mănăstirea Petrodava... unde vrei să-L întâlnim? E cea mai sfântă mănăstire. Şi Dumnezeu ştie că ne aflăm în mâna Lui. O să-l elibereze pe învăţătorul Apostol. Tu trebuie să ceri aceasta cu toate puterile. Ai înţeles? Rabinul ne-a spus că doar Dumnezeu poate să ne salveze. Am alergat pentru tine toată noaptea. O să fii faima noastră, mesagerul nostru înaintea lumii şi înaintea lui Dumnezeu.

Acoperiş de paie plânge de bucurie şi de fericire. În loc să plângă, ar fi trebuit să urmeze ultimele sfaturi ale învăţătorului Apostol, care erau aceleaşi cu cele ale rabinului: „Serafim, fă o gaură în cer... Roagă-te. E singura scăpare.” Începe să se roage în şaretă, spunând că toţi îngerii care privesc prin găurile stelelor sunt şi ei în genunchi. Pentru a cere eliberarea învăţătorului Apostol lui Dumnezeu, Stăpânul cerului şi al pământului, al oamenilor şi al îngerilor.

XL. Caporalul Chiralesa cere socoteală generalului său

Verii Sofronie şi Irineu sosesc cu Serafim Acoperiş de paie la vestita mănăstire Neamţ, care se înalţă printre munţi, pe versantul răsăritean al Carpaţilor, într-o poiană de brazi, departe de orice aşezare omenească. Este o mănăstire foarte veche. Către anul 1400, împăratul Bizanţului a venit să se roage aici, dăruind o icoană pe care o venerează întotdeauna. După ce turcii au ocupat Bizanţul şi tot Imperiul creştin de Răsărit, capitala Bisericii Ortodoxe a fost Moldova, mai ales mănăstirile din Petrodava, Neamţ, Agapia şi Văratec. În Moldova Sfântul Simeon Tesaloniceanul şi-a tipărit scrierile sale. În Moldova se reunesc sinoade ale Bisericii. Nu se puteau imprima cărţi creştine decât în Moldova. La Mănăstirea Neamţ a fost fondată cea mai nobilă instituţie a Bisericii creştine de Răsărit: stăreţia. Aceşti sfinţi monahi, conducători de mănăstiri, aveau puteri aparte, date de Dumnezeu, mulţumită cărora treceau înaintea ierarhiei bisericeşti. Stăreţia a fost, aici, la Neamţ, fondată de monahul Paisie, conducătorul mănăstirii. În ordinea socială, sfântul trece înaintea tuturor. Sfântul este stâlpul societăţii, o autoritate mai presus decât episcopii, regii şi patriarhii. Evreii din apropiere au imitat aceasta, acordând şi ei întâietate sfinţilor în viaţă. Au creat ţadikimul. Ţadicul, pe scară socială, se situează deasupra rabinului. E stareţul evreilor, cel care face minuni. Cele două religii, evreiască şi creştină, au creat în acelaşi timp, în acelaşi loc, o nouă structură bisericească, plasând sfântul deasupra tuturor celorlalte autorităţi. Şi aceasta s-a făcut la Petrodava, în Carpaţi. Astăzi, stareţul de la Neamţ slujeşte dumnezeiasca Liturghie. Căci e 29 august, sărbătoarea Tăierii preacinstitului cap al Sfântului şi Marelui Proroc şi Înaintemergător Ioan Botezătorul. E singurul sfânt căruia iconografia creştină i-a zugrăvit aripi ca de înger. E reprezentat astfel în toate icoanele. Sfânta Fecioară nu are aripi. De sărbătoare, clopotele sfintei mănăstiri bat continuu. Se serbează Tăierea capului sfântului. Cu post aspru. Şi la Chiralesa se slujeşte. Toată lumea e prezentă în biserica Sfintelor Albine. Aproape că nu a fost observată lipsa lui Sofronie, a lui Irineu şi a

lui Acoperiş de paie. Toţi cei prezenţi sunt cuprinşi de evlavie. Şi chiar în momentul în care se slujeşte Sfânta Liturghie şi în care clopotele şi toaca se aud mereu, o trăsură cu cai, gonind, intră în curtea palatului lui Dracopol. Se opreşte înaintea peronului de marmură. Un militar coboară şi intră în salon. E întâmpinat de Haralamb Halipan.

— Haralamb Halipan, condu-mă de urgenţă la stăpânul tău!, ordonă militarul.

Înainte ca Haralamb să aibă timp să se uite la militar, un foc de pistol îi dădu jos pălăria. Generalul ieşi din iatac. Un alt glonţ îi zbură cartea pe care generalul Dracopol, în halat de cameră, o ţinea în mână.

— Generale, mă recunoşti?, strigă militarul.

Servitorii de la castel sosiră din toate părţile, alergând. Ascunşi, privesc şi-şi dau seama că e Bogomil îmbrăcat ca un militar. Nimeni nu are curaj să facă ceva împotriva lui Bogomil.

— Servitori, apropiaţi-vă de general!, ordonă tâlharul.

Zeci de femei, de oameni în uniformă, în haină, în cămaşă ori în halat de muncă se apropiară. Umplură holul din spatele generalului. În fiecare clipă soseşte un alt servitor. Căci toţi doresc să fie prezenţi; toţi vor să-l vadă cât mai de aproape pe Bogomil.

— Nimeni să nu mişte şi toată lumea să caşte bine ochii şi urechile, ca toţi să înţeleagă ce-i voi spune generalului Dracopol!

Cei mai mulţi dintre servitori, bărbaţi şi femei, sunt din satul Chiralesa. L-au recunoscut deja pe Bogomil, dar nu pot să creadă că Bogomil este caporalul Chiralesa, soţul Tainei, cel care a murit în război pentru a o salva pe regină. Or, el este înaintea lor viu. La fel cu cel care se află în mijlocul satului, din statuie.

— Generale Dracopol, sunt caporalul Chiralesa. Mă recunoaşteţi?

Generalul tace. E palid.

— Vrei să-i chem pe concetăţenii din sat care vor certifica că sunt caporalul Chiralesa? Ori mă recunoşti singur?

— Te recunosc, răspunse generalul.

— Repetă aceste cuvinte: „Recunosc că tu eşti cu adevărat caporalul Chiralesa, salvatorul reginei, cel căruia noi i-am ridicat o statuie în mijlocul satului. Şi mii de alte statui în oraşe şi în sate.”

Generalul repetă de două-trei ori aceste cuvinte. Slugile plâng şi-şi fac semnul crucii. Haralamb Halipan, înaintea caporalului Chiralesa, cade în genunchi.

— Acum ştiţi că Bogomil, cumplitul tâlhar, este, de fapt, caporalul Chiralesa. Ştiţi? Da ori ba?

— Da, răspunse generalul.

— Repetaţi: „Acum am înţeles că cumplitul tâlhar Bogomil este, de fapt, caporalul Chiralesa, salvatorul reginei.”

Generalul repetă.

— Bogomil şi Chiralesa sunt unul şi acelaşi nume, în două limbi diferite. Nume care înseamnă, la fel ca numele satului nostru drag: „Doamne, miluieşte!” Bogomil tâlharul e căutat de toţi jandarmii, care au ordin să-l prindă pentru a-i tăia capul ca Sfântului Ioan Botezătorul. Ştiţi aşadar că este acelaşi om cu caporalul Chiralesa, salvatorul reginei. Mai aveţi îndoieli în privinţa dată?

— Te-am recunoscut!, strigară slugile.

— Generale Dracopol, ştiţi pentru ce am devenit erou naţional? Dacă nu ştiţi, voi lămuri aceasta oamenilor care sunt aici. Pot să le spun cum într-o seară, la Castelul pupezelor, beat fiind, aţi descărcat în mine, în plin stomac, întreg încărcătorul pistolului. Apoi, pentru a ascunde crima, i-aţi ordonat lui Haralamb Halipan să arunce trupul meu în liniile inamice. Din acelaşi motiv, după aceea, aţi răspândit legenda caporalului Chiralesa, care a murit pentru a o salva pe regină. O minciună uriaşă. Aţi săvârşit o crimă şi aţi ascuns cadavrul victimei în statui, în pieţe publice. Aţi omorât un om şi aţi ascuns crima sub faldurile drapelului tricolor.

Spunând aceasta, Bogomil îşi descoperă pieptul, dă jos brâul de piele cu ornamente de argint şi cu mai multe buzunare şi îşi arată cicatricele negre, una lângă cealaltă. Nenumărate...

— Germanii m-au îngrijit vreme de doi ani. Brâul meu, vestitul brâu al tâlharului Bogomil, de care vorbesc baladele ce cântă faptele mele, este de fapt un corset de oţel, un corset medical, un corset de infirm. Căci am fost ciuruit de gloanţele voastre. Mai aveţi încă dubii, domnule general? Recunoaşteţi pe trupul meu rănile pe care le-aţi făcut? Vreţi să le atingeţi, aşa cum Toma a atins rănile Domnului nostru?

— Nu, spuse generalul. Văd şi cred. Eşti tu. Şi ceea ce spui este adevărat. Am să mă sinucid. Dacă vrei, pot să mă ucizi cu mâna ta. Merit asta. E drept să mă ucizi.

— Ştiţi pentru ce, întorcându-mă în sat, nu m-am întors acasă, sub acoperişul de paie, la soţia mea Taina şi la băiatul meu? Ştiţi pentru ce? Pentru că aţi făcut din soţia mea o prostituată. Şi pentru că nu voiam să vă ucid. N-am ucis

niciodată. Întorcându-mă în sat, ar fi trebuit să o fac, dar aş fi pierdut cerul. Aşa cum am pierdut pământul meu, casa, sănătatea mea, pe soţia mea şi pe fiul meu! Şi am luat calea codrului, pentru a nu ajunge un criminal. Pentru a nu pierde cerul, am devenit frate cu brazii, părinte al tuturor săracilor, orfanilor, al celor fără de adăpost, al văduvelor... Am făcut binele luând de la bogaţi şi de la stăpâni ca să dau celor aflaţi în suferinţă... Dumneavoastră, fără să ştiţi că sunteţi călăul meu, că mă uciseseţi deja o dată, v-aţi luat sarcina de a mă ucide pentru a doua oară, ucigându-l nu pe caporalul Chiralesa, ci pe tâlharul Bogomil... Şi e mai mult de un an de când mă urmăriţi cu întreaga armată... Nu v-am ucis. Totuşi, în fiecare zi puteam să o fac. Şi eram tentat să o fac. Dar îi las lui Dumnezeu grija de a vă pedepsi. Venită din înalt, pedeapsa dumneavoastră va fi mai cumplită. Apoi, l-aţi dat pe fiul meu la câini; aţi lăsat-o pe soţia mea să moară de spaimă, pe balconul dumneavoastră. Aţi vrut să-l opriţi pe Serafim, fiul meu, să intre la colegiul regal... Ca el să nu devină emisarul nostru înaintea lumii şi înaintea lui Dumnezeu, înaintea pământului şi cerului. Căci fiul meu trebuia să fie mesagerul Chiralesei. L-aţi arestat pe învăţătorul Apostol ca pe un asasin. L-aţi legat şi l-aţi aruncat în închisoare, ca fiul meu să nu poată să se prezinte la concurs. E adevărat ori ba?

— Ucide-mă, Chiralesa! Ucide-mă!

Generalul Dracopol izbucneşte în lacrimi.

— Ordonaţi să fie eliberat învăţătorul Apostol. Şi aduceţi-l aici de urgenţă... Cât despre viaţa dumneavoastră, viaţa dumneavoastră murdară, nu mie mi se cuvine să o iau, căci nu eu v-am dat-o. Dar vreau ca învăţătorul Apostol să fie aici înainte ca soarele să ajungă la amiază şi să plece în această seară la Chişinău cu fiul meu Serafim.

— Vei avea această mulţumire, spuse generalul. Învăţătorul Apostol va fi eliberat şi va fi adus în sat cu maşina mea. Dacă vrei, chiar tu te vei duce după el... Dacă vrei să nu mă scapi din ochi, îl voi trimite pe Haralamb Halipan. Pot să-i spun prefectului să-l aducă aici pe învăţătorul Apostol, dacă vrei asta. Înainte de amiază, învăţătorul Apostol Icar va fi aici. Şi maşina mea îl va conduce în această seară la gară. Dar dacă vrei să mă ucizi, e dreptul tău.

— Telefonaţi să fie eliberat învăţătorul Apostol şi să fie adus aici la castel urgent şi liber. Sunaţi-l înaintea noastră pe fratele dumneavoastră de lapte, prefectul... Şi, dacă nu-l aduce pe învăţător, veţi merge chiar dumneavoastră după el.

XLI. Aşteptare la Chiralesa

Halatul bleu de cameră, din mătase, al generalului Dracopol e de la Paris. Pijamaua lui, tot de mătase, e de la Londra. Papucii de piele fină, precum catifeaua, sunt de la Roma. Tot ceea ce are e din străinătate. Chiar trupul lui de carne bătrână şi oasele lui bătrâne nu sunt frământate în pământul ţării; e din Fanar, din Levant. Acum, slugile şi gărzile generalului, în număr de o sută, cu Haralamb Halipan în frunte, execută ordinele lui Bogomil-Chiralesa. Acesta este în picioare, în opincile sale, cu iţarii lui albi, cu brâul de piele ce are nenumărate buzunare pline de pietre preţioase şi de aur şi cu vestitul lui suman negru cu căptuşeală de catifea şi ornamente... Se aşteaptă întoarcerea învăţătorului Apostol şi privesc la Bogomil pe care îl compară cu chipul lui Miron Chiralesa, cel mai viteaz şi cel mai frumos băiat din sat, cel pe care Taina, fata de la Răsărit, l-a ales dintre toţi şi l-a luat de soţ. Bogomil este comparat cu imaginea pe care o păstraseră în memorie, cu chipurile caporalului Chiralesa din cărţi şi cu chipul statuii... E acelaşi! Toţi suferă la gândul că vestitul brâu este un corset medical. S-au spus atâtea despre acest brâu, o adevărată comoară cântată în toate baladele... Nu ţi-ar fi trecut prin cap că ar fi putut fi un corset de infirm. Cine s-ar fi gândit, privind şirul de perle de la gâtul unei frumoase doamne, că aceste perle, care strălucesc pe pielea sa, sunt plăgile pietrificate ale unei stridii bolnave? Nu exista vreo îndoială că vestitul brâu al comorilor lui Bogomil era în realitate un corset medical. Privesc spre cel care l-a rănit, generalul Dracopol. E în picioare cu telefonul în mână.

— În cel mult două ore, dascălul Apostol va fi înapoi, aici, spuse generalul.

Încearcă să surâdă, căci e o veste bună. Adaugă:

— Poate chiar mai repede... Prefectul a vorbit cu preşedintele tribunalului, cu procurorul şi cu preşedintele curţii de justiţie din Petrodava. A trimis după învăţătorul Apostol. Fac tot ce este cu putinţă pentru a-l aduce la Chiralesa teafăr. Toţi sunt prietenii mei. Vor face ce le-am spus, căci cu toţii sunt fraţii mei de lapte.

— De ce trebuie să meargă să-l caute?, întrebă Bogomil. Dascălul Apostol nu e la închisoare? L-au luat pe jos, e adevărat, dar trebuie să fi ajuns de multă vreme, chiar mergând atât de încet.

— Nu e la închisoarea oraşului, spuse generalul. Nu încă.

— Chiar un copil, pe jos, ar fi trebuit să fi ajuns la Petrodava... De ce n-a ajuns? L-a omorât pe drum?

— O, nu! Căci învăţătorul Apostol a fost luat conform legii.

— Ce lege?

Generalul se aşază în genunchi. Înaintea slugilor, înaintea câtorva zeci de femei, bărbaţi şi copii care sunt servitorii săi... Îşi înalţă capul palid către Bogomil şi spune:

— Învăţătorul Apostol a fost arestat şi luat de aici la închisoare conform dispoziţiilor legale, privitoare la transportul marilor criminali.

— Fiindcă v-a omorât câinii pentm a-l salva pe fiul meu?

— E odios, monstruos, recunosc... Dar fapta a fost săvârşită. Îmi cer iertare.

— De ce nu a ajuns la închisoarea oraşului?, întrebă Bogomil. Chiar dacă a fost condus conform statutului marilor criminali, trebuia să fi ajuns deja. Distanţa e aceeaşi pentru marii criminali, ca pentru toţi ceilalţi. Şi timpul care e necesar pentru a parcurge această distanţă este acelaşi... Viteza pasului omenesc. Pasul omului este acelaşi, fie că e vorba de un pas de asasin ori de sfânt.

— Pasul este acelaşi, dar regulamentul privitor la transportul marilor criminali prescrie ca aceştia să fie transportaţi în etape mici dintr-un post de jandarmerie în altul, unde îşi petrec noaptea. Apoi, pleacă cu o altă escortă... Ziua următoare, învăţătorul Apostol trebuia să schimbe escorta... de zece ori... Trebuia, aşadar, să facă zece zile de la Chiralesa la Petrodava.

— De ce l-aţi făcut să sufere pe acest sfânt nevinovat? Este atât de cumplită ura voastră împotriva lui şi împotriva poporului nostru?

— Nu e ură, spuse generalul. Voiam să-l lipsesc cât mai mult cu putinţă de orice şansă de a fi eliberat. Pe traseu nu se pot înregistra nicio cerere de punere în libertate, nicio intervenţie a unui avocat... Astfel, el trebuia să ajungă la închisoarea oraşului după concursul de la Chişinău.

— Ce aveţi împotriva fiului meu, ce vă îndeamnă să vă îndârjiţi împotriva lui cu atâta furie şi să-l opriţi să intre la colegiul regal?

— Nu ştiam că este fiul tău.

— Este, totuşi, un copil, un orfan, care se ostenea împreună cu învăţătorul său, împreună cu tot satul, ca să meargă la şcoală. De ce trebuie oprit? De ce această furie criminală împotriva lui?

— Nu era împotriva copilului, nici împotriva învăţătorului, nu era un act de cruzime, îţi jur, Bogomil, îţi jur, caporale Chiralesa, nu din cruzime am făcut asta... De când ai atacat autocarul în pădurea Chiralesa şi i-ai eliberat pe oamenii închişi în mamelonul de gheaţă, am impresia că toţi ţăranii mă privesc în ochi şi mă sfidează. Că mă sfidează ei, care nu îndrăzneau niciodată să mă privească în ochi, care atunci când mă vedeau tremurau. După atacul autocarului, în ziua Tăierii capului, acum un an, ţăranii nu mai sunt aceiaşi. Au o altă înfăţişare, o altă privire, ca şi când fiecare dintre ei ar fi fost Bogomil. Apoi a început pregătirea lui Acoperiş de paie pentru a-l trimite la colegiu, ca mesager al Chiralesei. Aşa cum altădată se trimiteau curierii la cer. Acest proiect nu era fără legătură cu atacul autocarului şi cu noua atitudine a ţăranilor. În fiecare zi ei deveneau mai aroganţi, mai siguri pe ei. Ştiau că Serafim Chiralesa va deveni sublocotenent, un student, un mic funcţionar... Aceasta nu mă deranja, n-ar fi schimbat nimic în societate. Dar ei puneau atâta orgoliu în această speranţă, erau atât de mândri de Serafim, ca şi când, mulţumită succeselor sale, ar deveni oameni bogaţi, oameni puternici, egalii mei! Cu toţii mă priveau ca de la egal la egal. Cu îndrăzneală şi chiar ameninţător, doar din cauza acestui copil şi a examenului pentru care el se pregătea. Nu mai puteam să-i comand, nici să le vorbesc ca înainte. Credeau cu adevărat că acest copil pleca la cer. Că ei vor avea sprijinul direct al pământului şi al cerului dacă vor trimite acest băiat la colegiu. Tot satul era preocupat de asta. Hainele şcolarului i-au fost confecţionate gratuit, prin efort comun. Sătenii au strâns bani pentru cărţile sale, pentru caiete. Când se duceau la piaţă, fiecare se întorcea cu un creion, cu o pană, cu un caiet pentru şcolarul lor. Nu mai eram stăpânul, iar ei nu mai erau slugile mele... Atunci am făcut ca plecarea să nu aibă vreo izbândă. Am pus să fie arestat învăţătorul Apostol. L-aş fi eliberat după sosirea lui la închisoare. Dar n-ar fi putut să meargă la Chişinău... Căci vorbeau de călătoria sa la Chişinău cum ai vorbi de o călătorie la Roma ori la Ierusalim. Asta s-a petrecut în mine, îţi jur. Dar, mulţumită ţie, se va repara... În ceea ce te priveşte... Povestea de război...! Eram beat, nu ştiam ce fac. Legenda

salvării reginei nu eu am născocit-o, s-a născut de la sine. Am fost primul mirat ascultând povestirea despre vitejiile tale, ştiind că nu era adevărat. Dar era deja prea târziu. Dacă aş fi spus adevărul, nimeni nu m-ar fi crezut, pentru că erai viu, ai fi putut să te faci cunoscut... De ce ai rămas ascuns?

— Ce-aţi fi făcut, răspundeţi, dacă într-o bună zi, atunci când aveam deja statuie în mijlocul satului şi în toate pieţele publice, ce-aţi fi făcut dacă aş fi apărut şi aş fi povestit că toată istoria eroismului meu de salvare a reginei şi toate celelalte erau neadevărate? Adevărul e că un ofiţer beat îşi descărcase pistolul asupra mea, în pântecele meu, şi că-mi aruncase trupul în liniile inamice.

Generalul tăcu.

— Ce-aţi fi făcut, răspundeţi, dacă într-o bună zi, întorcându-mă, aş fi venit la dumneavoastră ori m-aş fi prezentat înaintea justiţiei, a autorităţilor militare ori chiar a regelui? Ce-aţi fi făcut din mine? S-ar fi demolat toate frumoasele mele statui? S-ar fi rupt toate cărţile de istorie, almanahurile şi s-ar fi proclamat că eram viu, că adevărul nu era eroic, ci murdar: crimă, beţie, şi mârşăvie? Răspundeţi, domnule general!

— Dacă ai fi apărut astfel, fără îndoială ai fi fost închis, în interesul naţiunii. Închis într-o casă de nebuni. Ori ucis de-a dreptul.

— M-ar fi ucis de-a dreptul. Ca statuile mele să rămână la locul lor.

— Desigur, e ceea ce s-ar fi făcut, fără îndoială, şi trebuie recunoscut că aceasta ar fi fost nespus de înţelept.

— Aşadar, pentru aceasta mi-am schimbat numele. L-am tradus într-o altă limbă. În loc să mă numesc Chiralesa, mi-am spus Bogomil: „Doamne, miluieşte”. Şi m-am făcut nevăzut în codru. Ştiam că aş fi fost ucis dacă apăream iarăşi. Şi atunci mi-am rânduit viaţa asemenea orhideelor, fără casă, fără pământ, fără soţie, fără copii, fără nicio rădăcină, trăgându-mi seva din înalt. Vă veţi întreba de ce n-am făcut singurul lucru logic pe care trebuia să-l fac: să mă răzbun şi să vă ucid. Nu v-am ucis, căci nu voiam să comit un păcat şi să pierd cerul şi veşnicia, aşa cum am pierdut viaţa pământească. Tot poporul meu face la fel. Nu vrem să pierdem cerul, pierzând deja pământul şi această lume. Lume care vă aparţine dumneavoastră. Prin asuprire. Dar în ziua în care noi vom fi stăpânii Istoriei şi ai pământului vom cugeta mai puţin la veşnicie şi la cer. E omeneşte. Toate popoarele, toate clasele sociale şi toţi oamenii care au cucerit

lumea şi Istoria s-au gândit îndată la cer cu mai puţin interes. Ca la un lucru de prisos. Pentru noi, e cu totul altfel: cerul e singurul lucru care ne rămâne. Cât despre mine, nu mă plâng de a fi pierdut viaţa pământească, pe soţia mea, pe fiul meu şi întreg pământul, căci mie, lui Bogomil-Chiralesa, cerul îmi este îndeajuns. Nu mai am nevoie de pământ.

Telefonul sună. Generalul răspunde. Apoi pune receptorul în furcă şi spune lui Bogomil şi servitorilor săi. Sunt o sută, dar par a fi o mulţime... Căci tăcerea lor, mirarea lor sunt atât de mari, că numărul lor pare mult mai mare.

— Învăţătorul Apostol a fost aflat. Era în satul Doina. Într-o jumătate de oră va fi aici. Se va întoarce cu maşina prefectului. Şi totul va fi în regulă. Mă bucur că lucrurile intră pe făgaş.

Generalul e mulţumit să dea această veste. Dar oamenii din jurul lui sunt ca de gheaţă. Nemişcaţi. Atunci generalului, care schiţase o uşoară mulţumire, văzând că lucrurile se aranjează, i se face teamă. Începe să tremure. Se teme să fie sfâşiat, făcut bucăţi, În propriul lui palat, de chiar oamenii lui. De Haralamb Halipan şi de celelalte slugi. Simte ura care, ca un fum sulfuros, iese din trupuri, din carne, din propriii servitori. În clipa în care maşina, aducându-l pe învăţătorul Apostol, va trece de poarta palatului, servitorii se vor arunca asupra despotului şi-l vor ucide, sfâşiindu-l cu unghiile şi cu dinţii lor. Generalul tremură. Cunoaşte cum au sfârşit atâţia despoţi de-a lungul veacurilor. Nu află decât un singur sprijin: apărătorul său nu poate fi decât Bogomil, caporalul Chiralesa. E singura fiinţă care-l poate apăra. Generalul e gata să cadă în genunchi înaintea victimei sale şi să-i ceară ocrotire. Căci pentru a nu te lăsa condus de răzbunare trebuie să fii vindecat de febra care se numeşte a trăi şi de a nu mai avea frică de moarte. Şi singurul căruia nu-i mai este frică de moarte e Bogomil-Chiralesa. El a depăşit condiţia umană dominată de frică, aşa cum perlele au depăşit, mulţumită cancerului lor de nacru, condiţia de moluscă... Şi moluştele, stridiile au devenit perle strălucitoare. Trebuie să treci prin focul morţii şi al învierii ca să devii un om ce merită să fii numit cu adevărat fiul legitim al lui Dumnezeu... Ceilalţi sunt fii ai oamenilor, pământeni, precum slugile generalului Dracopol şi precum stăpânul lor, care nu au făcut decât să se sfâşie între ei. Înainte, despotul îi ucidea; acum, sclavii îl vor ucide. Bogomil e mai presus decât toate acestea, căci oamenii sunt cei care ucid. Dumnezeu nu ucide. Dumnezeu nu Se răzbună. El este drept şi îndurător. În faţa acestei mulţimi revoltate, care vrea să-l ucidă

pe generalul Dracopol, singurul care îl va apăra pe despot şi care nu va ridica mâna împotriva lui e Bogomil, care n-a ucis vreodată pe cineva. Căci el este un trăgător foarte bun, pentru a trage tot timpul, cu două pistoale în acelaşi timp, fără să ucidă vreodată pe cineva. O măiestrie obţinută, de asemenea, prin suferinţă, prin moarte şi învierea trupului său pământesc.

XLII. Plecarea învăţătorului Apostol Icar

— De ce urcaţi spre Doina? Unde mă luaţi?, întrebă învăţătorul Apostol.

Jandarmii care-l escortează au schimbat drumul. În loc să-l îndrepte spre Piatra, unde se află închisoarea ţinutului, îl duc pe arestat spre satul Doina, care se abate de la drum. Pentru o clipă învăţătorul Apostol crede că jandarmii îl duc într-o pădure pentru a-l împuşca şi a-i arunca trupul într-o prăpastie. E metoda prin care poliţia regală română scapă de anumiţi arestaţi. Dacă arestaţii sunt persoane însemnate – nefiind cazul de această dată –, a doua zi se publică în ziare un comunicat prin care se anunţă că arestatul a încercat să evadeze şi a fost împuşcat de gardienii săi. În acest fel toţi adevăraţii conducători ai României au fost împuşcaţi. Sunt arestaţi, de obicei, inculpându-i de calomnie – şi noaptea care urmează sunt împuşcaţi în celulele lor sau pe marginea drumului, anunţându-se presa că au încercat să evadeze. Pentru învăţătorul Apostol nu vor mai exista comunicate. O simplă primă în bani pentru jandarmii care l-au ucis la ordin. Dar învăţătorul Apostol nu poate să creadă în rău. E creştin, nu-i pasă de rău. E mirat întotdeauna atunci când îl întâlneşte.

— Aveţi un alt arestat de luat de la Doina?, întrebă învăţătorul Apostol. Pentru a lua un al doilea arestat faceţi acest ocol?

— Nu, răspunse gardianul. Vă lăsăm la Doina la jandarmerie şi o să fiţi condus mai departe de o altă escortă.

— Dar n-am făcut decât trei kilometri, spuse învăţătorul Apostol, putem să mai mergem.

Într-adevăr, satul Doina e aşezat în munte, la trei kilometri ori patru mai sus de satul Chiralesa. E locul în care s-a născut învăţătorul Apostol, un sat mult mai izolat decât altele, ca un cuib de vulturi pe stâncă. Mai degrabă un cătun decât un sat.

— Avem ordin să vă conducem de la Chiralesa la Doina, spuse brigadierul. După regulamentul marilor criminali. Adică trebuie să mergeţi pe jos, în lanţuri şi în etape scurte. Aveţi zece etape de făcut. Vă vom lăsa la jandarmeria din Doina şi-o să rămâneţi aici până mâine dimineaţă ori până după-amiază. Când

o altă escortă va veni să vă ia, pentru a vă duce la postul de jandarmi următor, la trei-patru kilometri distanţă.

E încă noapte, dar zorii nu sunt departe. Învăţătorul Apostol se încredinţează lui Dumnezeu şi se lasă îndrumat spre postul de jandarmerie din Doina. După toate prin câte a trecut, este mulţumit că s-a oprit la Doina. Aici s-a născut. Nu vine în acest loc decât foarte rar: ultima vizită a fost în urmă cu zece ani. Aceasta pentru că în sat nu mai e nimeni. Chiar şi morţii au părăsit cimitirul. Căci morţii sunt scoşi la şapte ani din mormânt, iar osemintele lor sunt aşezate în cripta bisericii. Învăţătorul Apostol nu mai credea că îşi va revedea satul, atât de aproape şi atât de departe, locul în care el şi-a început calea vieţii pământeşti.

Părinţii săi se numeau Zaharia şi Eleonora, ţărani ca toţi ceilalţi, care se iubeau. Dar ceea ce făcea dragostea lor mai puternică, mai durabilă şi mai de nedesfăcut e că ei iubeau exact acelaşi lucru, adică lucrurile văzute, materia. Înainte de toate, iubeau pământul. La Petrodava, pământul, mai degrabă piatra, roca, e aşezat în pantă. La căsătoria ei, Eleonora a primit de la părinţi o bucată de pământ pietros, ce era folosită ca păşune. Tânărul ei soţ Zaharia primise şi el o păşune, chiar alături de cea a soţiei sale. Ei vor ridica semnele de hotar ce despărţeau cele două terenuri, reunindu-le, aşa cum şi-au reunit vieţile. A doua zi, după căsătoria ce avusese loc toamna, chiar înainte de căderea zăpezii, cei doi tineri căsătoriţi au fost văzuţi mergând cu coşuri mari pe pământurile lor unite, unde au început să adune pietre. Culegeau pietrele de pe pământul lor, plini de veselie şi spunându-şi cuvinte de dragoste şi de mângâiere, la fel cum cineva ar culege cartofi. Toată toamna vor culege pietre de pe pământul lor. Cu aceste pietre vor înălţa un dig. Apoi, vor veni cu plugul şi vor ara pământul îngheţat. Şi din nou vor culege pietrele ce vor ieşi după arat. Au îngrijit pământul ridicând pietrele aşa cum o curtezană îşi îngrijeşte pielea feţei sale. Iar când tot pământul a fost curăţat de pietre, au început să aducă, cărând cu un cărucior de mână, bălegar luat din curtea părinţilor lor. Răspândeau bălegarul pe pământ cu atâta dibăcie şi dragoste, că s-ar fi putut crede, iarăşi, că o curtezană întinde pe pielea sa creme pentru a deveni mai frumoasă. Căci aceşti soţi iubeau pământul, pământul lor, aşa cum ai iubi un trup viu. Toată iarna au cărat pe zăpadă, cu sănii trase de mână, jucându-se şi râzând precum copiii, îngrăşământul pe care îl vor răspândi pe terenul lor. Vor construi un dig ca să oprească apa şi s-o

împiedice să ducă pământul bun şi îngrăşămintele. Toată iarna vor brăzda zăpada cu lopata, cu târnăcopul şi cu degetele lor, luând pietrele înfipte în pământ. Hrăneau pământul la fel cum ai hrăni un animal viu. În cea dintâi primăvară a căsătoriei, vor înconjura câmpul cu un zid înălţat din pietrele adunate de pe pământul lor. În apropierea zidului, vor planta pomi fructiferi. Apoi, din nou, îl vor lucra. Vor semăna grâu şi porumb. Şi toată vara vor lucra aproape de recolta lor, aşa cum un îndrăgostit stă lângă iubita sa. Vor culege de pe câteva prăjini de pământ mai mult decât părinţii lor care, pe acelaşi pământ, nu avuseseră o astfel de recoltă în toată viaţa lor. Şi astfel mereu, în fiecare iarnă, în toate iernile, în viaţa lor vor îngriji pământul, pe care primăvara începeau să lucreze din nou. Munca dura douăsprezece luni. Când terminau cu pământul, se ocupau de animale şi de casă. Nu erau niciodată obosiţi. Se odihneau lucrând. Seara, când toată munca era încheiată afară, mama învăţătorului Apostol, vrednica şi robusta Eleonora Icar, începea să ţească.

„Ca să îmi vină somnul”, spunea ea. La fel cum cineva ar citi câteva pagini seara, înainte de somn, ea ţesea câteva zeci de centimetri de pânză. În timp ce ea ţesea, Zaharia cioplea în lemn. Tot pentru a-i veni somnul. Făcea roţi, furci şi tot felul de unelte. Din mâinile sale ieşeau pluguri, care, sănii, uşi de care aveau nevoie. Îşi făcea singur chiar şi încălţări, opinci, lucra hamuri pentru caii săi şi şei, mintene, căciuli... Îi plăcea mult să facă lucruri de folos. Alături de el, în timpul zilelor ploioase ori când era vreme rea, Eleonora pregătea felurite conserve: de legume, fructe, ciuperci. Usca ierburi şi flori pentru ceaiuri şi leacuri... În puţină vreme ea aduna butoaie întregi de compoturi, fructe uscate, cereale, făină... Îngrămădea metri şi metri de pânză, cuverturi, stofă de lână pentru haine, covoare...

Orice bărbat, orice femeie sau orice copil, care intra în această casă, pleca cu câte ceva. Nimeni n-a ieşit vreodată de la ei cu mâinile goale. Îi ajutau pe săraci, pe bolnavi, pe oamenii necăjiţi. Făceau prescuri pentru biserică. Reparau fântânile şi podurile şi trăiau modest; totuşi, nu erau zgârciţi: nu iubeau cele de prisos. Au avut un singur copil, un băiat căruia i-au dat numele de Apostol. E învăţătorul Apostol Icar. Cel arestat îşi aminteşte casa părinţilor săi. Totul era aici la locul său, totul era curat, toate erau din belşug. Nimic nu se pierdea în casă, în lumea luminoasă în care se născuse. Copil mic fiind, învăţătorului Apostol îi plăcea mierea. E prima lui amintire. I se

dădeau faguri de miere şi mama sa îi spunea: „Păstrează ceara, să n-o arunci. Ne trebuie.” I se dădea o cutie de lemn, făcută de tatăl său, unde punea resturile de faguri de miere. Apoi i s-a arătat cum se topeau aceste resturi, cum se strecura ceara şi cum se făceau din ea lumânări, punând un fir de cânepă în mijloc şi răsucind-o cu degetele. Învăţătorul Apostol a dus prima lumânare la biserica satului şi a aprins-o înaintea icoanei Preasfintei Maici a lui Dumnezeu. Se uita la lumânarea lui – *theotokos* – arzând în timpul Liturghiei. Şi nicio lumânare nu era mai frumoasă decât a sa, căci ea fusese făcută din miere amestecată de dinţii lui mici cu ceara albinelor lor şi un fitil făcut din cânepa ţarinii lor... Învăţătorul Apostol avea chiar impresia că Maica Domnului, privind lumânarea pe care o aprinsese, îi surâsese... în copilăria sa, Apostol se gândea să devină preot. I se spunea că va fi preotul satului. Era cea mai înaltă promovare socială pentru un ţăran. Aşteptând să împlinească zece ani pentru a-l trimite la seminar, părinţii săi îl îngrijeau la fel cum îngrijeau pământul lor, animalele lor, hainele, casa, copacii şi toate câte le aparţineau; cu dragoste, cu mângâiere, cu o aşteptare fără margini.

Mama a rămas acasă, şi Apostol s-a dus cu tatăl său la Iaşi, la Seminarul Veniamin Costachi.

— E numele unui mitropolit al Moldovei, i-a spus tatăl său, în timp ce se apropiau de seminar. Sunt două feluri de episcopi: episcop de aur, care se sprijină pe cârje de lemn, şi episcop de lemn, care se sprijină pe cârje de aur. Veniamin Costachi, patronul seminarului tău, era un episcop de aur cu cârja de lemn... Ai un patron bun.

După examen însă, avea să înceapă drama lui Zaharia şi a Eleonorei Icar. Aceşti ţărani de la munte, care aveau vite, case, gospodărie, şi pe care întreaga regiune îi considera ca ţărani bogaţi, căci nu le lipsea nimic, şi puteau la orice oră din zi şi din noapte să ajute pe oricine, care este un privilegiu al bogaţilor, aceşti ţărani şi-au dat seama, cu mirare nespusă, că erau săraci. Chiar foarte săraci. Căci pentru a-l rândui pe fiul lor la seminar, adică pentru a-i cumpăra haine de oraş, încălţăminte şi lenjerie, cărţi, caiete şi toate câte îi trebuie unui şcolar, Zaharia şi Eleonora trebuiau să vândă jumătate din bunurile adunate vreme de vreo zece ani de muncă neîntreruptă. Prin comparaţie cu cei săraci, familia Icar era bogată, dar faţă de adevăraţii bogaţi, orăşenii, familia Icar era nespus de săracă. Politica – altfel spus, complotul urzit de despoţi – era bine pusă la punct.

Pentru a avea la mână un popor, trebuie ca el să rămână în sărăcie şi în neştiinţă; pentru a menţine în sărăcie douăzeci de milioane de ţărani români, oligarhii, despoţii au pus preţuri exorbitante pentru orice produs de la oraş şi au redus la nimic preţul produselor agricole. Astfel, Zaharia Icar constată că pentru a cumpăra o peniţă, o peniţă de fier, de care fiul său avea nevoie ca să scrie, trebuia să vândă un pui. Să dai un pui gras pentru o peniţă era o nedreptate. Ca să plăteşti drumul cu trenul, un drum de trei ore, pentru el şi fiul său, Zaharia Icar a trebuit să dea cât pe patru porci graşi. Ca să cumpere cărţile pentru primul an de seminar fiului său, nimic altceva decât cărţile, soţii Icar vor trebui să vândă două perechi de boi. Boi frumoşi. Ca să cumpere uniformă, şapcă, încălţăminte şi lenjerie seminaristului, familia Icar a dat toată recolta pe un an. Toată. Şi chiar au trebuit să dea şi caii. Una ca asta le făcea rău la inimă. Era un jaf. În cel de-al doilea an, Icar a trebuit să vândă o bucată din pământul lor, acel pământ pe care-l curăţiseră cu mâinile lor, cu degetele lor şi pe care îl îngrijiseră ca pe un trup viu. În timpul primilor patru ani de seminar, soţii Icar vor sfârşi prin a vinde tot ceea ce aveau. Nu le mai rămâneau decât pereţii casei şi mâinile lor.

După ce şi-a vândut ultimele recolte şi ultimele obiecte pe care le mai avea, familia Icar l-a condus pe fiu la gară ca să urmeze cel de-al patrulea an. Toamna era timpurie şi aspră. Întorcându-se de la gară, Zaharia Icar, aplecat de osteneală, s-a culcat fără să mănânce. A rămas în pat o săptămână aproape fără să mişte, cu ochii aţintiţi în tavan, ca răstignit în patul său. Întins pe spate, fără să facă o mişcare, fără să vorbească. Zaharia Icar îşi dădea seama că el, ţăran moldovean, era lipit de glie. Nu avea dreptul să-l trimită pe fiu său la seminar. Ţăranii, cei douăzeci de milioane de români, erau lipiţi de glie precum Iisus era bătut în cuie pe crucea Sa. Nu aveau dreptul să se ridice mai sus, să se înalţe către cer. Ei trebuiau să lucreze pământul ca să hrănească câteva mii de fraţi de lapte, ca să-i hrănească pe oligarhi, pe satrapi şi pe despoţii fanarioţi. Căci România, pe hartă, e desenată rotundă ca o farfurie de supă. E funcţia ei istorică, geografică, economică, culturală: a fi o farfurie din care se hrănesc oamenii veniţi de aiurea. După o săptămână de stat nemişcat, ca răstignit, viteazul, vestitul Zaharia Icar a murit. Dimineaţa, când soţia sa Eleonora i-a adus la pat un ceai, l-a aflat deja rece. Eleonora Icar a fost atât de mişcată, atât de surprinsă de moartea soţului ei, că n-a vărsat nicio lacrimă. N-a ţipat, n-a spus un cuvânt. Ceea ce se petrecea era ceva la care

ea nu se gândise niciodată. Niciodată. Ca în timpul aratului. Chiar dacă unul dintre soţi era bolnav, venea la câmp. Lucra. Când furtuna se apropie, nu poate să-ţi fie nici foame, nici somn, nici să fii bolnav sau obosit. Când furtuna se apropie, trebuie să alergi cu furcile la câmp, ca să pui recolta la adăpost. Aceasta înseamnă să fii ţăran. În privinţa dată, nici Eleonora, nici soţul ei Zaharia nu s-au lipsit cândva de sfânta lor datorie. N-au trădat niciodată numele de ţăran. Nu le-a fost niciodată foame, frig, sete, somn şi n-au fost vreodată nici obosiţi, nici bolnavi, când aveau o treabă de făcut. Erau precum doi cai înhămaţi unul alături de celălalt. Ea şi soţul ei erau înhămaţi la acelaşi plug. Nu poţi niciodată să tragi de unul singur. Erau amândoi. Sărmana Eleonora nu putea să conceapă că soţul ei a murit, precum un cal cade mort în hamurile sale, în mijlocul drumului, chiar când drumul este cel mai rău şi sarcina cea mai grea. Ştia bine că fără el ea nu mai putea înainta. Eleonora acum nu mai putea să facă nimic. Ce poate să facă un singur bou înjugat la o căruţă încărcată, în mijlocul drumului, când cel înjugat împreună cu el cade mort? Se opreşte şi el!

Eleonora Icar s-a aplecat, fără să-l atingă, peste chipul dragului ei, tovarăşului ei, soţului ei, Zaharia. L-a sărutat pe gură, o gură rece ca iarna, când cei doi soţi lucrau în pădure sub zăpadă. Nu era un sărut, era un *sphragis*, o pecete, un semn încrustat în materie, în lemn, cu cuţitul. Era ultimul sărut material al Elconorei Icar dat soţului ei. Pe buzele vineţii ale lui Zaharia a rămas ultima amprentă a buzelor soţiei sale, stăpâna sa, tovarăşa sa, iubita sa.

Eleonora Icar s-a întins apoi, fără să se dezbrace, pe pat. A spus:

„Chiralesa! Doamne, fie-Ţi milă de mine! Doamne, vezi că nu pot să înaintez, înjugată de una singură! Tovarăşul meu de jug a murit. Chiralesa!”

A închis ochii şi a murit şi ea. I-au aflat morţi pe amândoi, întinşi pe spate, pe paturile lor alăturate. Au fost duşi la biserică împreună, în acelaşi sicriu. A fost trimisă o telegramă la seminar pentru a-l chema pe fiul lor, Apostol, la înmormântarea părinţilor. Sosind a doua zi, şi-a dat seama că părinţii lui nu mai aveau nimic. Cheltuiseră totul pentru el, pentru a face din el un seminarist, un viitor preot. Şi acum muriseră. Nu puteau să meargă mai departe. Au fost vândute casa, mobila şi toate celelalte ca să plătească înmormântarea şi biletul de întoarcere al orfanului. La Seminarul Veniamin Costachi, superiorul, care

era un arhimandrit de aur cu o cruce de lemn, a înţeles situaţia lui Apostol Icar.

„Nu mai poţi să te întorci acasă, nu mai ai casă, băiete. Părinţii tăi au murit. Casa ta şi toate bunurile tale au fost vândute. În sat, nu mai ai pământ, nu mai ai părinţi. N-o să mai poţi să te întorci niciodată. Punţile de întoarcere sunt surpate. Trebuie să rămâi aici."

Apostol Icar a fost păstrat la seminar nu de milă, ci pentru că nu mai avea loc în care să poată fi trimis. Nu mai avea o adresă pe pământ. Nu mai avea casă. Nici pământ, nici părinţi, nici o acasă... Seminarul era casa lui. Mai precis, cerul. Căci, fără să vrei, în ziua în care eşti izgonit dintr-o localitate, mergi într-o alta. Fiind vânat de pe pământ, Apostol Icar a fost silit să se refugieze în cer.

„Te vom păstra la seminar, i-a spus arhimandritul de aur cu cârjă de lemn. Pentru plata încălţămintei, hainelor, cărţilor şi caietelor vei fi meditator şi supraveghetor. Vom face o excepţie pentru tine, căci, în principiu, trebuie să termini seminarul pentru a fi pedagog. Mai ai încă trei ani de făcut până îţi iei diploma. Dar tu eşti un băiat foarte deştept şi ai necazuri pe măsura înţelepciunii şi a bunăvoinţei tale."

Astfel, prin moartea părinţilor săi, Apostol a fost rupt de lume. Avea paisprezece ani. Era ca un copac foarte tânăr, smuls cu rădăcinile sale din pădurea de la Petrodava şi sădit în seminarul de la Iaşi.

Un elev foarte bun, toată lumea era sigură că va fi un preot bun. Dar după un an petrecut la seminar, ca elev şi ca pedagog, a primit o lovitură cumplită. De această dată, lovitura nu-i mai venea de pe pământ. Căci se detaşase complet de cele pământeşti şi nu avea nicio legătură cu lumea. Îşi petrecea vacanţele şi duminicile la seminar. Nu avea decât seminarul cu arhimandritul şi cerul cu marele ierarh Iisus Hristos. Lovitura pe care a primit-o a venit din înalt, de la cer, singurul loc pe care îl avea, locul în care se refugiase. Cerul l-a lovit. La începutul celui de-al cincilea an, toamna, toţi colegii lui Apostol Icar, întorcându-se din vacanţă, au adus brice... Căci toţi aveau un început de barbă, abia ghicită, brunetă ori blondă, sau, pur şi simplu, un tulei. Toţi erau adolescenţi, copii, care erau foarte mândri să ajungă bărbaţi şi să aibă barbă. În fiecare dimineaţă, toată clasa se bărbierea, având grijă să ferească coşurile şi zgârieturile din ajun. Nu se discuta decât de mustaţă şi de barbă. Fiecare îşi pipăia faţa în timpul orelor, aşteptând ca barba lui să fie ţepoasă,

deasă şi aspră. Apostol Icar, care avea bănuieli în această privinţă de mai mult timp, dar care încă mai sperase, va constata îngrozit că nu avea nicio nădejde să vadă crescându-i barba. Faţa lui, barba lui rămâneau netede precum pielea copiilor şi fetelor. Nici pomeneală de tulei! Şi fiind fără barbă, spân, asta însemna că era însemnat de cer cu o pecete ciudată. Nu va putea să fie niciodată preot. Căci canoanele Bisericii interzic preoţia celor care nu sunt întregi trupeşte şi sufleteşte. Şi un spân, un om fără barbă, e un om căruia îi lipseşte ceva. Puţin contează ce anume lipseşte şi te marchează.... Fără barbă nu poţi să fii un om întreg.

Apostol Icar, seminaristul de paisprezece ani, se afla, astfel, desprins pe neaşteptate de cer, cum se desprinsese de pământ, prin dispariţia părinţilor, a casei şi a pământului său. Nu se mai ducea în sat, unde nu mai avea nimic şi unde nu mai avea pe nimeni. Dar nu se mai ducea nici la cer, căci era însemnat de cer cu o infirmitate care îi interzicea preoţia. Lepădat de pământ, era lepădat şi de cer. Îi era interzisă, în acelaşi timp, şederea pe pământ şi în cer. Infirmitatea sa, pe care nu o băgase în seamă până atunci şi pe care o descoperea în pragul adolescenţei, îi făcea rău precum o însemnare cu fierul roşu a chipului său.

Apostol s-a dus în taină să consulte un medic laic din oraş şi acesta i-a luat orice speranţă. I-a spus răspicat: „N-o să ai niciodată barbă, nici măcar cu ajutorul medicinei.”

Apostol Icar a părăsit seminarul în timpul nopţii, fără să-şi ia rămas bun de la cineva. Nu mai avea nimic de făcut acolo. S-a dus într-un mare oraş, la Bucureşti. Era om fără pământ şi fără cer. S-a înscris la colegiu, unde dădea lecţii particulare şi nu mânca decât o dată pe zi. A ajuns la bacalaureat şi l-a trecut. Fără prieteni, fără nicio bucurie. Căci a trăi, pentru el, era a trăi pe pământ, pentru pământ, precum plantele, precum copacii – precum părinţii săi, care iubeau pământul ca pe o făptură – ori a trăi pentru cer. Trăia pe asfalt şi într-o mansardă, între cer şi pământ, ştiind că şi unul şi celălalt îi erau interzise. Înscriindu-se la Universitate, avea impresia că ajunge într-un mediu complet străin. Se simţea precum mitologicul Icar care, cu aripi lipite de ceară, urca spre soare. Îndepărtându-se în fiecare zi de pământ şi apropiindu-se în fiecare zi de soare, ştia că aripile sale se vor topi şi că va cădea pe pământ precum celălalt Icar. Şi el a căzut, cu adevărat. Aripile lăuntrice ale trupului său – plămânii săi – se vor inflama. Precum aripile din afară, legate de umerii legendarului Icar. Într-o dimineaţă, pe neaşteptate, Apostol Icar,

fiul ţăranului din Petrodava, care încerca să urce mai sus decât satul său în cerul Istoriei, pe culmile sociale, în marele oraş, nu a mai putut să se ridice. A făcut o radiografie la plămâni. Şi-a văzut plămânii, la fel ca două aripi lăuntrice ale trupului...

„Ai nevoie de aer de munte, i s-a spus la spital. Ai nevoie de aer de înălţimi. Nu pentru însănătoşire, ci ca să rămâi în viaţă. N-ai pe nimeni la ţară? De exemplu, la Petrodava. Regiunea e ca un sanatoriu. E paradisul oamenilor cu plămânii bolnavi."

„M-am născut la Petrodava, dar nu mai am pe nimeni acolo. Părinţii mei au murit."

De atunci, Apostol Icar visa întruna, zi şi noapte, asudând şi tuşind, la munţii albăstrii, la brazii din provincia sa natală. Va afla că erau trimişi acolo, în fiecare an, toţi bolnavii de ftizie din Europa de Răsărit, din Polonia, din Rusia, din Ungaria, din Bulgaria... Dar el, el nu putea nicicum să meargă la Petrodava! Cu toate că era ţinutul său natal. Era prea sărac şi prea bolnav. În timp ce îşi aştepta moartea, află că Ministerul Instrucţiei căuta învăţători pentru sate şi cătune. Târându-se, s-a ridicat din patul său de spital şi a mers la concurs. A ieşit primul. Avea diploma lui de bacalaureat. Ceilalţi făcuseră cel mult patru ani de colegiu. A plecat imediat, alegând satul Chiralesa, cel mai aproape de satul său natal. Călătoria a fost ca o noapte în infern, într-un vagon de lemn plin de fum, ticsit de călători şi de bagaje. Apostol a ajuns la Chiralesa mai mult mort decât viu. S-a dus la şcoală clătinându-se ca un om beat. Ţăranii, văzându-l şi neştiind cine era, îşi făceau semnul crucii, căci credeau că era un mort ieşit din mormânt, atât de slab şi de plăpând era. A doua zi s-a ştiut că era noul dascăl al şcolii, că se numea învăţătorul Apostol, că el era de fel din cătunul vecin, Doina. Le-a fost şi mai milă de el, că se ştia cum părinţii învăţătorului s-au ruinat şi cum muriseră. Toată lumea credea că noul dascăl de la şcoală o să moară. În fiecare dimineaţă priveau cu teamă fereastra camerei sale. Dar moartea învăţătorului, pe care lumea o aştepta de la o zi la alta, nu venea niciodată. N-a murit. Şi minunea s-a produs pentru că era acum în ţara strămoşilor săi, păşea pe pământul strămoşilor săi şi respira aerul acestor munţi, bea apă din izvoarele lor. Învăţătorul Apostol a rămas în viaţă pentru că, sosind la Chiralesa, a trăit în armonie cu pământul, cu tot ce creşte pe pământ, cu luna care se învârte în jurul pământului, cu stelele, cu anotimpurile, cu ciclul zilelor şi nopţilor... Întorcându-se la Chiralesa, învăţătorul Apostol, în ciuda aripilor sale lăuntrice zdrobite, a intrat în armonie cu viaţa, cu pământul şi cu

cerul şi totul i-a devenit uşor, plăcut. Nici durerea nu-i mai făcea rău. Căci durerea devine sfântă în ziua în care se armonizează cu cosmosul. Pe de altă parte, dascălul Apostol de la Chiralesa îşi trăgea forţele din apostolatul său. Îi revenea sarcina să-i pregătească pe ucenici, pe succesorii săi. Era doar un Prodromos, un înaintemergător, un precursor, precum Icar.

Reuşise, în urmă cu un an, să aibă castelul Taurului ca locaş al şcolii. Era un loc de îmbarcare pentru viitorii curieri de la Chiralesa, care vor merge să mărturisească înaintea lumii şi înaintea cerului despre starea pământească a moldovenilor. De la castelul Taurului prefăcut în şcoală vor pleca aceşti mesageri. Primul care urma să plece era fiul caporalului Chiralesa, micuţul Serafim Acoperiş de paie... Dar iată că în acea noapte învăţătorul Apostol a fost arestat! Plecarea mesagerului din Chiralesa nu va mai avea loc. Serafim Acoperiş de paie nu va mai merge la colegiul de la Chişinău.

— Intraţi aici!, ordonă brigadierul.

Învăţătorul Apostol este împins într-un grajd întunecat. Se clatină.

— La Doina nu este închisoare, spuse brigadierul. Veţi fi închis într-un grajd şi veţi fi legat precum animalele, în locul lor, cu lanţul animalelor, pentru că e mai lung decât lanţurile de ocnaş. O să aşteptaţi culcat pe paiele animalelor care sunt mai moi decât aşternutul arestaţilor.

Învăţătorul Apostol Icar se prăbuşeşte în timp ce este legat. Cade. Şi moare. Pe neaşteptate. Dar surâzând, căci el ştie că Serafim va fi însoţit la Chişinău de înger.

„Îngerii vor fi cei mai buni însoţitori şi mai buni dascăli decât mine... Călătorie plăcută, Acoperiş de paie, şi izbândă!” zise el, murind.

Spunând aceasta, învăţătorul Apostol face un mic semn cu degetele, căci nu poate să-şi ridice braţul, lanţul fiind prea greu. Astfel, învăţătorul Apostol moare precum tatăl său şi mama sa: pe neaşteptate. Fără durere. În timp ce îşi dă sufletul, înlănţuit ca un animal, în grajdul din Doina, toţi brazii de la Petrodava, toţi brazii din Carpaţi plâng de durere, plâng cu lacrimile lor bărbăteşti şi puternice de răşină...

La ora zece dimineaţa, trimişii prefectului sosesc la Doina ca să-l elibereze pe învăţătorul Apostol şi să-l aducă acasă cu maşina oficială. Ca să-l însoţească la Chişinău pe elevul său Serafim Acoperiş de paie. Dar învăţătorul Apostol nu mai are nevoie de libertatea despoţilor, căci el a fost eliberat de

Dumnezeu. Şi dacă îl însoţeşte pe elevul său la examen, o va face din înalt, aşa cum o fac îngerii, sfinţii şi martirii ce nu pot fi înlănţuiţi, nici închişi în staule, în locul animalelor... Trimişii prefectului sunt îngroziţi de moartea învăţătorului Apostol. Toate astea, îşi spun ei, se vor întoarce împotriva lor. Astfel, cei pe care această moarte îi va îndurera cel mai mult vor fi temnicerii, tiranii şi despoţii... Căci le este cumplit de teamă. Prietenii învăţătorului Apostol sunt mai puţin afectaţi pentru că sunt creştini. Pentru creştini, moartea nu este decât o simplă schimbare de domiciliu, iar cimitirul nu este nimic altceva decât un loc de odihnă.

XLIII. Serafim Acoperiş de paie intră în cer şi stă de vorbă cu Maica Domnului

Serafim Acoperiş de paie, însoţit de Sofronie şi de Irineu, intră în biserica Mănăstirii Neamţ. Se slujeşte Sfânta Liturghie. E ziua Tăierii preacinstitului cap al Marelui Proroc şi Înaintemergător Ioan Botezătorul. Biserica e plină de turişti. Cea mai mare parte a lor vor pleca în timpul zilei şi vor asista la ultima oficiere a Liturghiei. Pe *proschinitar*, înaintea altarului, se află icoanele Sfântului Ioan Botezătorul ca pustnic, îmbrăcat în piei de animale din deşert, cu chipul ascetic, aspru, imaterial. Icoana Sfântului Ioan Botezătorul în timpul în care se hrănea doar cu rădăcini şi cu lăcuste. În altă parte se vede icoana Sfântului Ioan Botezătorul botezându-L pe Iisus Hristos. Apoi, icoanele Tăierii preacinstitului cap al Sfântului Ioan Botezătorul... Serafim Acoperiş de paie este fascinat de chipul sfântului uscăţiv, căruia i se taie capul, care este adus regelui pe o tipsie de argint...

Sofronie l-a prevenit pe copil că, intrând în biserică, el intră în cer, pentru că întreaga biserică este o copie a cerului reconstruit pe pământ. El l-a sfătuit, cu spiritul lui practic, să nu întârzie la sfinţi, ci să meargă direct la Maica Domnului... Ea a fost mamă, ea L-a văzut pe Fiul ei răstignit sub ochii săi; ea e cea mai îndurătoare dintre toţi locuitorii din cer.

— Du-te dară drept la icoana Maicii Domnului, i-a spus Sofronie. Nu mai pierde vremea pe altundeva.

Icoana Maicii Domnului, din argint masiv pe de-a-ntregul, încrustată cu pietre scumpe, purtând la gât perle veritabile, înşirate pe mai multe rânduri, e cea mai preţioasă din mănăstire. E darul unui împărat bizantin.

— Uite-o pe Maica Domnului, spuse Sofronie, împingându-l pe micuţul Serafim Acoperiş de paie.

Acesta trece cu greu prin mulţimea de turişti. Soseşte înaintea icoanei de argint făcătoare de minuni. Îngenunchind şi privind chipul Maicii Domnului, Serafim Acoperiş de paie îşi dă seama că se află cu adevărat în cer. Îşi spune îndată cererea sa:

„Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, iată, sunt orfan. Tata a murit în război, salvând-o pe regina României, cum scrie în toate cărţile. Mama a murit şi ea pe neaşteptate, în ziua în care era gata să fiu sfâşiat de câinii generalului Dracopol. E greşeala mea, căci voiam să văd dacă e adevărat că mama mea dansa goală, pe masă, înaintea generalului Dracopol şi a oaspeţilor lui, cum mi s-a spus la şcoală... De aceea am fost pedepsit şi câinii voiau să mă sfâşie... Aveam o surioară care a fugit în pădure ca să stea cu un urs, căci ea era necăjită în sat, unde toată lumea o dispreţuia şi o prigonea. Ea era o roadă a dragostei, un copil din flori... A murit de o pneumonie căpătată în pădure unde dormise alături de ursul ei ocrotitor. A murit chiar înainte ca ursul să vină la castelul generalului pentru a o salva. Am păcătuit, poate, neiubind-o îndeajuns pe sora mea... Ca dragostea mea să o înlocuiască pe a altora, dacă e greşeala mea pentru moartea sa şi pentru moartea mamei mele, îmi cer iertare. Rămas singur, am fost luat de învăţătorul Apostol, scumpul nostru dascăl, care m-a pregătit să merg chiar în această seară la Chişinău, la colegiul regal. Am învăţat tot. Ştiu geografie, istorie, literatură, matematică, ştiinţe naturale... Dar azi-noapte jandarmii au venit la castelul Taurului – unde e şcoala noastră – şi l-au arestat pe învăţătorul Apostol, l-au pus în lanţuri şi l-au dus la închisoare... Poate tot din cauza mea, Preacurată Maică a lui Dumnezeu, a fost arestat învăţătorul Apostol. Pentru că el a omorât câinii ce voiau să mă sfâşie. Or, dacă n-aş fi căzut în păcat, dorind să ştiu adevărul despre mama mea, învăţătorul Apostol n-ar fi intrat în parcul despotului... Iată, sunt foarte mic, căci am unsprezece ani, dar am deja păcate grele pe conştiinţa mea. Îţi cer iertare. Şi dacă merit iertarea ta, eliberează-l pe învăţătorul Apostol. Rupe-i lanţurile şi întoarce-l în sat ca să plecăm astă seară la Chişinău, unde am să mă prezint la examen... De un an de zile aşteptăm ziua asta, visăm la plecare, ostenindu-ne ziua şi noaptea... Şi în

noaptea de dinaintea plecării învăţătorul a fost arestat. Nu pot să plec singur. Fără învăţătorul Apostol nu sunt nimic. Dă-mi-l înapoi. Suferă mult, e visul lui să intru la colegiu. A încercat şi el să facă studii, dar s-a îmbolnăvit... Şi el spunea că şi-a realizat visul prin mine. Aş putea să rămân în sat, Preasfântă Născătoare de Dumnezeu. E o sărăcie cumplită la Chiralesa. Dar nu pentru mine vreau să plec. Îmi iubesc mult satul. Plec ca să fac pe plac învăţătorului Apostol şi tuturor oamenilor din sat care, astfel, merg cu mine. Am să fiu curierul lor, mesagerul lor, ambasadorul lor în lume... Ca «trimişii la cer» ai strămoşilor noştri nemuritori... Eu sunt cel prin care se vor realiza visele unui întreg popor... Cu mine, toată Moldova va îmbrăca uniforma colegiului regal... Dacă sunt un păcătos atât de mare, fă asta pentru sărmanii moldoveni... Dă-ne pe învăţătorul Apostol! Scoate-l din lanţuri. Eliberează-l pe învăţătorul nostru!”

Vorbind astfel şi privind icoana Maicii Domnului, Serafim Acoperiş de paie uită că e în cerul reconstruit pe pământ; nu mai aude psalmodiile monahilor, nici cuvintele preotului... Se crede chiar lângă Maica Domnului, ca şi când el, Serafim Chiralesa, şi Maica Domnului ar fi singuri pe lume. O roagă şi, implorând-o, plânge... Timpul trece. Toată lumea a ieşit din biserică. Preotul şi cântăreţii au ieşit... Sofronie şi Irineu, cei doi ţărani, n-au tulburat rugăciunea lui Acoperiş de paie... Şi-au spus, ca ţărani gospodari: „Dacă copilul rămâne atât de multă vreme înaintea icoanei, înseamnă că Maica Domnului a coborât din cer şi-l ascultă. Acoperiş de paie al nostru stă de vorbă cu Maica Domnului. Nu trebuie să-i deranjăm.” Şi ei aşteaptă afară, aşezaţi pe pământ, cu spatele sprijinit de zidul bisericii. Aşteaptă sfârşitul convorbirii micuţului Serafim cu Preasfânta Fecioară. Sunt mulţumiţi şi foarte mândri să vadă că convorbirea durează atât de mult.

— Aşa e, Maica Domnului îi pune întrebări lui Acoperiş de paie, spuse Irineu.

— Da, zise celălalt.

Şi ei dormitează, precum apostolii, în timp ce Iisus Se ruga pe Muntele Măslinilor. Privesc cerul... La prânz, Sofronie intră în biserică şi priveşte. Acoperiş de paie, cu capul ca un măr de aur uriaş, e tot îngenuncheat înaintea Maicii Domnului. Lumânările şi policandrele sunt stinse. Domneşte o semiobscuritate mistică. Doar candela altarului este aprinsă. Şi Acoperiş de paie stă nemişcat. La fel ca Maica Domnului din icoană... Sofronie şi Irineu ies din nou şi se sprijină de zid, aşteptând ca băiatul să-şi încheie rugăciunea.

În acea clipă, Maica Domnului, mişcată de cuvintele şi de situaţia sărmanului Acoperiş de paie, trimite un mesager ca să-i vorbească cu o frumoasă voce omenească. O preafrumoasă voce omenească, cum se cuvine unui emisar trimis pe pământ de Maica Domnului.

— De ce te rogi atât de îndelung?, întreabă emisarul.

Serafim Acoperiş de paie îşi ridică privirile de la icoană. Lângă el stă un înger ori o fetiţă de vreo opt ani, nespus de blondă, aşa cum sunt îngerii – cu părul ca un râu de aur ce i se revarsă pe umeri. Fetiţa ori îngerul poartă o rochie albastră precum emailul icoanelor şi pantofi albi. Deodată, Acoperiş de paie îşi dă seama că nu este un înger. Căci îngerii merg cu picioarele goale, precum copiii de ţărani. Doar în bisericile bogate îngerii sunt încălţaţi. Dar nu este o regulă. Învăţătorul Apostol i-a explicat aceasta lui Serafim – căci pentru examen el trebuie să ştie Sfântul Dionisie Areopagitul, care s-a ocupat de ierarhiile cereşti, spune că îngerii merg cu picioarele goale la fel ca şi arhanghelii, serafimii, heruvimii. În Vechiul Testament, preoţii trebuiau să slujească cu picioarele goale. E o regulă pentru orice creatură care se apropie de Dumnezeu.

— Credeam că eşti un înger, dar am văzut pantofii tăi şi-mi dau seama că eşti o fetiţă. Îngerii sunt la fel ca tine, dar fără pantofi.

Fetiţa roşi.

— De ce te rogi atât de mult timp?, repetă fetiţa. Părinţii tăi sunt bolnavi?

— Părinţii mei au murit, răspunse Acoperiş de paie.

— Atunci pentru cine te rogi?

— Pentru învăţătorul meu, care a fost arestat azi-noapte.

— Şi tu ceri de atâta timp Maicii Domnului să-l elibereze pe învăţătorul tău?

— Da.

— Ce-a făcut învăţătorul tău că l-au băgat la închisoare?

— A omorât câinii despotului de la Chiralesa.

— Nu se poate! Nu e arestat un om pentru că a omorât câini!

— E adevărat... În seara asta învăţătorul Apostol trebuia să plece cu mine la Chişinău, unde trebuia să dau un examen pe care noi l-am pregătit de un an... Stăpânul satului a vrut să-l oprească. L-a arestat pe învăţătorul meu pentru omorârea câinilor lui.

— O să fie eliberat, spuse fetiţa.

— Desigur, o să fie eliberat, dar va fi prea târziu, căci examenul e peste trei zile. Trebuie să plec astăzi cu învăţătorul meu.

— O să te duci anul următor.

— Anul următor am să fiu prea mare. Limita de vârstă pentru candidaţi va fi depăşită. Atunci voi avea doisprezece ani.

Serafim Acoperiş de paie e gata să plângă. Ochii lui se întorc din nou spre icoană.

— Te-am deranjat?, întrebă fetiţa.

— Da, răspunse Acoperiş de paie. Trebuie să mă rog până ce Maicii Domnului i se face milă de noi şi-l eliberează pe învăţătorul Apostol.

Fetiţa îl priveşte ofensată. Îi reproşează că a spus că-l deranjează.

— Tu crezi, cu adevărat, că Maica Domnului o să-l scoată de la închisoare pe învăţătorul tău?, întrebă fetiţa cu un surâs răutăcios.

Acoperiş de paie face ochii mari de mirare.

— Maica Domnului nu refuză niciodată un har, spuse Acoperiş de paie. Niciodată.

— Tu crezi, sărmane pui de ţăran, că pentru a avea luna e îndeajuns să stai în genunchi înaintea icoanei Maicii Domnului şi să o ceri?

— Nu, spuse Acoperiş de paie. Eu cer eliberarea învăţătorului meu. Dar, chiar dacă aş cere luna, Maica Domnului ar putea să mi-o dea. Nu mă îndoiesc. S-a mai văzut asta...

— Spune-mi o întâmplare în care un om a cerut luna şi s-o fi primit! Căci ai zis că una ca asta s-a mai văzut.

Acoperiş de paie roşeşte. De un an răspunde la toate întrebările pe care învăţătorul Apostol le pune despre stele, lună, constelaţii. Şi acum, el a spus ceva. Şi trebuie să-i răspundă fetiţei înaintea Maicii Domnului, la picioarele altarului. Nu ştie răspunsul. Roşeşte.

— Spune-mi un caz cu un om căruia Dumnezeu i-a dat luna.

— Mahomed, răspunse Serafim. Mahomed a cerut de la Dumnezeu ca luna să se despice în două, ca duşmanii săi să creadă în Dumnezeu. Şi rugăciunea profetului Islamului a fost atât de fierbinte, că Dumnezeu, la cererea lui, a împărţit luna în două... Scrie în Coran. Dacă Dumnezeu a împărţit luna la rugăciunea unui musulman, de ce Maica Domnului n-ar face mai mult pentru un creştin?

Fetiţa, foarte curioasă, se apropie de Acoperiş de paie. Mulţumită lui crede şi ea în realitatea minunilor.

— Dacă Maica Domnului îl eliberează pe învăţătorul tău, veţi pleca diseară ca să-ţi dai examenul?

— Da.

— Unde se ţine examenul, în ce oraş?

— La Chişinău, la colegiul regal. Mă pregătesc de un an pentru el.

— Ăsta e examenul tău? La colegiul regal... Are loc peste trei zile, ştiu. Tatăl meu face parte din comisia de examinare... E profesor de ştiinţe naturale la colegiul regal din Chişinău... Şi noi plecăm astă seară tot pentru examen. Ce coincidenţă! Dacă învăţătorul tău este eliberat, o să călătorim, cu siguranţă, cu acelaşi tren. E doar un singur tren, la miezul nopţii. La ce clasă vei călători? O să vin să te caut.

— N-am călătorit niciodată cu trenul. Nu ştiu la ce clasă trebuie să merg. Învăţătorul meu ştie.

— Dacă învăţătorul tău nu e eliberat până diseară, o să vii cu noi... Ca să nu pierzi examenul... Şi învăţătorul tău va veni după tine la Chişinău. Unde o să stai la Chişinău?

— Nu ştiu... Învăţătorul meu ştie toate despre călătorie. Fără el nu plec, căci n-am călătorit niciodată.

— Dar e o prostie să nu pleci! Călătoreşti cu noi. O să te duci la examen cu papa, dacă nu cunoşti Chişinăul... E un oraş foarte drăguţ, dar e greu să te descurci singur dacă nu-l cunoşti. O să te duci în fiecare zi cu papa şi-o să stai la noi... Avem o casă la Costiugeni... Cunoşti Costiugeniul?

— Ştiu de pe hartă că e periferia din partea de răsărit a Chişinăului.

— Periferia dinspre răsărit a Chişinăului? Asta nu e nimic! Costiugeniul e cea mai frumoasă periferie a Chişinăului... O adevărată grădină. Peste tot numai pomi, vii, case albe, frumoase, pe dealuri... Vrei să fii oaspetele nostru, în casa noastră de la Costiugeni, pe timpul examenului? Mă cheamă Florica Moldovan. O să fim buni prieteni.

Luându-l pe Serafim de mână, adăugă:

— Tu eşti al doilea prieten al meu de la Petrodava. Ghiceşte cine e primul.

— Nu ştiu, răspunse Acoperiş de paie.

E gelos să audă că fetiţa are un alt prieten.

— E Bogomil, cumplitul bandit. El e prietenul meu. Am făcut cunoştinţă cu el anul trecut, în autocar, când a furat cele

unsprezece milioane, îţi aminteşti? Era la fel ca astăzi, 29 august, ziua Tăierii preacinstitului cap al Sfântului şi Marelui Proroc şi Înaintemergător Ioan Botezătorul. Bogomil mi-a dat doi bani de aur. Uite-i... Şi i-am agăţat la colierul meu... E un om nemaipomenit... A cerut tatălui meu cărţi despre orhidee. Tatăl meu i le-a adus, dar n-a venit după ele... Tu ai aceeaşi privire ca Bogomil când vorbeşte despre orhidee... Şi când a spus că este el însuşi o orhidee a Moldovei, care trăieşte fără pământ, fără casă, fără familie... Vrei să-ţi spun Bogomil? Cum te cheamă?

— Chiralesa Serafim. Dar mi se spune Acoperiş de paie.

— O să-ţi spun Bogomil al doilea ori Bogomil fiul. Vino să te prezint mamei şi lui papa... Şi o să trecem prin sat pe la tine, ca să mergem după lucrurile tale. Unde stai?

— La Chiralesa... Acolo se află statuia caporalului Chiralesa. A fost tatăl meu.

— O!, se miră fetiţa plină de respect. Tatăl tău are o statuie! O statuie adevărată! Nu cunosc pe nimeni al cărui tată să aibă o statuie. La Chişinău, toată lumea o să vrea să te vadă. Ai să iei examenele. Chiar dacă nu ştii nimic. Căci un candidat al cărui tată are statuie e precum fiul unui rege... Vino, să te vadă tata şi mama... Am să le spun că mergi cu noi. O să fie încântaţi. Căci e o cinste pentru noi să avem ca oaspete un copil al cărui tată are statuie... Eşti invitat adesea din cauza statuii tatălui tău?

— Nu. Niciodată. Tu eşti prima.

— Pentru că tu trăieşti printre sălbatici. Vino, vreau să te prezint părinţilor mei şi să le spun că eşti invitatul meu.

Serafim Acoperiş de paie, plin de fericire că pleacă la Chişinău, se ridică. Dar, oprindu-se, deodată spune:

— Trebuie să mă mai rog Maicii Domnului.

— Vino cu noi ca să-ţi dai examenul! Ce vrei să mai ceri?

— Eliberarea învăţătorului Apostol... Nu pot să-l las în închisoare.

Lacrimile-i seacă... Priveşte chipul icoanei. Şi fetiţa continuă:

— Tu cereai Maicii Domnului să-l elibereze pe învăţătorul tău ca să te însoţească la Chişinău... Iată că Maica Domnului ţi-a trimis un înger ca să te ducă acolo, să te însoţească şi să te primească în gazdă la Chişinău. Îngerul sunt eu, Florica.

— Tu nu eşti un înger!, spuse Serafim.

— Uită-te la mine, sunt fără pantofi... Mi-ai spus că fără pantofi ai fi crezut că sunt un înger. Uite, sunt cu picioarele goale. Aşa că sunt un înger. Vino la papa.

— Şi învăţătorul Apostol?, spuse Serafim. Nu pot să plec fără să mă rog pentru el!

— Maica Domnului va trimite un înger ca să-l elibereze pe învăţătorul Apostol. Cum ea a binevoit să mă trimită pe mine ca înger salvator al tău, ca să te duc la examen... Nu mă crezi?

Acoperiş de paie e neîncrezător. Priveşte icoana. Maica Domnului, cu mâna sa de argint, îi arată lui Serafim uşa bisericii. Binecuvântându-l pe Serafim Acoperiş de paie, îi face semn să plece fără nicio grijă pentru admirabilul său învăţător. Căci acesta, de câteva ceasuri, a murit pe pământ şi a sosit la cer. Maica Domnului îl face să înţeleagă pe Acoperiş de paie că învăţătorul Apostol se află alături de ea şi de Sfântul Ioan Botezătorul, în locul în care nu este durere, nici întristare, nici suspin, printre sfinţi şi martiri, acolo unde merg toţi oamenii Moldovei.

Căci, chiar dacă paradisul nu ar fi existat, Dumnezeu l-ar fi creat special, ca să-l dăruiască moldovenilor, drept recompensă a credinţei şi vieţii lor pământeşti aspre din Carpaţi.

Paris, 6 mai 1965

Cuprins

I. Ordin către toţi cetăţenii de a-l captura viu sau mort pe cumplitul tâlhar Bogomil şi de a-i aduce capul regelui.....4

II. Scurtă dare de seamă asupra atacului autocarului.....10

III. Iarba fiarelor.....19

IV. Tâlharul depune o coroană la picioarele statuii.....26

V. Ordin de a-i lua ca ostatici pe toţi locuitorii din Chiralesa.....32

VI. Interogatoriul primului martor: şoferul autocarului.....35

VII. Tâlharul Bogomil descris de soldaţi.....42

VIII. Interogatoriul fetiţei Florica Moldovan, care dă informaţii despre „oamenii fără gură”.....48

IX. Profesorul de ştiinţe naturale.....53

X. Fraţii Dumbravă declară că ei călătoresc pentru a lua cadavrul tatălui lor, mort nebun la ospiciul de la Socola.....59

XI. Toţi locuitorii satului Chiralesa au dispărut ca prin farmec...63

XII. Intermezzo.....67

XIII. Mamelonul de gheaţă.....73

XIV. Învăţătorul Apostol de la Chiralesa, conducătorul ţăranilor şi secundul tâlharului Bogomil.....76

XV. Serafim Acoperiş de paie.....86

XVI. Tâlharul Bogomil soseşte la castel.....95

XVII. În statuia caporalului Chiralesa e ascuns un cadavru.....102

XVIII. Un nou preţ pe capul lui Bogomil.....117

XIX. Prima alarmă în noapte: „A fost prins Bogomil”.....121

XX. Rectificare: N-a fost capturat Bogomil, dar a fost arestat complicele tâlharului.....127

XXI. Sângele tâlharului Bogomil.....131

XXII. Cel de-al doilea interogatoriu al învăţătorului Apostol.....135
XXIII. Se aşteaptă ca bastarda să-l dea pe mâna poliţiei pe tâlharul Bogomil.....142
XXIV. Irina trebuie să-l predea pe Bogomil înainte de cântatul cocoşului, altfel treizeci de oameni din satul său vor fi împuşcaţi 146
XXV. „Requiem” pentru un urs.....151
XXVI. Ordin de a arde ursul care şi-a dat viaţa pentru bastardă 155
XXVII. Izbucneşte o dramă: dansatoarea goală de la Chiralesa159
XXVIII. Acoperiş de paie încăput pe mâna copiilor.....168
XXIX. Raiul pământesc al despoţilor.....173
XXX. Acoperiş de paie dat câinilor despotului.....179
XXXI. Moartea păcătoasei din Răsărit.....182
XXXII. Crucea roz a Tainei.....185
XXXIII. Bogomil vine noaptea la Chiralesa şi se opreşte la şcoală 191
XXXIV. Castelul Taurului.....205
XXXV. Fulgerul lui Bogomil cade asupra şcolii din Chiralesa....217
XXXVI. Dispariţia tâlharului Bogomil.....221
XXXVII. Ritualul de seară al învăţătorului Apostol şi presentimentul morţii.....224
XXXVIII. Ultima lecţie a învăţătorului Apostol.....229
XXXIX. Vizită de noapte la rabinul din Petrodava.....236
XL. Caporalul Chiralesa cere socoteală generalului său.....246
XLI. Aşteptare la Chiralesa.....250
XLII. Plecarea învăţătorului Apostol Icar.....255
XLIII. Serafim Acoperiş de paie intră în cer şi stă de vorbă cu Maica Domnului.....265

Comenzi.
www.librariasophia.ro

Difuzare:
SUPERGRAPH
Str Ion Minulescu nr. 36, sector 3,
031216, Bucureşti
Tel. 021-320.61.19, fax: 021-319.10 84
e-mail contact@supergraph ro
www.libiariasophia ro
www sophia ro

Vă aşteptăm la
LIBRĂRIA SOPHIA
str. Bibescu Vodă nr. 19,
040151, Bucureşti, sector 4
(lângă Facultatea de Teologie)
tel 021-336 10 00, 0722 266 618
www. librariasophia.ro

Chiralesa este numele unui om și al unui sat din Carpați. Murind ca erou în timpul războiului, caporalului Chiralesa i s-a ridicat o statuie în mijlocul satului, însă consătenii săi nu-l onorează: inima lor e dăruită unui tâlhar, Bogomil, despre care cred că ar deține puteri supranaturale și care nu se folosește de acestea decât pentru a-i batjocori și a-i jefui pe tiranii țării. Generalului Dracopol îi revine sarcina de a-l prinde pe tâlhar. În ochii săi, „puterile lui Bogomil" nu au altă explicație decât complicitatea sătenilor; prin urmare, se hotărăște să-i aresteze pe toți, pentru a-i obliga să-l predea pe bandit. Ajungând în sat, îl află pustiu...

E cel dintâi mister creat de o situație în aparență atât de simplu de rezolvat. Mult mai bogată în necunoscute și turnuri neașteptate decât și-ar fi dorit Dracopol, povestea despotului și a unui haiduc din veacul al XX-lea, sub pana inspirată a lui Constantin Virgil Gheorghiu, se transformă într-o epopee aproape fantastică, într-un imn de o înaltă poezie închinat locurilor și oamenilor din ținutul său natal, a căror realitate profundă e referirea constantă la Evanghelie.

Chiralesa, alături de *Ora 25*, este romanul lui Gheorghiu despre care s-a vorbit, încă de la apariția sa (1966), doar la superlativ. Și se va mai vorbi multă vreme de aici înainte...

www.sophia.ro
ISBN: 978-973-136-617-3
9 789731 366173